

ΧΡΟΝΙΚΑ ΤΗΣ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ

Ἀπὸ τὰς ἀνασκαφὰς τῆς Ὀλύνθου

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΙΣ
ΙΣΤΟΡΙΚΗΣ-ΛΟΓΟΓΡΑ
ΦΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ
ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 1965-ΤΕΥΧΟΣ 8^{ον}

Ι Σ Τ Ο Ρ Ι Α

Η ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΤΟΥ Δ. ΤΣΑΜΗ ΚΑΡΑΤΑΣΟΥ ΣΤΗ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗ ΤΟ 1854

Ἄφοῦ ἦρθε τὸ γαλλικὸ πολεμικὸ στῆ Θεσσαλονίκη, ὁ πλοίαρχός του Βαρῶνος Roussin μαζί με τὸν γάλλο Προξένο πῆγαν στὸν πασά καί, ἀφοῦ τοῦδωσαν τὸ γράμμα τοῦ τούρκου ναυάρχου, τὸν παρεκάλεσαν νὰ τοὺς δώσῃ ἓνα μεταγωγικὸ πλοῖο, ἐπειδὴ δὲν ἦταν ἀρκετὰ μεγάλο τὸ «Solon» γιὰ νὰ χωρέσῃ τοὺς ἄνδρες τοῦ Καρατάσου. Ἐκεῖνος τότε τοὺς παρεχώρησε ἓνα ἐμπορικὸ πλοῖο. Ὁ πασάς καὶ οἱ ἄλλοι ἀπεσταλμένοι τῆς Ἱ. Πύλης στὴν ἀρχὴ ἐζήτησαν νὰ ἐπιβιβασθῇ στὸ «Solon» καὶ ἓνας τούρκος ὑπάλληλος, γιὰ νὰ μὴν ἀφήσῃ νὰ μποῦν καὶ φύγουν μαζί με τοὺς ἄνδρες τοῦ Καρατάσου καὶ τούρκοι ὑπῆκοι, πού εἶχαν συμπολεμήσει μ' αὐτόν.

Ὁ πλοίαρχος ὅμως Roussin ἀντιτάχθηκε σ' αὐτό, τονίζοντας ὅτι ἡ συμφωνία, πού εἶχε κλεισθῇ με τὸν Καρατάσο, εἶχε γίνει χωρὶς τὴν ἐνεργὸν συμμετοχὴ τῶν Τούρκων, ἂν καὶ με τὴν συγκατάθεσή τους. Με τὴν ἐπέμβαση δὲ καὶ τοῦ γάλλου Προξένου συνεφώνησαν στὸ τέλος νὰ παρακολουθήσῃ τὴν ἐπιβίβαση τοῦ σώματος τοῦ Καρατάσου ἓνας διερμηνέας τοῦ γαλλικοῦ προξενείου, πού, γνωρίζοντας τίς στολές καὶ τὴ γλῶσσα τῶν ἐγγχωρίων, θὰ μπορούσε νὰ ἐμποδίσει, ὥστε νὰ μὴν ἀνακατευθοῦν καὶ ὀθωμανοὶ ὑπῆκοι μεταξὺ τῶν ἀνδρῶν τοῦ Καρατάσου. Ἐπίσης ἀπέκρουσαν ἀποτελεσματικὰ οἱ δύο Γάλλοι καὶ ἄλλη ἀξίωση τῶν Τούρκων, γιὰ νὰ παρακολουθήσῃ δηλαδὴ ἓνα τουρκικὸ πολεμικὸ τὰ πλοῖα, στὰ ὁποῖα ἐπιβιβάζονταν οἱ ἄνδρες τοῦ Καρατάσου, με τὴ δικαιολογία, ὅτι ἓνα τέτοιο πρᾶγμα μπορούσε νὰ κινήσῃ τὴν ὑποψία τοῦ Καρατάσου καὶ νὰ ματαιώσῃ τὴ συμφωνία τους.

Ἔτσι τὸ θράδυ τῆς 31 Μαΐου ἰ.ἔ. τὸ «Solon» με τὸ αἰγυπτιακὸ ἐμπορικὸ ἄφηκαν τὸ λιμάνι τῆς Θεσσαλονίκης καὶ τὴν ἐπομένη προσωρμίσθησαν στὴ Δάφνη¹.

Ἐν τῷ μεταξὺ στὶς Καρυές καὶ στὸ "Ἄγιον" Ὄρος δὲν ἀργοῦν νὰ πληροφορηθοῦν τὴ συμφωνία τοῦ Καρατάσου με τὸν Γάλλο πλοίαρχο. Στὶς 30 Μαΐου οἱ Βατοπεδῖνοι ἀντιπρόσωποι γράφουν σχετικὰ²: «... Ἀπὸ πρώτης ἐλάβομεν ἕτερον γράμμα τοῦ Τζάμη, δι' οὗ φανερώνει τὴν πολλὴν λύπην διὰ τὴν εἰσβολὴν τῶν ὀθωμανικῶν στρατευμάτων καὶ ἐπαναλέγει τὰ ὅσα ἔγραφε καὶ εἰς τὸ ἐψευσινὸν ραβασίόν του, ὅτι δηλαδὴ τὸν ἀνακαλοῦσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα αἱ δύο Δυνάμεις καὶ ὁ βασιλεὺς Ὄθων ἀπασχολούμενος ἤδη εἰς τὸ νὰ συνάγῃ τὰ τῆδε κακεῖσε περιφερόμενα ἀποσπάσματά του... Συγχρόνως πληροφοροῦμεθα, ὅτι καὶ ἡ αὐτοῦ Γενναϊότης μετέβη εἰς τὰ ξηροποταμινὰ ὄρια μετὰ τοῦ Χαίτα καὶ τοῦ Μαρίνου σὺν τοῖς λοιποῖς ὁπαδοῖς αὐτῶν. Ποίαν συνεννόησιν ἔλαβον μετὰ τοῦ ἀτμοπλοίαρχου ἀγνοοῦμεν ἀπε-

1. Ἰδ. τὴν ἔκθεσιν τοῦ Γάλλου Προξένου τῆς 13 (1) Ἰουνίου 1854 (ἔ. ἀ. σελ. 94 - 96).

2. Ἰδ. παράρτημα ἀρ. 74.

στείλαμεν ὅμως καὶ ἄνθρωπον ἐπίτηδες, διὰ νὰ πληροφορηθῶμεν θετικώτερον...».

Καὶ τὴν ἄλλη μέρα γράφουν πάλιν οἱ ἴδιοι ¹. «... Αὔριον περιμένονται δύο ἀτμόπλοια, γαλλικὸν καὶ ἀγγλικὸν εἰς τὴν Δάφνην, ὅπου εἶναι συναθροισμένοι οἱ ἀντάρται ἅπαντες, διὰ νὰ ἐπιβῶσι ἐπ' αὐτῶν καὶ νὰ μεταφερθοῦν εἰς τὴν Ἑλλάδα, καθὰ μᾶς εἰδοποίησεν ὁ Τζάμης διὰ γράμματός του». Ἄλλὰ τὸ πρῶτ' ἡ πρώτης Ἰουνίου οἱ ἴδιοι Βατοπεδῖνοι γράφουν πάλιν σχετικὰ ²: «οἱ κλέπται... , ἐπειδὴ δὲν ἐπέστρεψεν ἐκ Θεσσαλονίκης τὸ περιμενόμενον γαλλικὸν ἀτμοκίνητον, περιφέρονται εἰς τὰ κατὰ τὸ νότιον μέρος Μοναστήρια, κελλία καὶ καθίσματα, φονεύοντες ταύρους καὶ τράγους καὶ γυμνώνοντες καὶ ξυλίζοντες ὄσους εὐρίσκουν εἰς τὰ ὀσπίτια καὶ ἀπαντῶσιν εἰς τοὺς δρόμους... Ἐστείλαμεν δὲ καὶ ἐπίτηδες ἀνθρώπους εἰς τὴν Δάφνην καὶ εἰς τὸν ἅγιον Παῦλον... , διὰ νὰ ἴδωσι πότε θὰ ἀπέλθωσι. Εἰδοποιήσαμεν καὶ τὸν Σ. Χάϊταν, ὅστις εὐρίσκεται εἰς τοῦ πρὸς τὴν Σιμόπετραν Ὀδοντᾶ τὸ κελλίον, διὰ νὰ παραουλίξῃ ἐκεῖθεν καί, ἰδὼν πόσοι θὰ ἀναχωρήσουν καὶ πόσοι θὰ μείνουν, διότι ἀκούομεν ὅτι δὲν ἐπιθυμοῦν νὰ φύγουν ὅλοι, θέλει μᾶς μηνύσει καὶ ιδεάσει, διὰ νὰ ἠξεύρωμεν, τί νὰ γράψωμεν πρὸς τὸν Σερασκέρη»...

Οἱ ἴδιοι σπεύδουν τὴν ἴδια μέρα νὰ εἰδοποιήσουν τοὺς ἐπιτρόπους τῆς Μονῆς των ³. «Ἐφθασε καὶ ἐλιμενίσθη εἰς Δάφνην τὸ γαλλικὸν ἀτμόπλοιον μὲ ἐν ὀθωμανικὸν ἱμπρίκιον καὶ ἤρξαντο νὰ ἐμβαρκαρίζονται, ὡς ἐμάθαμεν αὐτὴν τὴν ὥρα». Καὶ πῖθό κάτω συμπληρώνουν: «Οἱ δὲ κουρσεύοντες καὶ λεηλατοῦντες εἶναι ἀπὸ τοὺς ἐδικοὺς μας καὶ ὅχι ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας».

Τὴν ἐπομένη ὅμως, 2 Ἰουνίου, πιθανὸν τὸ ἀπόγευμα, οἱ ἴδιοι μποροῦν νὰ δώσουν θετικὰς πᾶς πληροφορίες γιὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ σώματος τοῦ Καρτάσου καὶ γράφουν ⁴: «Σπεύδομεν νὰ σᾶς δηλώσωμεν, ὅτι τὰ πάντα διελύθησαν διὰ τῶν εὐχῶν σας... Οἱ ἀντάρται, ὅσοι ἐβαρκαρίσθησαν καὶ ἀνεχώρησαν ἀπὸ φῆς συναριθμοῦνται 415, ἐν οἷς ὑπάρχει καὶ ὁ ἅγιος Ἀγκύρας. Οὗτος ἦτον μετημφιεσμένος καὶ ἠπάτησε τὸν διερμηνέα τοῦ γαλλικοῦ προξενείου, ὅπως μᾶς τὰ ἐξηγήθη σήμερον ὁ ἴδιος ἐρμηνέας, ἐλθὼν ἐνταῦθα καὶ ἀφοῦ διατρίψῃ μίαν ἢ δύο ἡμέρας, νὰ ἐξετάσῃ τὰ ὅσα ὑπέστημεν ἀπὸ τῶν ἀνταρτῶν, θέλει ἀπέλθῃ εἰς Ἱερισσόν... καὶ ἐκεῖθεν... εἰς Θεσσαλονίκην. Εἶχε διαταγὰς, ὡς μᾶς λέγει, παρὰ τοῦ Προξένου του, διὰ νὰ ἐμβαρκαρῆ μόνον τοὺς καθ' αὐτὸ Ἑλληνας καὶ ὅχι ἄλλους. Διὰ τοῦτο καὶ ἐμπόδισε πολλοὺς κοσμικοὺς καὶ καλογέροντας, οἵτινες ἦσαν ἔτοιμοι νὰ πηγαίνουν μετ' αὐτῶν».

Αὐτὰ γιὰ τὴν ἀναχώρησιν ἀπὸ τὸ Ἅγιον Ὄρος τοῦ Καρτάσου καὶ

1. Ἰδ. παράρτημα ἀρ. 75.

2. Ἰδ. παράρτημα ἀρ. 77.

3. Ἰδ. παράρτ. ἀρ. 78.

4. Ἰδ. παρ. ἀρ. 79.

τοῦ σώματός του. Γιὰ τὸ γυρισμό τους τώρα στὴν Ἑλλάδα πρῶτα διαβάζομε στὴν «Ἀθηνα» τῆς 4 Ἰουνίου 1854 (ἀριθ. 2115): «Οἱ ἐπαναστάται, ἅμα λαβόντες γινῶσιν τοῦ διατάγματος, δι' οὗ τοῖς ἐχορηγεῖτο 30νθήμερος προθεσμία, ἵνα ἐπανέλθωσιν. . ., οἱ πλεῖστοι ἐπανῆλθον ἤδη ὡς ὁ Παπὰ Κώστας, ὁ Τσάμης Καρατάσος κλπ. Ὁ Καρατάσος εὐρίσκεται εἰς Χαλκίδα καὶ σήμερον αὔριον φθάνει εἰς τὴν πρωτεύουσαν. . .».

Στὸ φύλλο δὲ τῆς 7ης ἰ.μ. τῆς ἴδιας ἐφημερίδας (ἀρ. 2116) δίδονται οἱ ἐξῆς ἀκόμη πληροφορίες γιὰ τὸ γυρισμὸ τῶν ἀνδρῶν τοῦ Καρατάσου: «Ἐκ τοῦ σώματος τοῦ Τσάμη Καρατάσου ἔφθασαν εἰς τὴν πρωτεύουσαν περὶ τοὺς 60, τῶν λοιπῶν διευθυνθέντων ἄλλων μὲν εἰς Λαμίαν, ἄλλων δὲ εἰς Ξηροχώριον καὶ ἄλλων ἀλλαχοῦ». Καὶ στὸ ἐπόμενο τῆς 9 Ἰουνίου (ἀρ. 2117) συνεχίζεται: «Ὁ συνταγματάρχης Τσάμης Καρατάσος ἔφθασεν ἐπίσης εἰς τὴν πρωτεύουσαν. . .».

Καὶ ἡ κυβέρνησις ὄχι μονάχα ἀποκατέστησε τὸν Καρατάσο, ὅπως καὶ ἄλλους, στὸ βαθμὸ τους, ἀλλὰ καὶ τὸν διώρισε «στρατιωτικὸν νομοπεπιθεωρητήν»¹.

Ἐνῶ ὅμως οἱ Γάλλοι δὲν ἐπέτρεψαν νὰ φύγουν μαζί με τὸν Καρατάσο καὶ τὸ σῶμά του καὶ Μακεδόνες, δὲν πρέπει καὶ νὰ σκεφθοῦμεν, ὅτι ἀφήσαν, τόσον αὐτοὺς ἀπὸ τοὺς ντόπιους, πού πολέμησαν με τὸν Καρατάσο, ὅσο καὶ τοὺς ἄμαχους, πού εἶχαν ἀναγκασθῆ νὰ ἀφήσουν τὰ σπίτια τους καὶ νὰ καταφύγουν στὴν περιοχὴ τοῦ Ἁγίου Ὁρους, στὴν ἀπόλυτη διάθεσι τῶν Τούρκων.

Καὶ οἱ δυὸ πρόξενοι τῶν συμμάχων τῆς Τουρκίας, Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας, ὕστερα μάλιστα ἀπὸ τὴ σφαγὴ τῶν Πολυγυρινῶν, ἔκαναν διαρκῶς σοβαρὰς ὑποδείξεις στὶς τουρκικὰς ἀρχὰς γιὰ τὸ σεβασμὸ τῆς ζωῆς καὶ τιμῆς τῶν χριστιανῶν ὑπηκόων τοῦ σουλτάνου, σύμφωνα καὶ με τὴ συνθήκη, πού εἶχαν συνάψει με τὴν Τουρκία, καὶ με τὶς διαταγὰς, πού ἐξαπέλυσεν ὕστερα ἀπὸ αὐτὴ ἡ Ἐψηλὴ Πύλη.

Ὅπως ἦταν δὲ ἐπόμενο, προτοῦ νὰ φύγῃ ἀκόμη ὁ Καρατάσος, ἐφρόντισαν, ὥστε νὰ καλέσῃ ἡ τουρκικὴ διοίκησις ὄλους, ὅσοι εἶχαν ἀφήσει τὰ σπίτια τους, γιὰ νὰ γυρίσουν πίσω, διαβεβαιώνοντας αὐτούς, ὅτι κανένας δὲν θὰ τοὺς ἐνοχλοῦσε οὔτε κατὰ τὸ ἐλάχιστο. Τέτοιες προκηρύξεις, γραμμένες βέβαια ἑλληνικά, εἶχε στείλει καὶ προτοῦ νὰ μπῆ ἀκόμη, στὸ Ἅγιον Ὅρος καὶ ὁ σερασκέρης Χ' Ἐταῖρ βεῆς². Καὶ φεύγοντας ἀπὸ αὐτὸ τὴν πρῶ

1. Στὸ φύλλο τῆς 30ῆς Ἰουν. ἰ. ἔ. (ἀρ. 2126) τῆς «Ἀθηνας» διαβάξει κανεὶς: «Ἐνεγράφησαν ἐκ νέου εἰς τοὺς ἐλέγχους τοῦ στρατοῦ ὁ ὑποστράτηγος Ἰωάν. Ράγκος, ὁ συνταγματάρχης Τσάμης Καρατάσος καὶ ὁ ἀνθυπολοχαγὸς Δημ. Γρίβας». Πρβλ. Ἑλπίδα 1 Ἰουλίου ἀρ. 775.

2. Ὁ Βατοπεδινὸς ἀντιπρόσωπος Δανιὴλ γράφει στὶς 29 Μαΐου (ἰ. παράρτ. ἀρ.

την Ἰουνίου 1854 ὁ ἴδιος, ἤρθε καὶ πάλιν παρόμοιες παραγγελίες. Οἱ Βατοπεδινοὶ Ἀντώνιος καὶ Δανιὴλ γράφουν τὴν ἡμέρα αὐτή: «... Ἐλάβομεν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ καὶ ἐν γράμμα τοῦ Ταῆπ βέγη, εἰς τὸ ὁποῖον ... παρακαλεῖ νὰ προτρέψωμεν τοὺς χωρικοὺς, ὅσοι διατρέβουν εἰσέτι ἐνταῦθα, διὰ νὰ ἐξέλθωσι τὸ ταχύτερον, καθὼς θέλετε πληροφορηθῆ ἀπὸ τὸ ἀπολυθὲν καὶ περιεργόμενον ἐγκύκλιον, μεθ' οὗ συνοδεύεται καὶ ἀντίγραφον τοῦ Γράμματος τοῦ πέγη».

Ἀπὸ αὐτὸ φαίνεται, πὼς εἶχαν πιά γυρίσει μερικοὶ στὰ χωριά τους. Ὅσον ἀφορᾷ δὲ ἐκείνους, ποὺ εἶχαν καταφύγει στὸ Ἄγ. Ὅρος, τόσον ἀμάχους ὅσον καὶ ἐνόπλους, πρῶτα στὴν ἐκθεσὴ του τῆς 17 Ἀπριλίου 1854 ὁ Βατοπεδινὸς ἀντιπρόσωπος γράφει²: «Οἱ Ἱερισσῶται ἔγραψαν εἰς τοὺς Ἰβηρίτας, ὅτι δὲν γνωρίζουν τί νὰ κάμουν, ἐξ ἐνὸς οἱ Τοῦρκοι τοὺς φοβερρίζουν, ἐξ ἄλλου τοὺς ἀπειλεῖ καὶ ὁ Τζάμης, ὅθεν καὶ ἀποστέλλουν πρὸς τοὺς Ἰβηρίτας πολλὴν ἀποσκευὴν των καὶ ἔπιπλα καὶ προσθέτουν ὅτι θέλουν στείλει καὶ τὰ γυναικόπαιδά των. Οἱ Ἰβηρίται διεδήλωσαν τὰ περὶ τούτου εἰς τὴν Σύναξιν, ἣτις σκεψαμένη ἀπεφάνθη, ὅτι ἡ μὲν ἀποσκευὴ των, ἐπειδὴ ἤλθεν, ἄς μείνῃ, νὰ προσέξωσιν ὅμως νὰ μὴ στείλωσι τὰς φαιμιλίας των, διότι δὲν θέλουν εἶσθαι παραδεκταὶ οὐδαμῇ οὐδαμῶς».

Καὶ τὴν ἄλλη μέρα 18 Ἀπριλίου, ὁ Ἱεροδιάκονος Ἀνατόλιος Ζωγραφίτης γράφει καὶ αὐτός³: «Ἐξω ὁ κόσμος εἶναι πολὺ πεφοβισμένος. . . Οἱ Ἱερισσῶται ἀρχίνισαν νὰ φεύγουν καὶ παρακαλοῦν τὰ μετόχια νὰ τοὺς δεχθοῦν καὶ νὰ στείλουν μερικὰ ρουχικὰ καὶ μπαζάρια, νὰ στείλουν μάλιστα καὶ γυναῖκες των ἐδῶ εἰς τὸ Ὅρος νὰ προφυλαχθοῦν μερικὸν καιρὸν, διότι δὲν ἤξεύρουν, πῶς θὰ καταντήσῃ ὁ κόσμος. Οἱ ἄνθρωποι ἀπεπίσθηκαν».

Καὶ τὴν ἐπομένη ἡμ. ὁ Βατοπεδινὸς προηγ. Δανιὴλ μεταδίδει⁴: «Γνωρίζατε προσέτι, ὅτι τινὲς χωριάται ἐφάνησαν ἔνοπλοι εἰς τὸ Ἄγ. Ὅρος καὶ μετέρχονται τὸν ληστρικὸν βίον. Διὰ τοῦτο διατάξατε τοὺς κελλιῶτας μας νὰ προσέχουν. . . ὅσον δὲ δι' αὐτοὺς ἡ Ἱερὰ Κοινότης ἔλαβε τὴν πρόνοιαν καὶ διέταξε τοὺς σερδαρέους νὰ προσέχουν, ὡς καὶ τὰ कारουῖλια, νὰ μὴν ἐμβάζουν χωριάτας ἐντὸς τοῦ Ἁγίου Ὅρους. . .».

Στις 20 δὲ ἡμ. πληροφορεῖ⁵: «Περὶ τῶν φαιμειῶν τῶν Ἱερισσῶτων ἐτέθη λόγος καὶ μερικοὶ ἄγιοι λέγουν, ὅτι καὶ ἂν ἔλθουν, τί ἠμποροῦμεν νὰ

71): «Ὁ καπετὰν Στέργιος Φοίρης σὰς παρακαλεῖ νὰ κάμνωμεν τρόπον ὅπως διασωθῆ ἀπὸ τοὺς κινδύνους. Ἡμεῖς τὸν ἀπαντήσαμεν. . . ἂν θελήσῃ, ἄς προσπέσῃ εἰς συμφωνίαν μὲ τὸν Χῆ Ταῖπ μπέη καὶ οὕτω ν' ἀπαλλαγθῆ τοῦ κινδύνου. Μάλιστα τοῦ ἐδώσαμεν καὶ μία κόπια τῆς ἐλληνικῆς προκηρῦξεως, ὅπως ὀδηγηθῆ πλέον καλλιῶτερως».

1. Ἰδ. παράρτ. ἀρ. 77.

2. Ἰδ. παράρτημα ἀρ. 21.

3. Ἰδ. παράρτημα ἀρ. 22.

4. Ἰδ. παράρτημα ἀρ. 23.

5. Ἰδ. παράρτημα ἀρ. 25.

κάνωμεν; Ἐρωτοαπεκρίθην ἂν τὸ ὑποστοφοβίζει τοὺς Ἐρισσώτας καὶ κουβαλίσουν τὰς φαμελίας των εἰς τὴν Θάσον, καὶ ὁ ψευδὴς Ἐρισσώτης, ὡς φαίνεται, τοῦτο ἐξητοῦσε. Καὶ πάλιν προσέχετε· οὔτε τὰ ροῦχα, ὅπου κουβαλοῦν, μὴν τὰ δέχετε. Ἔς τὰ πᾶνε, ὅπου θέλουν». Ὅστερα ὅμως ἀπὸ τὴν ἀποχώρηση τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τὸ Βατοπεδινὸ μετόχι τῆς Ὁρμύλιας, (20 Ἀπριλίου) καὶ τὴν ἐγκατάλειψη τῆς Ἐρισσοῦ τὸ τελευταῖο δεκαήμερο τοῦ Ἀπριλίου, ἀναγκαστικὰ καὶ οἱ Ἐρισσῶται μὲ τὶς οἰκογένειάς τους — ὅσοι δὲν εἶχαν φύγει ἀκόμη — καταφεύγουν στὸ Ἅγιον Ὄρος καὶ μάλιστα στὴν πλησιέστερη μονὴ τοῦ Χιλανδαρίου.

Στὶς 16 Μαΐου οἱ Χιλανδαρινοὶ Ἐπίτροποι γράφουν στὴν Ἰ. Κοινότητα¹: «ἐπαπειλεῖται εἰς ἡμᾶς ὅσον οὐπω ἢ στέρησις σίτου, καθ' ὅτι ἀπ' ἀρχῆς... τρέφει τὸ Ἱερὸν ἡμῶν Μοναστήριον φαμιλίας ὑπὲρ πολλὰς, ψυχὰς διακοσίας... ὅθεν παρακαλεῖται ἡ Ἱερὰ Κοινότης νὰ διορίσῃ μερικὰς ψυχὰς φαμιλιῶν διὰ νὰ μετακομισθῶσι καὶ εἰς ἄλλα Μοναστήρια, τὰ μηδὲν ἔχοντα φαμελίας, καὶ οὕτως νὰ συμμερίζηται τὸ βάρος κατὰ λόγον ὀρθὸν καὶ νόμιμον».

Ἀπὸ τὶς 22 ὅμως Μαΐου ἰ.ἔ. ἀρχίζουν νὰ γυρίζουν πάλιν στὴν Ἐρισσοὶ οἱ φυγάδες, ὅστερα ἀπὸ τὶς ὑποσχέσεις, ποὺ τοὺς ἔδωκεν ὁ σερασκέρης τὼς κανεὶς δὲν θὰ τοὺς πείραζε².

Καὶ ἀφήνοντας τὸ Ἅγ. Ὄρος ὁ σερασκέρης ἔγραψε, ὅπως εἶδαμεν στὴν Ἰ. Κοινότητα, νὰ προτρέψουν «τοὺς χωρικοὺς, ὅσοι διατρίβουν εἰσέτι ἐνταῦθα, διὰ νὰ ἐξέλθωσι τὸ ταχύτερον»³. Πραγματικὰ δὲ δὲν ἄργησαν οἱ περισσότεροὶ ἄμαχοι νὰ γυρίσουν στὰ σπίτια τους.

Τὸ πρᾶγμα ὅμως δὲν ἦταν τόσο ἀπλό καὶ γιὰ κείνους, ποὺ εἶχαν πολεμήσει μαζὶ μὲ τὸν Καρατάσο. Γιατί, ἂν καὶ ἀπὸ τοὺς Τούρκους δὲν ἐγινόταν καμμιά διάκριση, μεταξὺ ἀμάχων καὶ αὐτῶν, ποὺ εἶχαν σηκώσει τὰ ὅπλα ἐναντίον τους, οἱ τελευταῖοι δὲ δέχθηκαν τόσο εὐκόλα τὴν πρόσκληση τοῦ σερασκέρη, γιὰ νὰ γυρίσουν στὰ σπίτια τους. Γενικὰ οἱ ντόπιοι ἀγωνιστὲς ἦταν χωριστὰ ἀπὸ τοὺς ἀμάχους καὶ παρακολουθοῦσαν τὸν Καρατάσο καὶ στὴν Κουμίτσα. Τὸν καιρὸ ὅμως, ποὺ παρέμεναν στὴν Κουμίτσα, κάποτε μερικοὶ ἀπὸ τοὺς ντόπιους πολεμιστὲς ἔμπαιναν καὶ στὸ Ἅγ. Ὄρος, καὶ προέβαιναν καὶ σὲ καταναγκασμοὺς καὶ βιαιοπραγίαις εἰς βάρος τῶν καλογήρων. Στὶς 13 ἀκόμη Μαΐου οἱ Βατοπεδινοὶ Δανιὴλ καὶ Ἀντώνιος γράφουν⁴: «συναποστέλλεται καὶ τὸ ἀπὸ Ἐσφιγμένου ἐλθὼν χθὲς ραβᾶσιον τοῦ

1. Ἰδ. παράρτημα ἀρ. 46.

2. Ἰδ. παράρτημα ἀρ. 55 ἀπὸ ὅπου φαίνεται, ὅτι οἱ Ἐρισσῶτες εἶχαν ἀρξοῦσι πᾶ νὰ γυρίσουν στὰ σπίτια τους, καὶ τὸ ὑπ' ἀριθ. 61, ὅπου ἀναφέρεται, ὅτι ὁ Χριστός καὶ ὁ σερασκέρης ἐπῆραν πληροφορίας ἀπὸ διάφορους Ἐρισσῶτες, ποὺ ἐβγῆκαν ἀπὸ τὸ Ἅγ. Ὄρος «μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῶν δύο ἀπεσταλμένων» δηλαδὴ στίς 24 Μαΐου ἰ. ἔ.

3. Ἰδ. παράρτημα ἀρ. 77

4. Ἰδ. παράρτημα ἀρ. 43

Φρίκη πρὸς πληροφορίαν σας καὶ εὐαρεστηθῆτε νὰ τῷ στείλετε μερικὸν κροαὶ καὶ ἐπιστρέψατέ μας τὸ ραβασάκι σημειοῦντες ἐν ταῦτῳ, ἂν θὰ στείλετε ἢ ὄχι καὶ πόσον διὰ νὰ ἡξεύρωμεν καὶ ἀποκριθῶμεν προφορικῶς διὰ τοῦ φρουράρχου. Μὴ νομίζετε ὅτι μόνον πρὸς ἡμᾶς γράφει ὁ ρηθεις Φ. τοὺς περισσοτέρους τῶν ἀντιπροσώπων ὑποχρεοῖ νὰ τῷ στείλωσι διάφορα πράγματα καὶ βαρύτερα».

Καὶ στίς 16 Μαΐου ἰ.ἔ. οἱ Χιλανδαρινοὶ γράφουν στὸν Καρατάσο¹ παραπονοῦμενοι, ὅτι «ἕως δεκαπέντε... ἐκ τοῦ ἐν Κομίτζῃ στρατοπέδου καταμαστιγώσαντες (τοὺς ἐν τῷ κήπῳ ἐργαζομένους ἀνθρώπους των), δυναστικῶς ἔλαβον, ὅσα χρήματα εὗρηκαν εἰς αὐτούς...».

Τὸ κακὸ ὅμως μεγαλώνει πολὺ περισσότερο μετὰ τὴν ὑποχώρηση ἀπὸ τὴν Κουμίτσα. Γιατὶ ἐνῶ ὁ Καρατάσος μὲ τὸ σῶμά του — ἴσως καὶ μερικὸς ντόπιος — κρατᾷ ἀκόμη τὴ Μεγάλῃ Βίγλα, μερικοὶ μπαίνουν καὶ βιαιοπραγοῦν μάλιστα στὸ "Ἄγ. Ὅρος.

Στίς 22 Μαΐου οἱ ἐν Καραῖς Βατοπεδινοὶ γράφουν²: «Ἄχ, ἀδελφοί, δὲν ἡξεύρωμεν τί νὰ σᾶς γράψωμεν. Τοῦτο μόνον σᾶς λέγομεν, ὅτι τὰ εἰς τὸ νότιον μέρος Μ(οναστήρια) ἅπαντα εἰσὶ πολιορκημένα ὑπὸ τῶν ἀνταρτῶν, οἵτινες ἔθραυσαν τὰς πόρτας τῶν ἀρσανάδων καὶ ἐπῆραν, ὅσα πλοιαρία καὶ βάρκες εὗρον, μὲ τὰ ὅποια καὶ ἀνεχώρησαν χθὲς πολλὰ ὀλίγοι, οἱ δὲ περισσότεροι περιμένουν τὴν ἐπιστροφὴν τῶν πλοιαρίων διὰ νὰ φύγουν καὶ αὐτοί, ἐξ ὧν οἱ πλείονες εἶναι ἄοπλοι, γυμνοὶ καὶ τετραχηλισμένοι καὶ δὲν παύουν ληστεύοντες καὶ γυμνώνοντες τὰ ἐκεῖ κελλία καὶ διάφορα καθίσματα» κλπ.

Αὐτὰ ἀναγκάζουν τὴν Ἰ. Κοινότητα νὰ ἐξετάσῃ τὸ πῶς θὰ μπορέσῃ νὰ ἀποκαταστήσῃ τὴν τάξιν καὶ τὴν ἀσφάλειαν τῶν καταγωγίων καὶ τῶν μοναχῶν. Σχετικᾶ γράφουν πάλιν τὴν ἐπομένην οἱ ἴδιοι³: «Σήμερον ὠμιλήσαμεν καὶ τὸν Στέργιον Χάϊτα, κολακεύσαντες αὐτὸν καὶ ἐγγυηθέντες διὰ τὴν ἀσφάλειαν τῆς ζωῆς του, ὅπως αὐτὸς προθύμως καταδιώξῃ τοὺς ἐνθα κἀκεῖσε περιφερομένους ἀντάρτας, οἵτινες ἀπεσπάσθησαν ἀπὸ τὸ ὄλον σῶμα καὶ πράττουσι καθ' ἡμέραν ληστρικὰς πράξεις».

Τὴν ἄλλη μέρα ὅμως — 24 Μαΐου — γράφουν ξανά οἱ ἴδιοι⁴: «Τὴν νέαν φρουρὰν δυσκολευόμεθα νὰ τὴν ἀποκαταστήσωμεν, διότι ὑπέρμετρος φόβος κατεκυρίευσεν τὸν Χάϊτα καὶ ἀπελπισία μεγίστη, ὥστε οὔτε αὐτὸς ἐμπιστεύεται εἰς τοὺς λόγους καὶ ὑποσχέσεις μας, οὔτε ἡμεῖς δυνάμεθα νὰ τὸν ἐμπιστευθῶμεν, καὶ ὥς ἐκ τοῦτου ἀμηχανοῦμεν, πῶς θὰ τὸ κατορθώσωμεν».

1. Ἰδ. παράρτημα ἀρ. 47.

2. Ἰδ. παράρτημα ἀρ. 56.

3. Ἰδ. παράρτημα ἀρ. 57.

4. Ἰδ. παράρτημα ἀρ. 58.

Ἡ θέση ὁμως γενικὰ ἐκείνων, ποὺ ἐπολέμησαν μὲ τὸν Καρατάσο, παρουσιάζεται σ' αὐτοὺς τοὺς ἴδιους πολὺ ἄσχημη, ἀπὸ τότε, ποὺ ὁ τουρκικὸς στρατὸς ἐμπῆκε στὸ Ἄγ. Ὄρος (29 Μαΐου). Τὴν ἡμέραν αὐτὴ οἱ Βατοπεδινοὶ ἀντιπρόσωποι γράφουν¹: «Ὁ καπετὰν Στέργιος, ὁ Φρίκης, σὰς παρακαλεῖ νὰ κάμνωμεν τρόπον, ὅπως διασωθῆ ἀπὸ τοὺς κινδύνους, διὰ νὰ μὴ χαθοῦν τόσες ψυχές, τὰς ὁποίας κρέμονται ἀπὸ τὸν λαϊμὸν του. Ἡμεῖς τὸν ἀπαντήσαμεν ὅτι δὲν δυνάμεθα νὰ βοηθήσωμεν εἰς τὴν συζήτησιν, ὅπου μᾶς κάμνει. . . , ἀλλὰ, ἂν θελήσῃ, ὡς προσπέσῃ εἰς συμφωνίαν μὲ τὸν Χατζὴ Ταῖπ μπέη, καὶ οὕτως ἀπαλλαγῆ τοῦ κινδύνου. Μάλιστα (τῷ ἐδόθη) καὶ μία κόπια τῆς ἑλληνικῆς προκηρῦξεως, ὅπως ὀδηγηθῆ πλέον καλλιώτερα. Πρὸς τούτοις μᾶς λέγει ὁ αὐτὸς Φρίκης, ὅτι ὁ Καρατάσος εἶναι ὁ πλέον ἀσυλλόγιστος ἄνθρωπος καὶ διὰ τὰ τοιαῦτα ἐπιχειρήματα, τὸν ἐπαραίτησε καὶ ζητεῖ νὰ φύβῃ ἀπὸ τὸ Ἄγ. Ὄρος, μὰ τί νὰ κάμνῃ, ὅπου τὰ παπόρια καὶ τὰ καράβια τοὺς κνηγοῦν καὶ τὰ λοιπά».

Καὶ πῶς κάτω συνεχίζουσιν οἱ ἴδιοι: «Σήμερον ἐφρονάξαμεν τὸν Χάϊτα καὶ τὸν εἶπαμε νὰ καταδιώκῃ τοὺς κλέπτας, διότι πολλὰ καταχρήσεις γίνονται εἰς τὰ μέρη τῆς Προβάτας, ἕως νὰ ζητήσωμεν τὴν ἀπαλλαγὴν του ἀπὸ τὸν πασάν. Καὶ αὐτὸς μᾶς λέγει, ὅτι ἔχει εὐχαρίστησιν, ἀλλὰ φοβᾶται καὶ τοὺς Τούρκους καὶ αὐτοὺς τοὺς Ἕλληνας καὶ πρέπον εἶναι νὰ περιμένωμεν τοὺς ἀπεσταλμένους ἀπὸ Ἱερισσὸν καὶ τότε νὰ γένη τελεία ἀπόφασις».

Ὅσο δὲ πλησιάζει ἡ ὥρα τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ σώματος τοῦ Καρατάσου, τόσο καὶ ἡ ἀνησυχία καὶ ἡ ἀγωνία τῶν ἄλλων συναγωνιστῶν του αὐξάνει. Ἀλλὰ καὶ στὴν Ἱ. Κοινότητα ἀνυπομονοῦν νὰ δοῦν, πόσοι θὰ φύγουν καὶ πόσοι θὰ μείνουν: «Ἐστείλαμε δὲ καὶ ἐπίτηδες ἀνθρώπους εἰς τὴν Δάφνην καὶ εἰς τὸν Ἄγιον Παῦλον, ὅπου εδρίσκειται ὁ Φρίκης μὲ πενήντα ὀπαδοὺς του, διὰ νὰ ἴδωσι, πότε θὰ ἀπέλθωσι», γράφουν οἱ Βατοπεδινοὶ ἀντιπρόσωποι τὴν πρώτην Ἰουνίου². Καὶ τὴν ἐπομένην ξαναγυρίζοντας στὸ ἴδιο θέμα προσθέτουν³: «Οἱ κουρσεύοντες καὶ λεηλατοῦντες εἶναι ἀπὸ τοὺς ἐδικούς μας. . . , τοὺς ὁποίους θέλει τοὺς καταδιώξῃ ἢ φρουρὰ τῶν σερδαρέων, τοὺς ὁποίους ἐδιωρίσαμεν σήμερον, ἐξαιρέσαντες τοὺς τέσσαρες γνωστούς, Τριαντάφυλλον, Δημήτρι, Παῦλον καὶ Γεωργάκη καὶ ἀποκαταστήσαντες ἀρχηγούς αὐτῶν τὸν Ἀντώνιον καὶ τὸν Διαμαντή. Ὁ δὲ Χάϊτας διὰ τὸ γῆρᾶς του μένει διὰ τινὰς ἡμέρας ὡς ὀδηγὸς αὐτῶν καὶ μετὰ ταῦτα παραιτεῖται».

Ἐνῶ ὁμως ἔμεναν ἀκόμη ἀρκετοὶ ἀπὸ τοὺς Μακεδόνες ἀγωνιστὲς κοντὰ στὸν Καρατάσο καὶ τόσον αὐτοί, ὅσον καὶ ὁ ἴδιος, ἐσχεδιάζαν νὰ φύγουν

1. Ἰδ. παράρτημα ἀρ. 71.

2. Ἰδ. παράρτημα ἀρ. 77.

3. Ἰδ. παράρτημα ἀρ. 78.

μαζί του στην ελεύθερη Ελλάδα, οι Γάλλοι με τη βοήθεια του διερμηνέα τους δὲν ἐπέτρεψαν στοὺς ντόπιους, ὅταν ἦρθαν τὰ πλοῖα στὴ Δάφνη, νὰ ἐπιβιβασθοῦν σ' αὐτά.

Γιὰ τὸ ὅτι ἦσαν ἀκόμη ἀρκετοὶ κοντὰ στὸν Καρατάσο, φαίνεται ἀπὸ τὰ ἐξῆς, ποὺ γράφουν οἱ Βατοπεδινοὶ ἀντιπρόσωποι στὶς 30 Μαΐου¹: «Πληροφορούμεθα ὅτι τὸ γαλλικὸν ἀτιμόπλοιον ἀνεχώρησε διὰ Θεσσαλονίκην καὶ ἡ αὐτοῦ Γενναϊότης μετέβη εἰς τὰ ξηροποταμινὰ ὄρια μετὰ τοῦ Χάϊτα καὶ τοῦ Μορίνου, σὺν τοῖς λοιποῖς ὁπαδοῖς αὐτῶν».

Τὸ πῶς τώρα ἐμποδίσθησαν οἱ ντόπιοι νὰ φύγουν, μᾶς τὸ ἐδιηγήθη-κεν ὁ ἴδιος ὁ διερμηνέας τοῦ γαλλικοῦ Προξενείου². Πρέπει ὅμως τώρα νὰ δοῦμε, τί ἀπέγιναν οἱ ἀγωνιστὲς αὐτοί, ποὺ δὲν ἔφυγαν γιὰ τὴν Ἑλλάδα μετὰ τὸν Καρατάσο. Πρῶτα γιὰ κείνους, ποὺ ἐργάζονταν προηγουμένως στὶς διάφορες Μονές, γράφουν οἱ Βατοπεδινοὶ ἀντιπρόσωποι στὶς 2 Ἰουνίου 1854³: «Σχεδὸν ἀπηλλάγημεν τῶν δεινῶν, ἂν καὶ εἰσέτι γίνονται ληστρικαὶ πράξεις εἰς τινὰ μέρη ὑπὸ τῶν ἐναπομεινάντων ἐνόπλων βορδοναρέων καὶ λοιπῶν διαφόρων ὑπηρετῶν, τοὺς ὁποίους βέβαια καταδιώξουσιν οἱ διορισθέντες 25 τὸν ἀριθμὸν σερδαρέοι. Ἐπὶ τούτῳ θέλουν ἐκδοθῆ ἑγκύκλια διαλαμβάνοντα, ὅτι, ὅσοι τῶν χουσιμελιάρηδων ἀπεπλανήθησαν καὶ ἠκολούθησαν τὸν Καρατάσο, ἐὰν μὲν ἤδη μεταμελούμενοι προσέρχονται εἰς τὰ μοναστήριά των καὶ μετὰ τὴν παράδοσιν τῶν ὅπλων γίνονται δεκτοί, συγχωροῦνται οἱ τοιοῦτοι παρὰ τοῦ Σερασκέρη καὶ τῆς Συντάξεως. Ἐξ ἐναντίας δὲ καὶ δὲν γίνονται δεκτοὶ εἰς τὰ μοναστήρια, νὰ ἀποστέλλωνται εἰς τὴν Σύναξιν, ὅπως λαμβάνουν τὰ ἀπολυτήρια αὐτῶν καὶ νὰ πηγαίνουν ἔξω τοῦ ἁγίου Ὁρους συνοδευόμενοι καὶ μετὰ σερδαρέους ἕως εἰς τὸ καραβούλι».

Στὶς 3 ὅμως Ἰουνίου ἰ.ἔ. ὁ Βαρσάμης ἔφερε μερικὸς ἄνδρες γιὰ ἐνίσχυση τοῦ Καρατάσου, μὴ γνωρίζοντας τὴν ἀναχώρησίν του ἀπὸ τὸ Ἅγ. Ὁρος. Οἱ Βατοπεδινοὶ ἀντιπρόσωποι στὶς 4 Ἰουνίου ἰ.ἔ. γράφουν σχετικὰ: «Ἐπὶ ἤλθεν ὁ Βαρσάμης μετὰ δύο τράτες φέρων πολεμοφόδια καὶ 40 Ἑλληνες, τοὺς ὁποίους ἐπῆρε καὶ ἀνεχώρησε». Στὶς 7 ὅμως Ἰουνίου ἰ.ἔ. ξαναγράφουν οἱ ἴδιοι γι' αὐτούς, ὡς καὶ γιὰ μερικὸς ἄλλους, ποὺ εἶχαν ἔρθει τὴν προηγουμένη στὴ Δάφνη⁴. «Ψὲς ἐφάνη ἄλλη μιὰ βάρκα εἰς τὴν Δάφνην μετὰ εἰκοσι κλέπτας, οἵτινες περιεφέροντο εἰς Γομάτι καὶ ἀλλαγῶν καὶ, ἀφοῦ ἐμηνύθησαν ἀπὸ τὸν Χάϊτα, ὅτι θὰ κτυπηθοῦν, ἀνεχώρησαν μετὰ τὴν ἰδίαν βάρκαν. Τοὺς δὲ ἄλλους, ὅπου ἄφησεν ἐπροσφῆ ὁ Βαρσάμης, τοὺς ἐβαρκαρίσαμεν καὶ αὐτοὺς εἰς μίαν γολέτταν Σαμίαν, ἐλθούσα(ν) ἐκ Σκοπέλου

1. Ἰδ. παράρτημα 74.

2. Ἰδ. ἀνωτέρω σελ. 132 καὶ παράρτημα ἀρ. 79.

3. Ἰδ. παράρτημα ἀρ. 79.

4. Ἀρχ. Βατ. φάκελλος 12 ἀριθ. 204.

5. Ἰδ. παράρτημα ἀρ. 83.

εις Δάφνην διὰ τὴν φορτώσιν ξυλείαν. . . καὶ ἐπληρώμασεν γρ. 250 διὰ τὸν ναῦλον. Τί νὰ γίνῃ;» Καὶ πῶς κάτω προσθέτουν: «Ἦρχισαν νὰ παρουσιάζονται ἐκ τῶν περιφερομένων τῆδε κάκεισε εἰς τὸ Κοινὸν καὶ νὰ λαμβάνουν τὴν ἀφασίαν των. καὶ ὡς ἐκ τούτου ἐλπίζομεν νὰ καθαρῶσθῃ ὁ τόπος μετ' ὀλίγας ἡμέρας».

Ἐνῶ ὅμως ἀποκαθίστατο σιγά - σιγά ἡ τάξις στὸ Ἅγ. Ὄρος, ἔρχονται ἀνησυχαστικὲς εἰδήσεις στὶς Καρυές. Στὶς 11 Ἰουνίου ἰ.ἔ. μεταδίδουν οἱ Βατοπεδῖνοι ἀντιπρόσωποι¹: «Ἐμάθαμεν μὲ λύπην μας ὅτι ἐν ἀπόσπασμα ἐκ 200 Ἑλλήνων. . . ἐπικουρὸ τοῦ Τζάμη, ἀπέβη εἰς Συκιάν». Καὶ τὴν ἐπομένη πᾶνω στὸ θέμα αὐτὸ συνεχίζουν²: «Ἐγράψαμεν. . . εἰς τὸν ἐν Θεσσαλονίκῃ Ἐπίτροπον νὰ ἀναφέρῃ πρὸς τὸν πασᾶν, ἐπειδὴ ἀκούονται περιπλέοντα πειρατικὰ τινα πλοίαρῖα εἰς τὰ ἀντιζρινὰ παράλια τοῦ Ἁγίου Ὄρους, παρακαλεῖται τὸ Ἕθνος του παρὰ τῆς Λόντζας, ὅπως διατάξῃ τὸν διευθυντὴν τοῦ Ὀθωμανικοῦ ἀτμοπλοίου νὰ περιπολῇ ἐπὶ τινὰς ἡμέρας εἰς καταδιώξιν των». Ἄν οἱ Τοῦρκοι ἔσπερα ἀπὸ αὐτὸ ἔστειλαν πολεμικὰ νὰ περιπολοῦν στὰ παράλια τῆς Χαλκιδικῆς, δὲν ἔχομε στοιχεῖα νὰ μᾶς τὸ μαρτυροῦν. Πάντως τόσο γαλλικὰ ὅσο καὶ τουρκικὰ πλοῖα παρουσιάζονταν κάποτε στὸ Ἅγιον Ὄρος. Στὶς 27 Ἰουνίου ἰ.ἔ. ὁ Βατοπεδῖνός ἀντιπρόσωπος Δανιὴλ διηγεῖται³: «Ἐφ' ἃ τὸ ἀπόγευμα ἦλθον δύο φραντζέζοι εἰς τὸ ρωσικὸν Μ. καὶ ἀφήσαντες τὸ παπὸρι ἦλθον εἰς ταῖς Καρυαῖς καὶ ἐπῆγαν εἰς τὸν ἀγᾶν καὶ πολλὰ ὠμίλησαν. Ἐπειτα ἦλθον εἰς τὴν Σύναξιν καὶ μᾶς ἠφρασαν ἕνα μπουγιουρντὶ τοῦ πασᾶ τῆς Θεσσαλονίκης. . . Ἀφοῦ ἀνεγνώσαμεν τὸ φερμάνι, μᾶς ἐξέτασαν, ἂν εὐρίσκωνται ἄνθρωποι τοῦ Τζάμη εἰς τὸν Τόπον μας. Ἡμεῖς τοὺς εἶπαμεν, ὅτι δὲν ἀπέμειναν καθόλου. . .».

Καὶ στὶς 4 Ἰουλίου ἰ.ἔ. ὁ ἴδιος γράφει⁴: «. . . Ἐφ' ἃ πέρασεν μία φριγάδα ὀθωμανικὴ εἰς τοῦ Γρηγορίου καὶ τὸ Ξηροποτάμι καὶ ρίψας (sic) δυὸ τόπια ἐπροσκάλεσε μοναστηριακοὺς πατέρας καὶ τοὺς ἐξέτασε περὶ κλεπτῶν, ἂν εὐρίσκωνται εἰς τὸν τόπον μας. Καὶ αὐτοὶ εἶπον ὅτι δὲν ὑπάρχουν κλέπται εἰς τὸν τόπον μας. Ἐξήτησε καὶ περὶ Τζαμικῶν καὶ αὐτοὶ εἶπον τὰ συνηθισμένα, ὅτι ὑπὸ τῆς βίας ἐδώσαμεν τροφάς. Ἀλλὰ οἱ ἀρχηγοὶ τῆς φριγάδας, ὅσους λόγους εἶπαν οἱ καλόγεροι, τοὺς ἔγραψαν καὶ, ὅταν ἐτελειώσαν τὰς ἐξετάσεις, τοὺς ἔβαλαν καὶ ὑπέγραψαν τὰ ὅσα εἶπαν. Λοιπὸν προσέχετε μήπως ἔλθουν καὶ εἰς ἡμᾶς νὰ ἔχετε εἶδησιν. . .».

Πάντως ἀρχῆς Ἰουλίου ἰ.ἔ. μερικοὶ ἔνοπλοι ἐξακολουθοῦσαν νὰ περιφέρονται στὴ Χαλκιδική. Στὶς 5 ἰ. μ. ὁ Βατοπεδῖνός Δανιὴλ μεταδίδει⁵:

1. A. B. 12)407.

3. Ἰδ. παράρτημα ἀφ. 91.

5. A. B. 12)421.

2. A. B. 12)325.

4. A. B. 12)419.

«Ἐρχόμενος ὁ Σίμων ὁ Σταυρονικητιανὸς ἀπὸ Θεσσαλονίκης πλησίον εἰς τὸ μέρος τὸ λεγόμενον Βατόνια ἔρριψαν οἱ κλέπται καὶ ἐθανάτωσαν ἕξι Τούρκους, οἱ ὅποιοι ἤρχοντο εἰς τὰ μέρη αὐτά... Ὁμοίως καὶ ἄλλοι δύο Τούρκοι ἐφονεύθησαν εἰς τὰ μέρη τῆς Ὁρμούλιας...». Καὶ στίς 9 ἰ.μ. ὁ ἴδιος διηγεῖται¹: «Ἐφῆ ὥρα δέκα τῆς ἡμέρας ἐλάβομεν τὸ προμελετημένον γράμμα καὶ μᾶς γράφει ὅτι ἔχει πενήκοντα παλληκάρια... νὰ τοῦ στείλωμεν 20 χιλ.» Ἐκτὸς ὅμως ἀπὸ τοῦς ντόπιους φαίνεται ὅτι εἶχαν μείνει καὶ μερικοὶ ἀπὸ τὸ σῶμα τοῦ Καρατάσου ὡς καὶ ἀπὸ ἐκείνους, ποὺ εἶχε φέρει ὁ Βαρσάμης μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Καρατάσου, γιὰ τὸ στίς 6 Ἰουλίου ἰ.ἔ. ὁ ἴδιος Δανιὴλ Βατ. μεταξὺ ἄλλων παρεμβάλλει²: «Τοὺς ἕξι Ἑλληνας τοὺς ἀπομείναντας ἀπὸ τῶ... καὶ εἰς τοῦ Βαρσάμη... θέλομεν τοὺς οἰκονομήσει νὰ ἀπέλθωσιν εἰς τὴν πατρίδα των».

Σχετικὴ τάξι πάντως ἔχει ἀποκατασταθῆ πιὰ στὴ Χαλκιδικὴ καὶ ἔτσι μποροῦν νὰ γράφουν στὴν Ἀθήνα³: «Ἐκ Θεσσαλονίκης τῆ 15 Ἰουλίου 1854.

Εἶμαι εἰς θέσιν νὰ σᾶς ἀναγγείλω εὐχαρίστως, ὅτι ἡ ἐπαρχία τῆς Κασσάνδρας καὶ μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ στρατηγοῦ Τσάμη ἔχει πλήρη ἡσυχίαν καὶ σχεδὸν χάρει τὴν προτέραν αὐτῆς κατάστασιν. Καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς ἀνταρσίας, παρ' ἀμφοτέρων τῶν ἀντιπάλων... διετηρήθη αὐστηρὰ πειθαρχία καὶ τάξις καὶ ἐκτὸς τοῦ γνωστοῦ σοι εἰς Πολύγυρον συμβάντος δυστυχήματος... ἄλλο τοιοῦτον ἀνοσιούργημα ἢ καὶ βιαιοπραγίαν δὲν ἐπέστησαν οἱ κάτοικοι τῆς ἐπαρχίας ταύτης. Ὅλοι οἱ χωρικοί, οἱ ἐνοχοποιηθέντες εἰς τὴν ἀνταρσίαν, ἐπανῆλθον εἰς τὰς ἐστίας των καὶ ἤδη ἀσχολοῦνται εἰς τὰς γεωργικὰς ἐργασίας των ἀνενοχλήτως. Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ στρατηγοῦ κ. Τσάμη, ἡ Β. Διοίκησις ἀνεκάλεσεν ἀμέσως τὰ ἐκεῖσε μεταβάντα ἄτακτα Καρατσοβαλίδικα καὶ λοιπὰ ὑπὸ τὴν ὄδηγιαν τοῦ Δουροζίνη, μετ' οὐ πολὺ δὲ καὶ τὸν τακτικὸν στρατόν, εὐρισκόμενον ἐνταῦθα, ὥστε ἡ Κασσάνδρα εὐρισκομένη κενὴ στρατευμάτων εἶναι ἀρκετὰ ἡσυχος. Ἡ ἐν εἰδεῖ συνθήκη λαβοῦσα χώραν συμφωνία μεταξὺ τοῦ Στρατηγοῦ Τσάμη, τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ γαλλικοῦ ἑμπολοίου, ὅστις τὸν παρέλαβε, καὶ τῶν ἀξιωματικῶν τῶν Ὀθωμανικῶν στρατευμάτων, τοῦ νὰ μὴ εἰσέλθουν οὔτοι, εἰς ὅσα χωρία εἰσῆλθον οἱ ἀντάρτα, ἔμεινε πραγματικὰ ἀνέπαφος. Μάλιστα εἰς τῶν Δουροζίνων, τῶν ἐπὶ κεφαλῆς τῶν Καρατσοβαλίδων, ἐδιηγείτο κατ' αὐτὰς μετὰ τὴν μεγαλυτέραν ἀφέλειαν, ὅτι, ἂν δὲν ἐμποδίζετο, εἶχε σκοπὸν νὰ εἰσέλθῃ εἰς Συκιάν, ὅπου ἐν στόματι μαχαίρας ἤθελε περάσει ὅλους τοὺς Συκιώτας, μὴν

1. Α. Β. 12) ἀρ. 423.

2. Α. Β. 12) 422.

3. Ἰδ. Ἐφημερίδα «Ἀθηνα» ἀρ. 2137 τῆς 26 Ἰουλίου 1854.

ἀφήνων οὔτε γάταν, πρὸς ἐκδίκησιν τοῦ αἵματος τοῦ ἀδελφοῦ του, πυρποληθέντος ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας μετ' ἄλλων 140, ἡ δὲ παρεμπόδισίς του προῆλθεν ἐκ τῆς περιῆς ὃ λόγος συνθήκης. Ὅπωςδὴποτε ὁμως καὶ ἂν θεωρήσωμεν τὸ πρᾶγμα, εἶναι ὁμολογούμενον ἐνταῦθα, ὅτι ὁ Στρατηγὸς Τσάμης, ἀναχωρήσας ἔλαβε πρόνοιαν καὶ ἐξησφάλισε τὴν τιμὴν καὶ περιουσίαν τῶν ἐνοχοποιηθέντων κατοίκων καὶ ὅλης ἐν γένει τῆς ἐπαρχίας, ἣτις ἀπηλλάχθη τῆς τύχης τῆς οἰκτρᾶς καὶ ἐλεεινῆς καταστάσεως τῆς Θεσσαλίας, οὔτε ὀλίγον ὁμως συνέτεινεν εἰς τοῦτο καὶ ἡ ἔμφρων καὶ συνετὴ πρόνοια τῆς Σ.Β. Διοικήσεως καὶ τῶν δύο ἀξίων ὑπαλλήλων Χ. Τατῆ Μπέη καὶ Ἀχμέτ ἐφένδη».

Ἐπειδὴ δὲ ἀπὸ τῆ Καλκιδικῆ καὶ ἀπὸ τὸ Ἅγιον Ὄρος μερικοὶ τόσον μοναχοὶ ὅσον καὶ ἄλλοι ἀγωνιστὲς εἶχαν κατορθώσει νὰ φύγουν στὴν ἐλεύθερην Ἑλλάδα, ἄλλοι μὲ τὸν Βαρσάμη καὶ ἄλλοι μὲ ἄλλα πλοιάρια, οἱ Γάλλοι ἐφρόντισαν ὥστε μερικοὶ τοῦλάχιστον ἀπὸ αὐτοῦς νὰ ξαναγυρίσουν στὰ μέρη τους. Στὶς 23 Αὐγούστου ἰ.ἔ.οἱ Βατοπεδινοὶ Ἀντώνιος καὶ Δανιὴλ μεταδίδουν¹: «Πλοῖον ἀπὸ τὴν Χαλκίδα μᾶς ἔφερε 12 ἀντάρας ἐκ τοῦ Τζάμη μὲ διαβατήριον γαλλικὸν ἕως τὸ Ἅγ. Ὄρος. Λοιπὸν, ἀφοῦ ἐξῆλθον ἐκ τοῦ πλοίου, ἐδραπέτευσαν τρεῖς καὶ μᾶς ἐνεφανίσθησαν οἱ ἐννέα, τοὺς ὁποίους ἐδώσαμεν εἰς κάθε ἕν(α) ἐν σημείωμα νὰ ἀπέλθῃ εἰς τὸ χωρίον του μὲ τὴν σφραγίδα τοῦ ἀγᾶ μας. Ὡς τὸ παραβούλι τοὺς ἐστείλαμεν μὲ σερδαρέους. Ἀπὸ τοὺς ἐννέα εἶναι καὶ ἕνας κηπουρὸς τοῦ Βατοπαιδίου τοῦνομα Χριστόδουλος ἀλλοιθῶρος, ὅστις πάντα ἐτραγουδοῦσε...».

Μερικοὶ ὁμως ἔμειναν στὴν Ἀθήνα καὶ ἕνας Ἀγιορείτης μάλιστα ἔγινεν ὄργανο τῆς ἐφημερίδος «Ἑλπίδος», πὸν εἶχεν ἀρχίσει φοβερὸ ἀγώνα κατὰ τοῦ Καρατάσου, μετὰ τὸν γυρισμὸ του.

Ὁ τύπος γενικά, πὸν ὑποστήριζε τὴν προηγουμένη κυβέρνηση, πὸν εἶχεν ὀργανώσει τὰ ἐπαναστατικὰ κινήματα στὴν Ἠπειρο, Θεσσαλία καὶ Μακεδονία καὶ καταπολεμοῦσε τὴν νέα κυβέρνηση, πὸν τὴν ἐπιτοφόρησαν ὡς «Κυβέρνησι κατοχῆς», μόλις ἐγύρισεν καὶ ὁ Καρατάσος στὴ Χαλκίδα, ἄρχισαν τὰ πικρόχολα σχόλια ἐναντίον του. Στὸν «Αἰῶνα» τῆς 5 Ἰουνίου 1854² διαβάζομεν: «Τὰ στρατόπεδα τῆς Ἠπείρου ἐξέλιπον πρὸς τὸ παρόν, ὡς καὶ τὸ τῆς Μακεδονίας, μεταφερθέντων τῶν ἐπαναστατῶν μετὰ τοῦ Τσάμη Καρατάσου εἰς τὴν Χαλκίδα. Ὁ κ. Καρατάσος δὲν ἔπρεπε νὰ δώσῃ πίσιν εἰς ὅσα ἐντεῦθεν καὶ ἀλλαχόθεν τῶ ἔγραψαν, ἂν δὲν ἐπεθύμει νὰ ἐπισύρῃ καθ' ἑαυτοῦ τὴν κοινὴν ἀγανάκτησιν. Ἄλλη φρόνησις καὶ ἄλλος στρατιωτικὸς χαρακτὴρ ἠλπίζετο ἀπὸ αὐτόν».

Καὶ στὴν «Ἑλπίδα» τῆς 10 Ἰουλίου ἰ.ἔ.³ στὸ κύριο ἄρθρον της ἀρχί-

1. Α. Β. 12)450.

2. Ἀριθ. 1466.

3. Ἀριθ. 775.

ζει μιὰ ἄγρια ὅσο καὶ ἄδικη ἐπίθεση κατὰ τοῦ Καρατάσου, ὅπως ἦταν ἄδικο καὶ τὸ προηγούμενο σχόλιο τοῦ «Αἰῶνα»: «... Ἄρχεῖ νὰ ἀναφέρωμεν», γράφει, «ὅτι αὐστηραὶ ἐπιπλήξεις ἐγένοντο πρὸς ἐντίμους ἀξιωματικούς, διότι ἐπεσκέφθησαν τὸν τιμήσαντα τὸ ἑλληνικὸν ὄνομα Χατζηπέτρον, ἐπαυελθόντα εἰς Ἀθήνας, ἐν ᾧ ἄφ' ἐτέρου ὁ ληστεύσας τὰ μοναστήρια τοῦ Ἱθωνος καὶ ἀναιδῶς σφετερισθεὶς ὅλην τὴν ἐντὸς δισακίου χροματικὴν κατάστασιν τοῦ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως εἰς τὸν Ἱθωνα σταλέντος ἐξάρχου, διωρίσθη, ἅμα ἐπιστρέψας, ἐκ τοῦ ὄχι κατὰ τῶν ἐχθρῶν, ἀλλὰ κατὰ τῶν ἀργυρῶν καὶ χρυσῶν σκευῶν καὶ λοιπῆς κινητῆς περιουσίας τῶν μοναστηρίων ἀγῶνος, στρατιωτικὸς νομοεπιθεωρητής».

Ὁ Καρατάσος ἀναγκάζεται τότε καὶ δίδει τὴν ἐξῆς ἀπάντησιν¹: «Κύριε συντάκτα τῆς ἐφημερίδος ἢ «Ἑλπίς». Εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 775 φύλλον τῆς ἐφημερίδος ὑμῶν ὑπαινίττεσθε ἐμὲ 1) ὅτι ἐλήστευσα μοναστήρια τοῦ Ἱθωνος, 2) ὅτι ἐσφετερίσθη τὴν ἐντὸς δισακίου περιουσίαν ἐξάρχου τινὸς ἀπὸ Κων/λεως εἰς Ἱθωνα σταλέντος, 3) ὅτι οὐδένα ἀγῶνα ἠγωνίσθη κατὰ τῶν ἐχθρῶν. Λέγω λοιπὸν πρὸς ἀπάντησιν. 1) Ὅτι οὐδ' ἐγὼ οὔτε κανεῖς τῶν ἀξιωματικῶν μου, οὐδὲ κανεῖς τῶν στρατιωτῶν μου ἐγύμνωσεν οὐδὲν τῶν μοναστηρίων τοῦ Ἱθωνος... Ἐγγυῶμαι... ὑπὲρ ὅλων τῶν ἀξιωματικῶν μου τὴν πληρωμὴν οἰασθῆποτε καταχρήσεως ἐπράξαμεν... οὐχὶ μόνον εἰς τὰ μοναστήρια, ἀλλὰ εἰς τὰς πόλεις, δι' ὧν διέβημεν· ἐπειδὴ μαρτύρομαι τὸν Θεὸν ὅτι οὐδεμίαν γύμνωσιν ἢ ἀδικίαν ἢ κατάχρησιν ἐπράξαμεν, ἀλλ' ἐξήσαμεν ὡς ἀδελφοὶ μετὰ τῶν ἐν Μακεδονίᾳ ἀδελφῶν. 2) Ὁ ἀναφερόμενος παρ' ὑμῶν ἐξαρχὸς ὑπάρχει μυθῶδες πρόσωπον... οὔτε ἠδύνατο νὰ ὑπάρξῃ ἐξαρχὸς τοῦ Πατριαρχείου εἰς τὰ Μοναστήρια, ἐπειδὴ τὰ Μοναστήρια ἔχουν ἐν Κωνσταντινουπόλει τὸν ἀπεσταλέμενον αὐτῶν... προσκαλοῦμεν νὰ εἴπωσιν... τὸ ὄνομα τοῦ ἐξάρχου... περιπλέον προσκαλῶ δι' ὑμῶν τὸν ἀνίπαρκτον ἐξαρχον, ἵνα παρουσιασθῇ καὶ ὑποσχόμεθα διπλὴν τὴν πληρωμὴν τῆς ζημίας. 3) ...ἀντ' ἐμοῦ ὀμιλοῦσι σήμερον πρὸς τιμὴν τοῦ ἑλληνικοῦ γένους ἢ Συκιά, ἢ Ὁρμύλια, τὰ Πσεκούδια, ὁ Καβορόλακας, τὰ Βραστιά, ἢ Ἐρεσσὸς καὶ ἢ Κομνήτσα, καθ' ἃς πεντακόσιοι ἔνοπλοι καὶ διακόσιοι ἄνευ ὀπλῶν ἐπολεμήσαμεν ὀκτακισχιλίους τακτικούς καὶ ἀτάκτους, ἐφρονεύσαμεν κατὰ τὰς ἑπτὰ ἀψιμαχίας ὑπὲρ τοῦ 1100 Ὁθωμανούς, καὶ μείναντες ἄνευ οὐδεμιᾶς βοηθείας ἐσυνθηκολογήσαμεν ὑπὲρ τῆς ἀσφαλείας τῶν Ἑλλήνων καὶ παραδώσαντες εἰς δύναμιν ἀνωτέραν τὸν ἀποστατήσαντα λαόν, οὔτε ἡμεῖς τὸν ἐγυμνώσαμεν ἢ τὸν ἀδικήσαμεν μέχρι τριχός, οὔτε τοὺς τούρκους ἀφήσαμεν ἵνα τὸν γυμνώσῃ ἢ τὸν ἀδικήσῃ μέχρι τριχός...».

Ἐνῶ δημοσιεύει ὁμοῦς ἢ «Ἑλπίς» ἀναγκαστικὰ τὴν ἐπιστολὴ αὐτῆ τοῦ

1. Ἱδ. «Ἑλπίδα» ἀρ. 778 τῆς 30 Ἰουλίου 1854.

Καρατάσου, κάτω από αυτή προσθέτει και την ἐξῆς Σ.Σ. (Σημείωση τῆς Συντάξεως) : «Αἱ ἀγωγαὶ εἰς τὰ δικαστήρια, ἀφοῦ παρέλθῃ ἡ ἰσχὺς τῆς ἐξένης λόγχης, θέλουσιν ἀπαντήσῃ εἰς τὸν Κ. Τζάμην Καρατάσον, ὁ ἱερεὺς, τοῦ ὁποίου ἀφηρέθη τὸ δισάκκιον, εἶναι ἐν τούτοις ἐν Ἀθήναις καί, ἀφοῦ ἀναγνώσῃ τὴν πρὸς ὑμᾶς ἐπιστολὴν τοῦ Κ. Καρατάσου, δὲν θέλει λείψει νὰ πέμψῃ τὴν δέουσαν ἀπάντησιν».

Ἐν τῇ ἐπιστολῇ αὐτῇ ἀπαντᾷ καὶ σ' αὐτό¹ : «Εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 778 φύλλον τῆς ἐφημερίδος σας . . . ἔχετε σημειώσιν, δι' ἧς μετεμορφώθη ὁ ἔξαρχος εἰς ἱερέα. . . Παρακαλοῦμεν σημειώσατε τὸ ὄνομά του. . . Ὅστις νομίζει ὅτι ἐπηρεάζονται τὰ δικαστήρια ἀπὸ τὴν ξένην λόγχην. . . ἀπατᾶται. Ὑμεῖς πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν ἀνεφέρατε. . . ὅτι τὰ δικαστήρια εἶναι ἀνεξάρτητα καὶ ἀνεπηρέαστα».

Ἐνῶ ὅμως σὲ (Σ.Σ.) προστίθεται : «Ὁ κ. Τζάμης δὲν ἀνέγνωσε μετ' ἐπιστάσις τὸ τί ἐγράψαμεν», ἡ ἀκόλουθη ἐπιστολὴ Ἀγιορείτου, πὺν δημοσιεύεται στὴν ἴδια ἐφημερίδα τῆς 4 Σεπτεμβρίου 1854², μᾶς ἀφήνει νὰ ἀντιληφθοῦμε τὸ τί πραγματικὰ συνέβαινε. «Ὁ ἄγνωστος. . . καλόγηρος εἶναι ὁ ὑπογεγραμμένος, ὅστις συντελέσας εἰς τὸν ἱερὸν σκοπὸν τῆς πατρίδος, λόγῳ καὶ ἔργῳ, ἐγκατελείφθη, ὑπ' αὐτοῦ (τοῦ Καρατάσου) ἐντὸς τοῦ ἁγίου Ὑδρου. Εἶμαι ἐγὼ τὸν ὁποῖον (sic) ἐμεσίτευσε τὴν ἐσχάτην ἡμέραν τῆς ἀναχωρήσεώς του ὁ στρατὸς εἰς τὸ νὰ ἔλθῃ εἰς τὰ Μοναστήρια Διονυσίου καὶ Γρηγορίου καὶ νὰ λάβῃ τροφὰς δι' αὐτόν, ὅστις καὶ ἀπελθὼν ἐφρόντισεν ὅσα ἔδει πρὸς συντήρησιν τοῦ στρατοῦ. . . ὁ συνοδεύσας μετ' ἀνθρώπων γνωστῶν τὰ πράγματά μου, καὶ τὸ μὲν δισάκκιόν μου μετὰ τοῦ σιτζανὲ ἐλήφθησαν ἐντὸς τοῦ ἀτμοπλοίου, ἐγὼ δὲ μετ' ἄλλων τετρακοσίων ἐγκατελείφθημεν, καίτοι κλαίοντες καὶ θρηνοῦντες ἀπαρηγόρητα· δὲν σοὶ ἔκαμαν παρατηρήσεις ἐντὸς τοῦ ἀτμοπλοίου οἱ Καπετανέοι; . . . Τὸν Ἀγκύρας τὸν παρέλαβες, διότι σοὶ ὑπεσχέθη χρήματα, εἰς ἐμὲ δέ, εἰς ὃν ἐχρεώσταις τὰ πάντα, μὲ ἄφησες καὶ ἂν δὲν εὐρίσκετο . . . ὁ καπετὰν Βαρσαμῆς, ἔπρεπε νὰ ἀπολεσθῶ, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τὸν διώρθωσας· ἔλαβες τὸ πλοῖον του διὰ τῆς βίας. . . τὸ ὁποῖον κατεβυθίσθη ὑπὸ τοῦ Γαλλικοῦ. . . Οὗτος ἀφ' οὗ ἐζημιώθη ὑπὲρ τὰς 20 χιλ. δραχμῶν περιφέρεται εἰς τὰς ἀγυῖας τῶν Ἀθηνῶν στεροῦμενος καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου. . . μάρτυρες. . . ὁ διδάσκαλος Ὀλυμπίδης, ὅστις θυσιάσας καὶ μισθοὺς καὶ θέσιν ἐγκατελείφθη εἰς τὸ Ὑδρ. ἐνῶ σὲ ἠκολούθησε λαβὼν τὸ ὄπλον εἰς χεῖρας, εἶναι μάρτυς ὁ καπετὰν Δῆμος λοχαγός, ὁ καπετὰν Ἀθανάσιος ἀπὸ Σηκιάν, ὁ καπετὰν Στέργιος, ὁ Πάγκαλος, ὁ Χαρίσης ὁ φρούραρχος. . . μήπως εἰς Χαλκίδα δὲν ἀπέστειλας τὸν πεφιλημένον σου Ζαχαρόπουλον εἰς τὴν ἐπισκοπὴν μὲ σπάθην εἰς

1. *16. «Ἐλπίδα» ἀρ. 780 τῆς 14 Αὐγούστου 1854.

2. ἀρ. 783.

τὰς χεῖρας, ἀπαιτῶν παρὰ τοῦ Ἀγκύρας 3.000 γρόσια; δὲν τὸν ἐπέπληξε πικρῶς ὁ ἅγιος Χαλκίδος;... Θέλεις ἰδεῖ δι' ἀποδείξεως... καὶ πόσα χρήματα ἔλαβες καὶ ἂν ἔδωσες ἐξ αὐτῶν ὀβολὸν εἰς τινὰ στρατιώτην ἢ πληγωμένον. (Ἀθῆναι τῆ 24 Αὐγούστου 1854). Ὁ μυθολογούμενος Καλόγηρος Α.Σ.».

Ἀπὸ αὐτὰ φαίνεται νομίζω καθαρά, ὅτι ὁ Ἀγιορείτης, πὸν ἐχρησιμοποίησεν ἢ «Ἐλπὶς» γιὰ νὰ ἀρχίσῃ τὴν συκοφαντικὴν ἐπίθεσίν της κατὰ τοῦ Καρατάσου, ἦταν ἓνας ἀπὸ ἐκείνους, πὸν εἶχαν ὑποστηρίξει, ὅσο μποροῦσαν, τοὺς Ἑλληνας ἀγωνιστές. Ἐπειδὴ ὅμως δὲν τὸν πῆρε μαζί του ὁ Καρατάσος — ἂν καὶ εἶχε βάλει πιά τὸ δισάκι του μέσα στὸ πλοῖο, — ἄφηκε νὰ τὸν χρησιμοποιήσῃ ὁ κίτρινος τύπος τῆς ἐποχῆς ἐκείνης γιὰ νὰ κατασυκοφαντηθῇ ὁ δυστυχὴς ἀρχηγὸς τοῦ κινήματος στὴ Χαλκιδική. Τώρα γιὰ τὸ πῶς ἔφυγεν ὁ Ἀγκύρας — πράγμα πὸν ἔκανε τὸν καλόγηρο νὰ κακιώσῃ περισσότερο — ἔχομε δὴ ὅσα ἔγραψε σχετικὰ ὁ Βατοπεδινὸς ἀντιπρόσωπος. Ἐν δὲ ἐπῆρε καὶ χρήματα ὁ διερχομῆς τοῦ Γαλλικοῦ Προξενείου, δὲν εἶναι ἀπίθανο, καὶ γι' αὐτὸ ὁ Ζαχαρόπουλος ἐξήτησεν ἀργότερα τὶς 3.000 γρ. ἀπὸ αὐτόν¹.

Ἡ «Ἐλπὶς» ὅμως δὲν περιορίζεται εἰς τὰ ἀνωτέρω. Στὸ φύλλο τῆς 7 Αὐγούστου² στὴ Σ.Σ. προσθέτονται καὶ τὰ ἀκόλουθα: «... εἶναι ψευδὲς... ὅτι... δὲν ἔλαβον χρήματα... Ὁ Καρατάσος μάλιστα δὲν εὐχαριστήθη εἰς αὐτά, ἀλλὰ μεταβὰς μετὰ ἐνόπλιον εἰς τὰς βορείους Σποράδας ἐφορολόγησε τοὺς ἀόπλους κατοικοὺς λόγῳ συνδρομῆς...».

Σ' αὐτὰ ἔρχεται νὰ ἀπαντήσῃ, ὄχι ὁ Καρατάσος, ἀλλὰ ὁ Σκοπελίτης Γ. Κ. Πετλῆς, μὲ τὸ ἀκόλουθο γράμμα, πὸν ἀναγκάζεται ἢ «Ἐλπὶς» νὰ τὸ δημοσιεύσῃ στὰ φύλλα της τῆς 4 καὶ 17 Σεπτεμβρίου (ἀριθ. 783 - 4):

«Πρὸς τὸν κ. Συντάκτην τῆς ἐφημερίδος ἢ «Ἐλπὶς». Εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 779 φύλλον τῆς ἐφημερίδος σας ἀνέγων... καὶ τὴν ἀκόλουθον περιχοπὴν «ὅτι μεταβὰς ὁ Καρατάσος... εἰς Β. Σποράδας ἐφορολόγησε τοὺς κατοικοὺς κτλ». Ἰδιωτικῶν μου ὑποθέσεων χάριν διατρέβων ἐνταῦθα, ἔκτρινα ἐπάναγκες νὰ ἀναδεχθῶ... τὴν ἱκανοποίησιν τῆς ἐπαρχίας.

Μακρὰν τοῦ νὰ ἐφορολογήθῃ... ἰδὸν τί πραγματικῶς συνέβη. Εἰς τὴν καθ' αὐτὸ ἀξίαν του ἐκτιμήσασα τὸ κίνημα..., ἔπραξεν ἐθελουσίως καὶ εἰς αὐτὴν τὴν περίστασιν, ὅτι καὶ εἰς τὴν πρώτην ἐπανάστασιν, καθ' ἣν διὰ συνεισφορῶν προαιρετικῶν καὶ μὲ παντελῆ σχεδὸν ἐρῆμωσίν της διετήρησε στρατὸν ἀπὸ χιλιάδας... ὅτι μ' ἄλλας ἐπίσης ἀδράς συνεισφορὰς ἔπραξεν, ὅταν ὁ Κωλέτης διὰ τὰ ἐκείθεν ἐκίνησε τὰ σώματα τοῦ μαχίμου

1. Ἰδ. ἀνωτ. σελ. 132 παράρτημα ἀρ. 779.

2. ἀρ. 779.

Καρατάσου εἰς τὴν ἐκστρατείαν τῆς Ἀταλάντης, ὅ,τι μ' ἄλλας συνεισφο-
ρὰς ἔπραξεν, ὅταν μετὰ ταῦτα ὁ Ἀδάμ Δούκας διαβὰς ἐκεῖθεν μετὰ τῶν
σωμάτων τοῦ ἰδίου Καρατάσου καὶ Κριεζώτου διηύθυνε τὴν ἐκστρατείαν
τῶν Τρικέρων, καὶ ὅ,τι τέλος πάντων ἔπραξε καὶ ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς πρώτης
ἐπαναστάσεως. . .

Καθ' ὅσον δ' ἀφορᾷ τὰς πληροφορίες, αἷς περὶ τοῦ Καρατάσου ἔχετε,
ὅτι δῆθεν ἐφορολόγησε, σᾶς συνιστῶ αὐτὰς ὡς λίαν σφαλεράς. Τιμηθεῖς νὰ
δεχθῶ αὐτὸν καταλύσαντα εἰς τὴν οἰκίαν μου, ἤμην εἰς θέσιν. . . νὰ εἶμαι
ἐν ἐπιγνώσει ὄλων. . ., ὅσον οὐδεὶς ἄλλος. Σᾶς διαβεβαιῶ λοιπὸν ὅτι ὁ Κα-
ρατάσος δὲν ἠνόγησε τινα οὔτε μέχρι λόγου, ἢ δὲ ὑπακοή καὶ τάξις, τὴν
ὁποῖαν ὁ παρακολουθῶν αὐτὸν στρατὸς ἐδείκνυε, ἂν καὶ ἄνευ κανονισμῶν,
ὄρκου καὶ μισθοῦ, καὶ μὲ πολυειδεῖς ἄλλας στερήσεις, συνίστα τὸν ἀρχηγόν
του, οὐχὶ ἐπαίνου ἀλλὰ καὶ θαυμασμοῦ ἀκόμη ἄξιον.

Ὅ,τι ἀκόμη νομίζω ὡς ἐπιβαρύνον τὴν συνείδησίν μου. . ., ἂν δὲν τὸ
καταθέσω. . . καὶ τὸ ἴδω εἰς τὰς στήλας τῆς ἐφημερίδος σας εἶναι ἢ διαταγή
τὴν ὁποῖαν ὁ. . . Καρατάσος ἔδωκεν, ἅμα πατήσας τῆς Σκοπέλου τὴν πόλιν,
τοῦ νὰ φρουρηθῆται ἡ οἰκία τοῦ ἐκ Θεσσαλίας Χατζῆ Ἀποστόλη, ἐντὸς τῆς
ὁποίας εὗρίσκετο περιουσία ζολοσιαία ἀπὸ χιλιάδας τάλλαρα σχολάζουσα
καὶ ἀπροστάτευτος (ὡς πρὸ μηνῶν τῆς οἰκοδεσποίνης καὶ πρὸ ἡμερῶν τοῦ
οἰκοδεσπότη ἀποβιωσάντων), ἵνα μὴ τυχὸν συμβῆ κανὲν ἀπενκταῖον. . .

Πρώτην φορὰν ἡ ἐπαρχία τῶν Βορείων Σποράδων δὲν συναπαντᾷται
μὲ τὸν Καρατάσιον. . . Ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τῆς ἐπαναστάσεως. . . συνδεθεῖσα
μὲ αὐτόν. . ., δὲν συνεδέθη ἀκρίτως καὶ κατὰ τύχην, ἀλλὰ διὰ νὰ ἐξυπηρε-
τήσῃ δι' αὐτοῦ λυσιτελέστερον καὶ ἀποτελεσματικώτερον τοὺς μεγάλους τῆς
πατρίδος σκοπούς, ὅταν ἢ θεῖα πρόνοια θελήσῃ.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 15 Αὐγούστου 1854

Ι. Κ. ΠΕΤΛΗΣ.

Ἡ ἐπιστολή ὅμως αὐτὴ τοῦ Πετλή ὄχι μονάχα δὲν συντελεῖ ὥστε νὰ
σταματήσῃ ἢ «Ἐλπίς» τις ἄδικες ἐπιθέσεις τῆς κατὰ τοῦ Καρατάσου, ἀλλὰ
κατορθῶναι νὰ βοηθῆ καὶ ἄλλους, ποὺ νὰ τὴν ἐνισχύσουν στὴν ὄχι καὶ τόσο
τιμητικὴ γιὰ τὸν κίτρινο τύπο καμπάνια τῆς.

Στὸ φύλλο τῆς 11 Σεπτεμβρίου 1854 (ἀρ. 784), ὅπου ἐδημοσίευσαν
τὸ δεύτερο μέρος τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Πετλή, δημοσιεύεται καὶ τὸ ἀκόλουθο:

«Ἀγωγή τοῦ Στεφάνου Νικολάου, κατοικοῦ Ἀθηνῶν κατὰ τοῦ Τσα-
μη Καρατάσου κατοικοῦ Ἀθηνῶν, ἐνώπιον τῶν ἐν Ἀθήναις Πρωτοδικῶν.

Κατὰ τὰ μέσα Μαρτίου 1854 ὁ ἀντίδικος ἐπὶ κεφαλῆς μιᾶς σπείρας
ἀτάκτων στρατιωτῶν ἀπεβιβάσθη εἰς Σκόπελον, ἐπὶ λόγῳ δῆθεν νὰ εἰσβά-

λη εἰς τὴν Τουρκικὴν χώραν πρὸς ἐμφύχωσιν τῶν ἐκεῖσε ἐπαναστατημένων ὑποδούλων λαῶν, καὶ ἐπὶ τῇ προφάσει ταύτῃ παρεβίασε τὰ ἱερώτερα δικαιώματα τῆς πολιτείας μας, ὡς διαπράξας διαφόρους βιαιοπραγίας κατὰ τὴν ζωὴς καὶ τῆς ἰδιοκτησίας τῶν πολιτῶν Ἑλλήνων, ἐντὸς τοῦ Κράτους εἰς τὴν νῆσον Σκόπελον, ἐκτὸς λοιπὸν τῶν ἄλλων παραβιάσεων, περὶ ὧν ἐπιφυλάττομαι νὰ ἐξασκήσω τὰ δικαιώματα τῶν ἄλλων πελατῶν μου, παρεβίασε τὴν οἰκίαν τῆς θυγατρὸς μου Μαριγῶς Στεφάνου Καμπούρη καὶ μᾶς ἀφῆρεσε τὰ ἐξῆς ὄπλα, τὰ ὁποῖα εἶχον ἐκεῖ πρὸ τῶν ἐναποθέσει πρὸς φύλαξιν.

- 1) Ἐξ μουσκέτα καλλίστης ποιότητος γαλλικῆς κατασκευῆς ἀξίας δοχ. 600
- 2) Πέντε τουφέκια ἀρβανίτικα μὲ κοντάκια σεντεφένια καὶ μὲ ἀργυρὰς μπούκας ἀξίας » 1.500
- 3) Ἐν τρουπόνι καλλίστης ποιότητος τῆς Βενετίας ἀξίας » 300
- 4) Ἐνα σαλτερμὰν μὲ θήκην ἐν μέρει ἀργυρὰν καλλίστης ποιότητος ἀξίας » 500
- 5) Ἐτι ἐν τουφέκι ἀρβανίτικον, εὐρισκόμενον τότε εἰς τὸ εἰρηνοδικιακὸν κατάστημα μὲ ἀργυρὰ παφύλλια ἀξίας » 500
- 6) Ἐν ζεῦγος πιστόλια καλλίστης ποιότητος Ἀγγλικὰ μὲ ἀργυρὰ παφύλλια καὶ τάσια ἀργυρὰ ἀξίας » 300

τὸ ὅλον 3.700

Ἐπειδὴ ἐξαιτοῦμαι

1) Νὰ καταδικασθῇ ὁ ἀντίδικος εἰς τὴν πληρωμὴν τῶν δραχμῶν 3.700 πρὸς ἀποζημίωσιν τῶν ὄπλων μου (ἐπιφυλαττόμενος τοῦ δικαιώματος τῆς ποινικῆς διώξεως ἐπὶ ληστεία) καὶ τῶν τόκων ἀπὸ τῆς ἀγωγῆς.

2) Νὰ ἀπαγγελθῇ ἡ προσωπικὴ κράτησις δυνάμει τοῦ ἄρθρου 1001 πολ. δικον. καὶ ἄρθρ. 32 τοῦ ποιν. νόμου ὡς προκειμένου λόγου περὶ ληστευθέντων πραγμάτων.

3) Τὰ ἔξοδα τῆς δίκης. . . Ἐν Ἀθήναις τῇ 8 7/βρίου 1854 ὁ πληρεξούσιος Δικηγόρος Ν. Στεφανίδης».

Δὲν ἦταν ὅμως μονάχα ἡ «Ἐλπίς», ποὺ συνέχιζε τὸν ἀδικο ἀγώνα κατὰ τοῦ Καρατάσου. Καὶ ἡ ἄλλη ἀθηναϊκὴ ἐφημερίδα τῶν ἴδιων φρονημάτων, «Ἀθηνᾶ», δέχεται νὰ φιλοξενήσῃ καὶ ἄλλη ἀγωγή τοῦ ἴδιου δικηγόρου Ν. Στεφανίδη κατὰ τοῦ Καρατάσου, γιὰ λογαριασμὸ τοῦ γνωστοῦ μας Βαρσάμη στὸ φύλλο τῆς ὑπ' ἀριθ. 2113 τῆς 8 Ὀκτωβρίου 1854, ποὺ καὶ τὴν παραθέτομεν.

Ἐπὶ τῆς ἀγωγῆς τοῦ Χατζῆ Βαρσάμη Διπλάρη, πλοιάρχου κατοικοῦ Γλώσσης Σκοπέλου. Κατὰ τοῦ Δημητρίου Τζάμη Καρατάσου, συνταγματάρχου καὶ Νομοεπιθεωρητοῦ Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας, καὶ τοῦ Δημητρίου Ζαχαροπούλου, ὑπολοχαγοῦ τῆς φάλαγγος, καὶ Κώστα Παπᾶ, ἀγνώστου δια-

μονῆς. Ἐνώπιον τῶν ἐν Ἀθήναις Πρωτοδικῶν. Ἀμφότεροι οἱ ἀντίδικοι, ὄντες ὡς ὀδηγοὶ καὶ ἀρχηγοὶ ἐπὶ κεφαλῆς μιᾶς σπείρας ἀτάκτων συλλογᾶδων στρατιωτῶν, συνέλαβον τὸν ὑποφαινόμενον κατὰ τὴν 28 Μαρτίου 1854 εἰς τὸν λιμένα Πάνερμον τῆς νήσου Σκοπέλου τῶν Βορείων Σποράδων καὶ διὰ τῆς βίας μὲ ἠνάγκασαν νὰ μεταφέρω μὲ τὸ πλοῖόν μου αὐτούς τε τοὺς ἰδίους καὶ τοὺς στρατιώτας των εἰς τὸ Ἄγ. Ὄρος τῆς Μακεδονίας, ὅπως καὶ πραγματικῶς τοὺς μετέφερον εἰς τὰ παράλια τῆς Μακεδονίας εἰς τὸν λιμένα Συκιῶν, ὀνομαζόμενον Σκαρδαμίτσα, κατὰ τὴν 6 τοῦ μηνὸς Ἀπριλίου 1854· ἅμα δὲ ἔφθασα εἰς τὸν μνησθέντα λιμένα καὶ τοὺς ἀπεβίβασα, ἐζήτησα ἐπιμόνως νὰ μὲ ἀφήσωσιν ἐλεύθερον νὰ ἀποπλεύσω, ἀλλ' ἐστάθη ἀδύνατον εἰς ἐμέ, ὡς φυλάττοντές με διάφοροι στρατιῶται, καὶ περιπλέον μὲ ἠνάγκασαν νὰ μεταφέρω πολεμεφόδια καὶ μέρος στρατιωτῶν εἰς ἕτερον λιμένα τῆς Μακεδονίας, Ἅγιον Νικόλαον ἢ Βουρβουροῦ, ὅπου καὶ πραγματικῶς μετέφερον κατὰ τὴν 9ην Ἀπριλίου 1854 τὰ τε πολεμεφόδια καὶ τοὺς στρατιώτας, καὶ πάλιν ἐζήτησα νὰ ἀναχωρήσω παραχορῆμα καὶ ἀπαλλαγθῶ ἀπὸ τὰς ληστρικὰς χεῖρας αὐτῶν, ἐστάθη ἀδύνατον νὰ πεισθῶσιν, ἀλλὰ μὲ ἐμπόδισαν λέγοντές με, ὥστε ἂν τυχὸν καταδιωχθῶν ἀπὸ τοὺς τουρκικοὺς στρατοὺς καὶ χριστιανούς, νὰ τοὺς διασώσω διὰ τοῦ πλοίου μου, κατὰ δὲ τὴν 10 Ἀπριλίου 1854 περὶ τὴν μεσημβριαν αἴφνης προσωρμίσθη ἐν γαλικὸν ἀτμοκίνητον καὶ ἐκανονοβόλησε κατὰ τῆς Γολέτας μου, ὅπου καὶ τὴν ἐβύθισε κατὰ κράτος χωρὶς νὰ δυνηθῶ νὰ διασώσω τὸ παραμικρὸν εἰμὴ τὴν ζωὴν μου· ὅλον μου τὸ πρᾶγμα, τὸ ὅποιον εἶχον ἐντὸς τοῦ πλοίου μου καὶ σκεύη κλπ. ὅλα ἀπωλέσθησαν. Ἐπειδὴ ἐγὼ ἔπαθον πάντα ἕνεκα τῆς διαγωγῆς τῶν ἀντιδίκων. . . εἶναι ὑπόχρεοι εἰς ἀποζημίωσιν ἀλληλεγγύως. . . Τὸ ἀπωλεσθὲν πλοῖόν μου ὀνομάζεται Ἁγία Μαγδαλινὴ τόννων 73 46/94. . . καὶ ἦτο ἕτοιμον πρὸς ἀπόπλουν κατὰ τὴν 28 Ἀπριλίου(;) 1854 διὰ τὸ Ἄγιον Ὄρος πρὸς μεταφορὰν τῶν ἐν αὐτῷ πραγματειῶν. . . ἦλθον καὶ μὲ συνέλαβον διὰ τῆς βίας καὶ ἐπεβιβάσθησαν ἐν αὐτῷ, τόσον αὐτοὶ προσωπικῶς καὶ οἱ τῆς συμμορίας των στρατιῶται, καθὼς ἐπεβίβασα καὶ διάφορα πολεμεφόδια καὶ κανόνια μεγάλης ὀγκῆς. . . οὐδὲ ἐσυμφώνησα περὶ ναύλου, οὐδὲ αὐτοὶ μοὶ ἐπλήρωσαν. . . τὸ ὅποιον βέβαια ἐθεωρήθη ὡς ληστοπειρατικόν. . . καὶ περὶ τοῦ ὅτι συνελήφθη. . . διὰ τῆς βίας φέρω. . . μάρτυρας. . . καὶ τὴν ἔγγραφον ἀπόδειξιν τοῦ ἰδίου Τζ. Καρατάσου ἀπὸ 11 Ἀπριλίου 1854, δι' ἧς θεβαιοῖ, ὅτι συνέλαβε τὸ πλοῖόν μου διὰ τῆς βίας ἐπὶ τῷ τέλει τοῦ νὰ μεταφέρῃ πολεμεφόδια καὶ τοὺς στρατιώτας του καὶ αὐτὸν τὸν ἴδιον εἰς τὰ παράλια τῆς Μακεδονίας, ἐπομένως δικαιοῦμαι νὰ ζητήσω

1) διὰ τὸ σκάφος μετὰ τῶν λοιπῶν ἐπίπλων καὶ ἐξαρτίων

καὶ λέμβων (ὡς κατασκευασθέντων κατὰ τὸ 1847) ἀξίας δρχ. 15.000.—

2) διὰ τὸ φορτίον τὸ ὅποιον ὑπῆρχεν ἐντὸς τοῦ πλοίου, ἦτοι

1360 κοφίνια θηραϊκῆς γῆς ἀξίας	»	204.—
3) δι' ἓν τσουφάλι... καφὲ ἐξ ὀκτάδων 97 πρὸς δραχ. 3 ἢ ὀκτὰ	»	201.—
4) δι' ἓνα σάκκον ζακχάρεως... ἐξ ὄκ. 107 πρὸς δραχ. 1 80/00 ἢ ὄκ.	»	192,60
5) δι' ἓν σιδηροῦν κανόνι δραχμῶν 50, τέσσαρα τουφέκια δρ. 250, δύο πιστόλια δρ. 50, δύο ξίφη δρ. 100 καὶ δι' ἓν τρομ- πόνι δρχ 30	»	1.200.—
		<hr/>
		17,347,60/00

Ἐξαιτοῦμαι ἀλληλεγγύως

- 1) Νὰ καταδικασθῶσιν ἀπαξάπαντες οἱ ἐναγόμενοι νὰ πληρώσουν εἰς τὸν ἐνάγοντα 17.447,60/00...
- 2) Νὰ καταδικασθῶσιν εἰς τὰ ἔξοδα τῆς δίκης.
- 3) Νὰ διαταχθῇ ἡ προσωπικὴ κράτησις αὐτῶν δυνάμει τοῦ ἄρθρου 1001 τῆς Πολ. Δικ. καὶ τοῦ ἄρθρ. 32 τοῦ Ποινικοῦ Νόμου, καθὼς πρόκειται περὶ ἀποζημιώσεως ἐγκλοασίμου πράξεως καὶ διαγωγῆς ληστοπειρατῶν...

Ἐν Ἀθήναις τῇ 9 Ὀκτωβρίου 1854

Ὁ πληρεξούσιος δικηγόρος

Ν. Στεφανίδης.

Οἱ ἐφημερίδες ὅμως αὐτὲς δὲν ἐπιτίθενται μονάχα κατὰ τοῦ Καρατάσου, ἀλλὰ καὶ κατὰ τῶν ἄλλων ἀρχηγῶν, πού δέχθησαν τὴν πρόσκλησιν τῆς νέας κυβερνήσεως καὶ γύρισαν ἀμέσως στὴν ἐλεύθερη Ἑλλάδα.

Ἐκεῖνοι γὰρ νὰ δικαιολογηθοῦν δημοσιεύουν στὴν «Ἑλπίδα» τῆς 7 Αὐγούστου, μιὰ ἀναφορὰ τοὺς «Πρὸς τὸ Ἵπουργικὸν Συμβούλιον», ὅπου γράφουν: «Ἐπανερχόμενοι εἰς τὴν ἀνεξάρτητον Ἑλλάδα, κατὰ διαταγὴν τῆς Κυβερνήσεώς μας, (ἐπιθυμοῦμεν)... νὰ ἐκφράσωμεν... τὴν εὐγνωμοσύνην ἡμῶν... ὅτι εὐηρεστήθη νὰ ἀποκαταστήσῃ ἡμᾶς εἰς τοὺς βαθμοὺς ἡμῶν. Ὁ μόνος σκοπὸς μας... ὑπῆρξεν ἡ ἀπελευθέρωσις τῶν ἀδελφῶν μας. Εἰς τοῦτο δὲ παρωρμήθημεν ὑπὸ τῶν ἀκολούθων λόγων... Ὁ πρόην ἐπὶ τῶν Στρατιωτικῶν Ἵπουργός, Σκαρλάτος Σοῦτσος, μᾶς ἐβεβαίωσε θετικῶς, ἐν ὀνόματι καὶ κατὰ ρητὴν διαταγὴν τῆς Α.Μ. τοῦ βασιλέως, ὅτι ἡ Κυβέρνησις σταθερὰν ἔκαμεν ἀπόφασιν νὰ βοηθήσῃ τὴν ἐπανάστασιν δι' ὅλων τῶν δυνατῶν μέσων· ὅτι αἱ δυνάμεις θέλουσιν ἰδεῖ αὐτὸ μὲ εὐνοὺν ἡμᾶς· ὅτι, (τὸ καὶ) κυριωδέστερον, τὰ Γερμανικὰ κράτη, ἕνεκα τῶν συγγενικῶν σχέσεών των, ὄσαι ὑφίστανται μεταξὺ τῶν Ἡγεμόνων των καὶ τοῦ Βα-

σιλέως μας, θέλουσι μᾶς παρέξει πᾶν εἶδος ὑλικῆς συνδρομῆς, καὶ ἔτι θέλουσι μᾶς προστατεύσει ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν αἱ δυτικαὶ δυνάμεις ἀλλάξωσι τὴν περὶ τοῦ νέου τούτου ἀγῶνος ἰδέαν· καὶ ὅτι τέλος ἢ πρόθεσις πρὸς μεγάλυνσιν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπικρατείας καὶ τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν δούλων ἀδελφῶν ἡμῶν ἔμελλεν ἀναποφεύκτως νὰ περαιωθῇ διὰ τῶν πολλῶν ἑκατομμυρίων, ὅσα εὐρίσκοντο εἰς χεῖρας τῆς Κυβερνήσεως...».

Καὶ καταλήγοντες προσθέτουν: «Πλήθος οἰκογενειῶν ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν αὐτῶν... κατέφυγον ἐντὸς τῆς Ἑλλάδος. Σᾶς παρακαλοῦμεν λοιπόν, Κύριοι Ὑπουργοί,... ὅπως... βοηθηθῶσιν οἱ πάσχοντες ἐνδεεῖς.

Θεόδ. Γρίβας, Δ. Τζάμης Καρατάσος, Παπαὶ Κώστας Τζαμαλαῖς.

Ἀθῆναι 20 Ἰουνίου (π. ἡ.) 1854».

Ἀπὸ κάτω ὅμως προσθέτει ἡ σύνταξις τῆς «Ἐλπίδος» τὸ σχόλιον: «...Τὸ ἔγγραφο συνετάχθη ὑπὸ τοῦ γραμματέως τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου... (ἐν τούτοις τὴν δημοσιεύομεν)... ἀφήνοντες κατὰ μέρος τὴν ἀποτρόπαιον διαγωγὴν, ἣν ἔδειξαν μάλιστα οἱ δύο τελευταῖοι... Εἶναι ψευδές... ὅτι δὲν ἔλαβον χρήματα... Ἄν ὁ ἀγὼν ἀπέτυχε (αὐτὸ συνέβη), διότι οἱ πλεῖστοι τῶν... ἀρχηγῶν ἀντὶ πολέμου ἐξήτουν λάφυρα».

Αὐτὰ καὶ ἄλλες κατηγορίαι τοῦ ἀντιπολιτευομένου τὴν «κυβέρνηση κατοχῆς» τύπου, ἀναγκάζουν τὸν Θεόδωρο Γρίβα νὰ δημοσιεύσῃ στὸ «Πανελλήνιον» τῆς 9 Σεπτεμβρίου 1854 (ἀρ. 158) τὴν ἐξῆς ἐπιστολὴ ἀπευθύνοντάς τιν πρὸς τὴν «Ἐλπίδα» καὶ ποὺ τὴ δημοσιεύομε, γιὰ μᾶς μαρτυρεῖ καὶ ἀρκετὰ, ἀπὸ ὅσα συνέβαιναν τὸ 1854: «... Ἄν ὁ ἀγὼν ἀπέτυχε, πταίει, ὅστις τὸν ὠδήγησε, πταίει μόνος αὐτός... α') Διότι τὸν ἐπεχείρησεν πρὶν περάσωσιν οἱ Ρῶσοι τὸν Αἴμον καὶ πρὶν ἢ Βουλγαρία, ἢ Σερβία καὶ τὸ Μαυροβούνιον ἐπαναστατήσωσιν. Ἐπειδὴ, ἂν οἱ Ρῶσοι ἐπέρων τὸν Αἴμον καὶ οἱ χριστιανικοὶ λαοὶ τῆς Βουλγαρίας, Σερβίας καὶ Μαυροβουνίου ἀπεστάτουν, ὅσον κακὴ καὶ ἂν ἦτον ἡ διεύθυνσις, πάλιν ὁ ἀγὼν ἐπετύγχανεν.

β') Διότι ὁ ἐπιχειρήσας τὸν ἀγῶνα πρὸ τοῦ καιροῦ δὲν συνενόηθη μετὰ τῶν Ἀλβανῶν, οἵτινες ἔστειλαν δύο ἀποστόλους των καὶ εἰς Κέρκυραν καὶ εἰς Ἀθήνας καὶ παρέδιδον ἐπὶ χρήμασιν ὀλίγοις τὴν Ἄρταν, τὴν Πρέβεζαν, τὰ Ἰωάννινα, τὴν Λάρισαν καὶ τὸν Βῶλον καὶ ἰσοπολιτείαν ἐξήτουν μετὰ τῶν Ἑλλήνων.

γ') Διότι ὁ ἐπιχειρήσας τὸν ἀγῶνα... δὲν συνενόηθη οὔτε μετὰ τῶν προκρίτων ἀρχιερέων καὶ στρατιωτικῶν ἀρχῶν τῶν ἔξω ἐπαρχιῶν, οἵτινες ἐξήτουν ἕνα ἀρχηγὸν στρατιωτικὸν ἐκ τῆς Ἑλλάδος μετὰ τακτικοῦ καὶ τηλεβόλων καὶ σύστασιν ἐπιτοπιῶν κυβερνήσεων..., ὁ δὲ διευθύνων αὐτὸν ἔστειλεν ἑκατὸν εἰκοσιν ἀκεφάλους ἀρχηγούς, καὶ οὕτως ἔφερε τὴν ἀναρχίαν καὶ ἀσυμφωνίαν, καὶ μόνον τοῦτο πολλοὶ φιλοπάτριδες ἐξεπλήρωσαν

γενναίως καὶ φρονίμως τὸ πρὸς τὴν πατρίδα χρέος των. . . Οὔτε τὰ Μοναστήρια τοῦ Ἁθῶνος, οὔτε τὰ τῶν Μετεώρων, οὔτε κανὲν ἄλλο ἱεροσολήθησαν. . .

Μᾶς αἰτιάσθε, ὅτι ἐνοχοποιήσαμεν τὸν ἄνακτα. . . Ἄλλὰ ὅταν πρὸ μηνῶν ὁ κ. Τυπάλδος διέτρεχε τὰς πρωτευούσας τῆς Εὐρώπης καὶ ἀνεφέρετο εἰς τὰς ἐφημερίδας, ὅτι συνάζει χρήματα διὰ τὸν ἀγῶνα· ὅταν εἰς αὐτὴν τὴν πρωτεύουσαν ἐγίνοντο αἱ ὀπλοφορίαι, αἱ ἐπιθεωρήσεις τῶν ἐξερχομένων καὶ αἱ πληρωμαὶ τῶν χρημάτων εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ προεξάρχοντος τοῦ ἀγῶνος Σκαρλάτου Σούτσου ὑπ' ὄψιν τῶν ξένων· ὅταν εἰς τὴν προανάκρισιν τοῦ Τασσαίου ἀνεκαλύφθησαν ἐκ τῆς ἰδίας ὁμολογίας ἐκείνων, οἵτινες ἐπλήρωναν, ἀπειράριθμοι πληρωμαὶ γενόμενοι εἰς τοὺς ἐξερχομένους κατ' ἀνωτέραν διαταγὴν, αὐτὴ δὲ ἡ προανάκρισις περιήρχετο δημοσιευομένη καὶ ἔντυπος· ὅταν οἱ παρὰ τὴν ὀροθετικὴν γραμμὴν ἀρχηγοὶ τῆς κυβερνήσεως ὁμολόγησαν ἐνώπιον τῆς ἐπὶ τούτῳ ἐξεταστικῆς ἐπιτροπῆς, ὅτι καὶ ἔλαβον καὶ διένειμαν χρήματα ὑπὲρ τὰς τετρακοσίας χιλιάδας δραχμῶν εἰς διαφόρους ἔξω· καὶ ὅταν τέλος. . . ὁ κατάλογος τῶν εἰσπραχθέντων χρημάτων καὶ τῶν δοθέντων παρακατετέθη ὑπὸ τοῦ πρώην Ὑπουργοῦ εἰς τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον, ἡμεῖς οἱ τρεῖς. . . ἐνοχοποιήσαμεν τὸν ἡγεμόνα; Ἐγείναμεν. . . οἱ αἴτιοι τῆς ὀθωμανικῆς αἰτήσεως ἀποζημιώσεως; . .

“Ὅ,τι εὐχόμεαι εἶναι τὸ νὰ βοηθηθῶσιν οἱ ἐν Ἀθήναις καὶ πανταχοῦ περιφερόμενοι γυμνοὶ καὶ πεινασμένοι Ἕλληνες. . . καὶ πρὸς τούτοις αἱ κατὰ τὴν ὀροθετικὴν γραμμὴν οἰκογένειαι τῶν ὁμογενῶν.

Ἀθῆναι 16 Αὐγούστου 1854. Θεόδωρος Γ.»

Ἔτσι, ὅπως βλέπομε, οἱ κομματικὲς διενέξεις, ποὺ ἐξ αἰτίας τοῦ Κριμαϊκοῦ πολέμου, εἶχαν ἐνταθῆ σὲ μεγάλο βαθμὸ, ἐπηρεάσαν καὶ τὰ τελευταῖα χρόνια τῆς ζωῆς τοῦ Δ. Τζάμη Καρατάσου.

Μετὰ τὴν ἐπικράτηση τοῦ ἀντιθέτου κόμματος ὁ Καρατάσος παρητήθη καὶ τὸ 1859 ἀνέλαβε μακρὰ περιοδεῖα στὴν Ἰταλία, Γαλλία, Ἀγγλία καὶ Ρωσία καὶ ἀπὸ ἐκεῖ στὴ Ρουμανία, Μαυροβούνιο καὶ Σερβία. Ἀσθενήσας δὲ στὸ Βελιγράδι ἀπέθανεν ἐκεῖ στίς 20 Ὀκτωβρίου 1860¹.

1. Στὸ λεξικὸ τοῦ Ἐλευθερουδάκη ἀναγράφεται ὡς χρόνος τοῦ θανάτου τοῦ Καρατάσου τὸ 1861. Καὶ σύμφωνα μ' αὐτὸ καὶ κάτω ἀπὸ τὸν ἀδριάντα του, ποὺ στέκεται μπροστὰ ἀπὸ τὸ Πανεπιστήμιον Ἑθνικῆς. Ἡ ἴδια ὅμως ἡ χήρα τοῦ Καρατάσου στὴν αἴτησίν της τῆς 19 Ἰουνίου 1865 (ἴδ. παρὰρτ. ἀρ. 1γ) τὴν ἀρχίζει ὡς ἐξῆς: «Ὁ μακαρίτης Δημήτριος Καρατάσος ἀπεβίωσε κατὰ τὴν 20ὴν Ὀκτωβρίου 1860 ἐν Βελιγραδίῳ τῆς Σερβίας». Ἐπειδὴ δὲ παρουσιάζετο ἡ διαφορὰ αὐτὴ στὴν ἀντιγραφὴ ποὺ εἶχα κάμει, μὲ τὸ χρόνο τοῦ ἀδριάντα, διεπίστωσα, μετὰ ἔρευνα μᾶζι μὲ τὸν ὑπάλληλον τῆς Ἑθνικῆς Βιβλιοθήκης, τμῆμα χειρογράφων, ὅτι εἶναι καθαρὰ γραμμένον στὸ πρωτότυπο ὁ χρόνος 1860.

ΟΙ ΑΓΙΟΡΕΙΤΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΟΥΜΕΝΟΙ... ΚΑΙ ΑΘΩΟΙ

Ὁ Τοῦρκος σερασκέρης Χ' Ταῦρ βεής, ὅπως εἶδαμεν, ὄχι μονάχα ἤξερε τὸ ὅτι οἱ Ἀγιορεῖτες εἶχαν ὑποστηρίξει μὲ πολλοὺς τρόπους τὸν Καρατάσο, ἀλλὰ καὶ εἶχε στὰ χέρια του γραπτὲς ἀποδείξεις γι' αὐτά, τὰ γράμματα διαφόρων ἀπὸ αὐτοὺς. Ἄν καὶ εἶχε δὲ ἐκμανῆ ἐξαιρετικὰ ἐναντίον τους, ἰδίως γιατί ἐπὶ τόσες ἡμέρες δὲν τοῦ ἔστελναν τὸ προσκλητήριον γράμμα τῆς Ἱ. Κοινότητος, πὺν τόσες φορὰς τοὺς εἶχε ζητήσει, ἐν τούτοις, ὅταν μπῆκε στὸ Ἄγ. Ὅρος, ὄχι μονάχα δὲν προέβη σὲ κανένα ἀντίποινον ἐναντίον τους — σ' αὐτὸ τὸν ἐμπόδιζαν καὶ οἱ διαθέσεις τῶν προξένων τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἀγγλίας, πὺν τις γνώριζε πολὺ καλά, ἰδίως μετὰ τις σφαγὰς τοῦ Πολυγύρου, — ἀλλὰ καὶ ἔσπευσε νὰ φύγῃ ἀπὸ τὸ Χιλαντάρι, μόλις ἐβεβαιώθηκεν, ὅτι ὁ Καρατάσος θὰ ἔφευγε μὲ τὸ γαλλικὸ πλοῖο κλπ. γιὰ τὴν ἐλεύθερον Ἑλλάδα.

Ταυτόχρονα δὲ παρουσιαζόταν στοὺς Ἀγιορεῖτες καὶ σὰν νὰ ἤθελε τὸ καλὸ τοῦ τόπου τους, καὶ γι' αὐτὸ δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ τὸν ἀφήσουν ἔτσι. Ἀλλιώτικα, ἔτσι πὺν εἶχε καὶ τὰ περίφημα γράμματά τους στὰ χέρια του, θὰ τοὺς ἔκανε νὰ τὸ μετανιώσουν. Φεύγοντας λοιπὸν ἀπὸ τὸ Χιλαντάρι, ἔστειλε τὸ μεσίτη Χρῖστο Ξανθίδη, γιὰ νὰ πῆ τὸ μυστικὸν στήν Ἱ. Κοινότητα.

Οἱ Βατοπεδινὸι ἀντιπρόσωποι στὶς 2 Ἰουνίου 1854 γράφουν¹: «Ἦλθεν καὶ ὁ Χ' Νεῖλος ἀπὸ Χιλαντάρι καὶ μᾶς εἶπεν, ὅτι ἀπὸ χθὲς ἀνεχώρησεν ὁ μπέης μετὰ τῶν στρατιωτῶν του, περιττὸν θεωρήσας τὸν εἰς τὰ ἐνταῦθα ἐρχομὸν τῆς ἐνδοξότητός του καὶ τὸν εἰς τὰ ἐκεῖσε πηγεμὸν τῶν ἀντιπροσώπων, ἀφήσας ἐπίτηδες τὸν Χρῖστον, ὁ ὁποῖος ἔρχεται ἕως ἐσπέρας, διὰ νὰ μᾶς ἐξηγηθῆ τὰ μυστικώτερα τοῦ μπέη...».

Γιὰ νὰ ἐπιτύχῃ δὲ ὁ σερασκέρης ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερα ἀπὸ τοὺς Ἀγιορεῖτες τοὺς ἔδιδε καὶ διαφόρους ὑποσχέσεις. Περὶ τὸ τέλος τοῦ πῶ πάνω γράμματός τους οἱ ἴδιοι Βατοπεδινὸι διηγοῦνται: «Ἦπεσθέη μάλιστα ὅτι θέλει μεσιτεύσει εἰς τὸ μεζλίσι διὰ νὰ χαρισθοῦν τὰ δέκατα τῶν μετοχίων, ὅσα ὑπέστησαν ζημίας ὑπὸ τε τῶν ἀνταρτῶν καὶ τῶν ἀτάκτων Τοῦρκων».

1. Ἰδ. παράρτημα ἀριθ. 79.

Καὶ στὸ ἐπόμενο γράμμα τους διηγοῦνται οἱ ἴδιοι¹: «Ἐλάβαμεν καὶ γράμματα ἀπὸ τὸν Χ' Ταῖπ μπέη καὶ μᾶς γράφει διὰ τὰ γράμματα, ὅπου ἔχει τῶν Μοναστηρίων, τὰ ὁποῖα ἐπῆρεν ἀπὸ τὸν Καρατάσο, τώρα τὰ ἀνέγνωσε προσεκτικῶς, καὶ ὁ καινὰς εἶναι διὰ τὸ πάπλωμα. Ἔτσι μᾶς λέγει ὁ Χρῖστος, ὅστις μετ' ἐπιμονῆς ζητεῖ ἓνα γράμμα τῆς Κοινότητος εὐχαριστήριον διὰ τὰ πρακτικὰ (= πεπραγμένα) τοῦ σερασκέρη, τὸ ὁποῖον ἀπεφασίσαμεν νὰ γένη καὶ τὸ ἐσπέρας θέλομε σκεφθῆ καὶ γιὰ τὸ πάπλωμα, πόσων πηχῶν νὰ γένη, διότι ἔχει πτήχην μεγάλην ὁ φίλος διὰ νὰ μετροῦσῃ, ὅστις ἐπισημειοῖ, ὅτι αὐριο ἀπὸ πρωίας ἀναχωρεῖ ἀπὸ Ἱερισσὸν διὰ Λιασιγκόβην, ὅπου περιμένει ἀνυπομόνως καὶ τὸ Χρῖστο».

Φαίνεται ὅμως, ὅτι, προτοῦ νὰ σταλῇ στὸ σερασκέρη τὸ προσκλητήριο τῆς Ἱ. Κοινότητος, «μένεα πνέων» ἐκεῖνος κατὰ τῆς Ἱ. Κοινότητος, εἶχε γράφει στὴν Ἱ. Πύλη, καταγγέλλοντας τοὺς Ἀγιορεῖτες γιὰ τὴν ὑποστήριξή τους πρὸς τὸν Καρατάσο. Γιατὶ σ' ἓνα γράμμα τῆς 3ης Ἰουνίου 1854 πρὸς τὸν ἡγούμενο Ἐσφιγμένου Ἀγαθάγγελο διαβάζομεν²: «Ὁ... Α.Δ... μοὶ εἶπεν... ὅτι ὁ Πατριάρχης ἔπειψε μὴν ἐπιστολὴν πρὸς τὴν Κοινότητα λίαν δυσάρεστον, ἐλέγχων αὐτὴν ὅτι ἔλαβε μέρος στὰ τζαμικὰ καὶ ὅτι ὄχι μόνον καθόλα τὸν εὐκολύνετε, ἀλλὰ πρὸς τούτοις καὶ γράμματα τὸν ἐστείλετε, εἰς ἃ ἠῦχθε αὐτὸν νίκας καὶ θριάμβους, καὶ διὰ τοῦτο εἰς τὸ ἐξῆς δὲν θέλει προστατεύει τὸ ὄρος καὶ μετεμελήθη τὴν διανομὴν τῶν χρημάτων, ἅτινα ἀπεφάσισε νὰ διανεῖμῃ εἰς μοναστήρια καὶ σκήτας».

Ἡ Ἱερὰ Κοινότης ὅμως καὶ μετὰ τὸ γράμμα αὐτὸ τοῦ Πατριάρχου δὲν ἀπεφάσισε νὰ δώσῃ χρήματα στὸν Χρῖστο γιὰ τὸν σερασκέρη. Μονάχα ἔστειλαν μὴν εὐχαριστήριο ἐπιστολὴν στὸν ἴδιο τὸν σερασκέρη μὲ μερικὰ λεμόνια³. Καὶ ἐκεῖνος στὶς 6 Ἰουνίου ἰ.ἔ. τοὺς ἀπήντησε σὲ πικρόχολο γράμμα του⁴: «Ἐπῆρα καὶ δυὸ καλάθια λεμόνια παρὰ τοῦ ἀπεσταλμένου σας καὶ σᾶς εὐχαριστῶ καὶ περὶ τούτου δὲν ἔπρεπε νὰ πειραχθῆτε. Μ' ὅλα ταῦτα διὰ νὰ μὴ σᾶς λυπήσω τὰ ἐδέχθην».

Γιὰ τὴν ἀπόφαση τώρα, ποὺ ἔλαβαν, ἀφοῦ πῆραν τὸ γράμμα αὐτὸ στὴν Ἱ. Κοινότητα, γράφουν οἱ Βατοπεδινοὶ ἀντιπρόσωποι τὴν ἐπομένη 7 Ἰουνίου ἰ.ἔ.⁵: «Ὁ Ταῖπ μπέης εὐρίσκειται εἰς Λιασιγκοβη ἀπὸ ὅπου καὶ

1. Α. Β. 12, 466: Ἄν καὶ δὲν ἔχει χρονολογία, ἀπὸ τὸ περιεχόμενό του, ὅπως καὶ ἀπὸ, ὅσα γράφουν οἱ ἴδιοι στὶς 7 Ἰουνίου 1854, (ἰδ. παράρτημα ἀρ. 84), δὲν μένει καμὰ ἀμφιβολία, πὺς γράφηκε τὶς πρώτες ἡμέρες τοῦ Ἰουνίου 1854.

2. Ἰδ. παράρτημα ἀρ. 81. Τὸ γράμμα αὐτὸ δὲν ἔχει ὑπογραφή, ἀλλὰ πάντως εἶναι γραμμένο ἀπὸ τὸν ἀντιπρόσωπο τοῦ Ἱ. Κ. τοῦ Ἐσφιγμένου στὶς Καρνές.

3. Τὸ γράμμα αὐτὸ τὸ δημοσιεύει ὁ Γ. Ἀλέξανδρος Λαυριώτης στὸ παράρτημα ὑπ' ἀριθ. 67, χωρὶς τὴν ἡμέρα μονάχα. Καὶ θὰ γράφηκε ὕστερα ἀπὸ τὴν ἐπίμονο ἀπαίτηση τοῦ Χρῖστου Ξανθίδη (δὲς ἀνωτέρω).

4. Ἀντίγραφο τοῦ γράμματος τοῦ σερασκέρη δημοσιεύομε στὸ παράρτημα ὑπ' ἀριθ. 83.

5. Ἰδ. παράρτημα ἀρ. 84.

μᾶς ἔστειλε ἓνα γράμμα του με τὸν κυρατζή, με τὸν ὁποῖον τῷ ἔστειλαμεν προχθές 60 λεμόνια, τοῦ ὁποῖου καὶ ἀντίγραφον σᾶς ἀποστέλλομεν, διὰ νὰ ἰδῆτε τὰς εὐχαριστίας του, ἢ μᾶλλον τὴν πολιτικὴν του. Με κοινὴν ἀπόφασιν στέλλονται πρὸς τὸν αὐτὸν μπέγην καὶ τριακόσια ὀλλανδικὰ ἐπεσφραγισμένα με γρουπίδιον, τὸ ὁποῖον ἐνεχειρίσαμεν εἰς τὸν Κουτλουμουσιανὸν Βαρνάβαν, ὅστις πηγαίνει εἰς Βλαχίαν, διὰ νὰ τὰ προσφέρωσιν εἰς τὸν μπέγην, ἅμα φθάσῃ εἰς Θεσσαλονίκην, μετὰ τοῦ ἐκεῖσε κοινοῦ Ἐπιτρόπου Καισαρίου, μυστικῶ τῷ τρόπῳ. Τὸ ποσὸν τοῦτο ἀγνοεῖ ὁ κὺρ Χρῖστος καὶ δὲν μᾶς συνέφερε νὰ τοῦ τὸ εἴπωμεν. ἐπειδὴ ἐπέμενεν ἡ τιμιότης του νὰ τοῦ προσφέρωμεν μεγάλην ποσότητα. . .».

Ἄφοῦ ἔστειλαν ὁμοῦ τὰ 300 ὀλλανδικὰ στὴ Θεσσαλονίκη, παίρνουν γράμμα ἀπὸ τὴν Πόλη, ποὺ τοὺς κάνει νὰ παραγγείλουν στὴ Θεσσαλονίκη νὰ μὴν τὰ δώσουν, ἀλλὰ νὰ περιμένουν νέες ὁδηγίες τους. Ὁ Βατοπεδινὸς Δανιὴλ γράφει γι' αὐτά: «Μᾶς γράφουν οἱ Ἐπίτροποι Πόλεως νὰ προσπαθήσωμεν νὰ λάβωμεν τὰ 18 γράμματα, ἔπου κρατεῖ ὁ Χ' Ταῖπ μπέης καὶ ὅτι ἡ Παναγιότητά του ἔμαθεν, πὼς ἐδώσαμεν χρήματα εἰς τὸν Καριάσσον καὶ πὼς ὑπάρχουν γράμματα τοῦ Ἁγ. Ὅπως εἰς χεῖρας τοῦ Ταῖπ μπέη, τὰ ὁποῖα τὰ εἶχαμεν δώσει εἰς τὸν Καριάσσο καὶ πολλὰ ἐθύμωσε καθ' ἡμῶν καὶ μᾶς γράφει νὰ πάρωμεν τὰς ὁμολογίας ἀπὸ τοῦ Ἐσφιγμένου, διότι δὲν δίδει τὸ ὑποσχεθὲν δάνειον. Ἐστειλε καὶ ἐπιστολήν, ὅπως ἀναγνωσθῇ εἰς τὸ Πορτάτο (sic) καὶ δημοσιεῦει τὴν καθαίρεση τοῦ δεσπότη τοῦ Ἀγκύρας²: Ὁμοίως καὶ ἄλλη μία εὐχὴ κατηραμένου νὰ ἀναγινώσκειται εἰς τὰς τελετὰς τῆς κάθε Κυριακῆς. Ἐρχεται καὶ Ἐξαρχος πατριαρχικὸς, φέρων περιορίον τοῦ Σταγῶν εἰς τὴν Λαύραν. Τοῦτος ὁ ἀρχιερεὺς ἔλαβε μέρος με τοὺς ἀντάρτας. Ταῦτα εἶναι τοῦ Ἐπιτρόπου Θεσσαλονίκης καὶ τοῦ Χρῖστου εὐρέου (sic), ἡμεῖς δὲ ἐγράψαμεν εἰς τοὺς Ἐπιτρόπους, πόθεν ἐπαραινέθησαν καὶ μᾶς γράφουν ταῦτα. Σήμερον ἐγράψαμεν εἰς τὸν Ἐπίτροπον Θεσσαλονίκης νὰ φυλάττῃ τὸ ἀμιανέτι τῶν 300 ὀλλανδικῶν ἕως δευτέρας ὁδηγίας πρὸς αὐτόν».

Πιθανότατα, ἀφοῦ τοὺς ἔγραψαν τέτοια ἀπ' τὴν Πόλη, θὰ σκέφθησαν, ὅτι θὰ ἔπρεπε νὰ προσδέσουν καὶ μερικὰ ἀκόμη ὀλλανδικὰ, γιὰ νὰ καταφέρουν τὸν Χ' Ταῖρ βέη νὰ τοὺς δώσῃ τὰ γράμματα, ἂν καὶ ὅλο καὶ περισσότερες ἀνάγκες καὶ ἀξιώσεις χρηματικὰς τοὺς παρουσιάζονταν.

Γιατὶ πρῶτα καὶ ὁ καϊμακάμης γιὰ τὴν ὑποστήριξη, ποὺ τοὺς εἶχε κἀμει ἀπέναντι τοῦ σερασκέρη, ἔπρεπε καὶ ἐκεῖνος νὰ μὴ μείνῃ ἔτσι. Οἱ Βα-

1. Ἰδ. παράρτημα ἀρ. 85.

2. Ἰδ. παράρτημα ἀρ. 80 τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Πατριάρχου πρὸς τοὺς Ἁγιορείτες.

τοπεδινοὶ στό τέλος τῆς ἐπιστολῆς τους τῆς 7 Ἰουνίου 1854 προσθέτουν¹: «Αὔριον θὰ μεταφέρωμεν καὶ τὸν ἀγόν μας εἰς τὸ τάχι τοῦ Πρετεντέρη. Ὅμως καὶ ἡ ἐνδοξότης του κανένα χάπι. Ἄλλὰ νὰ ἴδωμεν πῶς θὰ τὸ οἰκονομήσωμεν, διότι ἀπέκαμεν ἡ Κοινότης νὰ πληρώνη».

Ἐπειτα καὶ οἱ ἐπίτροποι τους στὴν Πόλη ζητοῦν νὰ τοὺς δίδουν περισσότερα. Καὶ ἡ Κοινότης ἀποφασίζει τότε νὰ μείνη μόνον ἕνας, καθὼς μᾶς πληροφορεῖ ὁ Βατοπεδινὸς Δανιὴλ γράφοντας σχετικὰ²: «Μᾶς γράφουν οἱ ἐπίτροποι Πόλεως, ὅτι δὲν ἠμποροῦν νὰ καθήσουν διὰ 10 χιλ. τὸν χρόνον. Ἡμεῖς συσκεφθέντες ἐνεκρίθη εὐλογον νὰ καθίσῃ μόνον ὁ Ἰλαρίων καὶ νὰ ἔξη μισθὸν 12 χιλ. Ὁ ἄλλος νὰ παύσῃ δι' ὃ τοὺς ἐγράψαμεν». Καὶ τὴν ἄλλη μέρα συνεχίζει ὁ ἴδιος³: «Περὶ τοῦ Ἐπιτρόπου Πόλεως... συσκεφθέντες ἐκ δευτέρου ἐκρίναμεν νὰ παρακαλέσωμεν τὸν Ἰλαρίων(α) Χιλανδαρινὸν νὰ ἀναδεχθῇ δι' ἕνα χρόνον μόνος τὴν ἐπιτροπὴν καὶ νὰ τοῦ δώσωμεν 12 χιλ. γρόσια»⁴.

Ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὰ ἔχουν νὰ πληρώσουν καὶ στὸν δάσκαλο τῆς Ἀθωνιάδος τρεῖς χιλιάδες γρόσια⁵ καὶ νὰ βάλουν καὶ ἀνθρώπους γιὰ νὰ ἐξαφανίσουν τὰ ὀχρωματικά ἔργα, ποὺ εἶχε κάμει ὁ Καρατάσος στὴν Κουμίτσα. Σχετικὰ μὲ τὰ τελευταῖα γράφουν οἱ Βατοπεδινοὶ ἀντιπρόσωποι στίς 12 Ἰουνίου ἰ.ἔ.⁶: «Χθὲς τὸ ἑσπέρας ἐλάβομεν καὶ ἑτέραν ἐπιστολὴν τοῦ σερασκέρη Χ' Ταῖπ πέγη, σιταλεῖσαν ἀπὸ Λιαρίγκοβαν δι' ἐπίτηδες πεξοῦ... Ἐνσημειοῖ ὅτι, ἐάν δὲν εἶχον ἀνάγκην οἱ χωρικοὶ νὰ σπεῖρωσι τὰ καλαβόκι των, ἔμελλε νὰ διατάξῃ αὐτοὺς διὰ νὰ ἔλθωσιν εἰς Κουμίτσαν νὰ χαλάσωσι τὰ ταμπούρια τοῦ Τσάμη μὲ τὸ νὰ γειώσωσι τὰ χανδάκια καὶ νὰ ἐξισάσωσι τὸν τόπον ἀπὸ τὸν αἰγιαλὸν ἕως εἰς τὸ χιλανδαρινὸν μετόχιον... Ἵποχρεοῖ τὸ Κοινὸν ἡμῶν μὲ πολιτικὰ κομπλιμέντα, διὰ νὰ φροντίσῃ περὶ τῆς τελείας καταπατήσεως καὶ καταστροφῆς τῶν ὀχρωμάτων τούτων... λέγων, ἃς ὀφεται ὁ Τσάμης, ὅστις ἔγινεν αἴτιος μυρίων κακῶν... Καὶ ἡμεῖς τῷ ἀπαντήσαμεν τὰ εἰκότα⁷. Καὶ εὐθὺς ἐκαλέσαμεν πέντε τοιχοχτίστας, εὐρεθέντας ἐνταῦθα, μεθ' ὧν καὶ ἐσυμφωνήσαμεν νὰ ὑπάγουν τὴν Βαν (sic) καὶ ἰσάσουν τὸν τόπον ὅλον δι' 150 γρόσια...» Ἔτσι γι' αὐτὰ φθηνὰ τὴν γλύτωσαν. Ὅστε ὁ Χ' Ταῖρ βέης, στίς 10 Ἰουνίου τοῦλάχιστον, ἔμενεν ἀκόμη στὴν Λιαρίγκοβη (Ἀρναίαν). Γιὰ τὸ πότε ἀκριβῶς γύρισε στὴ Θεσσαλονίκη, δὲν ἔχομε στοιχεῖα νὰ μᾶς τὸ δείχνουν.

1. Ἰδ. παράρτημα ἀρ. 81.

2. Ἰδ. παράρτημα ἀρ. 85.

3. Ἰδ. παράρτημα ἀρ. 86.

4. Καὶ στίς 9 Ἰουλίου ὁμοῦ γράφουν καὶ πρὸς τοὺς δυνῶς ἐπιτρόπους (Ἰδ. Γ. Ἀλεξάνδρου Λαυριώτου, ἔ. ἀ. παράρτημα 77).

5. Οἱ Βατοπεδινοὶ ἀντιπρόσωποι γράφουν στίς 31 Μαΐου (Ἰδ. παράρτημα ἀρ. 75): «Ἐλάβομεν καὶ τὴν ἀπόδειξιν τῶν τριῶν χιλιάδων γροσίων, τὰ ὅποια χρεωστῆ ἡ Κοινότης πρὸς τὸν διδάσκαλον κ. Δημήτριον». 6. Α. Β. 12, 325.

7. Τὴν ἀπάντησιν δημοσιεύει ὁ Γ. Ἀλεξάνδρος Λαυριώτης ἔ. ἀ. παράρτημα 72.

Λ Ο Γ Ρ Α Φ Ι Α

ΠΑΡΟΙΜΙΕΣ

1. Ἄγάλια, ἀγάλια γίνιτι ἢ ἀγουρίδα μέλι.
Λέγεται διὰ ἐκείνους ποῦ διαίζονται νὰ ἀπολαύσουν κά τι πρόωρα καὶ οἱ ὅποιοι δὲν ἔχουν ὑπομονήν.
2. Ἄδειους ἀνθρώπους παρηγοριά τ'ς χώρας.
Ἐδῶ «ἄδειο» ἔννοοῦν τὸν τεμπέλη ποῦ κάθεται χωρὶς ἐργασίαν. Αὐτὸς δὲν προσφέρει τίποτε παρὰ δίνει παρηγοριά μόνον στὸ χωριὸ τὸ ὅποιον μένει ἄδειο, διότι ὅλοι φεύγουν ἔξω εἰς τὴν δουλειάν.
3. Ἄκλουστα κι αὐφαντα στὴν πόλ' στιλιμένα.
Λέγεται διὰ ἐκείνους ποῦ ἐνῶ δὲν ἐπραγματοποιήθηκε κάτι κι' αὐτοὶ χαίροντες τὸ παρουσιάζουν ὡς γεγονὸς τελειομένον.
4. Ἄκόμη δὲν τοῦν εἶδαμι Γιάνν' τοῦν εἶπαμι.
Λέγεται διὰ ἐκείνους ποῦ ἐνῶ δὲν βλέπουν τι ποτὲ τὸ συγκεκριμένον τὸ προελέγουν ὡς γεγονὸς κατονομάζοντες τοῦτο. (Σχετικὸν μὲ τ' ἀνωτέρω).
5. Ἄλλα τὰ μάτια τ'ς πέρδικας, κι' ἄλλα τ'ς χουχουϊάβας.
Μ' αὐτὸ θέλουν νὰ κάμουν σύγκρισιν τῆς ἀξίας ἐνὸς πράγματος ἢ προσώπου μετ' ἄλλου.
6. Ἄμα δὲν κλάψ' τοῦ πιδί, δὲν τοῦ δειν' ἢ μάννα β'ζί.
Ἐδῶ θέλουν νὰ δείξουν, ὅτι ὅσο νὰ σ' ἀγαπᾶ ἓνα πρόσωπο, δὲν σὲ κάμνει καλὸν ἂν δὲν παραπονεθῆς καὶ δὲν τὸ ζητήσης.
7. Ἄμα ξαναγίνου νύφ' ξέρου νὰ προσκ' νήσου.
Θέλουν νὰ δείξουν, ὅτι, ὅταν γιὰ δεύτερη φορὰ πράξουν κάτι θὰ τὸ ἐκτελέσουν καλύτερα καὶ ἄνευ σφάλματος.
8. Ἄποῦ γνούστ' κὸ ἐχθρὸ μὴ φουβᾶσι. Ἄποῦ μπουνταλᾶ φίλου νὰ φουβᾶσι.
Θέλουν νὰ δείξουν, ὅτι ἀνώτερη κι' ἀπ' τὴν φιλία εἶναι ἡ γνωστικὰδα, ἡ ὅποια ὑπερνικᾶ καὶ τὰς διαθέσεις τοῦ ἐχθρικοῦς διατεθειμένου ἀνθρώπου πρὸς σέ.
9. Ἄν ἔχης τύχη διάβιτι, κι ριζικὸ πιρπᾶτα.
Ἐπερᾶν ὅλων τῶν ἐμποδίων εἰς τὴν ζωὴ καὶ τῶν δυσχερειῶν εἶναι ἡ καλὴ τύχη, τὸ ριζικὸ. Ἦτοι ἡ θεία Πόνοια, ἡ ὅποια σὲ προστατεύει ἀπ' ὅλα τὰ κακά.

10. Ἄν ἔκαμναν οὐλῖς οἱ μέλ' σσις μέλ' θ' ἄτρουγαν κι' οἱ γιούφτ' μὶ τοῦ κουτάλ'.

Θέλει νὰ δείξη ὅτι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι δὲν ἐργάζονται συστηματικὰ καὶ διὰ αὐτὸ δὲν ἔχουν ἀπόδοσιν οὔτε καὶ εὐημερία ὑπάρχει στὸ σύνολο. Ἐπὶ πλεόν δὲ χρειάζεται εἰδικότητα σὲ κάθε δουλειά.

11. Ἄν δὲν ταράξ' ἡ σκύλλα τ'ν οὐρά τ'ς δὲν μπασίν' ἡ σκύλλους.

Κυριολεκτεῖται διὰ τὴν ἀνηθικότητα τῶν γυναικῶν καὶ ἀποδίδουν τὴν εὐθύνην μᾶλλον εἰς τὴν γυναῖκα, ἣτις προκαλεῖ τὸν ἄνδρα.

12. Ἄν εἶσι κι παπᾶς, μὶ τὴν ἀράδα σου θὰ πᾶς.

Ναὶ μὲν πρέπει νὰ ὑπάρχη σεβασμὸς εἰς ἕνα ἄτομον, ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ καταπατῆται καὶ τὸ δίκαιον.

13. Ἄν δὲ φᾶς σκόρδου, δὲ μυρίζ' σκουρδές.

Κανεὶς δὲν κατηγορεῖται ἀδίκως διὰ μίαν πράξιν τὴν ὁποίαν δὲν ἔπραξε. Ὅλως αὐθαιρέτως δὲν γίνεται λόγος, ἂν δὲν ὑπάρχη τι τὸ ὁποῖον δεικνύει τὴν ἀνάμειξί του.

14. Ἄνθρουπους ἀγράμματους, ξύλου ἀπελέκητου.

Ὅπως τὸ ξύλον τὸ ἀπελέκητον εἶναι καταφρονημένον ἐν συγκρίσει μὲ τὸ πελεκημένον, διότι τὸ μὲν χρησιμοποιεῖται μόνον διὰ φωτιᾶν καὶ εἶναι γεμάτων ρόζους καὶ ἀγκάθια καὶ δύσκολα πιάνεται, τὸ δὲ πελεκημένον εἶναι ὁμορφον, λεῖον καὶ χρησιμοποιεῖται καὶ διὰ ἔπιπλον καὶ στολίδι. Ἔτσι καὶ ὁ ἀγράμματος δὲν γνωρίζει, δὲν ἐννοεῖ δὲν συνανοῆται δὲν προσλαμβάνεται δι' ὅλας τὰς ἐργασίας, ἐν συγκρίσει μὲ τὸν ἐγγράμματον, ὅστις εἶναι στολίδι εἰς τὴν ἐμφάνισιν, εἰς τὴν ὁμιλίαν, εἰς τοὺς τρόπους, ἐργασίαν, κατανόησιν, συμπεριφορὰν καὶ εἶναι ὡς ἔπιπλον καὶ στολίδι εἰς τὴν κοινωνίαν.

15. Ἄνιμουμαζόμενα, διαβουλευσκουρπίσματα.

Ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα συνέλεξεν ὁ ἄνθρωπος μὲ χωρὶς κόπον, ἀλλὰ κατὰ κάποιον τρόπον ἀνήθικον, δὲν θὰ τὰ χαρῆ, ἀλλὰ θὰ τὰ χάσῃ χωρὶς νὰ τὸ καταλάβῃ, διότι δὲν εἶναι εὐλογημένα.

16. Ἄνάλουγα μὶ τοῦ πάπλουμα ἀπλών' τὰ πουδάρια.

Ἐπὶ οἰκονομικῶν ὑποθέσεων κυρίως νὰ μὴ ξανοίγῃσαι περισσότερον, ἀπ' ὅσα ἔχεις, διότι δὲν θὰ καλυφθῆς εἰς τὰς δαπάνας σου.

17. Ἄπ' τ' μύγα ξούγκ' δὲ βγάν'.

Δὲν πρέπει νὰ περιμένῃ κανεὶς κέρδος ἀπὸ μίαν ἐπιχείρησιν, ἣτις εἶναι πολὺ ἰσχυρὴ καὶ ἀδύνατη.

18. Ἄπ' τοὺν τρανὸ προμηθεῖα κι ἀπ' τοὺν μικρὸ ἀλήθεια.

Ὁ μέγας ἔχει πείραν καὶ δύναται νὰ συμβουλεύσῃ, ἐνῶ ὁ μικρὸς οὔτε πείραν ἔχει, οὔτε κρίσιν, οὔτε πονηρίαν, τὰς ὁποίας ἔχει ὁ μέγας καὶ διὰ τοῦτο ὁ μικρὸς ὁμολογεῖ τὴν ἀλήθειαν.

19. Ἄπ' τὰ μιτρημένα τρώ(ει) ἡ λύκος.

20. Ἄπ' τοῦν τρουβά σ' ψευμί, ἀπ' τοῦ βαρέλι σ' κρασί κι ἀπ' τοῦν ἑαυτό σ' πιδί.
21. Ἄπ' τοῦ δῶσι, δῶσι, πιδι ἄντρα μ' δὲν ἀπόχτ'σα.
22. Ἄπ' τοῦ γάμου ἔρχουμι, μὰ τὴν πείνα, ποῦ τραβῶ.
23. Ἄρμηγι κι κούριβι, χέζι κι διρμάτιαζι.
Λέγεται δι' ἐκείνους ποῦ θέλουν ν' ἀπολαμβάνουν χωρὶς νὰ κουράζωνται καὶ νὰ ἐξοδεύωνται.
24. Ἄπ' τοῦ ἴδιου ξύλου γίνιτι κι φουριόφκιαρου, γίνιτι κι σκατόφκιαρου.
25. Ἄντάμα κραίνουμι κι ἀχώρια κουβιντιάζουμι.
26. Ἄφοῦ μ' οὐφιλεῖ ἡ λουλάδα, τί τὴ θέλου τὴ γνουστ'κάδα.
27. Ἄν δὲν ἔχ'ς κανένα νὰ ρουτήϊς, ρώτα τοῦ μπαστούνιο'.
28. Ἄλλα λιέει ἡ θειά μ' κι ἄλλα ἀκούν' τὰ ἄφτιά μ'.
Λέγεται δι' ἐκείνους, ποῦ ἄλλα τοὺς λέγεις κι αὐτοὶ ἐξ ἀπροσεξίας, ἐκ σκοπιμότητος ἢ καὶ ἐκ συμφέροντος, ἄλλα σ' ἀπαντοῦν.
29. Ἄποῦ κακὸ πληρουτὴ κι ἓνα τσιουβάλ' ἄχυρου.
Λέγεται δι' ἐκείνους, ποῦ δὲν ἐξοφλοῦν τὰς ὑποχρεώσεις των. Δέχεται τὸ σακκὶ τὸ ἄχυρο ὁ δανειστής διὰ νὰ μὴν ἔχη δοῦναι - λαθεῖν μὲ τὸν κακοπληρωτὴν.
30. Βάρτα πίσου, δὲ γιουμίζ'ν.
Λέγεται δι' ἐκείνους, ποῦ ἐνῶ τοὺς ἀποδεικνύεις ὀλαφάνερα κάτι, αὐτοὶ ἐξακολουθοῦν νὰ ἐμμένουν εἰς τὴν σκέψιν των.
31. Βαστάει ἀπ' τὰ κ'κιά, ὡς τὰ κираσία.
Καὶ τὰ κουκιά καὶ τὰ κираσία τὴν ἴδιαν ἐποχὴν καὶ μάλιστα σχεδὸν ταυτόχρονα καρπίζου. Μ' αὐτὸ θέλουν νὰ δείξουν, ὅτι αὐτὸ τὸ πράγμα δὲν εἶναι γερὸ καὶ δὲν θ' ἀνθέξη διὰ πολὺν καιρόν.
32. Βασιλικὸς κι ἄν μαραθῆ τὴν μυρουδιά τὴν ἔχει.
33. Β'νὸ μὶ β'νὸ δὲν ἀνταμώνιτι.
34. Βρώμ'κα ψάρια, καλὰ παζάρια.
Ὅπως ἡ ἔλλειψις ψαριῶν καὶ ὁ πλεονασμὸς τῆς ἐπιθυμίας διὰ ψάρια ἀνεβάζουν τὴν τιμὴν τῶν ψαριῶν, καίτοι εἶναι βρώμικα, ἔτσι καὶ εἰς τὰς ἄλλας πωλῆσεις κατωτέρων προϊόντων ἡ ἔλλειψις καὶ ἡ ζήτησις προκαλοῦν τὴν ὑπερτίμησιν.
35. Γειά στα ροῦχα δὲ χουράει.
Μ' αὐτὸ θέλουν νὰ δείξουν πὼς ἓνας ἄνθρωπος ἄλλοτε ἐργατικὸς καὶ τώρα δὲν δουλεύει, δὲν κινεῖται, εἶναι μελαγχολικὸς σήμερα καίτοι δὲν φαίνεται ἄρρωστος, ἐν τούτοις κάποια ἄρρώστεια κρυφὴ ἔχει μέσα του.
36. Γιάνν'ς κιννάει, Γιάνν'ς πίν'ν.
Λέγεται δι' ἐκείνον, ποῦ κάμνει μόνος του, ὄλας τὰς ἐργασίας, ἐνῶ

θά ἔπρεπε ἄλλος νὰ κάμνη τὴν μίαν καὶ ἄλλος τὴν ἄλλην.

37. Γριά γαιδούρα, κόκκ'ν' οὐψτιά.

38. Γι' αὐτὸ ἰ λύκουσ ἔχ' τοῦ σβέρκου τ' χουντρό, γιατί κάμ' τὴ δ'λειά τ' μονάχους.

Λέγεται δι' ἐκείνους ποὺ προσδεύουν, διότι δὲν ἐμπιστεύονται σ' ἄλλους τὴν δουλειάν των.

39. Γύρ'σι ἰ τέντζιαρ'ς κι βρῆκι τοῦ καπάκ'.

Λέγεται διὰ δύο ἀνθρώπους, ποὺ ὅταν ἀπὸ κοινοῦ κάμνουν μίαν ἐργασίαν καὶ συμφωνοῦν σὲ ὅλα χωρὶς παρεξηγήσεις. Κυρίως ὅμως λέγεται εἰρωνικά ὅταν καὶ οἱ δύο δὲν εἶναι ἀκέραιοι χαρακτήρες.

40. Γιούφτ'κου νταούλ' κουρνιαχτὸ δὲ πιάν'.

Λέγεται δι' ἐκείνον ποὺ χτυπιέται ἀπ' ἐδῶ καὶ ἀπ' ἐκεῖ καὶ δὲν στρώνει εἰς τὴν ἐργασίαν του διὰ νὰ πιάση χρήματα.

41. Δὲ λείπ'ν τὰ κτσά 'π' τοῦ κουπάδ'.

Δὲν εἶναι δυνατὸν εἰς μίαν κοινωνίαν ἀνθρώπων νὰ μὴ ὑπάρχουν καὶ κακοί.

42. Δὲν ἔχ'ν ἀνάγκ' τὰ β'νὰ 'π' τὰ χιόνια.

Λέγεται διὰ τοὺς ἀνθρώπους ποὺ ἀντέχουν ὅλα τὰ ἐπιπίπτοντα βάσανα καὶ δυστυχίας.

43. Δὲν ἔχ' ἀνάγκ' ἰ γαίδαρους ἀπ' τ'ς γαιδούρας τ'ς κλουτσές.

Λέγεται δι' ἐκείνους ποὺ φέρονται γαιδουρινὰ εἰς τὴν συμπεριφορά των πρὸς ἐκείνους, ποὺ νομίζουν πῶς τὰ καταφέρνουν νὰ μὴ ἀνηθικοποιηθοῦν πλησιάζουσαι ἄνδρας καὶ ἀρκοῦμεναι μόνον σὲ λόγια ἀρνητικὰ καὶ ὑβριστικά.

44. Δέστε τον κι 'γὼ τὸν ἀπαλεύου.

Λέγεται διὰ τὸν ἀνίκανον ποὺ τὰ θέλει ὅλα ἔτοιμα καὶ μετὰ νὰ παρουσιασθῆ, ὅτι τὰ καταφέρει αὐτός.

45. Δέθ'καν τὰ σκ'λιά μὴ τὰ λουκάν'κα.

Λέγεται, ὅταν δημιουργηθῆ ἓνας καυγᾶς καὶ δὲν μποροῦν νὰ ξεχωρίσουν καὶ συμβίβασθῶν.

46. Δυὸ ἄτια σ' ἓνα παχνὶ δὲν τρῶν'.

Δὲν ὑπάρχει συνεργασία μεταξὺ δύο ἀτόμων ἴσης ἀξίας, ἴσης δραστηριότητος καὶ μάλιστα μεταξὺ δύο ζωηρῶν καὶ δραστηρίων.

47. Δυὸ γαιδάρ' μάλουναν σὶ ξέν' ἀχυρώνα.

Λέγεται δι' ἐκείνους ποὺ φιλονεικοῦν διὰ ξένας ὑποθέσεις, ἀσχέτους πρὸς αὐτοὺς καὶ πρὸς τὸ ἀτομικὸν των συμφέρον.

48. Δίχους Θεοῦ βουλή, οὔτι στ'ἀβρόχι τοῦ πουλί.

Θέλουν νὰ δείξουν, ὅτι ὑπάρχει ἡ Θεία Πρόνοια, ἄνευ τῆς ὁποίας οὐδὲν ἐπιτυγχάνεται καὶ ὅτι, ὅ,τι ἔγινεν ἦτο πεπρωμένον, ἦτο θέλημα Θεοῦ.

49. Δάχτυλό μου κι ἂν βρουμήσης, τοῦ στόμα μ' πάλι θὰ σίγλειψη.

Λέγεται ἐκ μέρους τῶν γονέων πρὸς τὰ ἀτακτοῦντα κι ἀνυπάκουα τέκνα των, διὰ νὰ δείξουν πὼς δὲν χάνεται τὸ φίλτρον τῶν γονέων πρὸς αὐτά.

50. Δῶ'μ, Κυράμ' τὸν ἄντρα σ' κι σὶ βάστα τὸν κόπανου.

51. Ἔβαλι τοῦ νιρὸ στ' αὐλάκ'.

Λέγεται δι' ἐκείνον ποὺ ρεγουλάρισε τὴ δουλειά του καὶ ὅπως τὸ νερὸ ἅμα ἔμβη στὸ αὐλάκι τρέχει καὶ πηγαίνει ἐκεῖ, ὅπου θέλει ὁ ἄνθρωπος, ἔτσι καὶ ἡ ἐργασία του προχωρεῖ καὶ φτάνει εἰς τὸν προορισμόν, εἰς τὸ συμφέρον, εἰς τὸ κέρδος ἄνετα πλέον.

52. Εἶϊδι ἰ λουλὸς τοῦ μιθυσμένου κι παραμέρ'ξι.

53. Εἶϊδὶς ἄσπρ' τρίχα, κάτσι κουντά.

Ἡ ἄσπρη τρίχα. δείχνει φρόνησιν, πείραν καὶ γνώσιν. Καὶ τέτοιοι εἶναι οἱ γέροι μὲ τ' ἄσπρα μαλλιά.

54. Εἶϊδὶς λύκου, πὲς πὼς σ' εἶϊδι.

Τὸ ἄγριον καὶ αἰμοβόρον αὐτὸ θηρίον, ὁ λύκος, διὰ νὰ προφυλαχθῆ καὶ παρακαλουθήσῃ τὸ θῦμα του παραμένει εἰς τὰ ὑψώματα καλυπτόμενον, ἀπ' ὅπου παρατηρεῖ. Κατὰ συνέπειαν ἐσὺ ὁ ἀνύποπτος ἔχεις ἰδωθῆ πρὶν τὸν ἰδῆς. Ἔτσι καὶ σὺ ποὺ θέλεις νὰ κάμῃς κάποια κλεψιά ἢ κακὸν σέ ἕνα πιὸ κακὸν ἀπὸ σένα, νὰ εἶσαι βέβαιος πὼς θὰ σέ ἔχη ἀντιληφθῆ πρὶν ἐσὺ τὸν ἰδῆς.

55. Εἶϊδὶς μ'κρὸ χουριό, πέρνα ἀπ' τ'ν ἄκρια.

Ἡ κακὸ χουριὸ τὰ λίγα σπίτια.

Τὸ μικρὸ χωριὸ σημαίνει πὼς δὲν ἔχει πολλοὺς ἀνθρώπους ἀνωτέρας κοινωνικῆς καὶ ἐκπολιτιστικῆς στάθμης, διὰ νὰ ρυθμίζουν καλὰ τὰ τοῦ χωριοῦ καὶ ὑπάρχουν πάντοτε διαφοραὶ καὶ φιλονεικίαι.

56. Εἶνι μακρὰ τοῦ χουριὸ ἀπ' τὰ σπίτια.

Ἐφ' ὅσον τὸ χωριὸ ἀποτελεῖται ἀπὸ σπίτια δὲν πρέπει νὰ εἶναι μακρὰ. Αὐτὸ λέγεται διὰ ἐκείνους ποὺ εἰς τὴν συζήτησιν εἶναι ἀφηρημένοι καὶ ἐνῶ διὰ τὴν ἰδίαν ὑπόθεσιν συζητοῦν δὲν καταλαβαίνουν ἐκ τῆς ἀφηρημάδας των.

57. Ἐκεῖνοι ποῦχαν τάγενεια τὰ χάσαν

κι οἱ ψουριαροὶ τὰ πιάσαν.

Λέγεται διὰ τοὺς πτωχεύσαντας πλοουσίους καὶ τοὺς πλουτίσαντας πτωχοὺς.

58. Ἐκεῖ ποὺ δὲν ἔβαλι ἰ Θεός, δὲ βάζ' ἰ ἄνθρουπους.

59. Ἐμ καμπατλῆς, ἔμ νταβατζῆς.

Εἶναι τουρκικὴ παροιμία καὶ ἐννοεῖ καμπατλῆ τὸν σφάλοντα καὶ νταβατζῆ τὸν ἀπαιτοῦντα.

60. Ἐμαθὶ μπαρμπέρ'ς στ' κασιδιάρ' τοῦ κιφάλ'.

61. Ἐχ' «χου» τοῦ ριπάν'.

Τὸ ἱστορικὸν τῆ ρπαροιμίας μᾶς διαφεύγει. Πάντως θέλει νὰ δείξῃ, ὅτι

σὲ κάθε δουλειὰ πού κάμνουμε ὑπάρχει ἓνα μυστικό, τὸ ὁποῖον ὅταν τὸ γνωρίζωμεν ἐπιτυγχάνομεν πλήρως, ἀμέσως καὶ ταχέως τὴν ἐργασίαν μας, τὴν τέχνην μας.

62. "Ἐνας κούκος ἄν'ξ ἔδ' φέρν".

Λέγεται ὅταν θέλουν νὰ δείξουν, πὼς ἓνας μόνον ἄνθρωπος δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ κατορθώσῃ κάτι καλὸ, ὠφέλιμο καὶ χαρούμενο σὰν Ἄνοιξι πού νὰ ὠφελήσῃ πολλούς.

63. "Ἐχ' τ' μύγα στοῦ σκιάδ'".

Λέγεται διὰ ἐκεῖνον πού ἔπραξε κάτι κακὸν καὶ ἐνῶ θέλει νὰ κρυφθῇ φανερώνεται ἀπὸ τὰς κινήσεις του, ὅπως ἐφανερώθη ἐκεῖνος, πού ἔφαγε κρυφὰ τὸ μέλι, πλὴν ὅμως, ἐφανερώθηκε, διότι ἀκουμβήσας τὴν σκιάδα του μὲ τὰ μελωμένα του χέρια ἐκάθησεν ἡ μύγα, ἡ μέλισσα, στὴ σκιάδα του καὶ ἐπροδόθηκε, διότι εἰς τοὺς ἄλλους τῆς παρέας του δὲν ἐπλησίασε, δεδομένου, ὅτι ἡ μέλισσα, ὅπου ἔχει μέλι κάθεται.

64. "Ἐχ' μπάρμπα στὴν κουρώνα.

Λέγεται δι' ἐκείνους πού ἔχουν τὰ μέσα καὶ ἐπιτυγχάνουν κάτι, ἂν καὶ ἴσως δὲν ἀξίζουν.

Ἐπιτυγχάνουν δέ, διότι ἔχουν πρόσωπα γνωστὰ κοντὰ στὸ Βασιλιὰ μὲ τὴν Κορώνα.

65. Ζήσι Μάη φαί τριφύλλ' κι τοὺν Αὔγουστου σταφύλ'.

Θέλει νὰ δείξῃ, ὅτι ἓνας ἔχει ἀνάγκην τὴν ἄπο κάτι καὶ δὲν ἔμπορεῖ νὰ περιμένῃ ἀργότερα, πού τότε ἀσφαλῶς θὰ ἔχη ἀρκετά, ἀλλ' ἡ παρούσα ἔλλειψις θὰ τὸν κάμῃ νὰ μὴ ὑπάρχῃ τότε. Θέλει νὰ δείξῃ τὴν ἄμεσαν ἀνάγκην.

66. Ζόρ' ζουρουνά, πιὲ γαίδαρι ἀγιασμό.

Θέλει νὰ δείξῃ, ὅτι ὅσον καὶ καλὸν καὶ ἂν εἶναι ἓνα πράγμα, ὅταν δὲν θέλῃ ἓνας νὰ τ' ἀπολαύσῃ, δὲν πρέπει νὰ ἐπιμένομεν.

67. Ἡ γ'ναίκα, πού δὲ θέλ' νὰ ζ'μῶσ'. Ὅλ' μέρα κουσκ'νίζ'.

Θέλει νὰ δείξῃ, πὼς ἐκεῖνος, πού δὲν θέλει νὰ τελειώσῃ μίαν ἐργασίαν καὶ διὰ νὰ μὴ φανῇ, ὅτι δὲν ἐργάζεται, εὐρίσκεται εἰς διαρκῆ ἀπασχόλησιν μὲ τὴν ἰδίαν ἐργασίαν, ἣτις ἔμποροῦσε νὰ τελειώσῃ σὲ πολὺ ὀλίγον χρονικὸν διάστημα. Δηλαδὴ δηλοῖ τὸν τεμπέλην.

68. Ἡ γλῶσσα κόκκαλα δὲν ἔχ' κι κόκκαλα τσακίζ'.

Λέγεται διὰ ἐκείνους πού εἶναι φλύαροι καὶ ἀθυρόστομοι καὶ βλάπτουν σοβαρὰ μὲ τὰ λόγια τους.

69. Ἡ γάτα π' δὲ φτάν' τὰ ψάρια τὰ λιέ(ει) βρώμ'κα.

70. Ἡ γίδα π' θέλ' νὰ δαρτῆ, ξιέτι ἀπ' τ' τσιουμπάν' τ' δικανίκα.

Λέγεται δι' ἐκείνους, πού προκαλοῦν τὸ ξύλο, σκανδαλίζοντας τὸν ἄλλον, ὅστις εἶναι ἀνώτερός του καὶ δυνατώτερος.

71. 'Η καλή 'μέρα ἀπ' τοῦ προῦ φαίνεται.
 Ὅπως ἡ καλή ἡμέρα φαίνεται ἀπ' τὸ πρωῖ, ἔτσι καὶ κάθε ἐργασία δείχνει πῶς θὰ πάη ἀπὸ τὴν ἔναρξίν της.
73. 'Η καλή νοικοκυρά, πρὶν πεινάση μαγειρεύει.
 73. 'Η καλή πίττα, καλὸ φίλον καρτιράει.
 'Η πίττα δὲν γίνεται τακτικὰ στὸ σπίτι. Οὔτε καὶ ὁ φίλος εἶναι τακτικός, ἀλλ' ἔκτακτος. Ἐπίσης οὔτε ἡ πίττα πάντοτε ἐπιτυγχάνει, οὔτε ὁ φίλος εἶναι πάντοτε καλός. Τώρα ποῦ ἔγινε καλή ἡ πίττα, θὰ ἔλθῃ καὶ καλὸς φίλος.
74. 'Η οὐζιά στοὺν κάμπου δὲ πιάν' κι ἂν πίσσ' δὲν προυκόβ'.
 Λέγεται διὰ ἐκείνους, ποὺ καταπιάνονται μιὰ ἐργασίαν, ἐξ ἀνάγκης καὶ ἐκτὸς τῆς ιδιοσυγκρασίας καὶ ιδιοφυΐας των καὶ μάλιστα μακρὰν τοῦ τόπου τῆς ἀνατροφῆς των, εἰς τὰ ξένα, μὲ διαφορετικὰ ἦθη καὶ ἔθιμα.
75. 'Η λουλάδα στὰ β'νά δὲν πααίν'.
 76. 'Η μαίμου εἶδι τῶν πισινὸ τ'ς κι θαροῦσι ποῦ ἦταν γισρᾶς.
 Λέγεται δι' ἐκείνους ποὺ ἀπὸ τὸ τίποτε στενοχωριοῦνται καὶ ἀνησυχοῦν.
77. 'Η νύφ' στ' ἄλουγου κι τοῦ κισμέτ ἄλλοῦ.
 Ὅπως συμβαίνει εἰς μίαν νύμφην τὴν τελευταίαν στιγμὴν ν' ἀλλάξῃ μυαλὰ καὶ ν' ἀλλάξῃ καὶ γαμβρόν, ν' ἀλλάξῃ τὴν τύχην της, ἔτσι συμβαίνει καὶ εἰς ἕναν ποῦ ἐνῶ ἐπερίμενε κάτι, συμβαίνει τὴν τελευταίαν στιγμὴν νὰ μὴ γίνῃ. Ἐνῶ δὲν τὸ ἐπερίμενε ἔγινε. Ἄλλαξε τὸ τυχερόν του.
78. 'Η νύχτα εἶνι γκαστρουμέν'.
 'Η νύχτα εἶναι ἔγγυος καὶ ἕως ὅτου φέξῃ, δὲν γνωρίζομεν τί θὰ γεννηθῇ.
79. Ἡ παπαῶς, παπαῶς ἢ ζιβγαῶς, ζιβγαῶς.
 Λέγεται δι' ἐκείνους, ποὺ δὲν στρώνουν σ' ἕνα ἐπάγγελμα καὶ δὲν ἠμποροῦν νὰ σταδιοδρομήσουν.
80. 'Η πιθιρὰ μάννα δὲ γίνιτι, οὔτι κι νύφ' θυγατέρα.
 81. 'Η πουνηρὴ ἢ ἄλ'ποῦ πιάνιτι κι ἀπ' τὰ τέσσιρα.
 Ὅπως ἡ πουνηρὴ ἀλεποῦ διὰ νὰ ἀποφύγῃ τὸν κίνδυνον τῆς παγίδος πηδάει μὲ ἐνωμένα πόδια, διὰ νὰ μὴν εἶναι σκορπιστὰ καὶ συμπέση καὶ πατήσῃ τὴν παγίδα μὲ τὸ ἕνα, συμπίπτει ὅμως νὰ πατήσῃ τὴν παγίδα, ταυτόχρονα μὲ τὰ τέσσαρα, ἔτσι παθαίνει καὶ ἐκεῖνος ὁ πουνηρὸς ποῦ λαμβάνει ὅλα τὰ μέτρα του.
82. 'Η πιθιρὰ γιὰ τοὺν γαμπρὸ κι πέτ'νους κάν' αὐγὸ.
 Θέλει νὰ δείξῃ τὸ μεγάλο ἐνδιαφέρον καὶ ἀγάπην τῆς πεθερᾶς πρὸς τὸν γαμβρόν, διὰ νὰ τὸν ἐλκύσῃ καὶ προσθέσῃ καὶ ἄλλην ἀγάπην εἰς τὴν ἀγάπην τῆς θυγατρὸς της, ἢ νὰ καλύψῃ τὴν ἔλλειψιν τῆς ἀγάπης τῆς κό-

ρης, ἔλλειπει καλῆς συμπεριφορᾶς καὶ ἐλαττωμάτων.

83. Ἡ στάμνα πουλλιᾶς φουρῆς πά(ει) γιὰ νιρὸ μιὰ φουρὰ δὲ γύρ'σι.

84. Ἦρτι ἰ 'Αι-Λιᾶς, σ'μᾶς' τὰ δαυλιά σ'.

Θέλει νὰ δείξη, ὅτι ἔφυγεν ἡ ἐποχὴ τοῦ καλοκαιριοῦ καὶ ἔρχεται τὸ φθινόπωρον μὲ τὰ κρύα καὶ ὀφείλομεν ἐγκαίρως νὰ ἐτοιμασθῶμεν διὰ νὰ ἀντεπεξέλθωμεν εἰς τὰ κρύα τοῦ χειμῶνος.

85. Ἦρτι ἡ Τιτραδούδα, πάει ἡ 'βδουμαδούδα.

86. Ἡ τιμὴ τιμὴ δὲν ἔχει κι χαρὰ σ'του ποῦ τὴν ἔχει.

Δείχνει πῶς ἡ τιμὴ εἶναι ἀνεκτίμητος καὶ δίδει χαρὰν σ' ὅποιον τὴν ἔχει, διότι χαίρει ἐμπιστοσύνης ἀπὸ ὅλους.

87. Ἡ ὑπουμονὴ νί'σι τ'ν ἀντριά.

88. Ἡ γλωσσα τοῦ πουλιοῦ στοῦ κιχρί λαλεῖ.

Ὅπως τὸ πουλεῖ λαλεῖ εἰς τὸ χωράφι ποῦ εἶναι σπαρμένον μὲ κιχρί, διότι ἐκεῖ εὐρίσκει σπόρους καὶ τρώγει καὶ ἀπὸ τὴν εὐχαρίστησίν του χαίρεται καὶ λαλεῖ, ἔτσι καὶ ἕνας δι' ἐκεῖ ποῦ ἔχει συμφέρον πάντοτε ἀδιάκοπα συζητεῖ μετ' εὐχαριστήσεως.

89. Ἡ πρῶτ' χασιὰ ἔχ' νουσιμάδα.

90. Ἡ ντροπίτσα, τρώει πιτριτσα.

Ἡ ἐντροπὴ κάμνει τὸν ἄνθρωπον συνεσταλμένον, διστακτικὸν καὶ ἄτολμον καὶ δι' αὐτὸ δὲν ἐπιχειρεῖ νὰ κάμῃ κάτι. Διὰ τοῦτο ἀντὶ ν' ἀπολαύσῃ κάτι δέχεται κτυπήματα καὶ προσβολὰς ἀπὸ τὸν κόσμον.

91. Ἡ φιλία μας φιλία, κι σακκούλα μας ἀχώρια.

92. Ἡ κόττα πίν' νιρὸ κι χτάζ' κι στοῦν οὐρανὸ.

Λέγεται διὰ τοὺς ἀχαρίστους, ποῦ δὲν ἀναγνωρίζουν τὴν εὐεργεσίαν, ποῦ τοὺς κάμνουν οἱ ἄλλοι.

93. Θὰ γυρίσ' ἰ τρουχός, π' θὰ κερδίσ' κι ἰ φτουχός.

Θέλει νὰ δείξη τὸ εὐμετάβλητον τῆς τύχης.

94. Θέλ' ἰ Θιὸς κι φταίγ'ν οἱ μῆνις.

Θέλει νὰ δείξη ὅτι ὁ καιρὸς δὲν παίζει κανένα ρόλο εἰς τὴν εὐτυχίαν ἢ δυστυχίαν, παρὰ ἡ Θεία Πρόνοια παραχωρεῖ καὶ ἐπιτρέπει τὸ καλὸν καὶ τὸ κακὸν καὶ δὲν πρέπει νὰ αἰτιώμεθα εἰς τὸν χρόνον.

95. Θκότ' ψουμί τρώει κι ξέν' γκαϊλέδισ τραβάει.

96. Θρέπι λύκου τοῦ χειμῶνα. νὰ σὶ φά(η) τοῦ καλουκαίρι.

97. Θιςυρία Ἐπισκόπου κι καρδιά μυλουᾶ.

98. Θέλ'σι ἰ Οὐβρ.ὸς νὰ καβαλ'κέψ' κι ἔτ'χι Σαββάτου.

Λέγεται διὰ ἕναν, ποῦ ὕστερα ἀπὸ πολλὰ βάσανα ἔτυχε ν' ἀπολαύσῃ κάτι, ἀλλ' ἕνα ἀπροσδόκητον ἐμπόδιον τὸν ἔκαμε νὰ χάσῃ τὴν ἀπολαβὴν.

99. Ἰ ἀραμπᾶς γιὰ νὰ γυρίσ' θέλ' ἀλ'μα, ἀλλιῶς θὰ τρίζ'.

Διὰ νὰ ἐπιτύχῃς μίαν ἐργασίαν πρέπει νὰ δωροδοκῆσῃς ἄλλως θὰ ἐπι-

πλήττεσαι καὶ θ' ἀκούης φωνῆς καὶ μαλώματα ἀπὸ τοὺς ἀνωτέρους σου. Τὸ δῶρον θὰ χρησιμεύσῃ διὰ λίπος, θὰ μαλακώσῃ τοὺς τροχοὺς καὶ θὰ ξεκινήσουν οἱ τροχοὶ ἄνευ κρότου καὶ θορύβου καὶ θὰ ἐπιτύχῃς τοῦ ποθομένου.

100. Ἰ βριγμένος τ' βρουχή δὲ τ'φουβᾶτι.

101. Ἰ κιρὸς γυρίζ' κι ἀλλιῶς.

Ὅπως ὁ καιρὸς (χρόνος) ἀλλάζει καὶ μεταβάλλεται μὲ ἐποχὰς καλοκαιρίας καὶ κακοκαιρίας, ἔτσι καὶ ἡ τύχη καὶ εὐδαιμονία μεταβάλλονται.

102. Ἰ λαγὸς κουπάδ' δὲ γένιτι.

Ὅπως οἱ λαγοὶ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ζήσουν ὁμαδικά, διότι ὁ τρόπος τῆς ζωῆς των καὶ ἡ δειλία τοὺς κάμνει νὰ σκορποῦν, ἔτσι καὶ οἱ ἀντικοινωνικοὶ ἄνθρωποι.

103. Ἰ νηστ'κὸς κουμμάτια 'νειρεύ'τι.

Λέγεται δι' ἐκείνους ποὺ ἔχουν μίαν ἐπιθυμίαν καὶ ἐνῶ δὲν ἔμποροῦν νὰ τὴν ἀπολαύσουν, ὅλο δι' αὐτὴν συζητοῦν καὶ δι' αὐτὴν πλάθουν δνεῖρα γλυκά.

104. Ἰ Γιάννης βρακὶ δὲν εἶχι κι σκούφια τὸν παζάριβαν.

105. Ἰ Παπᾶς πρῶτα τὰ γένεια τ' βλουγάει κι ὕστερα τὸν κόσμον.

106. 'Ἰδῶ τὸν ξυρίζουν τὸν γαμπρό.

Λέγεται δι' ὄσους δὲν πλησιάζουν νὰ τακτοποιήσουν τὰς ὑποχρεώσεις των καὶ ὅταν ἡ ἀδήριτος ἀνάγκη τοὺς κάμνῃ νὰ ὑποκύβουν παρακαλεστικὰ ὑποχρεώνονται νὰ τοὺς ξεπληρώσουν μὲ τὸ παραπάνω καὶ μάλιστα ταπεινωτικά.

107. Καθαρὸς οὐρανὸς ἀστραπέδες δὲ φουβᾶτι.

Ὅπως εἰς τὸν καθαρὸν οὐρανόν, ἄνευ νεφῶν, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ πέσουν ἀστραπαὶ καὶ βονταί, ἔτσι καὶ εἰς τὸν καθαρὸν ἀπὸ ἐνοχῆν ἄνθρωπον, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐκστομηθοῦν λόγια καὶ καταλογισθοῦν εὐθύναι.

108. Κάθι λουλὸς ἔχ' τ' γνῶσι τ'.

109. Κάποιου δὲν τὸν ἤθελαν στοῦ χουριὸ κι ρουτουῖσι γιὰ τ' παπᾶ τοῦ σπὶτ'.

Λέγεται δι' ἐκείνους, ποὺ ἐνῶ εἶναι περιφρονημένοι, ἐπιμένουν νὰ ἐνθρονισθοῦν σὲ καλύτερες θέσεις εἰς τὴν κοινότητα, κοινωνίαν καὶ τέλος ὡς γαμβρὸς μιᾶς ἀνωτέρας οἰκογενείας.

110. Καλύτερα ποῦ εἶνι τους, παρὰ νὰ τους.

Λέγεται δι' ἐκείνους ποὺ ἐνῶ ἐνομίζαμε, ὅτι θὰ μᾶς φερθοῦν καλά, αὐτοὶ μᾶς ἐδυσαρέστησαν. Καὶ ἔτσι καλύτερα εἴμασταν μὲ τὴν ἀνάμνησίν των, παρὰ μὲ τὴν ἀφίξίν των.

111. Καλὸ τυρὶ σὶ σκ'λίτ'κου διρμάτ'.

112. Καλουμιλέτα κι ἔρχιτι.

113. Κατὰ μάννα κατὰ, κύρη ἔκαναν κι γυὸ Ζαφεῖρη.

114. Κατὰ τ' μουρφή κι ἡ ψυχὴ.

Τὰ καλὰ αἰσθήματα τῆς ψυχῆς ζωγραφίζονται καὶ ἐκφράζονται εἰς τὸ πρόσωπον.

115. Κατὰ τοὺν ἄγουρου κι τοῦ γαϊτάν'.

Ἐλλείπει τὸ ἱστορικὸν τῆς δημιουργίας τῆς Παροιμίας. Ὅπως ὅμως ὁ ράπτης κανονίζει ἀναλόγως μὲ τὸν ἄνθρωπον νὰ ράψῃ τὸ γαϊτάνι, ἔτσι καὶ ἡμεῖς θὰ συμπεριφερώμεθα εἰς ἕνα ἄνθρωπον, ἀναλόγως μὲ τοὺς τρόπους καὶ συμπεριφορὰ του.

116. Κάποιου τὸν χάρ' ζαν γάϊδαρου κι κείνους τὸν κύταζι στὰ δόντια.

Λέγεται δι' ἕνα ποῦ τοῦ χαρίζουν κάτι καὶ αὐτὸς ψάχνει νὰ βρῆ ἐλαττώματα εἰς τὸ δωρούμενον.

117. Κινούργια μέρα, κινούργιου κισμέτ.

Λέγεται δι' ἐκείνους ποῦ εἶναι ἀπελπισμένοι καὶ ἀπογοητευμένοι ἐκ τῶν προτέρων καὶ διὰ τὸ ἐπαύριον ἀκόμη.

118. Κι ἡ μικρὴ κι ἡ μιγάλ' νύφ' νταούλια θέλ'.

119. Κρέμιτι ἡ καπότα στὴν ἄλυγαριά.

Λέγεται δι' ἐκείνον, ποῦ δὲν ἔχει καθόλου νοικοκυριὸ καὶ γυρίζει ἀπ' ἐδῶ καὶ ἀπ' ἐκεῖ καὶ ἔχει ὡς μόνην του περιουσίαν τὴν κάπα του, σπίτι του τὸ ὑπαιθρον καὶ κρεμάστρα τὴν λυγαριάν.

120. Κόρακας κοράκου μάτια, δὲ βγάζ'.

Τῆς αὐτῆς φυλῆς, γενεᾶς, ἰδεολογίας, ἐπαγγέλματος ἄνθρωποι δὲν βλάπτονται, ἀλλὰ ὑποστηρίζονται.

121. Κουντὰ στὴ ξέρα καλὸ εἶνι κι τοῦ χαλάζ'.

122. Κ'κιά ἔφαῖς, κ'κιά μαρτυρᾶς.

Ὅ,τι ἔπραξες, ἐκεῖνο καὶ ὁμολογεῖς.

123. Κλ'αῖν' οἱ χῆρις, κλ'αῖν' κι οἱ παντριμένις.

Λέγεται δι' ἐκείνους, ποῦ ἐνῶ ἔχουν στήριγμα καὶ δὲν τοὺς λείπει τίποτε κλαίγονται, ὅτι στεροῦνται τῶν πάντων καὶ δὲν ἀφήνουν τοὺς πραγματικῶς στερουμένους νὰ παραπονοῦνται.

124. Κλέφτ'ς τὸν κλέφτ' πιάν'.

Δηλοῖ ὅτι μόνον ἐκεῖνος, ποῦ εἶναι τῆς αὐτῆς δουλειᾶς, τοῦ αὐτοῦ ἐπαγγέλματος, τῆς αὐτῆς νοσοτροπίας καὶ διαγωγῆς, δύναται νὰ ἀντιληφθῆ ἕνα ἄλλον, ποῦ διέπραξε κάτι κακόν.

125. Καλὸς νιός, καλὸς γέρους.

Θέλει νὰ δεῖξη, πῶς τὰ νειάτα καὶ τὰ κάλλη τοῦ σώματος ὅσο καὶ ἂν ὁ χρόνος τὰ καταστρέφει, ἐν τούτοις ἐκεῖνος ποῦ τὰ εἶχε ὡς νέος θὰ διατηρήσῃ ὑπολείμματα τῆς ὁμορφιάς, ἐν ἀντιθέσει πρὸς ἐκεῖνον τὸν γέροντα, ποῦ δὲν τὰ εἶχε ἀπ' τὰ νειάτα του.

126. Κουτροκύλ'σι ἰ τέντζιαρ-ς κι βρήκι τοῦ καπάκ'.

Λέγεται δι' ἐκείνους πού συνταυτίζονται οἱ γνώμες των ἀπόλυτα, ὅπως ἐφαρμόζει ὁ τέντζερης μὲ τὸ καπάκι του.

127. Κοίταξί μοι, μὶ τοῦ ἕνα νὰ σὶ χ'τάξου μὶ τὰ δυό.

128. Κιρὸς πιδιά, κιρὸς πανιά.

Λέγεται διὰ τὰς γυναίκας κυρίως διὰ νὰ δείξη ὅτι κάθε ἐποχὴ τῆς ἡλικίας των ἔχει καὶ τὴν ἀπασχόλησίν της. Αἱ κοπέλλαι ἀσχολοῦνται μὲ τὰ προικιά καὶ οἱ παντρεμένοι μὲ τὰ παιδιά. Ἰσχύει καὶ δι' ὅλους, πού δὲν κάμνουν διάκρισιν εἰς τὰς ἀπασχολήσεις καὶ τὴν ἐποχὴν κυρίως, ὅταν γηράσουν.

129. Κάλλιου πέντι κι στοῦ χέρι, παρὰ δέκα κι καρτέρει.

130. Καλουμιλέτα κι ἔρχιτι.

"Ἐνα πράγμα, πού ἐπιθυμεῖς καὶ τὸ ἔχεις πάντα στὸ μυαλό σου, θὰ τὸ ἀποκτήσης.

131. Κάλλιου γαιῖδουρόδι, παρὰ γαιῖδουρουγύριβι.

132. Κόττα πίττα τοῦ Γιννάρη, κόκουρα τοῦ Ἀλουνάρη.

133. Λεῖψι ὦρα, νὰ ζήϊσ' χρόνια.

Μ' αὐτὸ συνιστᾶται, ὅτι πρέπει ἕνας ν' ἀπομακρύνεται ἀπὸ ἑνακαυγᾶν, ὅπου γίνεται, ἔστω καὶ προσωρινὰ μέχρις ὅτου ἐκλείψουν οἱ ἐκνευρισμοὶ καὶ ἐπέλθῃ ἡ εἰρήνη καὶ ἀποκατασταθῇ ἡ λογικὴ καὶ ἀποφευχθῇ ὁ ἐνδεχόμενος φόνος.

134. Λουγαριασμὸ δίχους τοῦ ξινουδόχου.

Λέγεται δι' ἐκείνον, πού ἐκτιμᾷ τὰ πράγματα μὲ τὸν ἰδικόν του λογαριασμόν, χωρὶς νὰ ὑπολογίξῃ καὶ λαμβάνῃ ὑπ' ὄψιν του ἐκείνον, πού εἶναι ἀρμόδιος νὰ ἐκτιμῆσῃ τὰ πράγματα.

Λουγαριασμὸς τοῦ σπιτιοῦ μὶ τοῦ παζαριοῦ δὲ συμφωνοῦν.

Λέγεται δι' ἐκείνον, πού ἀλλέως τὰ λογαριάζει νὰ συμβοῦν τὰ πράγματα ἀπὸ μακρὰ, καὶ ἀλλέως τὰ εὐρίσκει εἰς τὴν πραγματικότητα ἐκ τοῦ πλησίον.

136. Μάζιβι κι ἄς εἶν' κι ρῶγισ.

Λέγεται δι' ἐκείνους, πού περιφρονοῦν τὰ λίγα χωρὶς νὰ λαμβάνουν ὑπ' ὄψιν των, ὅτι τὰ λίγα τακτικὰ συμμαζεύόμενα κάμνουν πολλὰ.

137. Μαλώνουμι συνν'φάδα; Στὰ νύχια πατῶ.

Λέγεται δι' ἐκείνους, πού ἡ ἐπιθυμία των εἶναι πάντοτε νὰ μαλώσουν ἔστω καὶ χωρὶς ἀφορμὴν, ὅπως οἱ συννυφάδες, πού οὐδέποτε ἡσυχάζουν λόγῳ ἀντιζηλίας.

138. Μαλὼν' οἱ βουβαλοί, ἀλλοίμουνου τ'ς βατραχοί.

"Ὅταν μαλώνουν ἢ παίζουν μέσα εἰς τὸν βούρκον τὰ βουβάλια ἐκείνοι πού τὰ πληρώνουν μὲ τὴν ζωὴν των χωρὶς νὰ φταίγουν εἶναι οἱ βάτραχοι, διότι ποδοπατοῦνται ἀνυπολόγιστα ἀπὸ τὰ βουβάλια. Τοῦτο συμβαίνει καὶ μὲ

τούς δυνατούς καὶ ἀδυνάτους, ἄρχοντας καὶ ἀρχομένους.

139. Μὴ τὰ β'νὰ δὲ θὰ ζήϊσ'.

Θέλει νὰ δείξη, ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι κοινωνικὸν ὄν καὶ ἔχει ἀνάγκη τῶν συνανθρώπων καὶ ὄχι τῶν βουνῶν.

140. Μὴ τοὺν ἰθκό σ' φάϊ, πιέ κι λισβίρισ' μὴν ἔχ'ς.

141. Μὴ τ'ς πουρδοὶ δὲ βάφ'ν τ'αύγά.

Ὅπως χρειάζεται κόκκινη μπογιὰ γιὰ νὰ πάρουν χρῶμα καὶ νὰ δείξουν, ὅτι ἐδάφησαν τὰ αὐγά, ἔτσι καὶ μία ἐργασία χρειάζεται χρῆμα καὶ κόπον, ὄχι μὲ ξεφουσιήματα ἢ λόγια.

142. Μὴ τοῦ κ'τσὸ ἄμα κουνουστίϊς, θὰ παίρν'ς κι σὺ τοῦ πουδάρι σ'.

Θέλει νὰ δείξη τὴν δύναμιν καὶ ἐπίδρασιν τοῦ κακοῦ παραδείγματος ἐκ τῆς συναναστροφῆς μὲ τὸν κακόν.

143. Μὴν κ'νᾶς τὰ πουδάρια σ' προτοῦ καβαλλ'κέψ'.

Λέγεται δι' ἐκείνους ποὺ προτοῦ ἐπιτύχουν κάτι χαίρονται καὶ καυχῶνται.

144. Μ'κρὸς διάβουλους μὴ τσαρούχια τρανά.

Λέγεται δι' ἕναν ποῦ, ἐνῶ φαίνεται μικρὸς καὶ ἀνίκανος μᾶλλον διὰ τὸ κακόν, παρουσιάζεται ἐκ τῶν ὑστέρων μὲ δρᾶσιν ἀνωτέραν τῶν δυνάμεων τοῦ καὶ τῶν προσδοκιῶν μας.

145. Μὴ τοῦ ζόρ' παντρειά, δὲ γίνιτι.

146. Μουνάχους χόροβι κι ὅσου θέλεις πῆδα.

Λέγεται δι' ἐκείνους ποὺ κάμνουν μόνοι τὴν ἐργασίαν τῶν χωρὶς νὰ ἐλέγχωνται καὶ ἔχουν ἀπόλυτον ἐλευθερίαν νὰ χειρισθῶν τὰ πράγματα, ὅπως θέλουν καὶ ἔτσι εἶναι χαρούμενοι.

147. Μὴ ὅποιον πᾶς, τέτοιους θὰ γίν'ς.

148. Μ' ὅποιου δάσκαλου θὰ κάτσο' τέτοια γράμματα θὰ μάθ'ς.

Ἄμφότερα δείχνουν τὴν ἐπίδρασιν τοῦ καλοῦ ἢ κακοῦ παραδείγματος.

149. Μαύρη ρώγα, μαύρη κάππα.

Ἡ ἐμφάνισις τῆς μαύρης ρώγας τοῦ σταφυλίου προμηνύει τὴν ἐμφάνισιν τοῦ χειμῶνος.

150. Μπου ντουνά, τσιάρκ φιλέρ. *Ἄς κουλσοῦμ τσεβερενέ.

Εἶναι Τουρκικὴ Παροιμία καὶ σημαίνει: Αὐτὸς ὁ κόσμος εἶναι ἕνας τροχὸς καὶ εὐτυχῆς εἶναι ἐκεῖνος, ποὺ κατορθώνει νὰ τὸν γυρίσῃ.

151. Μ'σιάρκους γαΐδαρους, οὔτι ζάει οὔτι ψουφάει.

Ὅπως ὁ γαΐδαρος, ποὺ ἔχει δύο νοικοκυραίους δὲν καλοπερνᾷ, διότι ὁ ἕνας ξεθαρρεῖ τὸν ἄλλον νὰ τὸν ποτίσῃ καὶ ταΐσῃ κλπ. καὶ ἀρκοῦνται μόνον εἰς τὸ νὰ τὸν φορτώνουν, ἔτσι συμβαίνει καὶ μὲ μία μισιάρικην ἐργασίαν.

152. Μή πουλύ δουλιφτής, πουλύ σκουπιφτής.

Δέν πρέπει νά δουλεύη κανείς χωρίς σκοπόν. Περισσότερον νά σκέπτεται τὸ πῶς θὰ τὸ ἐπιτύχη καὶ θὰ βρεθῆ ὁ τρόπος ποῦ θὰ τελειώση μὲ ὀλίγον κόπον.

153. Μὴ μιὰ τσ'κουριά δὲν κόβιτι τοῦ δέντρου.

Λέγεται, ὅταν μία ἐργασία δὲν ἐτελείωσε μὲ τὴν πρώτην προσπάθειαν. Συνιστᾶ δὲ καὶ ἄλλην προσπάθειαν.

154. Μὴ τοῦ τάξ'μου σπὶτ' δὲ χαλνάει.

Λέγεται δι' ἐκείνους ποῦ ὑπόσχονται πολλὰ χωρίς νά δίδουν τίποτε.

155. Μή χ'τάιζ 'τοῦ πουδάρη μ' ποῦνι στραβό, χτάζι 'ν τύχην ποῦνι ἴσια.

156. Νά μὴν τρέχ' ἡ γλῶσσα μπρουστὰ ἀπ' τοῦ μυαλό.

157. Νά κλαίς χωρίς νά φυράις.

Δὲν εἶναι δυνατὸν ν' ἀπολέσης κάτι χωρίς νά μὴ φανῆ ἡ ἔλλειψις.

158. Νηστ'κιά ἀρκούδα δὲ χουρεύ(ῃ).

Δὲν εἶναι δυνατὸν νά ἐργάζεται ἓνας χωρίς νά τρώγη καὶ χωρίς ν' ἀμείβεται.

159. Νικατῶθ'καν τὰ σκ'λιά μὴ τὰ λουκάν'κα.

Λέγεται δι' ἐκείνους ποῦ ἐμπλέχθησαν εἰς καυγᾶν καὶ μάλιστα ἐξ ἐπιθυμίας πρὸς αὐτὸν καὶ τώρα δὲν ἤμποροῦν νά συμβιβασθοῦν, οὔτε καὶ νά διακόψουν τὸν καυγᾶν.

160. 'Ντας θέλ' ἡ νύφ' κι ἡ γαμπρός, τύφλα νᾶχ' ἡ πιθιρὰ κι ἡ πιθιρός.

161. Ζά(ει) κοιλιές κι φκιάν' φανάρια.

Λέγεται δι' ἐκείνους ποῦ ἐπιχειροῦν νά κάμουν μίαν ἐργασίαν, ἀλλ' ἐπειδὴ εἶναι ἀπρόσεκτοι κάμουν ζημίαν. Ὅπως ἐκείνοι ποῦ θέλουν νά καθαρίσουν μίαν κοιλίαν διὰ πατσᾶν καὶ συνεχῶς τὴν τρυποῦν καὶ τὴν ἀχρηστεύουν. Καταντᾶ δὲ νά σημαίνει, ὅτι δὲν κάμνει τίποτε, εἶναι ἀργός, διότι δὲν τοῦ ἐμπιστεύονται ἐργασίαν.

162. Ζέρ' ἡ Γιάνν'ς τί ἔχ' στοῦν τρουβάτ'.

163. Ζύσ' μὴ τὰ νύχια σ' νά σὶ πιράσ' ἡ φαγούρα.

Κάμε μόνος σου τὴ δουλειά σου, ἂν θέλης νά ἐπιτύχης. Μὴν ἐμπιστεῦσαι εἰς ξένα χέρια.

164. Οἱ λουλοὶ κ'δούνια δὲν ἔχ'ν.

Διὰ νά ἐννοήσης, ὅτι ἓνας εἶναι τρελλός, δὲν εἶναι ἀνάγκη νά βροντήσουν τὰ κουδούνια, διότι βροντοῦν καὶ δείχνουν τὰ ἔργα του ποῖός εἶναι.

165. Οἱ τυφλιές οἱ κροῦνις μὴ τοῦ φιγγάρ' βόσκ'ν.

Λέγεται δι' ἐκείνους, ποῦ ἀφήνουν τὸ φῶς τῆς ἡμέρας δι' ἐργασίαν, ἢ τὴν κατάλληλον ἐποχὴν καὶ ὥραν καὶ δουλεύουν εἰς ἀκατάλληλον ἐποχὴν καὶ

ώραν καθώς αἱ τυφλαὶ κροῦναι, ποὺ δὲν δύνανται νὰ διακρίνουν τὸ φῶς τοῦ ἡλίου ἀπὸ τοῦ φεγγαριοῦ καὶ βόσκουν τὴν νύκτα.

166. Οἱ νέοι τρών' τὰ μῆλα κι οἱ γέρ' μουδιάζ'ν'

Λέγεται διὰ τοὺς νέους, οἱ ὁποῖοι κάμνουν ἐργασίας ποὺ δὲν πρέπει, πλὴν ὁμῶς αὐτοὶ νοστιμεύονται, ἐνῶ οἱ γέροι στενοχωροῦνται.

167. Οἱ πουλλιῆς οἱ μαμές τοῦ βγάζ'ν τυφλὸ τοῦ πιδί.

Λέγεται δι' ἐκείνους, ποὺ καταπιάνονται πολλοὶ νὰ τελειώσουν μίαν ἐργασίαν, ἐνῶ μπορούσε κάλλιστα ἕνας νὰ τὴν τελειώσῃ καλύτερα.

168. Οὐ λύκος ἀντάρα γυρεύ(ει).

Ὅπως ὁ λύκος διὰ νὰ καλύπτεται ἢ κακὴ του πρόθεσις, ὁ σκοπὸς καὶ ἡ πράξις του ζητάει σκοτάδι καὶ ἀντάρα ἔτσι καὶ ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος ἐπιδιώκει σύγχυσις διὰ νὰ ἐπιτύχῃ μίαν του κακὴν πράξιν, χωρὶς νὰ γίνῃ ἀντιληπτὸς ἀπὸ τοὺς ἄλλους.

169. Οὐ χ' μώνας τρώ(ει) τοῦ κρέας κι ἡ *Ανξ' τὰ κόκκαλα.

Ἡ ἔλλειψις τῆς τροφῆς ἀναγκάζει τὰ ζῶα νὰ χάσουν τὸ κρέας τῶν κατὰ τὸν χειμῶνα, ὅπου δὲν ὑπάρχει τροφή ἐλεύθερη εἰς τοὺς ἀγροὺς παρὰ εἰς ἀποθήκας καὶ δίδεται κατὰ βούλησιν εἰς ποιότητα καὶ ποσότητα ἀπὸ τὸν ἰδιοκτήτην τοῦ ζώου. Κατὰ δὲ τὴν *Ανοιξιν μόνον τὰ κόκκαλα μένουν καὶ ψοφοῦν τὰ ζῶα.

170. Οὐ χουρτάτους τοῦ νηστ'κὸ δὲν τὸν π'στεύ(ει).

Ὁ πλούσιος, ὅστις τὰ ἔχει ὅλα καὶ οὐδέποτε δοκιμάζει ἀνάγκην, δὲν πιστεύει, ὅτι ὁ πτωχὸς ὑποφέρει καὶ ἀναγκάζεται.

171. Ὅποιους θέλει νὰ φιλήσῃ πρέπει νὰ χασουμερίσῃ.

Κι ὅπους θέλει ν' ἀγκαλιάσῃ, πρέπει ἄσπρα (χρήματα) γιὰ νὰ χάσῃ.

172. Οὐ παπᾶς κἀν' τοῦ ράσσου, κι ὄχ' τοῦ ράσσου τὸν παπᾶ.

Δὲν δίδει τιμὴν τὸ ἐπάγγελμα εἰς τὸν ἄνθρωπον, παρὰ ὁ ἄνθρωπος προσδίδει τιμὴν καὶ ἀξίαν εἰς τὸ ἐπάγγελμα.

173. Οὔλα τᾶχ' ἡ Μαρουδίτσα, 'κόμα ἰ φιριτζιῆς τῆς ἔλ'πι.

Λέγεται δι' ἐκείνους ποὺ ἐνῶ ἔχουν πάρα πολλὰς ἐλλείψεις, ἐπιδιώκουν καὶ ἀποκτοῦν κάτι ποὺ δὲν εἶναι ἀπαραίτητον καὶ τὸ παρουσιάζουν εἰς τὸν κόσμον ἐπιδεικτικὰ δι' ἐμφάνισιν.

174. Οὔλοι γιλοῦσαν μὶ 'μένα, τὸμπηγα κι' γὼ στὰ γέλια.

Λέγεται διὰ νὰ δείξουν, ὅτι ἕνας δὲν καταλαβαίνει τί τοῦ γίνεται ἢ τοὶ εἶναι τρελλός, ἐφ' ὅσον ἀνέχεται ὅλα τὰ περιγελάσματα τῶν ἄλλων εἰς βάρος του ὡς ὠραία.

175. Ὅσα ξέρ' οὐ νοικοκύρης, δὲν τὰ ξέρ' οὐ μουσαφίρης.

Λέγεται δι' ἐκείνους, ποὺ ἐνῶ εἶναι ξένοι πρὸς μίαν ὑπόθεσιν, στενοχωροῦνται τί θὰ εἴπῃ καὶ τί θὰ πράξῃ ὁ πραγματικὰ ὑπεύθυνος καὶ ἄμεσα ἐνδιαφερόμενος, ὅστις γνωρίζει πρόσωπα καὶ πράγματα καὶ εἶναι ὁ μόνος ἀρ-

μόδιος διὰ νὰ εἶπη καὶ πράξη τὸ πρέπον καὶ ὀρθόν.

176. Ὅποιους δὲ ντρέπιτι, πουλλὰ καλὰ χαίριτι.

Λέγεται δι' ἐκείνον, ποὺ εἶναι ἀδιάντροπος καὶ δὲν στενοχωρεῖται διότι θὰ τὸν κατηγορήσουν, κοροϊδέψουν καὶ γελοιοποιήσουν οἱ ἄλλοι.

177. Ὅντας διψάη ἢ αὐλή σ' τοῦ νιρὸ μὴν τούχυ'ς παρὰ ἔξου.

Ὅταν ἄμεσα ὑποφέρης ἐσὺ ἢ ἡ οἰκογένειά σου ἀπὸ κάτι ἀπαραίτητον, μὴ φροντίσης νὰ ἱκανοποιήσης τὴν ἀνάγκη τοῦ ἄλλου, ἀλλὰ τὴν ἰδικήν σου.

178. Ὅπ' δὲν ἔβαλι ἰ Θεῖος, δὲ βάζ' ἰ ἄνθρουπους.

Ἐδῶ πρόκειται περὶ πνευματικῶν χαρισμάτων καὶ κυρίως λέγεται δι' ἐκείνους ποὺ «δὲν τοὺς κόβει» τὸ μυαλό.

179. Ὅντάπριπι δὲν ἔβριχι κι τῶρα χαλαζῶνει.

Λέγεται δι' ὅ,τι γίνεται ἀργὰ καὶ ἄκαιρα.

180. Οὔλνοι μαζί κι ψόριαρους ἀχώρια.

Λέγεται, ὅταν περιφρονοῦν ἓνα καὶ δὲν τὸν δέχονται εἰς τὴν παρέα των. Δηλαδὴ τὸν περιφρονοῦν ὡς ψοραλέον.

181. Οὔλα τὰ στραβὰ τὰ πλαστὰ (ψωμιά), ἢ νύφ' τὰ φικιάν'.

Θέλει νὰ δεῖξη, ὅτι οὐδέποτε εἶναι δυνατὸν ν' ἀγαπηθῇ ἢ πεθερὰ μὲ τὴν νύμφην, διότι πάντοτε ὅ,τι στραβὸ γίνεται τὸ ἀποδίδει εἰς τὴν νύμφην ἢ πεθερά.

182. Ὅποιους ἀδειάζιτι (βιάζιται), σκουντάφτ'.

183. Ὅποιους δὲν ἔχ' μυαλό, ἔχ' πουδάρια.

184. Ὅποιους ἀνικατώνιτι μὴ τὰ πίτυρα, τὸν τρῶν' οἱ κόττις.

Λέγεται δι' ἐκείνους τοὺς γνωστικούς καὶ καλοὺς, ποὺ ἀναμειγνύονται μὲ τοὺς κατωτέρας ποιότητος ἀνθρώπους καὶ ἔνεκα τούτου ἀκούουν καὶ αὐτοὶ κατηγορίας ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους.

185. Ὅποιους λιέει τ'ν ἀλήθεια, ἔχ' τὸν Θεὸ βουήθεια.

186. Ὅποιους ἔχ' φλουριά, ἔχ' κι θουριά.

Ὅποιος ἔχει χρήματα θρέφεται καλύτερα καὶ ἔχει τὸ χρῶμα τῆς ὑγείας. (Θωριά)

187. Ὅποιους ἔχ' γρόσια, ἔχ' κι γλῶσσα.

Ὅποιος ἔχει χρήματα ξέρει καὶ ὁμιλεῖ.

188. Ὅποιους ἔχ' τὰ γένεια, ἔχει κι τὰ χτένια.

Ὅποιος σκέπτεται νὰ κάμη μίαν ἐργασίαν, ἔχει καὶ τὸ μέσον καὶ τὸν τρόπον νὰ τὴν τελειώσῃ καὶ ἡμεῖς δὲν πρέπει ν' ἀνησυχούμε.

189. Ὅποιους ἔχ' μαχαίρ' τρώ(ει) πουπτόν'.

Ὅποιος ἔχει τὸ μέσον, διὰ τοῦ ὁποῖου ἐπιτυγχάνεται μία ἐργασία, εἶναι βέβαιον, πῶς θὰ τὴν ἀπολαύσῃ.

190. "Οποίους δὲ χάρ'κι τοῦ προῦ, οὔτι τοῦ βράδου θὰ χαρῆ.
Λέγεται δι' ἐκείνους ποῦ ἀπὸ μικροὶ γεννήθηκαν εἰς τὰ βάσανα καὶ τὴν δυστυχίαν καὶ δὲν ἐχάρηκαν ἀπ' τὰ νειάτα τους, αὐτοὶ μέχρι τέλους τῆς ζωῆς των μὲ λύπας θὰ εὐρίσκωνται.
191. "Οποίου ξακρύζ' τοῦ τρώ(ει) ἰ λύκους.
192. "Οπου ἔχ' ἓνα θέλου, ἔχ' κι ἓνα δρόμου.
Διότι ἡ θέλησις θὰ εὖρη τὸν τρόπον, ἵνα εὐκόλα εὐρεθῆ ὁ δρόμος πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ ἐπιδιωκουμένου σκοποῦ.
193. "Οπ' λαλοῦν πουλλοὶ πιτ'νοί, ἀργά(ει) νὰ ξημιρώσ'.
Ἐκεῖ ὅπου ἀνακατεύονται πολλοί, καμμία ἐργασία δὲν τελειώνει ἐγκαίρως.
194. "Οπ' ἀκοῦς πουλλα κираσία, πάρι μ'κρὸ καλάθ'
195. "Οπουτι κι ἂν πότι, στή χώρα μας θὰ πᾶμι.
Λέγεται δι' ἐκείνους, ποῦ δὲν στενοχωροῦνται πότε θὰ τελειώσῃ μία ἐργασία καὶ ὄλο μ' αὐτὴν ἀπασχολοῦνται.
196. "Όταν ἰδῆς κι τρῶν' τοῦ βιό σ' ἰσὺ μὶ τὰ δυό σ'.
"Όταν ἰδῆς καὶ καταστρέφουν τὴν περιουσίαν σου, ἐσὺ διάσου καὶ διπλασίασε τὴν κατανάλωσίν της, ἵνα προλάβῃς καὶ ἀπολαύσῃς περισσότερον ὁ ἴδιος ἀπὸ τοὺς ἄλλους.
197. "Όταν φεύγ' ἰ γάτους, χουρεύ'ν τὰ πουντίκια.
"Όταν λείπη ὁ ὑπεύθυνος οἱ ἄλλοι εὐρίσκουν τὴν εὐκαιρίαν καὶ ἀτακτοῦν.
198. "Όταν τ'νάξαι τὴν ἀχλάδαν, ὅσοι λάχαν, τόσοι φάγαν.
Δὲν πρέπει ν' ἀπαιτῆ τις εἰς ὅποιον δήποτε καιρὸν ν' ἀπολαμβάνῃ εἰμὴ εἰς τὸν κατάλληλον.
199. "Όταν δῆς ἓνα ποῦ πῆρε τὸν ἀνήφορου, δὲν θέλει σπρώξιμο γιὰ ν' ἀνεβῆ, ὅταν πάλι πᾶρ' τοῦν κατήφορου μὴν πᾶς μπροστὰ γιὰτὶ δὲν σταματά(ει).
Εἶναι Τουρκικὴ ἢ Παροιμία.
200. "Όσα ξέρ' ἰ νοικοκύρ'ς δὲν τὰ ξέρ' ἰ μουσαφίρης.
"Όπως δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γνωρίζῃ ὁ φίλος τὰ τοῦ σπιτιοῦ, ποῦ φιλοξενεῖται, ἔτσι καὶ ἓνας ξένος δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γνωρίζῃ διὰ τὰς ὑποθέσεις ἐνὸς ἄλλου.
201. "Όσα φέρν(νει) ἡ ὥρα δὲν τὰ φέρν(ει) ἰ χρόνους.
Κυρίως λέγεται διὰ νὰ ἀποτρέψουν ἓναν ἀπὸ τὸ κακὸ, ποῦ πρόκειται νὰ συμβῆ' ὅταν φιλονεικοῦν, συνιστῶντας αὐτὸν νὰ παραμείνῃ, διότι τὸ κακὸν δὲν ἀργεῖ καὶ δὲν ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ χρονικὸν διάστημα νὰ ἔρθῃ.
202. "Όσα μύθια, τόσ' ἀλήθεια.

“Όλοι οί μύθοι συνέδησαν κατά συνέπειαν εἶναι ἀληθινοί, διὰ τοῦτο καί λέγονται.

203. “Όσου ζαμπνίζ’ ἰ ἀλουγᾶς, τόσου τρανεύ(ει) ἡ νουρά.

“Όσον πτωχεύει ἕνας, τόσον μακραίνουν οἱ ὑποχρεώσεις του. Καί ὅσον ἀδυνατίζει ἕνας εἰς τὸ σῶμα, τόσο ὑψηλῶναι φαινομενικᾶ εἰς τὸ ἀνάστημα.

204. Οὐζοῦν ἀδάμ, ἀχμάκ.

Τουρκικὴ Παροιμία. Ὁ ὑψηλὸς ἄνθρωπος ἔχει μὲν ἀνάστημα, ἀλλὰ στερεῖται μυαλοῦ.

205. “Όμοιους τὸν ὁμοίου κι κουπριά στὰ λάχανα.

“Όπως ταιριάζει ἡ κουπριά διὰ τὰ ἀναπτυχθῶν τὰ λάχανα, ἔτσι ταιριάζουν καί δύο ποῦ εἶναι ὅμοιοι εἰς τὰ μυαλά των καί μποροῦν νὰ συζήσουν.

206. “Όσα π’λιὰ πιτοῦν δὲν τρώγ’ντι.

“Όσα ἐμφανίζονται ἐμπρὸς μας δὲν εἶναι κατάλληλα πρὸς βρόσιν. Πρέπει νὰ γίνεται διάκρισις καί ἐκλογή. Λέγεται δὲ κυρίως διὰ τοὺς νέους ὅταν πρόκειται νὰ κάμουν τὴν ἐκλογὴν των διὰ τὸν γάμον.

207. Πά(ει) νὰ φέρ’ τοῦ κιάρ’ κι ἔφρι τὰ φκιάρ’.

Πῆγε νὰ φέρῃ μεγάλο κέρδος δουλεύοντας εἰς τὴν ξενιτειάν καί αὐτὸς κατῶρθωσε νὰ φέρῃ μόνον ἕνα φτυάρι διὰ τὴν γωνία τοῦ οὐτζακιοῦ, εἴτε διότι δὲν ἐδούλευε, εἴτε διότι δὲν εὔρεν ἐργασίαν.

208. Πά(ει) γιά μαλλί, κι ἦρτι κουρεμένους.

Πῆγε διὰ νὰ φέρῃ κέρδος καί ἔχασε καί ἐκεῖνα, ποῦ εἶχε.

209. Πέθανι νὰ σ’ ἀγαπῶ καί ζῆ νὰ σ’ ἔχου ἀμάχι.

Λέγεται δι’ ἐκεῖνον ποῦ ἐπαινεῖ καί ἐγκωμιάζει ἕναν ποῦ ἀπέθανεν, ἐνῶ ὅταν ἔζη τὸν ἐμισοῦσε καί κατηγοροῦσε.

210. Πέρ’σ ψόφ’σι ἰ λαγὸς κι φέτου βρώμ’σι.

Λέγεται δι’ ἐκείνους, ποῦ ἡ συζήτησις καί ἡ ἀπαίτησις των εἶναι ἐκτὸς χρόνου.

211. Πέσι πίττα νὰ σὶ φάου.

Λέγεται δι’ ἐκείνους, ποῦ περιμένουν εἰς τὰ ἔτοιμα καί δὲν θέλουν νὰ κουρασθοῦν, δημιουργήσουν καί ἀπολαύσουν.

212. Πέφτ’ ἡ πέτρα στ’ αὐγὸ, σπάν’ τ’ αὐγὸ.

Πέφτ’ τ’ αὐγὸ στὴν πέτρα πάλι τ’ αὐγὸ σπάν’.

Θέλει νὰ δείξη, ὅτι εἴτε ὁ ἀδύνατος κτυπήσῃ εἰς τὸν δυνατόν, εἴτε ὁ δυνατὸς εἰς τὸν ἀδύνατον καταστρέφεται πάντοτε ὁ ἀδύνατος. Κατὰ συνέπειαν νὰ μὴν τὰ βάζῃ ὁ ἀδύνατος καί ὁ πτωχὸς μὲ τοὺς δυνατοὺς καί πλουσίους, διότι πάντοτε αὐτὸς θὰ ζημιώνη.

213. Πίσου τ’ν ἔχ’ ἡ ἀχλάδα τ’ν οὐρά τ’ς.

“Όπως εἰς τὸ ἀχλάδι ἡ οὐρά εἶναι ὀπίσω, ἔτσι καί εἰς τὴν ἐργασίαν ποῦ

κάμνεις καὶ νομίζεις πὼς ἐπέτυχες, στὸ τέλος θὰ φανῆ τὸ ἀποτέλεσμα.

214. Πιάσ' τοῦ ξ'πόλτου κι πάρτουν τὰ παπούτσια.

Ἐκεῖνον, ποῦ δὲν ἔχει, δὲν ἤμπορεῖς νὰ πάρῃς.

215. Παπούτσ' παλιουπάπτσου κι ἄς εἶνι ἀπού τὸν τόπου μ'.

Λέγεται κυρίως διὰ τὰ συνοικέσια. Πρέπει νὰ προτιμᾶ κανεὶς τὸν γνωστόν του, τὸν συμπατριώτην του, διότι γνωρίζει τὸν χαρακτήρα καὶ ὄχι τὸν ξένον ποῦ δὲν τὸν γνωρίζει.

216. Πάρτουν στοῦ γάμουσ' νὰ σὶ πῆ κι τ' χρόν'.

Λέγεται διὰ τὸν ἀπερίσκεπτον, ποῦ ἀποβλέπει εἰς τὴν παρούσαν ἀπολαβὴν καὶ μὲ τὰ λόγια του σὲ πικραίνει. Ὁ γάμος γίνεται ἅπαξ τῆς ζωῆς σου καὶ ὄχι κάθε χρόνο.

217. Πάρ' τὰ μάτια μ' κι ἔδε την.

Λέγεται διὰ τὸν ἐρωτευμένον μὲ κάποιαν. Διότι τυφλὸς αὐτὸς ἀπὸ τὸ πάθος τοῦ ἔρωτος δὲν βλέπει ἄλλην νὰ εἶναι ὁμορφότερη καὶ καλύτερη ἀπὸ τὴν ἐρωτευμένην του.

218. Πρέπ' νὰ τῶχ' ἢ κούτρα νὰ κατιβάζ' ψεῖρες.

Πρέπει νὰ ἔχη τις μυαλὸ διὰ νὰ βγαίνουν καλὲς σκέψεις. Λέγεται διὰ τοὺς ἀνοήτους.

219. Προυσκύνα, νύφ' Ζαφείρου κι ἔδῶ χουριὸ εἶνι.

Λέγεται δι' ἐκείνους, ποῦ δὲν ἔχουν ἰδική των κρίσιν καὶ κάμνουν ὅ,τι τοὺς εἰποῦν οἱ ἄλλοι.

220. Πέμι ποιὸς σὶ ἔδειρι κι ξέρου πόσις ἔφαῖς.

221. Πίσου τᾶχ' τοῦ γ'ρούν'.

Λέγεται δι, ἐκείνους, ποῦ νομίζουν πὼς κάτι ἐπέτυχαν, ἐνῶ τοῦτο εἶναι φαινομενικόν, διότι ἀργότερα θ' ἀποδειχθῆ τ' ἀντίθετον. Ἡ σχέσις τῆς παροιμίας εἶναι, ὅτι ἐδῶ ὅλα τὰ ζῶα τὰ αἰδοῖα των τὰ ἔχουν κάτωθεν, τὸ γουρούνι ὀπισθεν.

222. Πρώϊμα μ' βλάχι μ' τ' ἄλουγου σ'.

223. Προυτοῦ καβαλλ'κέψ', μὴν ταράϊζ' τὰ πουδάρια σ'.

Προτοῦ ἐπιτύχης εἰς μίαν ἐργασίαν σου μὴ χαίρεσαι.

224. Προυτοῦ ἔμιλήϊς, βούτα τ' γλώσσα σ' στοῦ μυαλό.

Ἡ γλώσσα λέγει λογικὰ καὶ παράλογα. Διὰ νὰ ὁμιλήσῃ λογικὰ θούτηξέ την πρῶτα εἰς τὸ μυαλό σου.

225. Ποιδὸν εἶχαν καβάλλα στοῦ γαιῖδούρ' ἰγῶ ζύμουνα.

Λέγεται δι' ἐκείνους, ποῦ εἶναι φταίχται καὶ ἐμφανίζονται ὡς ἀθῶοι. Προήλθεν ἡ παροιμία ἀπὸ τὸν μῦθον κατὰ τὸν ὁποῖον μίαν ἀνήθικον τὴν διεπόμπευσαν περιφέροντες αὐτὴν καβάλλα εἰς τὸν γαῖδαρον εἰς ὀλόκληρον τὸ χωρίον καὶ ὅταν τὴν κατέβασαν ἐρωτοῦσεν ἡ ἰδία ποίαν εἶχαν εἰς τὸν γαῖδαρον, διότι αὐτὴ ἐζύμωνε καὶ δὲν εἶδε.

226. Πέτρα πού κυλά(ει), μουχό δὲ πιάν'
 Ἐκεῖνος, πού δὲν στρώνει εἰς τὴν ἐργασίαν του δὲν προκόβει δὲν κερδίζει.
227. Πλά(ει) τ' μέρα κι ἀγουράζ' τ' νύχτα.
 Λέγεται δι' ἐκεῖνον, πού νομίζει, ὅτι δὲν θὰ τελειώση ἡ ἡμέρα καὶ κάθεται. Μόλις δὲ ἀρχίζει νὰ νυκτώση, τότε βιάζεται νὰ τελειώση τὴν ἐργασίαν του.
228. Ράμμα ἦταν κι κόπ'κι.
 Λέγεται, ὅταν μία ὑπόθεσις ἢ ἐργασία τελειώνη μὲ τόσην εὐκολίαν, ὅσῃν χρειάζεται διὰ νὰ κοπῆ τὸ ράμμα. Συνήθως σημαίνει, ὅτι τελεσιδίκως ἔληξε κάποια ὑπόθεσις.
229. Ρουτοῦσαν τούν Ἰσλιάμ, πότι θὰ γίν' τοῦ Μπαϊράμ'.
 Διὰ σπουδαίας ὑποθέσεις δὲν ἐρωτοῦν τὸν τυχαῖο καὶ ἀνυπολόγιστον ἄνθρωπον πότε θὰ γίνου. Αὐτὰ τὰ κανονίζουν οἱ μεγάλοι ἄνθρωποι οἱ ἀρμόδιοι καὶ οἱ γνωρίζοντες, ὅπως ἔκαμναν καὶ οἱ Τούρκοι, οἱ εἰδικοί πού ὠρίζαν πότε τὰ ἑορτασθῆ τὸ Μπαϊράμι των (Πάσχα).
230. Στοῦ ξύδ' λιμόν' δὲ μπαίν'.
231. Σκλί πού γαυγίζ' μὴν τοῦ φουβᾶσι.
232. Σάν τοῦ μπότ' μ' εἶδα, σάν τ' καρδιά μ' δὲν εἶδα.
 Θέλει νὰ δείξη, πὼς «ὅλες οἱ καρδιές δὲν εἶναι ἴδιες». Διαφορετικὰ σκέπτονται καὶ ἐπιθυμοῦν οἱ ἄνθρωποι.
233. Σὶ ξένου φαῖ, ἄλας μὴ βάζ'.
- Εἰς ξένας ὑποθέσεις, χωρὶς νὰ ἐρωτήσης, μὴ ἀνακατέβουσαι καὶ ἐπεμβαίνης νομίζοντας, πὼς θὰ τὸ κάμης καλύτερα. Βάζοντας τὴ γνώμη σου καὶ τὴν ἀνάμειξίν σου, ἀντὶ νὰ τὸ νοστιμεύσης τὸ πρᾶγμα, θὰ τὸ ἀλμυρίσης καὶ θὰ τὸ ἀχρηστεύσης.
234. Σκότουνι λουλό κι πλήρουνι τζιριμέ.
 Ἐνῶ θέλεις ν' ἀπαλλάξης ἕναν, εὐρίσκεις τὸν μπελά σου τιμωρούμενος. ἐσύ.
235. Σ'κὼν' τούν παλιόβουϊδου νὰ βρῆ μ'κάρ'.
 Ἀνασκαλεύει παλαιὰς ὑποθέσεις πού εἶναι σχεδὸν χαμένα καὶ προσπαθεῖ ν' ἀποκτήσῃ νέον καὶ προσοδοφόρον κέρδος.
236. Σ'μπιθέριασι ἢ οὐχιά μι' ἔν τρουκ'κιά.
 Λέγεται, ὅταν ἀνταμώνουν πρὸς συνεργασίαν δύο, πού εἶναι ἀμφοτέρω κακοὶ καὶ φαρμακῶνον, ὅπως ἢ οὐχιά καὶ ὁ θάμνος τρουκ'κιά μὲ τὰ ἀγκάθια της.
237. Σπίτ' στ'ν ἄκρια κι ἀμπέλ' στ' μέσ'.
 Τὸ ἀκρινὸ σπῆτι εἰς τὸ χωριὸ εἶναι καλύτερον, διότι, ἀφ' ἑνὸς δὲν ἐνοχλεῖς κανένα, ἀφ' ἑτέρου καὶ τὰ οἰκόσιτά σου ζῶα ἄνετα διαιτῶνται. Τὸ ἀμ-

πέλι εις τὸ μέσον προφυλάγεται.

238. Στ' ἀδύνατον τοῦ μέρους κόβιτι τοῦ σκοινί.

Ὅπως τὸ σχοινὶ κόβεται εἰς τὸ ἀδύνατον σημεῖον, ἔτσι καὶ μεταξὺ πτωχῶν καὶ ἀδυνάτων, πλουσίων καὶ δυνατῶν, ὁ πτωχὸς καὶ ὁ ἀδύνατος καταδικάζεται, πληρώνει καὶ ἀδικεῖται.

239. Στ' βράσ' χτυπιέτι τοῦ σίδηρο.

Ὅπως τὸ σίδηρον διὰ νὰ τὸ κολλήσης ἢ πλατύνης πρέπει νὰ εἶναι ζεστόν καὶ μαλακὸν καὶ μάλιστα εἰς τὴν κατάλληλον ὥραν ποῦ βράζει εἰς τὴν φωτιάν, ἔτσι καὶ κάθε πράγμα διὰ νὰ ἐπιτύχη χρειάζεται τὴν κατάλληλον στιγμὴν καὶ εὐκαιρίαν.

240. Στέκ' ἰ λαγὸς κι τοὺν καβαλλά(ει) ἢ χιλῶνα γιατί γυρίζ' ἰ σταυροετός.

Τὸν ταχύποδα λαγὸν εἶναι ἀδύνατον νὰ τὸν πλησιάσῃ ἢ χελῶνα, ἢ βραδυκίνητος. Καὶ ὅμως λόγω τῆς δειλίας του μὴν τὸν ἀντιληφθῆ ὁ ὑπεράνω αὐτοῦ πετῶν ἀετὸς ἀκίνητῃ καὶ ἡ χελῶνα τὸν πλησιάζει. Αὐτὸ λέγεται δι' ἐκεῖνον, ποῦ τὴν παθαίνει ἀπὸ τὸν κατώτερόν του, διότι ἐπεμβαίνει ἄλλος ἀνώτερος καὶ ἰσχυρότερός του.

241. Στραβὰ νὰ κάτσουμι κι ἴσια νὰ κουβιντιάσουμι.

Λέγεται δι' ἐκείνους, ποῦ εἶναι παρεξηγημένοι καὶ θέλουν νὰ λύσουν τὰς διαφορὰς των ὁμαλὰ καὶ δίκαια.

242. Στοῦ κουφοῦ τὴν πόρτα ὅσου θέλεις βρόντα.

Λέγεται δι' ἐκεῖνον, ποῦ κουφεύει εἰς τὰ λόγια σου, ὅσον καὶ ἂν προσπαθῆς νὰ τοῦ δώσης νὰ καταλάβῃ.

243. Στουλίσ'κει ἡ νύφ' κι ἀπόμ'νι.

Λέγεται δι' ἐκεῖνον, ποῦ ἐτοιμάζεται νὰ κάμῃ κάτι καὶ μετὰ τὴν ἐτοιμασίαν σταματᾷ, ἐξ αἰτίας ἀπροόπτου αἰτίας καὶ ὄχι ἐξ ὑπαιτιότητός του.

244. Σκαμνίτ'κου τσακίς'κι, κρानίτ'κου στοὺν τόπου τ'.

Τὸ ξύλο τῆς σκαμίας δὲν εἶναι γερό, ὅπως τῆς κρानιάς. Ἐτσι ἐκφράζεται ἕνας ὅταν χαλάσῃ μία ἀρραβῶνα παρουσιάζων τὸν ἐγκαταλείψαντα ὡς κατώτερον καὶ τὸν νέον ποῦ πῆρε ἢ θὰ πάρῃ ἀνώτερον.

245. Σένα τὰ λιέου πιθιρὰ κι σὺ νύφη μ' ἄκουτα.

Ὁ πεθερὸς ἀπὸ εὐγένειαν, διὰ νὰ μὴ προσβάλῃ τὴ νύφη, ὅταν δὲν πράττῃ ἐκεῖνο ποῦ νομίζει αὐτὸς ὀρθόν, τὸ λέγει τὴν γυναῖκα του, πεθερὰ τῆς νύφης, διὰ νὰ τ' ἀκούσῃ ἢ νύφη καὶ τὸ πράξῃ. Τοῦτο λέγεται καὶ ὅταν κανεὶς ὑπαινίσσεται κάτι καὶ τὸ λέγει παραβολικά.

246. Τὰ μυαλά σου κι μιὰ λίρα κι τ' μπουϊατζῆ ἰ κόπανους.

Λέγεται δι' ἐκεῖνον ποῦ λέγει ὄλο ἀσυνάρτητα καὶ δὲν ἠμπορεῖς νὰ συνεννοηθῆς.

247. Τὰ λόγια στοῦ τσιοβάλ' δὲ μπαίν'.

Δὲν πρέπει νὰ στενοχωρούμεθα ἀπὸ τὰ λόγια, ποὺ μᾶς λέγουν, διότι αὐτὰ δὲν παραμένουν καὶ σκορποῦν.

248. Τὰ ψάρια στοῦ γυαλό, κι τοῦ τ'γάν' στ' φουτιά.

249. Τὰ νειάτα ἰ βήχας, ἡ ὑγεία καὶ τὸ χρῆμα δὲν κρύβονται.

250. Τ' ἀγώϊ ξυπνά(ει) τοὺν ἀγουγιάτ'.

Τὸ συμφέρον σὲ κάμνει ν' ἀγρυπνᾶς καὶ νὰ ἐργάζεσαι, εἰδ' ἄλλως θ' ἀδιαφοροῦσες ἀναπαυόμενος.

251. Τ' ἀπὶ τοῦ ξεῖδ' τ' ἀγγειὸ τ' χαλνά(ει).

Λέγεται δι' ἐκείνους, ποὺ εἶναι ὀξύθυμοι, διότι ὁ θυμὸς του, ποὺ εἶναι μέσα χαλαεὶ τὸν ἑαυτὸν των καὶ ὄχι τοὺς ἄλλους.

252. Τοῦ γουόφτου ἔπλυνι κι τοὺν 'Αράπ' σαπούν'ζι.

Ὅπως ὁ γύφτος καὶ ὁ 'Αράπης δν εἶναι δυνατὸν ν' ἀσπρίσουν, ὅσο καὶ ἂν τοὺς πλύνωμεν, ἔτσι καὶ ἕνας ποὺ εἶναι ἐκ φύσεως κακὸς κλπ., δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ συμμορφωθῆ, ὅσο καὶ ἂν τὸν συμβουλευσομεν.

253. Τοῦ κ'δούν' στοῦ κιουσέμ' τοῦ κριμνοῦν.

Ὅπως οἱ ποιμένες διαλέγουν τὰ καλύτερα, καὶ τὰ δυνατώτερα τραγιά καὶ θάζουν τὸ κουδοῦνι, διὰ ν' ἀκολουθῆ τὸ κοπάδι, ἔτσι καὶ οἱ ἄνθρωποι εἰς τὰς ὠραίας ἐπιρρίπτουν τὰς ἀνηθικότητας.

254. Τοῦ μήλου 'πού κάτ' ἀπ' τῆ μ'λιά θὰ πέσ'.

Κι ἂν δὲν πέσ' ἰ ἴσκιους τ'ς θὰ τοῦ φτάσ'.

Θέλει νὰ δείξη, ὅτι τὰ παιδιὰ ὅτι καὶ νὰ κάμουν θὰ ὁμοιάσουν τοὺς γονεῖς ἢ καὶ τοὺς προγόνους των. Καὶ ἂν δὲν ὁμοιάσουν ἀπόλυτα, πάντως θὰ κρατήσουν χαρακτηριστικὰ αὐτῶν.

255. Τοῦ γ'ρούν' κι νὰ τοῦ κόψ' τοῦ σουρλά πάλι θὰ σκ'νίσ'.

Θέλει νὰ δείξη, ὅτι ἡ φύσις δὲν μεταβάλλεται. Λέγεται δι' ἐκείνους, ποὺ ἐκ φύσεως εἶναι κακοὶ καὶ οἱ ὅποιοι, παρὰ τὰς τιμωρίας, εἰς ἐνδεχομένην στιγμὴν πάλιν θὰ πράξουν τὸ κακόν.

256. Τοῦ χ'μώννα δὲν τοὺν τρῶν' τὰ σκ'λιά.

Λέγεται δι' ἐκείνους, ποὺ νομίζουν, ὅτι λόγω τῆς συνεχιζομένης καλοκαιρίας κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ χειμῶνος, δὲν θὰ χιονίση καὶ δὲν θὰ κάμη κακοκαιρίαν. Θέλουν δὲ νὰ δείξουν, ὅτι ὅπως δήποτε θὰ ἐμφανισθῆ, διότι δὲν εἶναι εἶδος ποὺ τρώγεται καὶ ἐξαφανίζεται.

257. Τοῦ κάτ' τοῦ κιφάλ' τρῶει τοῦ πάν'.

Θέλει νὰ δείξη, ὅτι αἱ σαρκικαὶ ἐπιθυμίαι ἔχουν τόσην δύναμιν, ποὺ κάμνουν τὴν λογικὴν νὰ σταματᾶ νὰ λειτουργῆ καὶ κατὰ συνέπειαν αἱ ἐνέργειαι των εἶναι παράλογοι καὶ καταστρεπτικά.

258. Τοῦ βιό, π'λεῖ τοῦ στ'χειό.

Ἡ προίκα, ἡ μεγάλη, παντρεύει καὶ τὴν πιὸ ἄσχημη γυναῖκα καὶ τὴν πιὸ ἀνίκανην.

259. Τοῦ χ'μώνα μπούκλα κι τοῦ καλουκαίρ' κάπα.

Ἐπειδὴ ἀμελοῦμεν ἐντελῶς τὸν χειμῶνα τὸ νερὸν καὶ τὸ θέρος τὴν κάπαν.

260. Τοῦ σκ'λί κι ἂν ταράζ' τ'ν οὐρά τ' κράτα τοῦ δικανίκ'.

Λέγεται διὰ τοὺς πονηροὺς, ποὺ μὲ τὰ διάφορὰ των κόλπα θέλουν νὰ σὲ τυλίξουν καὶ ἐκμεταλλεθοῦν. Αὐτοὶ παρομοιάζονται μὲ τὰ κρυφόσκυλα, ποὺ τελευταῖα σὲ δαγκάνουν. Καλὸν εἶναι νὰ κρατᾶς τὸ μπαστούνι καὶ νὰ μὴν τοὺς ἐμπιστεύεσαι.

261. Τοὺν σέρν' μὶ τοῦ φαδόραμμα.

Ἡ βάσις καὶ τὸ στήριγμα εἰς τὸ ὕφασμα εἶναι τὸ στημόνι, διότι αὐτὸ εἶναι γερὸ καὶ ἐπάνω σ' αὐτὸ ὀριζοντίως διέρχεται τὸ ὑφάδι, τὸ ὅποῖον εἶναι κλωστή ποὺ πολὺ εὐκόλα κόβεται. Ἔτσι ἕναν ἄνθρωπον μὲ χωρὶς ἰδικὴν του θέλησιν, ποὺ οἱ ἄλλοι τὸν ὀδηγοῦν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, λέγομεν ὅτι τὸν σέρνουν μὲ τὸ ράμμα τοῦ ὑφαιδιοῦ, ποὺ εὐκόλα θὰ ἐκόβετο, ἂν αὐτὸς εἶχε θέλησιν.

262. Τοῦ βόδ' τοῦ φάγαμι κι ἀπόμ'νι μουνάχα ἢ νουρά.

Λέγεται δι' ἐκείνους, ποὺ ἐτελείωσαν μίαν σπουδαίαν ἐργασίαν ἀλλ' ὄχι καθ' ὀλοκληρίαν καὶ μένει νὰ τελειώσῃ ἕνα ἐλάχιστον μέρος. Κατὰ συνέπειαν πρέπει νὰ κάμνουν ὑπομονὴν διὰ νὰ τελειώσῃ καὶ τὸ ἐλάχιστον αὐτό.

263. Τοῦ γαιδί, τοῦ γουδουχέρι κι τοὺν κόπανου στοῦ χέρι.

Λέγεται δι' ἐκείνους, ποὺ τοὺς ὀμιλεῖς καὶ αὐτοὶ δὲν συμμορφώνονται καὶ ἀρχίζουν πάλιν τὸ ἰδικόν των νὰ ὑποστηρίζουν, ἔστω καὶ ἂν ἔχουν ἄδικον.

264. Τοῦ σ'τιάρι σ' χρουναῖς κι χρουναῖ μ'. Τί νὰ κάμου ποὺ ἡ γ'ναίκα σ' εἶνι καλύτιρ'.

Θέλει νὰ δείξῃ, ὅτι ἡ εὐτυχία ἐγκεῖται εἰς τὴν καλὴν γυναῖκαν, ποὺ εἶναι διὰ πάντα μόνιμη μέσα εἰς τὸ σπίτι καὶ ὄχι τὸ σιτάρι, ποὺ εἶναι τὴν μίαν χρονιά πολὺ καλὸ ὡς ἐσένα καὶ τὴν ἄλλη χρονιά εἰς τὸν ἄλλον.

265. Τοῦ σκ'λί, ἰκεῖ ποὺ τοῦ ταῖζ'ν φ'λά(ει).

Ὁ ἄνθρωπος φυλάγει, ὑποστηρίζει, ἐνδιαφέρεται καὶ θυσιάζεται ἐκεῖ, ποὺ τὸν θρέφουν, ἐκεῖ ὅπου ζεῖ καὶ ἐκεῖ ὅπου ἔχει συμφέρον.

266. Τοῦ κουρίτσ' γιλιέτι μ' ἕνα κούφιου καρύδ'.

267. Τοῦ ψάρ' ἀπ' τοῦ κιφάλ' βρουμά(ει).

Ὅπως τὸ ψάρι βρωμάει ἀπὸ τὸ κεφάλι καὶ ὄχι ἀπὸ τὴν οὐράν, ἔτσι καὶ τὰ παιδιὰ χαλοῦν ἀπὸ τοὺς γονεῖς καὶ ἡ κοινωνία ἀπὸ τοὺς ἄρχοντάς της.

268. Τοῦ πρόσουπου τ' ἀνθρώπ' εἶνι σπαθί.

269. Τί εἶνι ἰ κάβουρας, τί εἶνι τοῦ ζ'μίτ'.

Ὅπως δὲν ἠμπορεῖς νὰ βγάλῃς πολὺ ζουμι ἀπ' τὸν κάβουρα, ἔτσι

καὶ ἀπὸ ἓνα πτωχὸν ἄνθρωπον ἢ ἐπιχείρησιν μικρὰν δὲν ἠμπορεῖς νὰ ἔχῃς πολὺ κέρδος.

270. Τοῦ κάστρου ἴπου μέσα πατιέτι.

Ὅπως τὸ κάστρο δὲν εἶναι δυνατὸν ν' ἀνοίξη ἀπ' ἔξω, ἔτσι καὶ τὰ μυστικὰ μιᾶς οἰκογενείας, μιᾶς συντροφιάς, ἐνὸς κράτους κλπ. δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ μαθευθοῦν ἀπ' ἄλλους ἐξωτερικούς, ἀλλὰ ἀπὸ μέσα ἀπ' αὐτοὺς τοὺς ἰδίους θὰ φανερωθοῦν.

271. Τοῦ αἷμα νιρὸ δὲ γίνιτι.

Ὅσον καὶ ἂν ψυχρανοῦν οἱ συγγενεῖς μεταξύ των, πάλιν θὰ ἀγαπηθοῦν, πάλιν θὰ ὑποστηριχθοῦν μεταξύ των.

272. Τοῦ πρώϊμου τοῦ π'λί, γληγουρότιρα βγάζ' φτιρά.

Κάθε πρώϊμον προῖον γρηγορότερα ἀπὸ τὰ ὄψιμα ἀποδίδει.

273. Τοῦ δίν' ἢ γίδα τοῦ γάλα, ἀλλὰ στεὺ τέλους κλουτσά(ει) ν'καρδάρα κι τοῦ χύν'.

274. Τοῦ λουλό λουλούδια δῶσ' τουν κι γαλάζια καδηφούδια.

Λέγεται διὰ τοὺς φανταγμένους, ποὺ θέλουν ὄλο ἐπαίνους διὰ στολίδια, καὶ πάρε τους τὴν καρδιά καὶ ἐκμεταλεύσου τους.

275. Τέτοιου κιφάλ' τέτοια σκούφια.

Ἐνάλογα μὲ τὸν ἄνθρωπον καὶ τὸν χαρακτήρα του πρέπει νὰ φέρεσαι.

276. Τ'ς νύχτας τὰ καμώματα, τὰ χ'τάζ' ἢ μέρα κι γιλά(ει).

Θέλει νὰ δείξη, ὅτι μὲ τὸ σκοτάδι δὲν γίνεται καλὴ ἢ ἐργασία, διότι δὲν βλέπεις καὶ μένουν ἐλαττώματα καὶ τὸ πρῶτ' μὲ τὸ φῶς φανερώνονται.

277. Τρέχ' ἢ λίγδα στοὺν παστό.

Λέγεται διὰ τοὺς πλουσίους, ποὺ ἀπὸ τὴν ἐργασίαν τους πάλι πλουτίζουν. Δηλαδὴ τὸ χρήμα γεννᾷ χρήμα.

278. Τ' χιλ'δόνια θέλ'ς; Στοὺν τρουβὰ τ'ν ἔχου.

Λέγεται δι' ἐκείνους, ποὺ δὲν ἠμποροῦν νὰ κρύψουν τὰ μυστικὰ αὐτῶν καὶ τῶν ἄλλων.

279. τσιγκούν' τοῦ βιό, χουβαρδάδισ τοῦ τρῶν'.

280. Τοῦ χουί εἶνι ἴπου κάτ' ἀπ' τ' ψ'χή.

Λέγεται δι' ἓνα πού, ὅσο καὶ ἂν κάνη, πῶς ἐγκατέλειψε τὰ ἐλαττώματά του, ἐντούτοις πάλιν ὑποκύπτει εἰς αὐτά.

281. Τοῦ μυρμήγκ' ὅταν εἶνι νὰ χαθῆ βγάζ' φτιρά.

282. Τὰ μιτροῦν, δὲν τὰ λιχνοῦν.

Λέγεται δι' ἐκείνους, ποὺ δὲν σκέπτονται νὰ εἰποῦν καλὰ καὶ μετρημένα λόγια, ἀλλὰ μὲ λογοδιάρροια, πετοῦν τὰ λόγια, ὅπως στὸ λίχνισμα τοῦ ἀχύρου καὶ σιταριοῦ, ὅπου τὸ ἄχυρον εἶναι περισσότερο ἀπὸ τὸ σιτάρι. Τὰ ὠφέλιμα λιγώτερα ἀπὸ τὰ ἀνωφελῆ.

283. Τσιβί, τσιβί, τσικέρ.

Είναι τουρκική παροιμία και σημαίνει: Τò σουβλί με τò σουβλί βγαίνει.

284. Τò 'να χέρι νίβει τ' ἄλλου κι τὰ δυò του πρόσωπου.

285. Τζιάμπα δούλιβί, μπατχαβά μην κάθησι.

Είναι τουρκική παροιμία και λέει: Καλύτερα νὰ δουλεύης με ὀλίγον κέρδος, παρὰ νὰ κάθῃσαι στὰ χαμένα χωρὶς νὰ δουλεύης περιμένων τὰ πολλά.

286. Τοῦ πιδιοῦ μ' τοῦ πιδί, εἶνι δυò φουρὲς πιδί.

Τò ἐγγόνι ἀγαπιέται περισσότερο ἀπὸ τὸ παιδί.

287. Τοῦ ξένου ζώου, καρβαλίκιφισ, γλήγουρα θὰ σὶ κατηβάσ'ν.

288. Τοῦ γινὰτ' βγάζ' μάτ'.

Τò πείσμα τοῦ ἐνὸς θολώνει τὸ μυαλό του καὶ χωρὶς νὰ σκέπτεται κατοποιεῖ τὸν ἄλλο.

289. Τὰ γραμμένα ἄγραφα δὲ γέν'τι.

Λέγεται διὰ τὰς ὑποθέσεις τῆς τύχης.

290. Τοῦ βαρύτερου σ'κὼν' τ' ἄλαφρότιρου.

Ὅπως εἰς τὸν νόμον αὐτὸν τῆς φύσεως, τὸ βαρύτερον ἀντικείμενον σηκώνει τὸ ἐλαφρύτερον, ἔτσι καὶ εἰς τὸν πόνον τῆς ψυχῆς, ἂν συμβοῦν δύο κακά, τὸ βαρύτερον θὰ καλύψῃ τὸ ἐλαφρύτερον καὶ θὰ φαίνεται καλυμμένος καὶ χαμένος ὁ μικρότερος πόνος.

291. Τοῦ ἡμιρου τ' ἀρνί, ποὺ δυò μάννις β'ζαίν'.

Λέγεται δι' ἐκείνον ποὺ εἶναι ἡμερος καὶ φρόνιμος καὶ ὁ ὅποιος ἀπολαμβάνει ἀπὸ πολλὰς πηγῆς.

292. Ὑστερὴ μου γνώσ' νὰ σ' εἶχα πρῶτα.

Λέγεται δι' ἐκείνους, ποὺ μετανοοῦν διὰ κάτι, ποὺ ἔχουν κάμει, διότι ἡ ἐνέργειά των ἦτο ἐσφαλμένη, ὄχι μάλιστα ἐξ ἀπερισκεψίας, ἀλλὰ διότι ἔτσι τὸ ἐνόμιζαν ὀρθὸν καὶ τὸ ἔπραξαν, ἐνῶ ἐκ τῶν ὑστέρων ἀπεδείχθη ἐσφαλμένον.

293. Φάτι μάτια ψάρια κι κοιλιά πιρίδρουμου,

Θέλει νὰ δείξῃ, ὅτι μέ τὰ μάτια δὲν χορταίνει ἡ κοιλία.

294. Φουτιά, κακιὰ γ'ναίκα κι θάλασσα.

Εἶναι τὸ ρητὸν τῶν Ἀρχαίων, ποὺ παραδέχεται ὡς τρία κακά: «Πῦρ, γυνὴ καὶ θάλασσα».

295. Φύλαγι τὰ ροῦχα σ' νὰ ἔχ'ς τὰ μ'σά.

296. Χαψιά ψουμί, χούφτα δύναμ'.

Θέλει νὰ δείξῃ πόσον μεγάλην ἀξίαν ἔχει ἡ τροφή εἰς τὸν ἄνθρωπον καὶ εἰς τὰ ζῶα. Καὶ παραβάλλεται ὅτι ἡ μία μπουκιὰ ψωμὶ φέρει μιὰν φούκταν δύναμιν.

297. Χάριν τοῦ βασιλικοῦ, πίν' ἡ γλάστρα τοῦ νιρό.

Οὐδέποτε θὰ ἐποτιζέτο ἡ γλάστρα, τὸ χῶμα, ἂν δὲν ὑπῆρχε μέσα ὁ βα-

σιλικός. Τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ μὲ ἐκείνους ποὺ ἀπολαμβάνουν κάτι, ὄχι ἐξ αἰτίας αὐτῶν, ἀλλ' ἐπειδὴ πρόκειται νὰ ἐξυπηρετηθοῦν ἄλλοι, οἱ ὁποῖοι δὲν ἦτο δυνατὸν ξέχωρα ν' ἀπολαύσουν αὐτὸ τὸ κάτι.

298. Χουριὸ ποὺ φαίνιτι, κουλαούζου δὲ θέλ'.

Λέγεται διὰ μίαν ὑπόθεσιν, ποὺ εἶναι φανερὴ. Ὅπως δὲν χρειάζεται ὁδηγὸς δι' ἓνα χωριὸ ποὺ φαίνεται, ἔτσι καὶ διὰ τὴν φανερὴν ὑπόθεσιν.

299. Χόριβι κυρὰ Μαριώ, κι ἔχει ἔννοια τοῦ σπιτιοῦ.

Λέγεται δι' ἐκείνους ποὺ ἀποβλέπουν διὰ γλέντια καὶ διασκεδάσεις καὶ ἀδιαφοροῦν διὰ τὰς κυρίας ἐργασίας, διὰ τὸ νοικοκυριὸ καὶ τὸ σπίτι,

300. Ψάχν' γιὰ λαγουκέρατα.

Λέγεται δι' ἐκείνους, ποὺ ψάχνουν δι' ἀνύπαρκτα πράγματα καὶ ἐξοδεύουν τὸν καιρὸν τῶν ἄδικα.

301. ψόφ'σι τοῦ βόδ', χάλασι ἢ κουλιά.

Ὅπως ὅταν ψοφίση τὸ βόδι ἐνὸς χαλᾶ ἢ συντροφιά διὰ συνεργασίαν, διότι δύο βόδια ξεύονται, ἔτσι καὶ ἐκείνοι ποὺ συνεταιρίσθησαν διὰ μίαν ἐργασίαν, ὅταν ὁ ἓνας διακόψη διὰ τὸν ἄλφα ἢ βῆτα λόγον, διακόπτεται πλέον ἢ συνεργασία.

Παροιμιώδεις ἐκφράσεις

1. Αὐτὸς κόβ' κι ράβ'.

Λέγεται δι' ἐκείνον, ποὺ λέγει πολλὰ λόγια, καὶ ἀπ' τὰ πολλὰ πίπτει εἰς σφάλματα, τὰ ὁποῖα φροντίζει νὰ τὰ σκεπάζη καὶ ἔτσι τὰ ἐμφανίζει ὡς ὀρθά.

2. Ἐποῦ χίλις καρυὲς καρύδια.

Ὅταν μιὰ συγκέντρωσις ἀποτελεῖται ἀπὸ ἀνομοιογενῆ μαζεύματα.

3ι Ἐποῦ χίλιοι λάκκ' νιρό.

Λέγεται δι' ἓνα ποὺ προσπαθεῖ νὰ πείσῃ τὸν ἄλλον καὶ φέρει πολλὰ καὶ διάφορα παραδείγματα καὶ ἐπιχειρήματα.

4. Ἐπ' τοῦ ἔφτι κι στοῦ δάσκαλου.

Λέγεται δι' ἓνα ποὺ συλλαμβάνεται ἀμέσως ἐπ' αὐτοφόρῳ, καὶ ὀδηγεῖται εἰς τὸν ἀρμόδιον διὰ τιμωρίαν.

5. Ἐλί ἔπ' τούν Ἐλῆ.

Ἐλλοίμονον εἰς τὸν πτωχόν, διότι ὁ πλούσιος δὲν ἔχει ἀνάγκην.

6. Ἐγαπά(ει) τὰ ξ'νά.

Λέγεται δι' ἐκείνους ποὺ ἀγαποῦν καὶ ρέπουν εἰς τὴν ἀνηθικότητα.

7. Αὐτὸς στραβουκατούρ'σι.

Λέγεται δι' ἓναν ποὺ διέπραξε μικρὸν παράπτωμα.

8. Βγάλ' τ'σκούφια σ' νὰ ἰδῆς.

Ἐποκαλύψου διὰ νὰ φανοῦν τὰ καλυμμένα σου σφάλματα καὶ μὴ ἐλέγ-
χης τὰ ξένα.

9. Βγάζ' κι κότσαλα.

Λέγεται δι' ἕναν ποῦ στερεῖται οὐδὲς πράγματος καὶ ἐνῶ τοῦ τὸ χα-
ρίζουν αὐτὸ ποῦ τοῦ λείπει, αὐτὸς προσέχει ἂν εἶναι καλὸ καὶ κάπως γογγύ-
ζει διὰ τὴν ποιότητα.

10. Βουβὸς ἢ Καρακά(η)ς,

Λέγεται δι' ἕναν ποῦ εἶναι φταίχτης καὶ ἐνῶ τὸν ἐρωτοῦν ν' ἀπαντήση
αὐτὸς ἀδιαφορεῖ καὶ δὲν ἀπαντᾷ ὡς νὰ μὴν ἠμπορῆ ὡς βουβὸς νὰ ὁμιλήσῃ.

11. Βρέξι κῶλου, φάι ψάρια.

Πρέπει νὰ κοπιᾷσῃς διὰ νὰ ἀπολαύσῃς καὶ ὄχι νὰ ζητᾷς ἔτοιμα.

12. Γιλὰν ντουνιαῖς.

Ὁ κόσμος αὐτὸς εἶναι προσωρινὸς καὶ ψεύτικος (Τουρκικὴ ἔκφρασις).

13. Δὲν ἔχ' λάδ' γιὰ τοῦ καντήλι τ'.

Δὲν ἔχει τὴν ἰκανότητα νὰ ἱκανοποιήσῃ τὰς ἰδικὰς του ἀνάγκας.

14. Δὲν τοῦν τρίβ' τοῦ τσαρούχ'.

Λέγεται δι' ἐκεῖνον, ποῦ δὲν ἔχει καμμίαν ἀνάγκην ἢ ἂν τοῦ παρουσια-
σθῇ ἔχει χρήματα καὶ θὰ τὴν θεραπεύσῃ.

15. Ἐβαλι νιρὸ στοῦ κρασί τ'.

Αὐτό, σημαίνει, πῶς ἢ ἀψάδα ποῦ εἶχεν ἕνας μαλάκωσε, καὶ ὑπεχώ-
ρησεν εἰς τὰς ἀπαιτήσεις του.

16. Ἐνα κι κανένα

Λέγεται κυρίως δι' ἐκείνους, ποῦ ἀπέκτησαν μόνον ἕνα τέκνον.

17. Ἐχ' κι τρέχ'.

Λέγεται δι' ἐκείνους, ποῦ ἔχουν καὶ ἐξοδεύουν, ἐνῶ οἱ πτωχοὶ στεροῦν-
ται. Τότε τρέχει μία βρύση, ὅταν ὑπάρχη πηγὴ.

18. Ἐχ' τοῦ π'λιου τοῦ γάλα.

Λέγεται δι' ἕνα ποῦ ἔχει ἀπ' ὅλα τὰ εἶδη, ἀκόμη καὶ ἀπὸ τὰ ἀνύπαρ-
κτα, ὅπως εἶναι τὸ γάλα τοῦ πουλιοῦ. Ἐννοοῦν τὸν πλούσιον.

19. Ἐχ' τ'ς πόν'.

Λέγεται δι' ἐκεῖνον, ποῦ ἔχει μεγάλην ἀνάγκην κυρίως οἰκονομικὴν καὶ
κτυπιέται ἀπ' ἐδῶ καὶ ἀπ' ἐκεῖ, διὰ νὰ τὰ ἐξοικονομήσῃ καὶ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ
τοὺς πόνους καὶ νὰ δοκιμάσῃ χαράν. Εἶναι ὅπως ἢ ἔγκυος πρὸ τοῦ τοκετοῦ.

20. Ἐσυρι τοῦ πουδάρι τ'. ἢ 21. Ἐκαμι πουδαρ'κὸ.

Λέγεται δι' ἐκεῖνον, ποῦ πρωτοπῆρε ἢ πρωτοπάτησεν εἰς μαγαζὶ ἢ σὲ
σπίτι καὶ κατόπιν ὡς τὸ βράδῳ ἀγόρασαν πολλοί, ὁπότε λέγεται «καλὸ πο-
δαρ'κὸ» ἢ «κακὸ ποδαρικό», ἂν συνέβῃ τὸ ἀντίθετον.

22. Ζ'γιαζ' άπ' τ'ς άλαφρές.

Λέγεται δι' έναν, πού δέν έχει σώος τās φρένας, είναι έλαφρά τὰ ζυγίσματά του, όπως τού κανταριού «άπ' τίς έλαφρές» είναι κατά τὸ δὴ λεγόμενον «άλαφροκάνταρο».

23. 'Η πέτρα π' θά μι χτυπήσ', πού πέρα 'ν καταλαβαίνου.

Λέγεται άπό εκείνον, πού προβλέπει τὸ κακόν, πού θά τού έρθη καί προφυλάγεται.

24. 'Η μύτη τ' μυρίζ' χουματές.

Λέγεται δι' έναν πού είναι άδύνατος, άρρωστος καί πρόκειται ν' άποθάνη.

25. Θα κάμ' τὰ τρία δυό.

Λέγεται δι' ένα πού όλο φωνάζει καί άπειλεί καί τὸ άποτέλεσμα δέν έπιτυγχάνει.

26. Καρτιρά(ει) στ' κριαριού.

Λέγεται δι' έναν πού θέλει νά κοπιάση δια νά άποκτήση κάτι, πού ποθει, αλλά ζή με τήν έλπίδα, πώς άκοπα θά τὸ άποκτήση, έλπίζων σε κάτι πού κρατεί άλλος νά τού πέση καί έπωφεληθῆ αύτός, όπως ή άλεπού τού μύθου, ήτις μη θέλουσα καί μη δυναμένη νά φάη τὸ κριάρι, έπερίμενεν εις τὸ κάτωθεν αύτου κρεμάμενα άντικείμενα, δια νά πέσουν, άλλ' αύτὰ έκρέμοντο μέν, αλλά δέν έπιπτον καί έτσι άνάγκασαν αύτήν νά μείνη νηστική καθ' όλην τήν ήμέραν.

27. Κριάς ούμό, ψάρ' καφτό.

28. Κάθι πέτ'νους στ'ν κουπριά τ' λαλει.

Λέγεται δια νά δείξη, ότι κάθε άνθρωπος εις τόν τόπον του, εις τὸ χωρίον του ξέρει καί μιλάει.

29. Κι αύτός μι τ'ς δώδικα.

Λέγεται δι' έναν, πού δέν έχει αξίαν καί θεωρεί τόν έαυτόν του αξιον καί θαυμαστόν καί θέλει νά συγκαταλέγεται με τούς ξεχωριστούς, τούς δώδεκα 'Αποστόλους, ως ισάξιος αύτων.

30. Κι τού Μούτσιου καφέ.

Δέν πρέπει νά τόν έχουν σε σειρά καί νά τόν λογαριάζουν, έναν, πού δέν αξίζει ή τιμή καί ή προτίμησις, όπως συμβαίνει με τόν μούτσιο τού καραβιού, πού είναι ό κατώτερος μέσα εις τὸ πλοιον.

31. Κουκούλια τρώ(ει).

Λέγεται δια τὸ χλωμόν καί κιτρινιάρην άρρωστον, πού δέν έχει τὸ χρώμα τῆς υγείας.

32. Λαγός έγινε.

Λέγεται δι' έναν, όστις άπεμακρύνθη με τήν ταχύτητα καί εύστροφίαν τού λαγού, δια νά σωθῆ άπό κάποιον κίνδυνον.

33. Λάδ' ἔγινι.

Λέγεται δι' ἐκεῖνον πού ἐνῶ πταίει κατορθώνει νὰ ἐπιπλήη σὰν τὸ λάδι εἰς τὸ νερὸν καὶ παρουσιάζεται ἀθῶνος.

34. Λάκκου ἔχ' ἡ φάβα.

Ἔτσι λέγομεν διὰ μίαν ὑπόθεσιν, πού κρύπτεται κάποιον μυστικὸν καὶ δὲν τὸ καταλαμβάνομε, διότι δὲν φαίνεται, ἀλλ' ἐν τούτοις ὑπάρχει.

35. Μᾶς κὰν' τοὺν κόκουρα.

Λέγεται δι' ἕναν πού κορντίζεται καὶ θεωρεῖ τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἀνώτερον τῶν ἄλλων, ἐνῶ δὲν εἶναι.

36. Μπίτσι ἰ γάμους, μᾶς' τὰ χ'λιάρια.

Λέγεται διὰ μίαν ὑπόθεσιν πού ἐτελείωσεν, μὴ περιμένης. Θεώρησέ την «τετελειωμένην».

37. Νὰ πιτάξ' τ' μύξα σ' ἀπάνου του τ'.

Λέγεται διὰ σιχαμερὸν ἄνθρωπον.

38. Νουγά(ει) ἰ γάϊδαρους νὰ φάη μακιδουνίς' ;

Λέγεται διὰ κάποιον, πού δὲν ξέρει νὰ προτιμήσῃ κάτι, πού εἶναι καλὸν καὶ ὠφέλιμον.

39. Ζέπλυνι τοῦ πιάτου τ'.

Λέγεται δι' ἐκεῖνον, πού ἐξώφλησε τοὺς λογαριασμοὺς του καὶ τὰς ὑποχρεώσεις του.

40. Ζένους κι τυφλὸς τοῦ ἴδιου εἶνι.

41. Οὐλα τὰ παράξινα κι ἰ γάμους τὴν Τιτάρτ'.

42. Πιτάξ' τὰ λῶια τ', σὰ χ'νόσκατα.

Λέγεται δι' ἐκεῖνον, πού πετάζει ἀπερίσκεπτα τὰ λόγια του καὶ θίγουν τὸν τυχόντα, ὅπως οἱ χήνες, πού δὲν σκέπτονται πού κοσιτῶνε.

43. Πάτ'σι στὰ φράγκα.

Λέγεται δι' ἐκεῖνον, πού ἡ ἐργασία του προχωρεῖ ρυθμικὰ καὶ ἀκατάπαυστα δηλ. προοδεύει. Λέγεται δὲ καὶ δι' εἰρωνεῖαν ὁσάκις συμβαίνει τὸ ἀντίθετον.

45. Σὰν πους τοὺν ἔχ' τ'ς κάπας τ' μανίκ'.

Λέγεται ἀπὸ τοὺς ἄλλους δι' ἕναν πού δὲν ἐνδιαφέρθηκε νὰ ὑποστηρίξῃ κάποιον ἢ νὰ τὸν συμμαζεύσῃ διότι δὲν ὑπάρχει καμμία συγγένεια ἢ φιλικὴ σχέσις, ὅπως ὑπάρχει σχέσις μεταξύ κάπας καὶ μανικιοῦ.

46. Σὰν τ'ἀλάφ' τ'ς Ἀγίας Μαρίν'ς.

Ὁ θρύλος λέγει, ὅτι ἐκεῖνα τὰ χρόνια εἰς τὴν ἑορτὴν τῆς Ἀγίας Μαρίνης 17 Ἰουλίου, εἰς τὴν τοποθεσίαν Ρεντίνα εἰς τὸν δρόμον Καβάλας καὶ δίπλα εἰς τὸ χωριὸν Μόδι, ὅπου σώζεται καὶ παλαιὰ Ἐκκλησία τῆς Ἀγίας Μαρίνης, ἀκριβῶς στὴν ἄκρῃ τοῦ δρόμου καὶ νοτίως, ἐγένετο πανήκυρις. Τό-

τε, λέγεται, τὴν ἡμέραν τῆς μνήμης τῆς, κατέβαινε ἕνα ἐλάφι εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἐστέκετο τὸ ἔσφαζαν τὸ ἐμαγεύευν κι' ἔτρωγαν οἱ ἑορτάζοντες.

47. Σιὰ 'κεῖ πουνάνει τοῦ δόντ'.

Λέγεται κυρίως διὰ τοὺς ἐρωτευμένους, διὰ νὰ δείξουν τὸ μέρος καὶ τὸ σπίτι, ποῦ ἀγαποῦν.

48. Στινὸ παπούτσ'.

Λέγεται διὰ τὴν πεθερὰν ἀπὸ «τὶς νύφες», διὰ νὰ δείξουν πῶς ὑποφέρουν ἀπὸ αὐτὰς, ὅπως τὸ πόδι ἀπὸ τὸ στενὸ παπούτσι.

49. Στοῦ γιλαδουκούριμα.

Ἐπειδὴ οὐδέποτε κουρεύονται τὰ ἀγελάδια, οὐδέποτε θὰ γίνῃ καὶ ἡ ἐξόφλησις ἑνὸς χρέους.

50. Τὰ λιχνά(ει).

Λέγεται δι' ἕναν ποῦ λέγει πολλὰ λόγια, καὶ ἀπ' αὐτὰ τὰ περισσότερα εἶναι ψέματα, ὅπως καὶ εἰς τὸ λίχνισμα τὰ ὀλιγώτερα εἶναι σπειριά σιταριοῦ καὶ περισσότερον ἄχυρον.

51. Τὰ Ἀίπιπίλ.

Αὐτὸ λέγεται προκειμένου νὰ δείξουν, ὅτι ἡ ἐξόφλησις ἑνὸς χρέους δὲν θὰ γίνῃ οὐδέποτε, διότι τέτοιος ἅγιος δὲν ὑπάρχει εἰς οὐδεμίαν ἡμερομηνίαν.

52. Τ' ἄραχνα.

Σημαίνει τὰ καθαρὰ, τὰ μὴ ἀραχνιασμένα, τὰ περιποιημένα καὶ ὄχι τὰ ἐγκαταλελειμμένα, εἰς τὰ ὁποῖα κυκλοφοροῦν ἀνενόχλητοι αἱ ἀράχναι.

53. Τοῦν ἔπιασαν οἱ ψύλλ'.

Λέγεται δι' ἐκείνους, ποῦ ἀρχίζουν ν' ἀνησυχοῦν, διότι ἀρχίζει ν' ἀνακαλύπτεται ἕνα σφάλμα των ἢ ἐπλησίασεν ἡ ἐξόφλησις ἑνὸς χρέους των.

54. Τοῦν πάει καπνὸς κι ἀντάρρα.

Λέγεται δι' ἕναν κυνηγημένον, ποῦ ἀπὸ τὸν φόβον του ἔτρξε τόσο ποῦ ἀπὸ τὴν γρηγοράδα του, ἄφησε σκόνη, τόσο πολλή, ὥστε νὰ νομίζῃ κανεὶς, πῶς ὁ κονιορτὸς τὸν ἔφερνε καὶ τὸν ἀπεμάκρυνε μὲ πολλὴν γρηγοράδα.

55. Τοῦν σέρν'(ει) ἀπ' τοῦ καπίστρ'(ι).

Λέγεται δι' αὐτὸν ἄνδρα ἐπεὶ τὸν ποῦ ἐκτελεῖ τὰ θελήματα τῆς γυναικὸς του, καὶ ἄγεται ὡσὰν ζῶον ἀπὸ αὐτὴν.

56. Τοῦν κούστ'σι ἰ κοῦκος ἀηδόν'.

Λέγεται δι' ἐκείνον, ποῦ δι' ἕνα παραμικρῶς ἀξίας πράγμα, ἐπλήρωσε πάρα πολλὴν μεγάλην ἀξίαν.

57. Τοῦ δάσους ἀπ' τοῦ δάσους καταστρέφειτι.

Τὸ δάσος καταστρέφεται ἀπὸ τὸ τσεκούρι. Τὸ τσεκούρι ὅμως χωρὶς στυλιάρι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ τὸ κόψῃ. Τὸ στυλιάρι δέ, τὸ δίδει τὸ δάσος. Ἄρα τὸ δάσος γίνεταί ἡ αἰτία τῆς καταστροφῆς του. Κατὰ συνέπειαν καὶ

οί άνθρωποι από τους ανθρώπους καταστρέφονται.

58. Τσάκ'σαν τ'σίκαλ'.

Λέγεται δι' έναν που έδάρη πολύ. "Έπεσε τόσο ξύλο, όσο έπεσε δια να σπάσουν την σίκαλιν, δια να χωρίση τὸ σπιρί από τὸ στάχυ, καθότι ἡ σίκαλις δὲν ἀλωνίζεται.

59. Τρέχ' σὰν τ'κατράν' στοῦ νιάμα.

Λέγεται δι' έναν βραδυκίνητον, ὅπως βραδυκίνητον εἶναι καὶ τὸ κατρμι εἰς τὸ ὀργωμένο χωράφι.

60. Χρειάζονται κιοσέμια.

"Ὅπως εἰς τὸ κοπάδι τῶν ζῶων χρειάζονται κιοσέμια δηλ. τράγοι, που ὀδηγοῦν τὸ ποίμνιον, ἔτσι καὶ σὲ ὅλα τὰ χωριά καὶ σύνολον ἀνθρώπων, χρειάζονται ἄνθρωποι ἱκανοὶ μὲ πρωτοβουλίαν δια νὰ τοὺς ὀδηγήσουν εἰς ἔργα καλὰ καὶ ὠφέλιμα.

61. Χουχουϊάβις νὰ λαλοῦν.

Αὐτὴ εἶναι κατάρρα καὶ σημαίνει νὰ ρημάξη τὸ σπίτι κάποιου καὶ νὰ λαλοῦν ὡσὰν εἰς ἐρημόσπιτο αἱ κουκουβάγαι.

62. Ψαλλίδ' ἢ γλωσσα.

Λγέεται δι' έναν που ὀμιλεῖ πολλά.

63. Ψύλλ' μέσ' τ'ἄχυρα.

Λέγεται δια ἀσήμαντα πράγματα.

Δ Ο Ξ Α Σ Ι Ε Σ

1. «Μὴν τρῶς βασιλευμα ἡλιοῦ», γιατί θὰ πιθάνη ἡ μάννα σου».

Λέγεται διότι εἰς ὀλίγην ὥραν θὰ φάγη ὅλη ἡ οἰκογένεια, ἀπὸ τὸ φαγητόν, τὸ ὁποῖον δὲν ἔχει γίνεῖ ἀκόμη καὶ τὰ παιδιὰ θὰ φάγουν πρόχειρον φαγητόν καὶ θὰ κόψουν τὴν πείνα των χωρὶς νὰ θέλουν νὰ φάγουν τὸ βράδυ. Δια νὰ ἐμποδίσουν τὴν ὄρεξιν, τὴν ἐπιμονὴν καὶ τὰ κλάμματα τῶν παιδιῶν προβάλλουν τὸν θάνατον τῆς Μάννας που εἶναι τὸ ἀγαπητότερον πρόσωπον δια τὰ παδιὰ. "Ἐτσι ἀσκοῦνται τὰ παιδιὰ εἰς τὴν ὑπομονήν, ἐγκράτειαν καὶ τάξιν.

2. Δὲν τρῶν' ἀνάσκελλα», ἢ μπρούμυτα, ἀλλὰ διπλοπόδι».

Χάριν τῆς εὐταξίας καὶ σεβασμοῦ εἰς τὸ τραπέζι, καὶ τῶν ὄρων τῆς ὑγιεινῆς.

3. «Κάμνουν τὸ σταυρὸ πρὸ καὶ μετὰ τὸ φαγητὸ καὶ χαράσσουν τὸ μαχαίρι σταυρὸ στὸ πλαστὸ (ψωμί)».

1) Πρὸ τοῦ φαγητοῦ παρακαλοῦν καὶ μετὰ εὐχαριστοῦν τὸν Θεόν, ὡς δοτῆρα τῶν ἐπιγεῖων ἀγαθῶν.

2) Νὰ τοὺς προφυλάξη ἀπὸ τυχὸν δηλητηρίασιν τῶν τροφῶν κλπ.

4. «Ὅποιος τρώγει τὴ γωνίδα τοῦ ψωμοῦ γίνεται παπᾶς».

Ἐπειδὴ οἱ γέροι δὲν ἔχουν δόντια καὶ τρώγουν κατ' ἀνάγκην τὴν ψύχαν καὶ οἱ κόρες θὰ πεταχθοῦν, λέγουν εἰς τὰ παιδιὰ, πῶς θὰ γίνουν παπάδες ἅμα φάγουν τὶς κόρες. Διότι τὸ ἐπάγγελμα τοῦ παπᾶ ἔθεωρεῖτο ἀνώτερον, σεβαστότερον, ἀξιοπρεπέστερον, θεῖον, ἱερὸν ἠθικὸν ἀναπαυτικόν, προσοδοφόρον καὶ ἐκλεκτὸν διότι ὑποδεικνύεται ὁ καλύτερος τῶν χωρικῶν καὶ διότι ἔλλείπουν σχεδὸν τὰ ἄλλα ἐπάγγελα εἰς τὸ χωρίον. Ἔτσι εἴλκουν τὰ μικρὰ παιδιὰ.

5. «Μὴν περνᾶς ἀπὸ μπροστὰ του, μὴ γίνῃ παπᾶς».

Κι' ἐδῶ θέλουν ν' ἀσκήσουν εἰς τὰ παιδιὰ τὸν σεβασμὸν εἰς τοὺς ἀνωτέρους.

6. «Μὴ ἀφήνης τὸ πλαστὸ ἀνάποδα».

7. «Μὰ τὸ ψωμί».

Διότι δείχνει ἀκαταστασία καὶ ἀσυμμαζωξιά. Εἶναι ὄρκος σχεδὸν ἰσοδύναμος μὲ τὸ Θεῖον, διότι τὸ ψωμί τοὺς συντηρεῖ εἰς τὴν ζωὴν. Δείχνουν τὸν σεβασμὸν εἰς τὸ ψωμί.

8. «Νὰ φᾶς τὸ πρωῖ μὴ σὲ τσακίση ὁ κοῦκος».

Τὴν Ἄνοιξιν πρωῖ πρωῖ ἀγουροξυπημένα τὰ μικρὰ παιδιὰ φεύγουν εἰς τὴν ἐξοχὴν διὰ ἐργασίαν νηστικὰ ἀπ' τὸ σπίτι διότι δὲν ἔχουν ὄρεξιν πρωῖ, πρωῖ καὶ διὰ νὰ τὰ ἐξαναγκάσουν τὰ λένε νὰ πάρουν ἔστω καὶ μιὰ μπουκιά ψωμί, μὴ τὰ τσακίση ὁ κοῦκος καὶ δὲν θὰ πάῃ σὲ καλὸ τους. Ἐνῶ ἅμα εἶναι χορτάτα θὰ τὸν ποῦν «σὲ τσάκισα, κοῦκε, δὲν μὲ τσάκισες».

9. «Δὲν πρέπει νὰ κλέβῃ ἢ ἔγκυος φροῦτα διότι τὸ παιδί της ποῦ θὰ γεννηθῇ θὰ βγάλῃ ἐλιές (κρεατοελιές στὸ σῶμα του)».

Παρὸτι ἡ ἔγκυος ἔχει σφοδρὰν ἐπιθυμίαν διὰ φροῦτα γιὰ νὰ τὴν ἐμποδίσουν ἀπὸ τὴν κλοπὴν, λέγουν ὅτι τὰ κλεψιμαῖα θὰ βγοῦν σημάδια στὸ καρμίου, θὰ τὸ ἀσχημίσουν τὴν ὁμορφιά καὶ θὰ προδώσουν τὴν κακὴν τῆς πράξης.

10. «Ὅταν ξενιτεύεται ἓνας ἀπὸ τὸ σπίτι δὲν σκουπίζουν ἀμέσως».

Θέλουν νὰ δείξουν, πῶς δὲν τὸν θεωροῦν ἄχρηστον, ὡσὰν σκουπίδι καὶ διὰ πέταγμα, διότι τὸν θέλουν νὰ ξαναγυρίσῃ. Ἐπὶ πλέον δὲν θέλουν νὰ δείξουν χαρὰν καὶ ἀγαλίαςιν μὲ τὴν ἀπομάκρυνσιν τοῦ προσφιλοῦς προσώπου, ἀλλὰ λύπην. Ὁ εὐπρεπισμὸς καὶ τὸ στόλισμα θεωροῦνται χαρά.

11. «Ἀπ' τὸ λαμπογιάλι φαίνεται ἡ καθαριότης τῆς νοικοκυρᾶς»

Μπαίνοντας στὸ σπίτι ὁ ξένος δὲν θὰ ψάξῃ καὶ μάλιστα νύχτα νὰ ἰδῇ ἂν ἡ νοικοκυρὰ εἶναι καθαρὴ. Τὴ λάμπα ὅμως θέλοντας καὶ μὴ θὰ τὴν ἰδῇ. Πρῶτα διότι εἶναι γυαλί τὸ λαμπογιάλι καὶ δεῦτερο γιατί ἔχει φῶς καὶ φέγει μέσα.

12. «Ὅποιος κατουρᾷ εἰς τὴν μέσην τοῦ δρόμου τὸν καπνίζει ἢ φωτιά».

Γιὰ ν' ἀποτρέψουν τὸ ἄσχημον καὶ ἄπρεπον αὐτὸ ἔθιμον λέγουν αὐτό. Ἐπίσης διότι δείχνει πὼς δὲν ἔχουν ἀγωγὴν οὐρῶντες εἰς τὴν μέσην τοῦ δρόμου, ἐνῶ ὑπάρχουν τόσοι θάμνοι δεξιὰ κι' ἀριστερὰ εἰς τὰς ἄκρας τοῦ δρόμου καὶ καλύπτεται ἡ ἀσχημοσύνη καὶ ἀποφεύγουν τὴν ἀδιανθρωπιάν.

13. «Μὴν κατουρᾷς κατὰ ἡλιοῦ».

Ὅμοίως μὲ τ' ἀνωτέρω καὶ διότι διὰ τοῦ φωτὸς τοῦ ἡλίου φανερώνεται περισσότερο ἡ ἀσχημοσύνη.

14. «Μὴν ἀφήνης τὰ παπούτσια ἀνάποδα».

Διότι καὶ τοῦτο φανερώνει ἀκαταστασίαν καὶ ἀσυμμαζωξιάν.

15. «Μὴν καθρεφτίζεσαι τὴν νύκτα διότι χάνεται ἡ ὁμορφιά σου».

Ὅλοι θέλουν νᾶναι ὁμορφοί, κι' ἂν κανεὶς χάσῃ τὴν ὁμορφιά του πικραίνεται, μελαγχολεῖ κι' ἀπελπίζεται. Μὲ τὸ σκοτάδι μᾶλλον παραμορφώνεσαι καὶ ἐπειδὴ θὰ πλαγιόσσης ἀργότερα θὰ κοιμηθῆς μὲ σκέψεις καὶ ἀπελπισίαν.

16. «Μὴν σκοτώνης βάτραχον διότι μουχλιάζει τὸ ψωμί».

Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ φίδι κλπ. ζῶα, ὁ βάτραχος εἶναι ἀκίνδυνος, καὶ πλησιάζεται εὐκόλα ἀπ' τὰ παιδιὰ. Εἶναι ὅμως ὠφέλιμος καὶ ἀβλαβής. Ὁφελεῖ διότι τρώγει βλαβερὰ ἔντομα κουνούπια κλπ. Εἶναι ὅμως κάπως σιχαμερὸς καὶ δὲν τρώγεται. Ἐμποδίζουν τὸ σκότωμα διὰ νὰ διδάξουν εἰς τὰ παιδιὰ τὴν φιλοζωίαν καὶ διὰ νὰ ἀποφύγουν τὰ πλιατσαρίσματα ἀπὸ τὰ ἔντερα καὶ λέρωμα τῶν ρούχων διότι ταχτικὰ θ' ἀσχολοῦνται μὲ τὸ σκότωμα, ἀφοῦ εὐκόλα πλησιάζονται καὶ ἐθίζουν εἰς τὸν φόνον. Ἀποφεύγουν ὅμως μὲ τὸ μούχλιασμα τοῦ ψωμιοῦ, διότι θὰ τὸ πετάξουν καὶ θὰ πεινάσουν.

17. «Μὴν καίης ξύλα συκιᾶς, διότι μαζέβονται ποντικοὶ εἰς τὸ σπίτι».

Θέλουν νὰ ἐμποδίσουν τὰ παιδιὰ νὰ μὴ καταστρέφουν καρποφόρα δένδρα, ἐνῶ ὑπάρχουν τόσα ἄλλα κατάλληλα διὰ φωτιά. Ἀναφέρουν δὲ τοὺς ποντικούς διότι αὐτοὶ καταστρέφουν τὰ γενήματά τους καὶ διότι εἶναι φόβια ζῶα. Ἀναφέρουν τὴν συκιὰν διότι αὐτὴ εἶναι ἡ πιὸ πολυπληθεστέρη γύρω εἰς τὶς αὐλὰς καὶ κήπους καὶ εὐκολώτερα οἱ τεμπέληδες καταφεύγουν εἰς τὸ κόψιμόν της. Ἐπίσης διότι καιομένη βρωμᾷ.

18. «Ὅταν τρῶς γάλα τὸν Μάη, μαγιάζεις»

Θέλουν νὰ δείξουν τὴν θρεπτικὴν ἀξίαν τοῦ γάλακτος. Ὅπως ὅλα τὰ νεογέννητα θηλαστικά, ἀρνάκια, κατσικάκια, κλπ. μόλις γεννηθοῦν καὶ φάγουν γάλα ἀποκτοῦν μαγιάν διὰ τὴν παραπέραν σωματικὴν ἀνάπτυξίν των, ἔτσι καὶ οἱ ἄνθρωποι πρέπει νὰ φάγουν γάλα τὸν μῆνα Μάϊον, ποῦ εἶναι ἄφθονον καὶ φρέσκον, διότι ὅλον τὸν χειμῶνα καὶ Ἄνοιξιν ἔλλειπεν.

19. «Τφοῦ, τφοῦ. Σκόρδο νὰ μὴ σὲ βασκάνουν».

Γιὰ κάθε ὠραῖον ποῦ θαυμάζουν, φτύνουν 2 - 3 φορὲς καὶ ἐπικαλοῦνται

τὸ σκόρδον διὰ τὸ νὰ μὴν πιάσῃ ἢ βασκανία. Λέγονται αὐτὰ ἴσως διότι τὸ ἐπέβαλαν διὰ τοῦ χρόνου αἱ ἀσχολούμενοι μὲ τὰ μάγια γύφτισες κλπ. Ἴσως ὁμοίως νὰ ἀπομακρύνεται ἡ ἐκπεμπομένη ραδιενέργεια τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ θαυμάζοντος, διὰ τῶν ἀντιθέτως ἐκπεμπομένων ραδιενεργῶν ἀκτίνων τοῦ σκόρδου. (Παραμένει εἰσέτι μυστήριον). Τὸ σκόρδον τίθεται διὰ φυλαχτὸν καὶ διὰ ἀπομάκρυνσιν φιδιοῦ.

20. «Εἰς τὸ σταυροδρόμι κάμνουν τὸ σταυρὸ των».

Ἐπὶ τοὺς διασταυρωμένους δρόμους χαράσσεται τὸ σχῆμα τοῦ Σταυροῦ ποῦ σταυρώθηκε ὁ Χριστός. Καὶ πρὸς σεβασμὸν πρὸς τὸ ἱερὸν σημεῖον τοῦ Σταυροῦ κάμνουν τὸν σταυρὸν των, διότι ὑποχρεωτικὰ θὰ τὸν πατήσουν τὸν Σταυρὸν. Τὸ πάτημα τοῦ Σταυροῦ θεωρεῖται ἀσέβεια. Πολλὰς φορές βάζουν ἐκεῖ δίπλα καὶ ξύλινον σταυρὸν.

21. «Ἄμα σταυρώσῃς λαγὸ δὲν πάει καλὰ ἢ δουλειὰ σου».

22. «Ἄμα σταυρώσῃς φίδι, θὰ πάῃ καλὰ ἢ δουλειὰ σου».

Οὐδεμία ἐξήγησις. Μᾶλλον ἀπὸ τῆ φήμῃ αὐτῇ καὶ διάδοσι ὑποβάλλονται καὶ συμβαίνουν πολλάκις, ὅπως καθιερώθη.

23. «Ἄμα λαλήσῃς τ' ἀρνίθια χαλάει ἢ καλυτερεύει ὁ καιρὸς».

Τὰ πτηνὰ εἶναι εὐαίσθητα καὶ ἡ ἀλλαγὴ τοῦ καιροῦ ἐπιδρᾷ εἰς τὸ σῶμα των. Τὸ ἐκδηλώνουν δὲ μὲ τὸ λάλημα.

24. «Ἄμα τσιμποῦν οἱ μύγες θὰ βρέξει, καθὼς κι' ἄμα καίῃ ὁ ἥλιος».

Ἴσως ὕστερα ἀπὸ μεγάλη ζέστη γίνεται ἐξάτμησις τῶν ὑδάτων καὶ ἐπακολουθεῖ ἡ βροχὴ. Αἱ δὲ μύγαι τσιμποῦν, διότι ἐστενοχωρήθησαν ἀπὸ τὴν ζέστην καὶ ξηρασίαν καὶ μπίγουν τὴν προβοσκίδαν των βαθύτερα νὰ εὔρουν ὑγρὴν τροφήν.

25. «Ἄμα τὸ φεγγάρι ἔχει ἄλῶνι θὰ βρέξῃ».

Διότι οἱ ὑδρατμοὶ πυκνώνουν καὶ φαίνονται γύρο στὸ φεγγάρι, ὅπου φέγγει, ἐνῶ ἄλλοῦ στὸν οὐρανὸ δὲν φαίνονται.

26. «Ὅταν ὁ ἥλιος βασιλεύῃ καὶ τὸ σύννεφο σχηματίξῃ ἄμῶνι θὰ βρέξῃ. Καθὼς κι' ὅταν ὁ ἥλιος κόκκινος χάνεται στὸ ἡλιοβασίλεμα μὲς' στὰ σύννεφα».

Κι' ἐδῶ πυκνώνουν οἱ ὑδρατμοὶ καὶ διεσκορπίζονται εἰς σύννεφα, καὶ βρέχει. Πάντως γίνεται μιὰ μεταβολὴ τοῦ καιροῦ.

27. «Ἄλῳρτο τὸ φεγγάρι δίπλα ὁ τσόμπανος. Δίπλα τὸ φεγγάρι ἄλῳρτος ὁ τσόμπανος».

Ὅταν εἶναι νέα σελήνη καὶ εἶναι ὄρθια, ὁ καιρὸς θὰ εἶναι καλὸς καὶ ὁ τσομπάνης θὰ πλαγιάσῃ ἤσυχα. Ἄν εἶναι δίπλα, θὰ εἶναι ὄρθιος ὁ τσομπάνης λόγῳ τῆς κακοκαιρίας.

28. «Χάσ' φεγγαριοῦ οὔτε σπέρνουν, οὔτε φυτεύουν, οὔτε ξύλα οἰκοδομῆς κόβουν».

Μεγάλη σημασία δίδουν εἰς τὸ φεγγάρι. Ὄταν εἶναι τρυφερὸν (2 - 3 ἡμερῶν) καὶ ὅταν εἶναι νὰ χαθῆ (τελευταῖον τέταρτον), δὲν φυτεύουν οὔτε φυτὰ, οὔτε δένδρα. Ἐπίσης εἰς τὸ τελευταῖον κυρίως τέταρτον δὲν κόβουν ξύλα οἰκοδομῆς διότι τὰ τρώγει τὸ σκουλήκι. Οὐδεμίαν ἐπιστημονικὴν ἐξήγησιν δυνάμεθα νὰ δώσωμεν, ἀλλ' ἀπλῶς ἐφαρμόζεται ὡς πραγματικότης.

29. «Σαράντα φάει, σαράντα πιέ, σαράντα βάλι μέσ' τὴν γῆ σαράντα δώσι γιὰ τὴ ψ'χή».

Τοῦτο γίνεται καὶ λέγεται κατὰ τὸν Μάρτιο μῆνα, ὁπότε ἐορτάζονται οἱ ἅγιοι τεσσαράκοντα Μάρτυρες (9 Μαρτίου). Δηλαδή εἶναι Ἄνοιξις, ἐποχὴ τῆς φύσεως καὶ ὅ,τι ρίζης εἰς τὴν γῆν δὲν χάνεται, καλυπτόμενον μὲ τὸ χῶμα, ἀλλὰ θὰ καρποφορήσῃ. Ἐπίσης καὶ ὁμοίως ἐκεῖνα ποὺ δίνης διὰ τὴν ψυχὴν σου σκορπίζοντας εἰς τοὺς πτωχοὺς δὲν θὰ χαθοῦν, ἀλλὰ θὰ ἔχουν θεῖαν ἀνταπόδοσιν. Ἄλλως τε ἡ ἐποχὴ αὐτῆ, εἶναι καὶ περίοδος Μ. Τεσσαρακοστῆς ποὺ ἐπιβάλλεται ἐκ τῆς θρησκείας ἢ ἐλεημοσύνης. Ἔτσι βλέπομεν τὴν θρησκείαν, μὲ τοὺς διαφόρους συνδυασμοὺς τῆς νὰ χρησιμοποιῆται ὡς Παιδαγωγὸς τῶν πιστῶν τῆς.

30. «Ὄταν τὸ σκυλλὶ οὐρλιέται (κλαίῃ) δὲν τὸ ἔχουν σὲ καλὸ (κυρίως θάνατος)».

Συνήθως τὸ σκυλλὶ γαυγίζει. Σπανίως ὅμως κλαίει καὶ τὸ κλάψιμό του αὐτὸ δείχνει λύπην. Συμπίπτει καμμίαν φορὰν καὶ ὁ κύριός του ἢ ἄλλος τις νὰ εἶναι ἄρρωστος καὶ νὰ πεθάνῃ καὶ ἔτσι ἔμεινε ἡ δυσειδαμονία αὐτῆ.

31. «Ὄταν νύχτα λαλῆ ἢ κουκουβάγια πεθαίνει ἄνθρωπος».

Ἦσαν νυκτόβιον ζῶον ἢ κουκουβάγια ζητᾶ εἰς τὸ σκοτάδι τὴν τροφήν τῆς. Πηγαίνει ἐκεῖ ποὺ εἶναι φῶς διὰ νὰ βρῆσκῃ τὴν τροφήν καὶ εὐρίσκοντας ἀπὸ τὴν χαρὰν τῆς φωνάζει. Φῶς ὅμως ὑπάρχει σχεδὸν μόνον ἐκεῖ ποὺ εὐρίσκεται ἄρρωστος καθ' ὅλην τὴν νύχτα. Τυχάνει ν' ἀποθάνῃ ὁ ἄρρωστος κι' ἔτσι δυσφημεῖται ἢ κουκουβάγια.

32. «Ἐπιστρέφοντας τ' ἀγγεῖο τοῦ κτηνοτρόφου ποὺ σὲ δίνει γάλα δὲν πρέπει νὰ εἶναι ἄδειο γιὰ τὴν στεριεῦσιν τὰ γίδια».

Πολλοὶ δὲν πλύνουν ἐπιστρέφοντας τὸ δοχεῖον. Ἄλλοι θάζουν ὀλίγον νερὸν διὰ νὰ μὴν εἶναι στεγνό.

33. «Δὲν τρῶνε μπροστὰ στὰ ζῶα γιὰ νὰ μὴ κάμουν στὰ μάτια».

Βλέποντας τὸ ἓνα ζῶον δίπλα του νὰ τρῶῃ τὸ ἄλλο καὶ αὐτὸ νὰ πεινᾷ στενοχωριέται, ὑποφέρει καὶ τοῦ πονοῦν τὰ μάτια, μόνον τεντωμένα νὰ βλέπη χωρὶς νὰ τρῶῃ.

34 «Δὲν φεύγουν οἱ φίλοι ἀπ' τὴν ἴδια πόρτα ποὺ μπήκαν γιὰ νὰ μὴ γυρίσουν οἱ προξενιτάδες πίσω καὶ δὲν γίνῃ τὸ συνοικέσιον».

Ἦσως μ' αὐτὸ νὰ θέλουν νὰ δείξουν, ὅτι ἡ ἐπιθυμία εἶναι νὰ ἀποκαταστήσουν παντρεύοντας τὰ παιδιὰ οἱ γονεῖς.

Ίσως ὅμως νὰ θέλουν νὰ ἐπιδείξουν τὶς «καλὲς βόλες» των, πὼς ἔχουν διπλὰς θύρας καὶ ἄλλας εὐρυχωρίας. Ἐκεῖνος ποῦ ἔχει μίαν θύραν ἀπὸ ποῖα ἄλλην νὰ φύγουν; Θὰ χαλάσῃ ἢ προξενεῖα; Δὲν παντρεύθηκαν αὐτοί; ποῦ εἶχαν μίαν θύραν μόνον;

35. «Δὲν διπλώνουν τὴν πετσέτα των οἱ φίλοι γιατί δὲν θὰ ξαναρθοῦν».

Αὐτὸ γίνεται εἰς τὸ τραπέζι τοῦ φαγητοῦ. Διότι θέλει νὰ δεῖξῃ ἡ κυρὰ πὼς δὲν τὴν κουράζει τὸ δίπλωμα τῆς πετσέτας τοῦ φαγητοῦ, δὲν εἶναι τεμπέλα καὶ εὐχαριστεῖται νὰ περιποιῆται τέτοιους καλοὺς φίλους. Διπλώνοντας τὴν δέ, δείχνει πὼς δὲν θέλει νὰ ξαναρθῇ ἴσως διότι δὲν εὐχαριστήθηκεν ἀπὸ τὸ τραπέζι καὶ τὴν ἐν γένει συμπεριφορὰν καὶ περιποίησιν. Ἐδίδον δὲ μεγάλην σημασίαν εἰς τὴν περιποίησιν τοῦ φίλου ἀφ' ἑνὸς διὰ τὴν διατήρησιν τῆς φιλίας, τὴν διαφήμισιν τῆς οἰκογενείας καὶ ἀφ' ἑτέρου διὰ τυχὸν συμπεθέρισμα μετ' αὐτοῦ ἢ ἄλλου, ὅστις θὰ ἤκουε καλὰ λόγια δι, αὐτοῦς.

36. «Μπουῦρουμ»

Ἡ λέξις εἶναι τουρκικὴ καὶ σημαίνει «ὀρίστε στὸ τραπέζι νὰ φάμε». Εἶσαι ὑποχρεωμένος νὰ πάρῃς μίαν μπουκιὰν διότι ἀλλοιῶς προσβάλλεις τὸ τραπέζι, δὲν καταδέχεσαι, σιχαίνεσαι κ.τ.τ.

Αὐτὸ ἴσως νὰ καθιερώθῃ διὰ χάριν καὶ τῶν πεινασμένων, πλὴν ὅμως ντροπαλῶν, οἵτινες ὑποχωροῦν δῆθεν εἰς τὰς παρακλήσεις τῶν νοικοκυραίων καὶ τρώγουν.

37. «Ἀνάβοντας τὴν λάμπα τὸ βράδυ, λέγουν «καλησπέρα».

Εἶναι μία εὐχή. Δὲν γνωρίζουμε πὼς θὰ διέλθουμε τὴν νύχταν. Οἱ τουρκοὶ λένε πὼς «ἡ νύχτα εἶναι γκαστρωμένη». Δὲν ξέρουμε τί θὰ γενήσῃ τὸ πρῶτ.

38. «Δὲν ἀφήνουν τὴ χασιὰ των στὸ τραπέζι, γιὰ νὰ μὴν τοὺς ἀφήσῃ ἡ ἀγαπητικιά των».

Αὐτὸ λέγεται στὰ παιδιά, διότι αὐτὰ πρέπει νὰ διδαχθοῦν τὴν οἰκονομίαν καὶ μάλιστα ἀπὸ τώρα. Λέγοντας ἀγάπη συμμαζεύουν «τὶς χασιές», γίνεται οἰκονομία καὶ ἀποφεύγεται ἡ σπατάλη.

39. «Ἄν πέσῃ ἡ χασιὰ κάτω στὸ χῶμα, τὴν παίρνουν τὴν τινάζουν τὰ χῶματα, τὴν φιλοῦν καὶ τὴν τρώγουν».

Δείχνει τὴν οἰκονομίαν ποῦ πρέπει νὰ κάμνουν καὶ τὸν σεβασμὸν εἰς τὸ ψωμί, ποῦ εἶναι τὸ στήριγμα τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου.

40. «Δὲν μπαλώνουν, οὔτε ράβουν κουμπιὰ ἐπάνω σου γιατί θὰ χηρέψῃς».

Μ' αὐτὸ θέλουν νὰ δείξουν πὼς πρέπει ἡ νοικοκυρὰ νὰ τὰ ἐτοιμάζῃ προτοῦ τὰ φορέσῃ ὁ ἄνδρας, αὐτὸς δὲ νὰ τὰ προλαβαίνει νὰ μὴ χηρέψῃ καὶ θὰ εἶναι πάντοτε ἀκατάστατος.

41. «Καλόμαθε ἡ γριὰ στὰ σῦκα, θὰ φάῃ καὶ τὰ φύλλα».

42. «Ἄλφα, βῆτα δῶσ' κι μένα.
κόψε πίττα. ὦ! τὸ ὠμέγα τοῦ καλὸ
Δῶσ' τοῦ ζιούτλα πᾶν τὰ ψάρια στοῦ γυαλῶ».
Εἶναι ἓνα παίγνιο γιὰ τὸ Ἄλφάβητο.
43. «Κόψι ξύλου κάν' Ἄντων' ἀπ' ὅποιου ξύλου κι ἄν πῆς
κι ἀπὲν Πλάτανου Μανώλ' κάν'».
ἄν πῆς κι γιὰ Γιάνν'
Παρεμφερῆς μὲ τό: «Σαρανταπέντε Γιάννηδες ἑνὸς κοκκόρου γνῶσι».
44. «Ψύλλε καὶ ψηλόκουλι. Κοιμήθηκαν τὰ ζουζουλα.
Τὶ μουρῆ σβαρνόκουλη; Ἄ νὰ πᾶ κουρσέφουμι».
Καλεῖ ἡ ψήρα τὸν ψύλλο, νὰ ἐτοιμασθῆ νὰ ἀρχίσουν νὰ ἐνοχλοῦν τοὺς
ἀνθρώπους ποὺ κοιμήθηκαν καὶ θὰ εἶναι ἀνενόχλητοι ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους.
45. «Τοῦ τίρι, τίρι κρέμιτι Κι' τ' ἄρμυρὸ τ' ἀνάλατου
τοῦ τίρι τυρανιέτι. νὰ τοῦχα νὰ τοῦ χάψου».
Ἐννοοῦν τὰ κεράσια, ποὺ κρέμονται ὑψηλὰ καὶ δὲν φτάνονται. Διὰ
τοῦτο τὸ λένε ἀλμυρὰ ἐνῶ εἶναι ἀνάλατα.
46. «Σῶπα σὺ νὰ πῶ ἰγῶ. Νοικοκύρ'ς εἶσι, κι' ὅπου
Σήκου σὺ νὰ κάτσοῦ γῶ. θέλ'ς κάμει».
Οἱ δύο πρῶτοι στίχοι λέγονται ἀπ' τῆ γυναῖκα ποὺ θεωρεῖ τὸν ἑαυτοῦ
της ἀνώτερο ἀπ' τὸν ἄνδρα της. Οἱ δύο τελευταῖοι ἀπὸ τὴν ὑποτεταγμένην
γυναῖκαν εἰς τὸν ἄνδρα.
47. «Ἀκοῦστι τὶ παράγγειλι Κι τοῦ καδὶ μὶ τὴν ἄρμιά.
ἢ καθαρῆ Δευτέρα. Πῆρι νὰ ξιπαγώνη
Νηστεῖες κι τριήμερα κι' αὐτὸς ἰ χουντρορέπανους
κι προυσιυχῆς μεγάλις. μὸν στρίβει τοῦ μουστάκι.
Πέθαν' ἰ κρέατους, πέθανι. Πάρτι τὰ παλιουσκέπαρα
Ψυχουμαχάει ἰ Τύρους. κι τις παλιές λιπίδες
Ταράζ' ἰ πράσους τὴν οὐρὰ κι σύρτι στὰ λακκόματα, νὰ
κι' κρέμυδους τὰ γένεια. μάσητι τσουκνίδες».
Εἶναι Δημοτικόν.
48. «Ἀνάθεμα ποὺ δούλεψε τῆς Ἀποκριᾶς τῆς τυρινῆς
τὰ τριὰ καλὰ Σαββάτα, κι τ' Αἰ - Θουδῶρ, ἀντάμα».

Μ Ὑ Θ Ο Ι

1. «Γιατὶ εἶναι πλατεῖα ἢ ἄκρη τῆς οὐρᾶς τοῦ γουρουνιοῦ».

Ὁ Προφήτης τῶν Τούρκων Μωάμεθ, θέλησε κάποτε νὰ μιμηθῆ τὸ θαῦμα τοῦ Χριστοῦ εἰς τὴν Κανά, μεταβάλλων τὸ νερὸ σὲ κρασί. Ἔσκαψε λοιπὸν τὴν γῆν καὶ ἐτοποθέτησεν ἓνα τουλούμι μὲ κρασί καὶ τὸ ἐσκέπασε.

Πῆρε καὶ ἄλλο τουλούμι μὲ νερὸ νὰ τὸ τοποθετήσῃ ἐπάνω εἰς τὸ κρυμμένο μὲ τὸ κρασί, καὶ ἔτσι τρυπώντας τὸ ἐπάνω κατόπιν, εὐχῆς, μὲ τὸ μυτερὸ μπιστούνι του, νὰ τρυπήσουν ἀμφοτέρω καὶ ἐνῶ θὰ χυνώταν τὸ νερὸ ἐπάνω καὶ ἔξω εἰς τὴν γῆν. Ξαφνικὰ θ' ἀνέβλυζεν ἀπὸ κάτω τὸ κρασί καὶ τὸ θαύμα θὰ ἐπετύγχανε εἰς τὰ ὄμματα τῶν καλεσμένων.

Πλὴν ὅμως, ὅταν ἔφτασεν ἐκεῖ μὲ τὸ τουλούμι τὸ νερὸν καὶ τοὺς καλεσμένους εὐρέθη πρὸ δυσαρέστου καταστάσεως διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ θαύματος. Ἐνα γουρούνι σκουνίζοντας νὰ βρῆ τροφήν εἰς τὸ φρεσκοσκαμμένον χῶμα, ἐξέθαψε τὸ παραχωμένον τουλούμι μὲ τὸ κρασί καὶ τὸ θαύμα δὲν ἐπέτυχε καὶ προσεβλήθη ὁ ψευδοπροφήτης Μωάμεθ. Ἐπειδὴ δέ, τὸ γουρούνι ἦταν ἡ αἰτία ν' ἀποτύχη τὸ θαύμα τοῦ ψευδοπροφήτου Μωάμεθ, τὸ ἔπιασε ὁ Χριστὸς ἀπὸ τὴν οὐρὰ του μὲ τὰ δύο δάκτυλά του, τὸ ἐσήκωσεν ἐπάνω καὶ τὸ εὐλόγησεν. Ἐκεῖ ποὺ τὸ ἔπιασεν ἐπλάτυνεν ἡ οὐρὰ του εἰς τὴν ἄκρην κι' ἔτσι παραμένει μέχρι σήμερον πλατειά.

Καὶ ὡσὰν εὐλογημένον ποὺ εἶναι ἀπὸ τὸν Χριστόν, τὸ σφάζουμε τὰ Χριστούγεννα ἡμεῖς οἱ Χριστιανοί, οἱ δὲ Μωαμεθανοὶ τὸ ἔχουν ὡς καταραμένον ἀπὸ τὸν Μωάμεθ καὶ δὲν τὸ τρώγουν.

2. «Γιατί δὲν γεννᾷ τὸ μουλάρι».

Κατὰ τὴν γέννησιν τοῦ Χριστοῦ εἰς τὴν φάτνην τῶν ἀλόγων, ὅλα τὰ ἄλλα ζῶα, βόδια, ἄλογα κλπ. ποὺ ἔτυχαν εἰς τὸν σταῦλον, ἔδειξαν καλὴν συμπεριφορὰν καὶ μὲ τὰ χνότα των ἐζέσταιναν εἰς τὸ παχνὶ τὸ νεογέννητο βρέφος καὶ μόνον τὸ μουλάρι ἔδειξεν ἀχαράδαν καὶ κακὴν συμπεριφορὰν κλοτσώντας καὶ δαγκώνοντας τοὺς παρευρισκομένους γονεῖς τοῦ Ἰησοῦ καὶ τὰ ἄλλα ζῶα.

Διὰ τοῦτο ὁ Χριστὸς τὸ καταράσθηκε νὰ μὴ γεννᾷ καὶ πολλαπλασιασθῇ ἢ κακὴ γενεά του.

Μὴ θέλων δὲ νὰ ἐξαφανισθῇ τελείως ἡ γενιά του, μιὰ ποὺ ἐπλάσθη ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα του, διὰ νὰ προσφέρῃ εἰς τὸν ἄνθρωπον τὴν δύναμιν καὶ ἀξίαν του, ἐπέτρεψε τὴν διατήρησιν τῆς γενεᾶς του, ἀλλὰ νὰ πολλαπλασιάζεται μόνο διὰ μέσου τῆς φοράδας καὶ ὄνου, καὶ ἡμίονου, ἴνα διὰ τοῦ συγκεκρισμοῦ τῶν δύο φύσεων μετριασθῇ ἡ κακὴ του φύσις.

3. «Τοῦ παπᾶ τ' ἀλῶν'».

Διὰ νὰ δώσουν τὴν ἐξήγησιν διὰ τὸν Γαλαξίαν μὲ τὰ σκορπισμένα ἄστρα του καὶ μάλιστα κατὰ μῆκος, ἔπλασαν τὸν ἐξῆς μῦθον.

Ἐνας παπᾶς ἠθέλησε νὰ κλέψῃ ἄχυρον χωρὶς νὰ τὸν ἀνακαλύψουν. Ἄλλὰ ἀπὸ τὴν βίαν του καὶ τρέχοντας τὸ ἄχυρο χυνώταν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ καὶ ἔτσι ἔγινεν ἓνας ὀλόκληρος δρόμος ἀπὸ ἄχυρον καὶ ἐπρόδωσε τὸ μέρος ποὺ ἤθελε νὰ τὸ κρύψῃ ὁ Παπᾶς, καὶ ἔτσι ἐπιάσθηκε Μ' αὐτὸ θέλουν καὶ νὰ διδάξουν, πῶς ὁ Θεὸς ἀγαπᾷ τὸν κλέφτη, ἀλλ' ἀγαπᾷ καὶ τὸν νοικοκυρῆν».

Αινίγματα

1. «Γύρου - γύρου κάγγελα κι μέσα πάπια πλιέει» (ή γλωσσα)
2. «'Ι παπούς 'Ι κουντουθώδουρους παλιούργια φουρτουμένους» (ό σκαντζόχοιρος).
3. «Στου παπά τὰ κираμύδια ένα κόσκινου καρύδια» (τ' άστρα).
4. «Χίλια μίλια σπιντσαρούδια (σπειριά), σ' ένα ρούχου τυλιγμένα» (ρόδι).
5. «Τ' παπού ή ζ'νάρα τ'λύγιτι, ξιτ'λύγιτι καμμιά φουρά δέν τελειών'» (ό δρόμος).
6. «Τ' μπουφ του κιφάλ', τ' κάρταλ' τὰ νύχια κι τ'ς καρακάξας ή νουρά». (τò καντάρι).
7. «'Εχου ένα βαριλάκι πώχει δυò λουγιò κρασάκι» (τò αύγό).
8. «Ψηλός, ψηλός καλόγιρος κι κόκαλα δέν έχει». (ό καπνός).
9. «Του δένου φεύγει, του λύνου στέκει. (τò τσαρούχι).
10. «Κλέφτις μπήκαν στην πόλ' οί κάτοικοι πιάστηκαν κι' ή πόλ' έφυγι άπ' τὰ παράθυρα. (Δίκτυα, θάλασσα, ψάρια).

Άνέκδοτα και ιστορίες

1. «Δέν τρων'».

Ένας γέρος, άπόφοιτος της μισής Α' τάξεως του Δημοτικού Σχολείου, διηγόταν πώς είχαν δι' ανάγνωσιν τότε τò κεφάλαιον «Δένδρον». 'Ο διδάσκαλος εδιάβαζε, «δένδρον, δένδρον...» Καί αυτοί έννοούσαν, «δέν τρων' δέν τρων'». Καί έτσι μίαν έβδομάδαν, που διήρκησε τò κεφάλαιον οί μαθηταί υπέφεραν άπό την πείναν νηστεύοντες.

2. «Ούλις πού 9 κι μένα 8».

«Πόσο ψαρά τὰ ψάρια»; Ρωτᾶ μιὰ γριά. «Έννια δραχμές γιαγιά, αλλά έσένα θὰ σε τὰ δώσω με όκτώ». Τότε ή γριά θυμωμένη άπαντᾶ: «'Ιάπ' είσι καλός. Ούλινοι πού 9 κι μένα πού 8. Βρήκис άνθρουπου νὰ γιλιάς».

3. «Τὰ πίτυρα = Κύτταρα»

Κάποτε ένας Ιεροκήρυξ ώμιλούσεν έν υπαίθρω και τò ακροατήριον άφωσιωμένο παρακολουθούσεν. Έξαφνα στρέφει τόν λόγον του και άναπτύσσει την έννοιαν «άτομον - κύτταρον» και δια την ατομικήν ένέργειαν. Τότε μιὰ γυναίκα, που έλειπεν άπό την άρχην του λόγου, ρωτᾶ τίαν άλλην: «Τι μουρή σάς λιέει»; Καί εκείνη άπαντᾶ: «Σάν πους ίγώ ξέρου; κάτ' πίτυρα 'νικατών' ιδώ, μα δέν καταλαβαίνου».

4. «Τὰ βροχικά».

Έπισκεφθείς κάποτε τò χωρίον ένας ίατρός, που έστάληκεν άπό τò 'Υγειονομικόν Κέντρον και έξετάσας πολλούς άσθενείς τούς βρήκε πάσχον-

τας ἀπὸ βροχικά. Μία δὲ γυναίκα ποὺ δὲν ἐπῆγεν, ἐρώτησε μίαν ἄλλην, ποὺ ἐπέστρεφεν ἀπὸ τὸν ἰατρόν. «Τὶ σὰς βρήκι, μουρή, ἰ γιατρός»; Καὶ ἐκείνη ἀπήντησεν: «Οὐλοιο βροχικά ἔχομι». Τότι ἡ ἐρωτήσασα ἀπήντησε: «Τόσις βροχές, ποὺ ἔκαμι φέτους τί θέλ'ς νὰ ἔχομι!».

5. «Τὰ κουκουράκια».

Μερικοὶ ἄνδρες εἰς τὴν Πλατεῖαν τοῦ χωριοῦ συζητοῦν διὰ τὴν τιμὴν τοῦ χρυσοῦ καὶ τῆς λίρας. Τότε ἓνας ἀπ' αὐτοὺς μὲ θαυμασμὸν λέγει: «'Α-κοὺς ἐκεῖ ἓνα κουκουράκι 200 δρχ!». Μιὰ περαστικὴ γυναίκα ποὺ δὲν ἐνόησε περὶ τίνος συζητοῦν, θρῖσκει παρακάτω, ἄλλη γειτόνισσά της καὶ λέγει: «'Αχ χρυσιάμ, τὰ κουκουράκια γίν'καν 200 δραχ. κι μὰς προухτὲς τζιάμπα μὰς τὰ πήραν μὲ 20 δρχ. (ἐννοοῦσε τὰ κοττόπουλα).

6. «Εὐλάβεια = βλάβη».

Ἐνας ὄμιλος ἀνθρώπων ἀνησυχοῦν διὰ τὴν καθυστέρησιν τοῦ αὐτοκινήτου. Ξαφνικά ἐμφανίζεται ἓνας ἐκ τῶν ἐπιβατῶν καὶ ἐρωτηθεὶς διὰ τὴν τύχην τοῦ αὐτοκινήτου, του, ἀπαντᾷ: «'Επαθι εὐλάβεια καὶ σταμάτησαν νὰ τοῦ διουρθώσ'ν».

7. «Τὸν μπουκάλ' ἢ τὸν κεφάλ'».

Κάποτε σ' ἓνα γλέντι νυκτερινὸ ἐτελείωσε τὸ ρακὶ καὶ διὰ νὰ μὴ διακόψουν ἔστειλαν τὸν Κ. Κ. νὰ φέρῃ ὅπου βρεῖ. Ἦταν νύχτα καὶ τὸ σκοτάδι πυκνόν, αὐτὸς δὲ κάπως σουρωμένος. Εὐρῆκεν ἀπὸ κάποιο σπίτι διότι τὰ μαγαζιά ἦταν κλειστά. Ἐπιστρέφων διήρχετο μίαν γέφυραν, ὅπου παραπάτησε καὶ ἔπεσε κάτω. Στὰ λίγα δευτερόλεπτα, ποὺ χρειάσθησαν διὰ νὰ φτάσῃ κάτω, ἐσκέφθη ἀκαριαίως, ποῖο πρέπει νὰ σπάσῃ. Τὸ μπουκάλι ἢ τὸ κεφάλι. Ἐὰν σπάσῃ, εἶπε, τὸ μπουκάλι χάνεται τὸ γλέντι. Ἐὰν σπάσῃ τὸ κεφάλι, μὲ λίγο ρακὶ βρέξιμο, πλάτς - πλάτς μὲ τὴν παλάμη, θὰ γιαιτρεφθῇ. Κι ἔτσι ἐπροτίμησε νὰ σπάσῃ τὸ κεφάλι. Τεντώνοντας δὲ τὸ χέρι πρὸς τὰ ἐπάνω μὲ τὸ μπουκάλι, κτύπησε μὲν τὸ κεφάλι, ἀλλὰ γλύτωσε τὸ μπουκάλι καὶ μὲ μεγαλύτεραν εὐθυμίαν συνεχίσθη τὸ γλέντι.

8. «'Αν δὲν πιθάν'ς τ' Μάγνα σ' ψάρια δὲν π'λάς».

Ὁ Α. Γ. πῆγε νὰ πουλήσῃ ψάρια εἰς τὸν Πολύγυρον μὲ τὸ ζῶον του. Τὴν ἡμέραν ἐκείνην δὲν ὑπῆρχε ζήτησις ψαριῶν εἰς τὸν Πολύγυρον καὶ οἱ ἄλλοι πατριῶται του ψαράδες ἔφυγαν διὰ τὰ Βραστά καὶ Ὁρμύλια διὰ νὰ τὰ πωλήσουν. Εἶπαν καὶ εἰς τὸν Α. Γ. νὰ τοὺς ἀκολουθήσῃ, ἀλλ' αὐτὸς ἀρνήθηκε καὶ ἔμεινεν. Οἱ ἄλλοι τὰ ξεπούλησαν γρήγορα τὰ ψάρια εἰς τὰ Βραστά καὶ Ὁρμύλια, καὶ ἐπέστρεφον ἐνωρὶς διὰ τὸ χωριό. Εἰς τὸν δρόμον νιασμένοι συζητοῦσαν διὰ τὸν Α. Γ. καὶ ἔλεγον: «Ὁ φουκαρᾶς σίγουρα θὰ βρώμισαν καὶ τὰ πέταξε». Εἰς τὴν συζήτησιν ἐπάνω, μπροστά τους σὲ μίαν στροφὴν τοῦ δρόμου, ποὺ δὲν ἐφαινόταν, βλέπουν τὸν Α.Γ. σιγοτραγουδώντας χαρούμενος, νὰ προπορεύεται ἀπ' αὐτοὺς. Ἐμειναν ἐκκπληκτικοί. «Ἦρα καλῆ»

του λέγουν και τον ρωτούν. Τι τα έκαμες τα ψάρια; Που τα πέταξες; Τα έπώλησα, απαντά εκείνος. Είναι αδύνατον να έπωλήθησαν λέγουν οι άλλοι. Και όμως εγώ τα έπώλησα. Έσείς δεν ξέρετε το μυστικόν δια το πούλημα. Ποιό είναι μπάρπα Α.Γ.; Νά.

«Αν δεν πιθάν'ς τ' Μάννα σ', δεν π'λάς ψάρια». Και τους έξηγει: «Γύρ'σα ούλου τον Πουλύιρου κι κανένας δε ζυγουσι να πάρ' μιá ούκά. Πλάκουσι ή ζέστα κι οι μύγις τζιτζίντζαν. Κιούτιψα. Έπριπι να τα πιτάζου. Μι πήρε του παράπονου κι θούρκουσα. Έκεινη την ώρα βρίσκομαν μέσ' στού Παζάρ'. Βλέποντάς με θουρκουμένουν ένας μπακάλ'ς, μι ρώτ'σι γιατί κλαίου. Τότις ίγώ χωρίς να μι καταλάβ' του είπα: «Πέθανι ή Μάννα μ' μι παράγγειλαν κι τα ψάρια πότε θα τα π'λήσου να πάου. Κι' άρχισα πλέτιρου να κλαίου. Τότε ίμπακάλ'ς τρέχ' κι φέρν' ούλνοι τ'ς άλλνοι κι μι τ' άρπαξαν κι μι ξιαλάφρυσαν. Αύτα να ξέρ'τι κι σείς, άμα σάς τύχ' τέτοια ανάγκ'». Όλοι τότε γέλασαν και έθαύμασαν το τέχνασμα του γέρου ψαρά Α.Γ.

9. Να γίν'ς ισυ Βασιλιάς. 'Ιθ'κός μ' ή Μήτσιους έχ' τη δ'λειάτ'».

Κατά το 1920 που πέθανε ο Βασιλιάς Άλέξανδρος το θράδυ εκείνο γίνεται σοβαρή συζήτησις εις το μαγαζι (Μπακάλικο) του... Μήτσιου δια τον θάνατον του Βασιλιά μεταξύ των φίλων του μπακάλη. Ξαφνικά από ένα μεσοπόρτι έσωτερικό του μαγαζιού, νάσου και παρουσιάζεται ή γριά μητέρα του μπακάλη. Τους καλησπερίζει και κάθεται σε μιá άκρη. Αύτοι φαινότουσαν πολυ σκεπτικοί και στενοχωρημένοι. Η γριά τότε αναγκάσθηκε να τους έρωτήση τί συμβαίνει. Τότε ένας επιτήδειος και άστειος τής παρέας Βαλμάς όνόματι παίρνει πρώτος το λόγο και τής λέγει. «Τί να μην είμαστε στενοχωρημένοι θεία Κατερίνη! Το έμαθες βέβαια, πώς πέθανε ο βασιλιάς μας και το βασιλειό μας είναι χωρίς Βασιλιά Μάς ήρθε δε σήμερα και μιá διαταγή να διαλέξουμε ήμεις άπ' το χωριό μας ένα δια να γίνη Βασιλιάς. Κι' όλοι μας έδώ θγάζουμε καλύτερο δια Βασιλιά τον 'δικό σ' του Μήτσιο. Τι λές και σύ; Άμέσως ή γριά, έξω φρενών, που θα έχανε το γιό της από κοντά της και γεμάτη άγανάκτησι και θυμό στρέφεται στο Βαλμά και του λέγει: «Νά σ'κουθητι να γίν'τι άφαν' άπου δώ. 'Ι θ'κός μ' ή Μήτσιους έχ' τη δ'λειάτ'. Να γίν'ς ισυ Βαλμά, Βασιλιάς που κάθισι».

Γεμάτη όργη και άγανάκτησιν διότι έθετε σε κατώτερη μοίρα τη δουλειά του Βασιλιά, άπ' τη δουλειά του μπακάλη, έφυγε ή γριά και άφησεν αυτούς δια ν' αλλάξουν γνώμη.

10. «Άπόστολον ξέγον, σπεύσον ταχέως, Έλενίσα, πνέει τα λοισθια».

Ό Τσιομπάνης γέρο - Άπόστολος, που ήτο σχεδόν άγνωστος και ξένος εις το χωριό, διότι έρχόταν μιαν φοράν τον μήνα ν' αλλάξη ρούχα και μάλιστα νύχτα, που κοιμόταν με τα πρόβατα δια να μην άφήση το κοπάδι του σε ξένα χέρια, και páλιν βαθειά χαράματα αναχωρούσεν, είχε το άτύ-

χημα νὰ πεθάνη ἢ γιὰ τοῦ Ἑλενίτσα. Τότε ὁ υἱὸς τοῦ Μῆτσιος, ἔστειλεν ἀντικαταστάτην τσομπάνην κάποιον Χρήστον διὰ νὰ ἔλθῃ ὁ γέρο - πατέρας του, νὰ δώσῃ «τὸν τελευταῖον ἀσπασμὸν» εἰς τὴν γραίαν καὶ νὰ τὴν θάψῃ. Ὁ γέρο - Ἀπόστολος, ποῦ οὐδέποτε ἄφησε τὸ βιό του εἰς ξένα χέρια, ἀρνήθηκε νὰ δεχθῇ τὸν ἀπεσταλμένον τσομπάνην εἰπὼν: «Πᾶτι, θάψ'τι τὴν, ἰγὼ δὲν τσακίζου τοῦ φτιρὸ ν'ἀφήκου τὰ πρόβατα σὶ ξένα χέρια. Ταχειὰ π' θὰ ἔρτ' ἰ Μῆτσιους μ', θὰ ἔρτου κι' γὼ νὰ κλάψου στ' γούρνα τ'ς». Καὶ ἔτσι αὐτὸς μὲν ἔμεινε εἰς τὰ πρόβατα, ὁ δὲ ἀπεσταλμένος ἐπέστρεψε εἰς τὸ χωριό, ἀνακοινώσας τὰ συμβάντα. Τοῦτο μαθὼν ὁ περὶ τὰ τοιαῦτα ἀσχολούμενος ἀστείος καὶ ὄχι ἐγγράμματος ἀλλὰ πεπειραμένος Χ. Π. συντάξε τὸ κάτωθι τηλεγράφημα μὲ ἀπάντησιν πληρωμένην καὶ τὸ ἐκυκλοφόρησε εἰς τὰ καφενεῖα.

Τ η λ ε γ ρ ά φ η μ α : «Ἀπόστολον ξένον, σπεύσον ταχέως, Ἑλενίτσα, πνέει τὰ λοίσθια».

Ἀ π ά ν τ η σ ι ς : «Δὲν τσακίζου ἰγὼ τοῦ φτιρό».

11. «Μῆτρον μου, κι ἂν μ' ἀγαπᾶς, στείλε βάρκα νὰ μὲ πάρ'ς μὲ σαράντα δυὸ κουπιὰ, κι ὄλους διαλεκτὰ παιδιὰ».

Ἐνας ἐνοικιαστῆς τοῦ Κισλά Παλαιοχώρας - Ριζῶν ὀνόματι Μῆτρος Σαντραζέμης, Σαρακατσιάνος, ἐπώλησεν ἀρκετὰ πρόβατα εἰς δύο ἐρασιτέχνας ζωεμπόρους Παλαιοχώρας βερεσέ, μέχρις ὅτου τὰ πωλήσουν εἰς Παγγαῖον καὶ εἰς σύντομον χρονικὸν διάστημα θὰ τοῦ ἐπλήρωναν.

Οἱ ζωέμποροι Βασίλειος καὶ Κώστας μετέβησαν εἰς Παγγαῖον, ἐπώλησαν τὰ ζῶα καὶ «ξέχασαν νὰ ἐπιστρέψουν» καὶ ἐξοφλήσουν, ἀλλ' οὔτε σημεῖα ζωῆς ἔδειχναν, οὔτε κανένα γράμμα ἔστειλαν.

Ὁ Μῆτρος σκεπτικὸς καὶ στενοχωρημένος, νηστικὸς σχεδὸν καὶ ἀπένταρος περιεφέρετο εἰς τοὺς δρόμους καὶ καφενεῖα ἐρωτῶν τὸν ταχυδρόμον καὶ ἄλλους συγγενεῖς καὶ φίλους τῶν ζωεμπόρων διὰ κανένα γράμμα.

Τότε ὁ προαναφερθεὶς ἀστείος Χ.Π. ποῦ ἤξευρε τὸ ποῖον τῶν ζωεμπόρων καὶ ἐπειδὴ ἐβάρεθηκε τὸν Μῆτρον νὰ τὸν ἐρωτᾷ, τὸν ἐκάλεσε εἰς τὸ τσαγκαράδικό του καὶ τοῦ παρέδωσε τὸ κάτω τηλεγράφημα ἐκ μέρους δῆθεν τοῦ ταχυδρόμου ποῦ τοῦ τὸ ἄφησε. «Μῆτρο μου κι ἂν μ' ἀγαπᾶς, στείλε βάρκα νὰ μὲ πάρ'ς, μὲ σαρανταδυὸ κουπιὰ, κι ὄλου διαλεκτὰ παιδιὰ». Ὁ Μῆτρος ποῦ δὲν ἤξευρε γράμματα ἔβαλε τὸν ἴδιο νὰ τὸ διαβάσῃ, καὶ μὲ τὴν ψυχὴν εἰς τὸ στόμα καὶ τεντωμένα τ' ἀφτιά ἄκουε. Μόλις τ' ἄκουσε κατάλαβε μὲν, ποῦ ἦταν φάρσα καὶ εἰρωνεία, ἐνόησε δέ, ὅτι ἡ κοινὴ γνώμη τοῦ χωριοῦ ἦταν, πῶς οὐδέποτε θὰ ἐπληρωνόταν, ὅπως καὶ ἔγινε καὶ ἔτσι ἔπαυσε νὰ ἐρωτᾷ καὶ νὰ περιμένῃ καὶ ἐκύτταξε πλέον τὴ δουλειὰ του μὴ ἐμπιστευόμενος ἕκτοτε εἰς οὐδένα, πωλῶντας πλέον τοῖς μετρητοῖς.

12. «Τίς παιεῖ; ὁ ραβδίξων ἢ ὁ ραβδιζόμενος»;

Κάποτε ἕνας ἐκ Σιποτικίων (Ριζῶν) θεωρούμενος λόγιος τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, εἰς τὸν δρόμον ἐφιλονέικησε μὲ κάποιον, ὅστις τὸν ἐκτύπησε μὲ τὸ

ραβδί του. Γεμάτος πόνον και παράπονον τρέχει εἰς τὴν ἀγορὰν τοῦ χωριοῦ και καλεῖ ὄλους τοὺς προύχοντας, ἐκφράζει τὸ παράπονόν του και ἐξιστορεῖ τὸ ἐπεισόδιον ὡς ἐξῆς: Δὲν μοῦ λέτε σεῖς ἢ Δημογεροντία και οἱ Προύχοντες τοῦ χωριοῦ; Εἰς τὴν ὁδὸν ποῦ ὁδοιποροῦσα, συνήντησα δύο ποῦ ἐφιλονείκουν. Ὁ εἰς ἐξ αὐτῶν δὲν χάνει καιρὸν ἀρπάζει ἕν ρόπαλον ἀπὸ τὸν τυχόντα φράκτην και ἐρράβδισε τὸν ἕτερον. Πές τε μου σεῖς ἢ Μουχταροδημογεροντία και Πρόκριτοι τοῦ χωριοῦ. Τὶς πταίει ἐκ τῶν δύο; Ὁ ραβδίζων ἢ ὁ ραβδιζόμενος; Ἡ δὲ Δημογεροντία μὴ ἐννοοῦσα τὶ λέγει και τὶ ζητᾶ εἶπαν. μεταξὺ των: Τί βρὲ τ'ς μάννας τ' τοὺν ψόφου γυρεύει;» Δαρεῖς δὲ ἦτο ὁ ἴδιος ὁ ἐρωτῶν.

13. «Βλέπουν τὸν ἀνθρουπου, σὰ κρουμμύδ'».

(Διήγησις Παύλου Σ. Παυλούδη).

Κάποτε ποῦ οἱ Τούρκοι ἔκαμναν πόλεμον εἰς τὸν Ὀλυμπο, ἐζήτησαν και ἀπὸ τὰ χωριά μας χρήματα και ζῶα (ἐπίταξις).

Ὁ τότε μουχτάρης τοῦ χωριοῦ μας Δ. Τ. ἐμάζεψε τὰ διαταχθέντα ζῶα και ἐξεκίνησε νὰ τὰ παραδώσῃ εἰς τοὺς Τούρκους, εἰς τὸν Λαγκαδᾶν. Ἐπειδὴ ὁμως δὲν εἶχε χρήματα συγκεντρωμένα τὸ χωριό, ἐπέρασεν ἀπὸ τὸ Ζαγκλιβέρι και πήρε δανεικὰ ἀπὸ τὸν τότε τσιορμπατζῆ Χατζηγιάννην. Τὰ χρήματα αὐτὰ, λίρες και γρόσια, τὰ ἔβαλε εἰς τὴν σερβέτα (μαντήλι μεγάλο) τὰ ἔδεσε κόμπο και τὰ ἐποποθέτησεν εἰς τὸ ζουνάρι του. Συνεχίζοντας τὸ δρόμο διὰ τὸν Λαγκαδᾶν, διενυκτέρευσε εἰς ἕνα χάνι εἰς τὸν Ἄϊ - Βασίλη. Πῆρε χόρτο ἀπὸ τὸν Χαντζῆ και ἔδωσε τὰ ἐπιταγμένα ζῶα. Νύχτα ὁμως κάτι βλάχοι πήραν κρυφὰ τὸ χόρτο ἀπὸ τὰ ζῶα του και τὸ ἔδωσαν εἰς τὰ ἰδικὰ των. Εἰδοποιηθεὶς ὁ Μουχτάρης ἀπ' τοὺς συνοδοὺς του, ἔσπευσε νὰ ἐλέγξῃ τοὺς βλάχους. Αὐτοὶ μὲ κανένα τρόπο δὲν ἤθελαν νὰ συμμορφωθοῦν, ὁπότε ἐπιάσθησαν εἰς τὰ χέρια μὲ ἕνα ἀπ' αὐτούς, εἰς τρόπον, ὥστε νὰ σκοτωθοῦν. Συναισθανθεὶς ὁ Μουχτάρης, ὅτι τὴν δύναμη τὴν ἀντλούσεν ἀπὸ τὰ χρήματα ποῦ εἶχεν εἰς τὸ ζουνάρι του, εἶπε εἰς τοὺς ἄλλους: «Πάρτι αὐτὸν τοὺν κόμπου ἀπ' τοῦ ζουνάρι μ' γιατί τοὺν ἀνθρουπου, τοὺν βλέπου σὰ κρουμμύδ' ὅταν τοὺν ἔχου μαζί μ'».

14. «Ἡ τ' ἀγὸ, ἢ θὰ 'πῶ».

Πάσχα. Πρώτη Ἀνάστασις. Μετὰ ἀπὸ τὸ «Χριστὸς Ἀνέστη» ἔξω εἰς τὸ προαύλιον τῆς Ἐκκλησίας, ὅλοι ξαναπήκαν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν και ἀλληλοευχθέντες τὸ «Χριστὸς Ἀνέστη», παραμένουν εἰς τὰ στασίδια, ἀκούουν και τοὺς ἄλλους χαρμοσύνους Πασχαλινούς ὕμνους και ἀδημονοῦν πότε νὰ τελειώσῃ ἢ λειτουργία νὰ μεταθοῦν εἰς τοὺς οἴκους των, διὰ νὰ φάγουν τὴν μαγειρίτσαν και κάθε ἄλλον ἀρτύσιμον φαγητόν, ποῦ ἐπὶ ἐξήκοντα ὀλοκλήρους ἡμέρας τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς, δὲν ἔφαγον.

Πρὸς πρόληψιν δὲ τῆς δικαιολογημένης των «ληξουράδας» και χάριν τοῦ ἐθίματος, ἔπαιρναν και ἀπὸ ἕνα κόκκινον αὐγὸν εἰς τὴν τσέπην των, ἀφ' ἑνὸς νὰ τσουγγρίσουν και κάμουν τὸ «Χριστὸς Ἀνέστη» μὲ τοὺς φίλους των,

ἀφ' ἑτέρου μετὰ ἀπὸ τὸ ἀντίδωρον νὰ τὸ φάγουν, διότι μὲ αὐγὸν ἔκλεισαν τὸ στόμα των τῆς Τυρινῆς, μ' αὐγὸν θὰ πρέπη νὰ τ' ἀνοίξουν τὸ Πάσχα, πρὶν φάγουν ἀπὸ τὰ ἄλλα φαγητά.

Τοῦτο ἔχων ὑπ' ὄψιν του κάποιος ἐπιτήδειος, ἀστεῖος καὶ φιακατζῆς Χ. Β., λέγει εἰς τὸν ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἰστάμενον ἀπλοϊκὸν ἐξάδελφόν του, Γ. Γ., ἀφοῦ μετὰ δυὸ του δάκτυλα τὸν ἔπιασεν ἀπὸ τὸν τράχηλόν του. «Δὲν μοῦ λέγεις, ἐξάδελφε, δὲν σ' ἄλλαξε ροῦχα ἢ γυναῖκα σου, χρονιάρικα μέρα, καὶ ἦλθες εἰς τὴν ἐκκλησίαν μὲ ψεῖρες»;

Ἄμέσως ὁ Γ.Γ. ἐξανέστη καὶ μυστικὰ εἰς τὸ στασιδίον του ἐστριφωγύρισε καὶ διεμαρτυρήθη ἐντόνως, ὅτι ψεύδεται.

Τότε ὁ Χ. Β. μὲ ταχυδακτυλοουργίαν ἔστριψεν ἓνα στάγμα κηριοῦ ἐκ τῆς λαμπάδος του τὸ ἔπλασεν εἰς τὰ δυὸ του δάκτυλα εἰς σχῆμα ψείρας καὶ τὸ ἔδειξεν εἰς αὐτόν. Αὐτὸς δέ, ἀφ' ἑνὸς ἀπὸ τὴν ἰδέαν του, ἀφ' ἑτέρου ἐκ τοῦ σχήματος καὶ ἐλλείπει φωτός, διότι ἡ ἐκκλησία μὲ κανδύλας καὶ κηρία ἐφωτίζετο, τὸ ἐπίστεψεν, πῶς ἦτο πραγματικὴ ψείρα καὶ ἤρχισε τὰς παρακλήσεις μὴν τὴν δεῖξαι καὶ εἰς τοὺς ἄλλους δίπλα των καὶ ρεζιλευθῆ. Ὁ Χ. Β. ὁμῶς ἐστάθη ἀδύνατον νὰ ὑποκύψῃ καὶ ἐπήρε τὴν ἀπόφασιν δῆθεν νὰ τὴν φανερώσῃ καὶ εἰς τοὺς ἄλλους.

Ἔνεκα τῆς ἐπιμονῆς τοῦ Χ.Β., ἠναγκάσθη ὁ Γ.Γ. νὰ τάξῃ κάτι, διὰ νὰ μὴν τὸ μαρτυρήσῃ, ὅταν εἰς τὸ τέλος φύγουν ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν. Αὐτὸ δὲν ἔγινε δεκτὸν ἀπὸ τὸν Χ. Β., διότι θὰ τὸν ἐγελοῦσε καὶ δὲν θὰ ἔπαιρνε τίποτε καὶ ἐπέμεινεν αὐτοστιγμὴ νὰ δωθῆ τὸ δῶρον καὶ ὅλο ἐτάνιζε τὸ χέρι του νὰ τὴν δεῖξαι δῆθεν τὴν ψείραν εἰς τοὺς παρακειμένους.

Φοβηθεὶς τότε ὁ Γ. Γ., ὅτι πράγματι θὰ τὴν ἔδειχεν τὴν ψείραν ἀπογοητεύθηκε καὶ μὲ παρακάλια ἐζήτησε νὰ δεχθῆ τὸ αὐγὸ, ποῦ εἶχε στὴν τσέπη του, διὰ τὸ ἔθιμον, διότι δὲν εἶχε τίποτε ἄλλο ἐπάνω του, οὔτε χρήματα, ἐκτὸς ἀπὸ ἐκεῖνα, ποῦ ἐχρειαζόταν διὰ τὸν δίσκον τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ μὲ τὸ πρόσχημα, ὅτι τὸν ἐλυπήθη, ἐδέχθη ὁ Χ. Β. τὸ αὐγὸν, τὸ ὁποῖον καὶ ἔβαλε εἰς τὴν τσέπην του, ἀφοῦ προηγουμένως ἔσπασε μὲ τὰ δάκτυλά του τὴν ψευδόψειραν αὐτοῦ καὶ ἀληθινὴν τοῦ Γ.Γ.

Ἔτσι ὁ Γ.Γ. ἔκαμε χάσκα καὶ ὁ Χ. Β. Πάσχα.

15. «*Αθελα ξεστεφανώματα στὸν κάτω Μαχαλά*»

Τὰ καφενεῖα εἰς τὰ χωριὰ συνήθως εὐρίσκονται εἰς τὸ μέσον τοῦ χωριοῦ «Μεσοχώρι», ποῦ λένε καὶ ὅποιος ἤθελε νὰ μάθῃ τὰ νέα τοῦ χωριοῦ καὶ γενικὰ τὴν πολιτικὴν, ἔπρεπε νὰ βγῆ στὸ παζάρι ἢ νὰ ἐρωτήσῃ κανένα ποῦ εἶχε πάει εἰς τὸ «Παζάρι».

Ἐνα χειμωνιάτικον θράδῳ ἐπιστρέφων ἀπὸ τὸ «Παζάρι» ἀργὰ διὰ τὸν «κάτω μαχαλά» ὁ ἀστεῖος γέρο Γ. Ρ., διήλθεν ἀπὸ τὸ μικρομάγαζον τοῦ Κ.Κ. ποῦ ἦτο εἰς τὸν «κάτω μαχαλάν». Ἐκεῖ συνήνητησεν ἀρκετοὺς πελάτας, ποῦ δὲν βγήκαν πρὸς τὸ παζάρι καὶ θελήσαντες νὰ μάθουν τὰ «νέα» ἐσταμάτη-

σαν. Ὁ γέρο Γ.Ρ. ἀντελήφθηκε τὴν δίψαν των διὰ τὰ νέα καὶ μὲ ὕφος σοβαρὸν καὶ περίλυπον ἀπήντησεν μὲ μεγάλον ψυχικὸν πόνον πρὸς αὐτούς.

«Δὲν πᾶμι καλά, βρὲ πιδιά. Ἡρτι κινούργιους Δισπότης στ' Γαλάτ'στα κι' ἔδουκι διαταγή, ὅσα ἀντρόγ'να εἶνι ἔστου κι λίγου σόϊ (συγγένεια), ἀπὸ αὔριου νὰ χουρίσ'ν κι νὰ ξανασιφانوθοῦν μὴ ἄλλοι κι ἄλλις ποὺ δὲν ἔχ'ν συγγένεια». Λέγοντας δὲ αὐτὰ τὸ ἔβαλε εἰς τὰ κλάματα καὶ συνεχίζει: «Πῶς ν' ἀφήσου τώρα ἰγὼ ὕστισα' ποὺ τόσα χρόνια ζωὴ τῆ γριάμ'!!! Εἶνι κι ἰ Τάσιους ἰ Μπρόλιους σόϊ μὴ τῆ γ'ναίκα τ', ἀλλ' αὐτὸς εἶνι μέσ' στὰ «πράγματα» κι ἔχ' κι παράδις κι θὰ τὰ βουλέψ' μὴ τοῦ Δισπότη'».

Ὁ τρόπος ποὺ τὰ εἶπε, τὸ ὕφος ποὺ ἐπῆρε καὶ γενικὰ ἡ στάσις ποὺ ἔλαβεν, ἔκαμεν ὅλους νὰ τὰ πιστέψουν. Φεύγοντας δέ, διὰ τὰ σπίτια των ἦσαν μελαγχολικοί, καὶ ὅλοι ἐσκέπτοντο μὴ τυχὸν ἔχουν μεταξύ των καμμίαν συγγένειαν. Ἐνας μὲ τὸν ἄλλον καὶ γειτονιά μὲ γειτονιά, τὸ μετέδωσαν εἰς ὅλον τὸν «κάτω μαχαλᾶν» καὶ ὅλοι ἀνεστατώθηκαν καθ' ὅλην τὴν νύκταν.

Οἱ ἄνδρες δὲ μόλις ἐμπῆκαν εἰς τὸ σπίτι των, ἡ «φάτσα» των ἐπρόδωσαν τὴν μελαγχολίαν των εἰς τὰς γυναῖκας των. Ἀργότερον καὶ «ἐν εὐθέτω χρόνῳ» ἀνεκοίνωσαν τὸ μυστικόν.

Τὸ τί ἔγινεν καθ' ὅλην τὴν νύκταν δὲν περιγράφεται. Τότε ἀνίχνευσαν τὴν συγγενεῖάν των, ἐρρυθμίσθησαν τὰ περὶ χωρισμοῦ, ἐζητήθη συγχώρησις διὰ τυχὸν κακοκαρδήματα εἰς τὴν ζωὴν των κ.τ.π.

Ἄυπνοι ὅλην τὴν νύκταν συζητοῦν τὰ περὶ ξεστεφανώματος, ὁπότε χωρὶς νὰ καταλάβουν ἐξημέρωσαν. Ἄρχισεν τότε τὸ «καρδιοχτύπι» περιμένοντες, ἅμα «τῆ ἀνατολῆ τοῦ ἡλίου» ν' ἀρχίσῃ ἡ ἐκτέλεσις τῆς διαταγῆς. Ἀφοῦ δέ, ἐπέρασεν ἀρκετὴ ὥρα καὶ δὲν ἐφάνη οὔτε χωροφύλαξ, οὔτε κοινοτικὸς ἄρχων, ἠναγκάσθησαν ν' ἀνέβουν εἰς τὰ καφενεῖα τοῦ «Παζαριοῦ» καὶ εἰς συγγενεῖς τοῦ «Πάνου Μαχαλᾶ», ὅπου ἐξηκρίθωσαν, ὅτι ἦτο φάρσα καὶ μετὰ χαρᾶς μετέβησαν εἰς τὰς οἰκίας των.

Ἔτσι ἀπὸ τὴν ἡμέραν τῆς διαψεύσεως τῆς Δεσποτικῆς διαταγῆς, ἐζητήσαν πλέον ὡς νεόνυμφοι ἀνανεώσαντες τὸν γάμον των χάριν τοῦ ἀειμνήστου γέρο Γ. Ρ.

Παιχνίδια (παιδιῶν)

1. «τὰ κασούδια».

Ἐπάνω εἰς μίαν στρογγυλὴν πέτραν μὲ 2 - 3 δάκτυλα ὕψος καὶ πλάτος, μὲ ἴσην ἐπιφάνειαν, ποὺ τὴν λένε «Μποῦκο» τοποθετεῖ ἕκαστος παίκτης ἀπὸ ἓνα σπειρὶ ἀπὸ ξυλοκέρατα (χαρούπια). Οἱ παῖκται εἶναι 2 - 6 περίπου. Ἀπὸ ἓνα σημάδι 4 - 5 μ. μακριὰ ἀπὸ τὸν «μποῦκον» ρίχνει ἕκαστος μίαν ὁμάδα (στρογγυλὴ πλατιά πέτρα) συρτὰ πρῶτα στὸ σημάδι διὰ νὰ πάρουν τὴν σειράν. Ὅποιοι ὁμάδα εἶναι πλησιεστέρα πρὸς τὸ σημάδι (μὴ χονδρῆ

πέτρα) εκείνος θα ρίξη πρώτος. Με συρτό ρίξιμο της ομάδας πρέπει να κτυπήσει τὸν «μποῦκον» καὶ νὰ πέσουν τὰ σπειριά. Ὅσα σπειριά εἶναι πλησιέστερα πρὸς τὴν ομάδα, τὰ κερδίζει. Τὰ ἄλλα παραμένουν εἰς τὸν «μποῦκον» ὅποτε πρέπει νὰ ρίξη ὁ δεύτερος, ὁ τρίτος κ.ο.κ. Ὅταν τελειώσουν ἐπαναλαμβάνεται τὸ παιχνίδι.

Ἐντὶ σπειριά, βάζουν καὶ τεμάχια ἀπὸ σπασμένα πιάτα ἐκ πορσελάνης (λιλίτσια) ἢ τενεκεδάκια κομμένα μὲ τὸ ψαλίδι.

2. «Ζαρζαρίδ'».

Εἰς ἓνα κουμπὶ σακκακιου ἢ παλτου περνοῦν μίαν κλωστήν εἰς τὰς δύο ἀντιθέτους τρύπας καὶ τὴν δένουν ἀπὸ τὰς δύο ἄκρας κρατοῦν μὲ τὰ δυὸ δάκτυλα ἐκάστου χεριοῦ (δεικτες) καὶ τὸ στριφογυρίζουν. Ἡ κλωστή στριφογυρίζουσα τυλίγεται καὶ μετὰ ρυθμικὰ ἀνοίγουν καὶ κλείνουν τὰ χέρια, ὥστε νὰ μὴν ξετυλιχθῇ ἡ κλωστή καὶ τὸ κουμπὶ στριφογυρίζει ξετυλιγόμενον καὶ τυλιγόμενον.

Ἐντὶ κουμπιου βάζουν ἓνα τενεκεδάκι εἰς τὸ μέγεθος τοῦ κουμπιου, τὸ κόβουν μὲ τὸ ψαλίδι γύρω - γύρω κάμνοντας δόντια καὶ στριφογυριζόμενον σχίζει τὰ χαρτιά, ποὺ πλησιάζουν σκοπίμως.

3. «Κουμπὶ» (σβούρα)

Σ' ἓνα κουμπὶ ἀπὸ κομπολόι περνοῦν εἰς τὴν τρύπαν του ἓνα σπύρτον (ξυλαράκι) καὶ μὲ τὰ δύο δάκτυλα τὸ στριφογυρίζουν εἰς ἐπίπεδαν καὶ λείαν ἐπιφάνειαν καὶ ἐκεῖνο στριφογυρίζει.

4. «Καρυδόφλουδα».

Μία καρυδόφλουδα ἀπὸ τὸ μισὸ καρύδι τὴν τρυποῦν ἐπάνω κάτω καὶ εἰς τὴν μέσην, περνοῦν ἓνα ξυλαράκι ἀπὸ σπύρτον, βάζουν ἓνα μικρὸ κουμπάκι εἰς τὸ ἐπάνω μέρος ἢ κολλοῦν λίγο κηρί, διὰ νὰ μὴν πέφτῃ κάτω. Δένουν μίαν κλωστήν εἰς τὴν μέσην τοῦ σπύρτου, τὴν τυλίγουν εἰς τὸ σπύρτον καὶ τὴν ἄκρη της τὴν περνοῦν ἀπὸ τὴν τρύπα, ποὺ εἶναι εἰς τὴν μέσην τοῦ καρυδιοῦ καὶ τὴν τραβοῦν. Ἡ κλωστή μὲ τὸ στριφογύρισμα τυλίγεται καὶ ξετυλίγεται καὶ στριφογυρίζει τὸ σπύρτο μὲ τὸ κουμπὶ.

5. «Πάκου».

Ἀπὸ μίαν βέργαν σκληρὴν Βούζιου (στυφόξυλο - ἀκτέα) κόβουν ἓνα κομμάτι 10 περίπου πόντους μῆκος καὶ 3 - 4 πόντους χόνδρος. Βγάζουν τὴν ψύχαν καὶ κατόπιν βάζουν ἓνα κιθροκούκτσου (καρπὸ κέδρου) ἀπὸ ἐμπρὸς καὶ ἓνα ἀπὸ ὀπίσω. Ἐτοιμάζουν καὶ ἓνα ἔμβολον ἀπὸ ξύλο τὸ ὅποιον νὰ εἰσέρχεται εἰς τὴν τρύπα, ἀλλὰ νὰ μὴ φθάνῃ καὶ ἐξέχῃ ἀπὸ ἐμπρὸς. Κανανίζεται ἔτσι ὥστε νὰ μὴ διώχνῃ τὸ «κεδρουκούκτσου». Ἐπὶ ὀπίσθεν ἔχει χονδρὴ λαβὴν διὰ νὰ σταματᾷ. Πιέζοντες ἔτσι τὸ ὀπίσθεν «κιθροκούκτσου» πιέζεται ὁ ἀέρας τῆς ὀπῆς καὶ διώχνει τὸ ἐμπροσθεν «κιθροκούκτσου» τὸ ὅποιον φεύγει μὲ ὀρμὴν δημιουργοῦν ἓναν κρότον «πάκ» (ἐξ οὗ καὶ «πάκου»).

Φεύγον τὸ ἔμπροσθεν «κιθρουκούκτσου» παραμένει τὸ ὄπισθεν εἰς τὴν θέσιν του. Τοποθετεῖται κατόπιν ἄλλο καὶ ἐπαναλαμβάνεται.

6. «Γκουγκουσίτ» (γκουγκόσια=καρύδι μὲ χωρὶς πράσινη φλούδα).

Στήνουν ὄρθια καρύδια 4 - 6 εἰς τὴν σειρὰν ἀπὸ ἕνα κάθε παίκτης. Ἐκτὸς τὴν θέσιν αὐτὴν ρίχνουν εἰς ἕνα σημάδι (μὴ χονδρὴ πέτρα) εἰς ἀπόστασιν 5 - 6 μ. ὁ καθεὶς ἕνα χονδρὸ καρύδι ἢ καὶ μὲ τὴν πράσινην φλούδαν του, ποὺ τὸ λένε «πούπου», διὰ νὰ πάρουν τὴν σειρὰν τῶν ἀνάλογα ἀπὸ τὴν ἀπόστασιν, ποὺ θὰ ἔχη ὁ πούπους ἀπὸ τὴν πέτρα (σημάδι). Ρίχνουν κατόπιν μὲ τὴν σειρὰν ποὺ πήραν εἰς τὰ παρατεταγμένα ὄρθια καρύδια καὶ ὅσα ρίξει καθένας τὰ κερδίζει. Ἐὰν τὰ ρίξουν ὅλα ξαναβάζουν καὶ ξανὰ ρίχνουν εἰς τὸ σημάδι.

Πρέπει ὅλα νὰ πέσουν διὰ νὰ ξαναπαίξουν.

Δι' αὐτὸ ρίχνουν ὅλοι μὲ τὴν σειρὰν, ὥσπου νὰ τὰ ρίξουν ὅλα.

7. «Ἡ σφιντόνα».

Ἐνα πετσάκι σχήματος ὠοειδοῦς περίπου καὶ μήκους 10 περίπου πόντων, τὸ τρυποῦν τὰς δύο του ἄκρας, καὶ δένουν σχοινιά ἢ φλούδα μουριάς καὶ τὰς ἄκρας τὰς κρατοῦν εἰς τὸ χέρι. Εἰς τὸ πετσάκι βάζουν μίαν πέτραν μικρὴν καὶ τὸ στριφογυρίζουν. Μετὰ ἀφήνουν τὴν μίαν ἄκρην τοῦ σχοινοῦ καὶ ἡ πέτρα ἐκσφενδονίζεται μακριά. (Ἐξ οὗ καὶ σφιντόνα). Ἐπιδιώκουν νὰ κτυπήσῃ τὸ ὠρισμένο σημάδι ἢ καὶ ποῖα πέτρα θὰ πάη μακρύτερα.

8. «Ἡ Ζουζούνα».

Ἐνα σανιδάκι 10 - 15 πόντους μᾶκρος τὸ τρυποῦν εἰς τὴν πάνω μεριὰ καὶ τὸ δένουν μ' ἕνα σχοινὶ κάπως χονδρὸν. Τὸ στριφογυρίζουν καὶ αὐτὸ χτυπώντας τὸν ἀέρα παράγει ἤχον ἄγριον (ζοῦν - ζοῦν - ζοῦν) καὶ δι' αὐτὸ τὸ λένε «Ζουζούνα». (Ἦρα πᾶν - πανικός). Αὐτὸ τὸ χρησιμοποιοῦν κυρίως οἱ βόσκοντες κοπάδι ἀλόγων (ἵππων), διότι διὰ τοῦ ἤχου αὐτοῦ τρομάζουν, συγκεντρώνονται καὶ ἀπομακρύνονται ἀπὸ τὰς ἀγροζημίας.

9. «Κορώνα - γράμματα».

Ρίχνουν ἕνα μεταλλικὸν νόμισμα εἰς τὸν ἀέρα καὶ ἀφοῦ στριφογυρίσῃ πέφτει κάτω. καὶ δείχνει μίαν ἀπὸ τὰς δύο του ὄψεις. «Κορώνα ἢ γράμματα» Κερδίζει ἐκεῖνος ἀπὸ τοὺς δύο παίκτας, ποὺ προφήτεψε τί θὰ δείχνῃ τὸ ριφθὲν νόμισμα.

10. «Τοῦ δοξάρ» (τὸ τόξον)

Λυγίζουν μίαν βέργαν καὶ παίρνει τὸ σχῆμα τοῦ τόξου. Μετὰ δένουν μὲ σχοινὶ τὰς δύο ἄκρας. Παίρνουν ἕνα ψιλὸ καλαμάκι (καλαμωτὴ) τὴν κόβουν εἰς τὸ κάτω μέρος, ἔτσι ποὺ νὰ ἔχη μίαν ἐγκάθισιν εἰς τὸ σχοινίον. Εἰς τὸ ἐπάνω μέρος τοποθετοῦν ἕνα τεμάχιον ξύλου συκιάς, ποὺ ἔχει ψύχα καὶ μπαίνει ἢ καλαμωτὴ, καὶ νὰ ἔχη καὶ θάρος. Ἐκεῖ πολλοὶ τοποθετοῦν καὶ βελόνι. Ταινίζουν τὸ ράμμα πιάνοντας καὶ τὸ καλάμι καὶ τὸ ἀφήνουν νὰ φύγῃ σὲ ὕ-

φος ἢ σὲ ἀπόστασιν κατ' εὐθείαν ἐμπρός. Ἄσκούνται καὶ εἰς τὸ σημάδι, ὅπου καρφώνεται εἰς κορμὸν δένδρου τὸ βελόνι μὲ τὸ καλάμι.

11. «Τοῦ Μπαλόν'».

Εἶναι ὁ χαρταετὸς ποῦ γίνεται καὶ παίζεται, ὅπως καὶ σήμερον παντοῦ.

12. «Τόπ'».

Ἔνας ρίχνει τὸ τόπι καὶ οἱ ἄλλοι φροντίζουν νὰ τὸ πιάσουν. Ἡ φροντίζει νὰ κτυπήσῃ τὸν ἄλλον. Ὅποιος τὸ πιάσῃ κερδίζει, κι' ὅποιος κτυπηθῆ χάνει.

Σ η μ ε ί ω σ ι ς: Τότε δὲν ὑπῆρχαν λαστιχένια τόπια. Ἐπαιρναν μαλλὶ ἢ ἄλλα κουρέλια καὶ τὰ ἐτύλιγαν μὲ ἄλλο κομμάτι ὕφασμα καὶ τὸ ἔρραβαν μὴ φύγουν τὰ κουρέλια.

Ἐπίσης ἀπὸ τὰς τρίχας τῶν βοδιῶν τὴν Ἄνοιξιν ποῦ μαδοῦν τὰς ἐμάζευαν τὰς ἔπλαθαν ὑγραίνοντάς τας καὶ ἐτρογγύλευαν καὶ ἐγίνονταν τόπι (μικρὸ) χωρὶς ράψιμο.

13. «Τριότ'».

Σχηματίζουν τρία ὀρθογώνια παραλληλόγραμμα μὲ σχετικὴν ἀπόστασιν καὶ τὸ ἓνα μέσα εἰς τὸ ἄλλο. Τὸ ἀπ' ἔξω μεγαλύτερο, τὸ μέσα μικρότερο καὶ τὸ πιὸ μέσα πιὸ μικρότερο. Ἀπὸ τὸ μέσον κάθε πλευρᾶς σύρουν μίαν γραμμὴν ἴσην καὶ ἐνώνονται καὶ τὰ τρία σχήματα καὶ ἀπ' τὰς τέσσαρας πλευρᾶς. Τὸ σχῆμα αὐτὸ γίνεται εἰς τὴν γῆν κάτω ἢ διὰ μόνιμον οἱ τσομπάνηδες τὸ ἔχουν χαραγμένον εἰς τὴν Μπούκλα των. Παίζουν δύο. Ὁ καθεὶς ἔχει ἀπὸ 9 πετραδάκια, ἀλλὰ καὶ τοῦ καθενὸς ξεχωριστοῦ χρώματος.

Τοποθετεῖ μὲ τὴν σειρὰν καθέννας ἀπὸ ἓνα πετραδάκι εἰς τὰς ἐνώσεις τῶν γραμῶν ἢ κορυφὰς προσέχοντας μὴ τοποθετηθοῦν καθέτως ἢ ὀριζοντίως τρεῖς πέτραι ἴδιαι, διότι τότε γίνεται «τριότ'» καὶ παίρνει ἀπὸ τὸν ἄλλον μίαν πέτραν καὶ χάνει ὁ ἄλλος. Ἄν τύχη καὶ γίνῃ «Δίπουρτου τοῦ τριότ'» τότε δὲν σώζεται ὁ ἄλλος. Χάνει ἐξάπαντος. Οἱ πέτρες μετακινοῦνται ἐκεῖ ποῦ εἶναι ἀνοικτὸν καὶ ὄχι κλειστὸν.

14. «Κούνια».

Κρεμοῦν ἓνα σχοινὶ (φόρτωμα) ἀπὸ ἓνα κλωνάρι δένδρου, τὸ δένουν ἀπὸ κάτω μὲ πλεόνασμα σχοινοῦ, κάθεται ἓνας καὶ ὁ ἄλλος, τὸν κουνάει τραβώντας δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τὴν κούνια ἀπὸ τὸ πλεόνασμα τοῦ σχοινοῦ.

15. «Οἱ νοῦνις».

Παίζεται ἀπὸ κορίτσια. Ἡ μία γίνεται «Νούνα» δηλ. κουμπάρα καὶ ἄλλες τὴν ἐπισκέπτονται. Κάτω εἰς τὸ χῶμα χαράσσουν ἓνα σπιτάκι τῆς Νούνας καὶ διὰ νὰ διακρίνεται καλύτερα τοποθετοῦν ἄσπρα πετραδάκια. Τὸ σπιτάκι αὐτὸ ἔχει ὅλα τὰ διαμερίσματα ἐνὸς σπιτιοῦ. Ὑπνοδωμάτιον, σάλλαν, κουζίαν, καὶ σκάλα διὰ ν' ἀναβαίνουν. Ἐκεῖ ἀντὶ διὰ πιάτα χρησιμοποιοῦν τεμάχια κεραμίδας. Ἐπάνω βάζουν διάφορα ἀντικείμενα, τὰ ὁποῖα τὰ

σκεπάζουν με φύλλα μεγάλα, ως λάπατα κλπ. και επισκέπτονται την Νουνά και προσφέρουν τὰ φαγητὰ και τὰ γλυκίσματά των. Ἐκείνη τὰς ὑποδέχεται και τὰς κερνά. (Μιμούνται τούς μεγαλυτέρους και ἀσκούνται εἰς τὸν τρόπον τοῦ ἐπισκέπτεσθαι και συμπεριφέρεσθαι).

16. «Τὰ κираσία» (κεράσια).

Τοποθετοῦνται 3 - 4 μικραὶ στρογγυλαὶ κεραμιδίτσαι ἢ μία ἐπάνω εἰς τὴν ἄλλην. Ἀπὸ τὴν θέσιν αὐτὴν 3 - 4 παίκτηι ρίχνουν τὴν «οὐμάδα» (πλάκα πέτρινη) εἰς ἕνα σημάδι και παίρνουν τὴν σειρὰν των, ἀνάλογα με τὴν ἀπόστασιν τῆς «οὐμάδας» του ἀπὸ τὸ σημάδι. Ὁ τελευταῖος θὰ φυλάῃ τὰ «κираσία». Ρίχνουν με τὴν σειρὰν, ποὺ ἐπήραν, συρτὰ τὴν οὐμάδα διὰ νὰ ρίξουν τὰ «κираσία». Ὅταν τὰ ρίξη ἕνας τρέχει νὰ πάρῃ τὴν «οὐμάδα» και νὰ ξαναγυρίσῃ πρὶν τὰ τοποθετήσῃ ὅλα ὁ φύλακας. Ἐν τὸν κτυπήσῃ φυλάγει αὐτὸς και ρίχνει ὁ ἄλλος.

Ἐν ὁ πρῶτος δὲν τὰ ἔρριξε δὲν πλησιάζει και συνεχίζουσι οἱ ἄλλοι, ὥσπου νὰ τὰ ρίξουν. Ἐν ὁ τελευταῖος τὰ ρίξη τρέχουσι και οἱ ἄλλοι νὰ πάρουσι τὴς οὐμάδες φροντίζοντες νὰ μὴν τούς κτυπήσῃ ὁ φύλακας. Ἐν τύχη και δὲν τὰ ρίξη κανένας, τότε τρέχουσι ὅλοι νὰ πάρουσι τὰς ομάδας ταυτόχρονα. Ἐν δὲν κτυπηθῇ κανεὶς τότε παραμένει πάλιν ὁ ἴδιος φύλακας και ἐπαναλαμβάνεται τὸ παιχνίδι.

17. «Τσίμ, τσίμ, τοῦ λιλί» (εἶναι λάχνισμα).

Τρεῖς, τέσσαρες παίκτηι ἀπλώνουσι τὸ χέρι με τὴν παλάμην ἐστραμμένην πρὸς τὰ κάτω. Ἐνας ἄλλος ποὺ και αὐτὸς συμμετέχει και λαχνίζεται τσιμπάει τὰ χέρια τῶν ἄλλων με τὸν δείκτη και ἀντίχειρα ἀπὸ πάνω λέγοντας:

«Τσίμ, τσίμ, τοῦ λιλί,
τοῦ λιλί, τοῦ σιγανό,
κρούει ἰ Δράκους τοῦ νιρό,
κι χτυπάει στοὺν οὐρανό.
Οὔρασι κουτσούρασι,
Ἐβγα σύ κου - τσου - πό - δα - ρί.

Σ' ὅποιον τύχει ἢ τελευταῖα συλλαβὴ - ρι - ἐκεῖνος λαχνίζεται νὰ φυλάῃ ἢ νὰ ἐκτελῇ τὸ παιχνίδι.

18. «Ποῦ εἶν' ἰ κούκουσι, ποῦ'ν ἰ ἄνιμουσι».

Ἐνας κλείνει και τὰς δύο του παλάμας βάζοντας εἰς τὴν μίαν του παλάμην κρυφὰ ἕνα ὁποιοδήποτε ἀντικείμενον (πετρίτσα κλπ.). Προτείνει εἰς τὸν ἄλλον τὰ χέρια του λέγων:

«Ποῦ εἶν' ἰ κούκουσι, ποῦ'ν ἰ ἄνιμουσι». Τότε ὁ ἄλλος κτυπᾷ ἕνα ἀπὸ τούς δύο γρόνθους και ἂν πετύχῃ κερδίζει και ἀλλάσσουν τὸν ρόλον των. Ἐν ὄχι ἐπαναλαμβάνεται μέχρις ὅτου ἐπιτύχει.

19 «Ποῦ τοῦ πᾶμι τούτου...».

Δύο ἀντιμέτωποι πιάνονται ἀπὸ τὰ χέρια ἀμφοτέρω. Ἕνας τρίτος κάθεται ἐπάνω στὰ χέρια τῶν ἄλλων ὡσὰν εἰς κάθισμα καὶ πιάνεται ἀπὸ τὰς ὤμοπλάτας τῶν ἄλλων. Ξεκινοῦν ἀπὸ ἓνα μέρος καὶ προχωροῦν νὰ φτάσουν εἰς ἓνα ἄλλο μέρος καθωρισμένον ἐκ τῶν προτέρων καὶ εἰς ἀπόστασιν 10 - 15 μ. περίπου. Μεταφέροντάς τον λέγουν τραγουδώντας ἐμμέτρως:

«Ποῦ - τοῦ - πᾶ - μι τού - του,
στοῦ πα - πᾶ τ' ἄ - λώ - νι.
τὶ θὰ φά - η βρά - δυ;
κου - τσι - λιὰ - κι - λά - δι.
κι - τ'ς γά - τας τοῦ κου - ρά - δι.

Παίζεται κυρίως ἀπὸ πολὺ μικρὰ παιδιὰ.

20. «Τζίν - Πάτ».

Ἕνας θέτει τὸ ἓνα χέρι του κάτω εἰς τὴν ἄλλην του μασχάλην μὲ τὴν παλάμην ἐστραμμένην πρὸς τὰ ἔξω. Τὸ ἀντίθετον δὲ χέρι σπασμένον ἀπὸ τὸν ἀγκῶνα, τὸ σηκώνει κατ' εὐθείαν ἐπάνω μὲ τὴν παλάμην ἐστραμμένην πρὸς τὸ πρόσωπόν του ἐμποδίζοντας τὴ ματιὰ του, ὥστε νὰ μὴν βλέπῃ ποιὸς τὸν κτυπᾷ. Οἱ ἄλλοι τότε, ὅποιος προφθάσῃ, δίδουν δυνατοὺς μπάτσους εἰς τὴν παλάμην τῆς μασχάλης λέγοντας: «Τζίν - πάτ». Ἄν ἐπιτύχῃ ποιὸς τὸν ἐκτύπησε, ὀνομάζοντάς τον, ἐλευθερώνεται καὶ χτυπᾷ αὐτὸς τὸν ἄλλον. Εἰδ' ἄλλως παραμένει ἐκεῖ κτυπώμενος.

21. «Π'λάλι πέτ'νι νὰ φτάῖς τ'ν ἄρνιθα»'

Ἕνας μεγαλύτερος πιάνει ἓνα ἀγοράκι μὲ τὸ ἓνα χέρι του, καὶ μὲ τὸ ἄλλο ἓνα κοριτσάκι καὶ μὲ ἀντίθετην διεύθυνσιν, στριφογυρίζοντας αὐτὸς ἐπὶ τόπου ὡθεῖ τὸ ἀγόρι νὰ τρέξῃ νὰ φθάσῃ τὸ κοριτσάκι, τὸ ὅποῖον ἐπίσης ὡθεῖ καὶ τρέχει ἀντίθετα. Λέγει δέ: «Π'λάλι πέτ'νι νὰ φτάῖς τ'ν ἄρνιθα». Τελειώνει δὲ ὅταν πιάσῃ τὸ ἓνα τὸ ἄλλο παιδί. Αὐτὸ ὅμως τὸ ρυθμίζει ὁ μεγαλύτερος ποῦ τὰ ὡθεῖ καὶ τρέχουν, ζαλίζονται καὶ κουράζονται.

22. «Κόρμακους κι Κουρμακίνα».

Τὰ παιδιὰ μιᾶς οἰκογενείας τὰ χειμωνιάτικα βράδια δίπλα εἰς τὴν γωνίαν περνοῦν τὴν ὥραν των καὶ δὲν κάμνουν φασαρίες καὶ οὔτε ἀνησυχοῦν παίζοντας αὐτὸ τὸ παιχνίδι. Κόρμακον ἐννοοῦν τὸν ἄνδρα καὶ κουρμακίνα τὴν γυναῖκα. Πετεινοὺς τ' ἀγόρια καὶ ὄρνιθας τὰ κορίτσια. Ἐρωτᾷ τότε ἓνας: «Κόρμακους κι κουρμακίνα. Ἕνας πέτ'νοὺς κι μία ἄρνιθα». Ποιὸς εἶναι; Τότε περνᾷ ἀπ' τὸ μυαλό των ὅλο τὸ χωριό, ὥσπου νὰ τὸ βρῇ. Ἄν τὸ βρῇ λέγει ἐκεῖνος. Ἄν δὲν τὸ βρῇ τότε πάλι ὁ ἴδιος λέγει καὶ φέρεται νικητής. Κατόπιν τὸ φανερώνει γιὰ νὰ πεισθοῦν καὶ οἱ ἄλλοι, ὅτι ἦταν σωστὸ αὐτὸ ποῦ εἶπε.

23. «Ἡ Κουλουκ'διά».

Μιὰ ὁμάδα ἀπὸ 5 - 10 παιδιὰ ἀριθμοῦνται καὶ θυμᾶται ὁ καθένας τὸν

ἀριθμὸν του. Τότε ἓνας λέγει: «Ξέρου μιὰ κουλουκθιά ποὺ ἔχει π.χ. 3 κουλουκθία». Ἀμέσως ὁ ἔχων τὸν ἀριθμὸν 3 πρέπει νὰ πῆ. Γιατὶ νὰ ἔχη τρία; Ξανὰ ρωτᾷ. Ἀμ' πόσα νὰ ἔχη; Ἀπαντᾷ ὁ ἄλλος: Νὰ ἔχη π.χ. 5. Τὸ ἴδιο πρέπει νὰ κάμη καὶ ὁ ἔχων τὸν ἀριθμὸν 5 κ.ο.κ.

Ἄν κανεῖς δὲν διαμαρτυρηθῆ χάνει καὶ τὸν βάζουν νὰ μιμηθῆ εἰς τὴν φωνὴν π.χ. τὸ γαῖδούρι, γουρούνι, πετεινὸ κλπ. Κατόπιν ἐπαναλαμβάνεται ἀπὸ ἄλλον καὶ συνεχίζεται.

24. «Τὰ κέρατα».

Μαζεύουν τὰ παιδιὰ κέρατα ἀπὸ τὰ σφαγμένα γίδια, πρόβατα καὶ βόδια. Φράζουν ἓνα μέρος διὰ μάνδραν καὶ τὰ βάζουν μέσα. Αὐτὰ εἶναι τὰ γίδια, πρόβατα ἢ γελάδια ἀνάλογα μὲ τὰ κέρατα ποὺ ἔχουν. Ἐκεῖ μιμοῦνται τὸ ἐπάγγελμα τοῦ κτηνοτρόφου. Τὰ βόσκουν, τ' ἀρμέγουν τὰ σταλίζουν καὶ τὰ κοιμίζουν. Ἔχουν εἰκονικὰ σκυλιὰ νὰ τὰ φυλάγουν ἀπὸ τὸν λύκον. Μιμοῦνται τὴν φωνὴν τῶν ζώων, τοῦ λύκου, τοῦ σκύλου κλπ. Κάμνουν καλύβες, βράζουν τὸ γάλα, κάμνουν τυρὶ κ.τ.τ.

25. «Τὰ καμίνια».

Σκάβουν καὶ κτίζουν καμίνια, κόβουν ξύλα καὶ τὰ καίουν καὶ φτιάνουν κάρβουνα. Μιμοῦνται τοὺς ὑλοτόμους καὶ καρβουνιάρηδες.

26. «Τ' ἄλωνια».

Ἐτοιμάζουν ἄλωνι, βάζουν χόρτα ἢ στάχυα, ζεύουν εἰκονικὰ βόδια (γάτες κλπ.) κι' ἄλωνίζουν ἢ καὶ ζευγαρίζουν.

27. «Οἱ Μύλοι».

Εἰς ἓνα ρεῦμα μὲ νερὸν κάμνουν ἓναν νερόμυλον. Κάμνουν τὴν στέρναν, βάζουν βαγιόνα, ποὺ πέφτει τὸ νερὸν εἰς μίαν φτερωτὴν ἀπὸ τενεκὲ καὶ ἢ πίεσις τοῦ νεροῦ κουνάει τὴν φτερωτὴν, ποὺ στηρίζεται σ' ἓνα ἄξονα. Ἐπάνω ρίχνουν ἄμμο γιὰ ἀλεύρι. Ἔτσι διδάσκονται τὴν πίεσιν τῶν ὑγρῶν, ὅπως μὲ τὸν «πάκο» τὴν πίεσιν τοῦ ἀέρος, ποὺ θὰ ἴδρωνε ἢ σοφὴ φαλάκρα τοῦ διδασκάλου νὰ τὰ διδάξῃ ἀπὸ τὴν ἔδραν εἰς τὸ μάθημα τῆς Φυσικῆς Πειραματικῆς.

28. «Τ' ἀβρόγια».

Παίρνουν τρίχας ἀπὸ τὴν οὐρὰν τῶν ἀλόγων μαῦρες ἢ ἄσπρες ποὺ τὰς λέγουν «ἀστρουῖνες». Τρεῖς μὲ πέντε τρίχες τὰς στρίβουν καὶ κάνουν τὸν σκελετόν, ποὺ εἰς τὰς ἄκρας γίνονται θηλιές. Ἐκεῖ εἰς τὸν σκελετόν καθόλον τὸ μήκος του καὶ εἰς κανονικὰς ἀποστάσεις προσέδεναν ἄλλας 5 - 10 θηλάς ποὺ γινόταν μὲ ὀλιγωτέρας τρίχας καὶ αἱ ὁποῖαι ἀνοίγουν καὶ κλείνουν καὶ εἰς τὰς ὁποίας πιάνονται τὰ μικρὰ πουλάκια. Τὸ ἀβρόχι αὐτὸ συμπτύσσεται ὅλον εἰς μίαν θηλιάν, περنيέται εἰς τὸ θραχίονα ἐνὸς χεριοῦ, καὶ πηγαίνουν καὶ τὸ στήνουν ἐκεῖ ποὺ συχνάζουν πουλάκια κυρίως κάτω ἀπὸ δένδρα ποὺ ἔχουν ὄριμα σπειριὰ καὶ κυρίως τὸν χειμῶνα.

29. «Πλάκις».

Ἐντὶ ἀβροχιοῦ βάζουν πλάκες πέτρας ἐπάνω ἀπὸ κάποια γούβα, ποὺ ἀφήνουν σπειριαῖα σιταριοῦ ἢ καλαμποκιοῦ. Ἐκεῖ πειράζουν τὸ ὑποστήριγμα τῆς πέτρας τὰ πουλάκια, πέφτει ἡ πέτρα καὶ τὰ πλακῶνει.

30. «Παραρίχνουμι».

Παίρνουν μικρὰς πετρίτσας καὶ ρίχνουν εἰς μῆκος ἢ ὕψος ἢ εἰς τὸ σημάδι.

31. «Τὰ σπαρτάκια».

Εἶναι τὸ ρίξιμον τῆς ἰδίας ὡς ἄνω πετρίτσας εἰς μῆκος καὶ μάλιστα κάτωθεν τῆς ἄλλης μασχάλης νὰ ἐκσφενδονίζεται μὲ πλακερὴν πετρίτσαν.

32. «Ἴ Βασιλιάς»

Δύο κοριτσάκια, κυρίως, σχηματίζουν εἰς τὴν γῆν ἓνα ὀρθογώνιον παραλληλόγραμμον. Τὸ χωρίζουν εἰς 5 μέρη. Τὰ ὀνομάζουν κατὰ σειράν. Τὸ ἓνα, τὸ δύο, τὸ τρία, ἡ Βυζίρ'ς κι ἡ Βασιλιάς. Ρίχνουν μὲ τὴν σειράν μίαν πλατεיאὴν πέτραν εἰς τὸ πρῶτον καὶ τὴν βγάζουν κουτσαίνοντας ἔξω. Χάνει ἂν πατήση μὲ τὰ δυὸ πόδια ἢ ἂν ἡ πέτρα πάη πάνω στὴ γραμμὴν ἢ πατήση τὴ γραμμὴ μὲ τὸ πόδι. Κατόπιν ρίχνουν εἰς τὸ δεύτερον. κ.ο.κ. Πρέπει νὰ πάη κουτσαίνοντας μέχρι ἐκεῖ ποὺ τὴ ρίχνει κι ἐκεῖ θὰ πατήση. Ἐπίσης τὸ ἴδιον κάνει καὶ μέχρις ὅτου νὰ τὴν βγάλῃ.

33. «Οἱ Παπάδες».

Εἶναι τὰ πετρόβουλα. Παίρνουν 5 στρογγυλὰς πετρίτσες καὶ μὲ μία ποὺ ρίχνεται πάνω παίρνουν τὰς ἄλλας, ἀπὸ κάτω ἀπὸ μία, δύο, τρεῖς κ.ο.κ. χωρὶς ν' ἀφήνουν τὴν ἄλλη νὰ πέφτῃ κάτω. Γίνεται μὲ πολλὰς παραλλαγὰς.

34. «Ἰάκ, τάκ...».

Κρύβονται μερικὰ κοριτσάκια καὶ μία ἄλλη ἐμφανίζεται ὡσὰν ἄγγελος κτυπώντας τὴν πόρτα καὶ ζητώντας κάποια καὶ ὀνομάζει τὸ ὄνομα. Ἐὰν πετύχῃ κερδίζει καὶ παίρνει αὐτὴν καὶ ξαναρωτᾷ μέχρις ὅτου τὰς πάρῃ ὅλας καὶ κερδίσῃ. Γίνεται δὲ διάλογος μεταξὺ τῆς ἀρχηγοῦ τῶν κρυπτομένων καὶ τῆς ἐρωτούσης.

Α' Τάκ, τάκ. Β' Ποιὸς εἶνι; Α' Ἕνας ἄγγελος. Β' Τὶ ζητάει; Α' Μιὰ τρυγῶνα, ἢ Μαρία κλπ.

35. «Δὲν πιρνᾶς Κυρὰ Μαρία...»

Δυὸ ὀμάδες κοριτσιῶν παρατεταγμέναι καὶ ἀντιμέτωποι εἰς ἀπόστασιν 4 - 5 μέτρων κάνουν διάλογον τραγουδοῦσαι καὶ μετακινούμεναι ἔμπρὸς καὶ ὀπίσω.

Ἡ Α' ὀμάδα: Πού θὰ πᾶς κυρὰ Μαρία, δὲν πιρνᾶς, δὲν πιρνᾶς.

Ἡ Β' ὀμάδα: Εἰς τοὺς κήπους θὰ ὑπάγω, κι πιρνῶ, πιρνῶ.

Ἡ Α' ὀμάδα: Τί θὰ κάνῃς εἰς τοὺς κήπους, δὲν περνᾶς, δὲν περνᾶς.

Ἡ Β' ὀμάδα: Θὰ διαλέξω δυὸ διουλέτις κι πιρνῶ, πιρνῶ κλπ.

36. «Νά στείλου του γιράκιου».

Ἐπίσης δύο ομάδες κοριτσιῶν ἐκάστη ἀπὸ 5 - 10 κορίτσια παρατάσσονται ἀντιμέτωποι καὶ εἰς ἀπόστασιν 5 - 10 μ. κάνουν διάλογο τραγουδοῦσαι. Ἡ πρώτη ομάδα στέλλει ἓνα κορίτσι (γεράκι) πρὸς τὴν δεύτερη ομάδα. καὶ λέγει: Ἀ' ομάδα. «Νά στείλου του γιράκι μου νά πάρη μιὰ τριγόνου; νά πάρη μιὰ τριγόνου»

Β' ομάδα: «Γιὰ στείλι του, γιὰ στείλι του, γρουθιές νά του χουρτάσου, γρουθιές νά του χουρτάσου.

Ἀρπάζει ἓνα κορίτσι ἀπ' τὴ Β' ομάδα καὶ λέγει ἢ Ἀ':

Ἀ' ομάδα: «Σὰς πήραμι, σὰς πήραμι κουρίτσου ἀπ' τὴ γκουζίνα. κουρίτσου ἀπ' τὴ γκουζίνα.

Β' ομάδα: «Ἡμεῖς αὐτὴ τὴν εἶχαμι τὰ πιάτα νά μᾶς πλένη, τὰ πιάτα νά μᾶς πλένη.

Ἀ' ομάδα: Ἡμεῖς αὐτὴ τὴ θέλουμι γράμματα νά μαθαίνη, γράμματα νά μαθαίνη.

(ἢ δασκάλα γιὰ νά γένη).

37. «Κὶ μὴ, κὶ μὴ».

Εἶναι δύο ομάδες κοριτσιῶν παρατεταγμέναι εἰς ἀπόστασιν 5 - 10 μ. Ἡ μία ομάδα στέλλει ἓνα κορίτσι πρὸς τὴν ἄλλη διὰ νά πιάσῃ ἓνα ἄλλο ὡς σκλάβου καὶ νά τὴν φέρη εἰς τὴν ομάδα της. Ἡ ἔναρξι γίνεται μετὰ τὸ φώνημα τῆς ομάδας ποὺ τὴ στέλνει μετὰ τὸ ὁμαδικὸν φώνημα «Κὶ μὴ, κὶ μὴ» δηλ. μὴ τὴν πιάσετε. Ἐννοεῖται ἀπὸ ἓνα, ἓνα κορίτσι. Ἐκεῖνη ποὺ βγαίνει δεύτερη κυνηγᾷ τὴν πρώτη δικαιωματικῶς. Ἡ δεύτερη κυνηγιέται ἀπ' τὴν τρίτην κ.ο.κ. Σῶζεται ἐὰν προφθάσῃ καὶ μὴ εἰς τὴν ομάδα της, εἰς τὸ σημάδι. Ὅποια ομάδα πάρει περισσοτέρας «σκλάβους» νικᾷ.

38. «Φάτ' Καμήλα».

Ὅκτω μετὰ δέκα παίκται χωρίζονται εἰς δύο ομάδας. Οἱ μισοὶ διὰ λαχοῦ σκύφου ἓνας πίσω ἀπὸ τὸν ἄλλο ἀγκαλιασμένοι σχηματίζοντες μιὰ σειρὰν. Ὁ πρῶτος στηρίζεται εἰς κορμὸν δένδρου ἀγκαλιάζοντάς το καὶ ἔπονται οἱ ἄλλοι. Ἡ ἄλλη ομάδα πηδᾷ μετὰ τὴν σειρὰν καὶ ὁ καθένας πηδῶντας λέγει: «Ἐνα, δύο, τρία, φάτ' καμήλα». Καὶ καθυπομένω. Κατόπιν ἀκολουθοῦν οἱ ἄλλοι. Ὅταν τελειώσουν ὅλοι, καὶ ἐνῶ εἶναι ὅλοι καθυπομένω εἰς τοὺς ἄλλους μετροῦν ἀπὸ τὸ ἓνα ἕως τὸ δέκα. Ἄν δὲν πέσῃ κανένας κατεβαίνουν καὶ ξαναπηδοῦν. Ἐπίσης ἂν οἱ κάτω (ἢ καμήλα) λυγίσῃ καὶ πέσουν οἱ ἔπάνω, πάλι ξαναπηδοῦν. Ἄν πέσῃ κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἔπάνω τότε χάνουν καὶ σκύβουν νά τοὺς καθυπομένω οἱ ἄλλοι.

39. «Ἡ γαῖδουρα».

Τέσσαρες πέντε παίκται ἐνώνονται ἀγκαλιασμένοι, σκύβουν τὰ κεφάλια των καὶ σχηματίζουν ἓνα σχῆμα κοφινιοῦ. Ἐνας φύλακας φυλάει μὴν πηδησῇ καὶ καθυπομένω ἄλλος ἀπὸ τὴν ἄλλη ομάδα. Ἐχει ἓνα σχοινὶ ἢ τὰ

λουριά από την μέσην των ένωμένα η τὰ ζουνάρια πού εἶχαν τὴν παλιά ἐποχή πού κρατιέται καὶ περιστρέφεται γύρω ἀπὸ τὸ κουφίνι. Τὴν ἄλλην τὴν κρατᾷ ἕνας ἀπὸ τοὺς σκυμμένους. Ἐπάνω στὸ κοφίνι αὐτὸ ἀφήνουν τῆς ἄλλης ομάδος τὰ σακκάκια τους καὶ προσπαθοῦν νὰ τὰ πάρουν χωρὶς νὰ κτυπηθοῦν ἀπὸ τὸ φύλακα εἴτε μὲ τὸ χέρι εἴτε μὲ τὸ πόδι. Ἐὰν κτυπηθῆ κανεὶς χάνει ἢ ὁμάδα του καὶ σκύβει ἐκεῖνη.

40. «Τὸ Κουφίν'».

Ὅμοιον μὲ τὸ προηγούμενον μὲ τὴν διαφορὰν οἱ ἄλλοι πηδοῦν καὶ καταβαλκεύουν χωρὶς νὰ τοὺς κτυπήσῃ ὁ φύλακας καὶ κατεβαίνουν καὶ ἐπαναλαμβάνουν πάλιν, ὅταν εἰς τὸ κατέβασμα δὲν κτυπηθοῦν. Χάνουν, ὅταν κτυπηθῆ ἕνας καὶ ἀλλάσσουν τὸν ρόλον των.

41. «Τὰ σκαμνάκια».

Μία ὁμάς παιδιῶν 10 - 12 περίπου σχηματίζουν παράταξιν. Κατόπιν σκύβουν μ' ἀνοιχτὰ τὰ σκέλη, πιάνουν τὰ γόνατα καὶ σκύβουν τὸ κεφάλι. Ἔχουν ἀπόστασιν ἕνα μέτρον περίπου. Ἀπὸ τὴν μίαν ἄκρην ἀρχίζει νὰ πηδᾷ ὁ ἕνας συνεχῶς τὸν καθένα ἀκουμπώντας μὲ τὰ χέρια του τὴν πλάτην τοῦ σκυμμένου. Ἀκολουθεῖ ὁ δεύτερος, τρίτος μέχρι τέλους. Ὁ τελειῶνων ὅλους λαμβάνει θέσιν εἰς τὸ τέλος. Συνεχίζεται μὲ σχηματισμὸν κύκλου. Ἐὰν κανένας καθυστερῆ ἀπὸ τὸ πῆδημα τὸν κτυπᾷ ὁ ἄλλος καὶ τὸν προσπερνᾷ.

42. «Τὸ τσιλίκι».

Δύο παίχται ἐτοιμάζουν τὰ «τσιλίκια» καὶ τὶς «πιτσιόβεργις». Τὸ «Τσιλίκι» εἶναι ἕνα τεμάχιον ξύλου 1 - 2 πόντους χόνδρος περίπου καὶ 15 - 20 πόντους μακρὸν περίπου, πού εἶναι ἀλύγιστον, ὡσὰν σίδηρον ἴσως δι' αὐτὸ νὰ λέγεται «τσιλίκι». Ἡ «πιτσιόβεργα» εἶναι θέργα χονδρὴ μὲ φλούδα (πέτσα) ἐξ οὗ καὶ «πιτσόβεργα» μακρὸς 60 - 80 πόντους καὶ χόνδρος 2 - 3 πόντους. Ἀπὸ ἕνα σημάδι ὠρισμένον κτυπᾷ τὸ «τσιλίκι» μὲ τὴν «πιτσιόβεργα» ὁ ἕνας καὶ ὁ ἄλλος τὸ ρίχνει μὲ τὰ χέρια του εἰς τὸ σημάδι, πού ἔχουν ὀρίσει. Μετροῦν μὲ τὴν θέργα πού χτυπήθηκε καὶ ἂν μὲν εἶναι κοντὰ εἰς τὸ σημάδι καὶ ὄχι μακρύτερα ἀπὸ τὴν «πιτσιόβεργα» ξαναρίχνει. Εἰδ' ἄλλως χάνει καὶ ρίχνει ὁ ἄλλος.

43. «Ἡ Τουρτούρα».

Πεντέξι παίχται ἀφήνουν τὰ σακκάκια τους εἰς ἕνα μέρος νὰ τὰ φυλάῃ ἕνας. Ὁ φύλακας δένει ἕνα σχοινί, ἢ τὰ λουριά των ἢ τὰ ζουνάρια των ἀπὸ ἕνα κλαδί, πού εὐρίσκονται τὰ σακκάκια καὶ περιφέρεται εἰς ἀκτῖναν μὲ τὸ σχοινὶ ἐμποδίζων τοὺς ἄλλους νὰ τὰ πάρουν. Ὅποιος τὸ πάρη κτυπᾷ τὸν φύλακα, ἂν πιασθῆ φυλάει ἐκεῖνος. Ὅλοι δὲ μαζὶ ἐπιτίθενται νὰ τὰ πάρουν φυλαγόμενοι.

44. «Οἱ γούρνις».

Τέσσαρες μὲ πέντε παίχται εἰς κύκλον μὲ ἀποστάσεις 4 - 5 μ. μένων

σὲ μίαν ὠρισμένην θέσιν κρατώντας τὶς «πιτσιόβεργες» ἕνας ρίχνει τὸ «τσιλίκι» εἰς τὸν ἄλλον μὲ τὴν σειρὰν. Ἐὰν τὸ «τσιλίκι» χτυπηθῆ τρέχει ὁ ρίξας αὐτὸ νὰ τὸ πάρῃ. Ὡσπου νὰ τὸ φέρῃ, ὅλοι οἱ ἄλλοι τρέχουν μὲ τὰς μυτερὰς «πιτσιόβεργας» καὶ ἐκεῖ ποὺ πατοῦσεν αὐτὸς σκάθουν καὶ κάμνουν λάκκον. Μόλις φθάσῃ αὐτός, οἱ ἄλλοι ἀπομακρύνονται εἰς τὴν θέσιν των διότι θὰ τὴν πάρῃ αὐτὸς καὶ ὁ ἄλλος θὰ μείνῃ εἰς τὴν σκαμμένην.

Ὅταν ὁ λάκκος (γούρνα) γίνῃ τόσο βαθὺς ποὺ νὰ σκεπάζωνται τὰ γόνατά του, τὸν βάζουν μέσα ὄρθιον, καὶ τὸν σφηνώνουν μὲ πέτρας καὶ χῶματα, ὥστε δύσκολα νὰ βγῇ. Πατοῦν δὲ ὅλοι τὸ χῶμα τοῦ λάκκου. Διὰ τὸν ἀφήνουν νὰ ἔχῃ «πιτσιόβεργα» εἰς τὰ χέρια του γιὰ νὰ μὴν ξεπαραχωθῇ. Τυραννιέται πολλὴν ὥραν καὶ οἱ ἄλλοι γελοῦν. Ἀργότερα τὸν βγάζουν ἢ τὸν ἀφήνουν μόνον του μὲ τὰ χέρια του νὰ ξεπαραχωθῇ τυραννούμενος, ἐνῶ οἱ ἄλλοι συνεχίζουν τὸ παιγνίδιον των.

45. «Οἱ γαιδοῦρις».

Κόβουν δύο ξύλα κάπως χονδρὰ εἰς τὸ ὕψος τοῦ ἀναστήματός των καὶ πλέον. Εἰς τὸ μέσον καὶ χαμηλότερα ἔχει ἕνα ἄκκοπον κλαδί διὰ νὰ στυρίζωνται τὰ πόδια. Ἐκεῖ πατοῦν καὶ στηρίζονται εἰς τὰ ξύλα. Τὸ ἐπάνω μέρος τὸ κρατοῦν μὲ τὰ χέρια καὶ βαδίζουν μὲ τὰ ξυλῆνια πόδια. Ἐτσι περνοῦν «τὶς λάσπες», τὰ νερὰ κλπ.

46. «Κλέφτις καὶ Καπιτανοί».

Μία ὁμάς ἀπὸ 5 - 10 παιδιὰ γίνονται κλέφτες καὶ κρύβονται εἰς τὸ πλησίον δασωμένον ἢ κατωκημένον μέρος. Οἱ ἄλλοι εἶναι καπετάνιοι καὶ τρέχουν μὲ ὀργανωμένα στρατηγικὰ σχέδια νὰ τοὺς συλλάβουν. Ἐχει κάθε ὁμάς τοὺς ἀρχηγούς της. Ἄλλους δὴθεν φονεύουν ἄλλους αἰχμαλωτίζουν, ἄλλους ἀνακρίνουν καὶ ἄλλους κατόπιν πάλης νικοῦν. Τὸ παιγνίδι, τελειώνει, ὅταν νικηθῇ ἢ μία παράταξις.

47. Τοῦ λουρί.

Κάμνουν κύκλο 10 - 20 παιδιὰ, καὶ κάθονται κατὰ γῆς μὲ μέτωπον πρὸς τὰ μέσα. Πίσω ἀπὸ τὸν καθένα κάθεται ἕνας ἄλλος. Ἄλλας μὲ τὸ λουρί εἰς τὸ χέρι κυνηγᾷ ἕναν ἄλλον γύρω εἰς τὸν κύκλον. Ὅταν ὁ κυνηγούμενος κουρασθῇ ἢ διὰ ν' ἀποφύγῃ τὸ κτύπημα μπαίνει μπροστὰ ἀπὸ μίαν δυάδα. Τότε ὁ ὀπίσω εὐρισκόμενος εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ φύγῃ διότι θὰ κτυπηθῇ ἀπὸ αὐτὸν μὲ τὸ λουρί. Δύναται ὁ ἔχων τὸ λουρί, ν' ἀφήσῃ τὸ λουρί κρυφὰ τρέχοντας ὀπίσω ἀπὸ ἕναν ἄλλον καὶ ὅταν φθάσῃ ἐκεῖ νὰ τὸ ξαναπάρῃ καὶ νὰ τὸν κτυπήσῃ. γιὰτὶ δὲν τὸ ἐκατάλαβε. Ἐπίσης εἶναι δυνατὸν νὰ τὸ ἐκατάλαβε καὶ ὅταν περάσῃ ὁ κυνηγούμενος ξεθαρρεμένος νὰ τὸν κτυπήσῃ. Δὲν πρέπει ὁ κυνηγούμενος νὰ καταλάβῃ ποῖος ἔχει τὸ λουρί, διότι δὲν θὰ τρέχῃ πρὸς τὸ μέρος ποὺ εἶναι τὸ λουρί. Τὸ παιγνίδι αὐτὸ δύναται καὶ ὄρθιον νὰ τὸ παίξουν.

48. Πάλημα.

Εἶναι ἡ πάλη μεταξὺ δύο. Χέρια μὲ χέρια χωρὶς κτυπήματα. Νικάται ὁ

κείνος που θα πέση, ανάσκελα.

49. Πήδημα

Είναι το άλμα άπλου ή τριπλου μετά ή άνευ φοράς.

50. Άρτιρμάς.

Πηδᾶ ένας επάνω από τον άλλον, που είναι σκυφτός. Έκει που πήγε πηδώντας τον ξανασκύβει ο άλλος. Πηδούν κι' άλλοι. Ό πρώτος όρίζει και αύξάνει την άπόστασιν (άρτερίζει - άρτερμάς) που θα σκύψη ο άλλος. Με ένα μόνον άλμα άπλου μετά φοράς πρέπει νό φτάση και μετά νά τον πηδήση. Άν σταματήσουν οι άλλοι, νικώνται.

51. Του κ'τσό. Λαγί'κου.

Είναι άλμα τριπλου μετά ή άνευ φοράς, αλλά πηδούν κουτσαίνοντας μία με το δεξι, μία με το άριστερο και εις το τρίτον πηδούν και με τά δύο. Όποιοι περάσει νικᾶ.

Άν μετά από το πρώτον σκέλος κάμνουν βήμα και έπειτα κουτσό κ.ο.κ. τότε αυτό θεωρείται κάλπικο πήδημα και λέγεται «Λαγί'κου».

52. Του Κ'τσάκ'.

Ένας κουτσαίνοντας κυνηγᾶ τους άλλους. Άμα κτυπήση με το χέρι έναν από τους παίκτας κερδίζει και τότε κουτσαίνει ο κτυπηθείς.

53. Οι γουρνούδις.

Κάτω εις την γήν μαζεύουν χῶμα και το δίνουν το σχήμα τής φωλιάς τών πουλιών. Εις το μέσον χύνουν νερόν και λέγουν: «Πιέτου, πιέτου, Μπάμπου (γιαγιά) νά σι δώσου κι' άλλου. . .» Αυτό λέγεται τραγουδιστά και μόλις σωθῆ το νερόν ρίχνουν και άλλο. Όταν χορτάση και δέν ρουφᾶ πιᾶ το χῶμα νερόν, με τρόπον την σηκώνουν την φωλιάν, ή όποία βγαίνει μονοκόμματη. Κερδίζει εκείνος που πετυχαίνει νά φτιάση τή φωλιά πρώτος. Αυτό κυρίως παίζεται από τά νήπια.

54. Πιρνάει, πιρνάει ή μέλισσα. . . .

Δύο κορίτσια γίνονται «Μάννες» και στέκονται ή μία απέναντι από την άλλην πιασμένα ή μία με το άριστερόν και ή άλλη με το δεξιόν χέρι και έτσι σχηματίζουν καμάραν.

Μία άλλη όμάς από 10 - 20 κορίτσια εις σχηματισμόν φάλαγγος περνούν από κάτω από τά χέρια τών δύο τραγουδούσαι:

«Περνά, περνά ή μέλισσα με τά μελισσόπουλα, κι μι τά πιδούπουλα. (επαναλαμβάνεται).

Κι' ενώ το τραγούδι συνεχίζεται, άποτόμως κατεβάζουν τά χέρια οι δύο «Μάννες» και έμποδίζουν το πέρασμα. Σκύφτουν μετά και κρυφά στ' άφτι λέγουν σ' αυτήν που έτυχε νά έμποδισθῆ: «Άπ' του μέλ' ή άπ' του γάλα»; Δηλαδή από που θα πᾶς. Αυτό είναι το διακριτικόν όνομα που παίρνει κάθε «Μάννα» και κρατείται μυστικόν από τās άλλας. Όλοι θα έρωτηθούν κάτω

τὸν ἴδιον τρόπον, καὶ ἡ κάθε «Μάννα» θὰ τὶς παίρνῃ ἀπὸ πίσω τῆς.

Ἐφ'ὅπου τελειώσουν ὅλες πιάνεται κάθε ὁμάς ἀπὸ τὴν μέσην τῆς προηγούμενης καὶ οἱ «Μάννες» ἀπὸ τὰ χέρια καὶ τραβιούνται ποῖα θὰ νικήσῃ παρασύρντας τὴν ἄλλην.

55. Τοῦ τυφλίτσ'.

Σχηματίζεται ἓνας κύκλος καὶ εἰς τὴν μέσην μένει ἓνας μὲ δεμένα τὰ μάτια μὲ μαντήλι καὶ τρέχει ὅπου ἀκούει κρότον νὰ πιάσῃ αὐτὸν ποῦ κροταλεῖ. Αὐτὸς ἕως ἀπομακρύνεται κτυπώντας τὰς δύο πέτρας ἐντὸς τοῦ κύκλου. Ὄταν τύχῃ καὶ τὸν πιάσῃ δένει τὰ μάτια ὁ ἄλλος.

ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ

Μὲ τὸ παιχνίδι, ποῦ εἶναι ἡ καθαυτὸ ἀπασχόλησις νὰ ποῦμε τοῦ παιδιοῦ, δείχνει τὴν ζωντάνια του καὶ δι' αὐτοῦ ἀσκεῖται εἰς τὰς πνευματικὰς ἀρετὰς καὶ σωματικὰς δεξιότητας. Εἶναι: Κίνησις, προσοχή, ἀκρίβεια, εὐστροφία νοῦ, καὶ σώματος, ὑπακοή, πειθαρχία, ἀνδρεία, εὐφυΐα, ταχύτης, ἐκτελέσεως καὶ ἀκρίβεια, ὑγεία, φαιδρότης, καὶ ἀναγνώρισις ἀξίας καὶ ἀνωτερότητος.

Βότανα

Χρησιμοποιούμενα ὡς φαρμακοβότανα, ἀφεψήματα, μπαχαρικά, βαφῆς κλπ.

α) Φαρμακοβότανα

1) Πικραγγουριά (ἦ)	= Διὰ τὸν ἕκτερον (κιτρινάδα).
2) Σκάρφη (ἦ)	= Καταστρέφει ὅλα τὰ παλιὰ δόντια.
3) Ἄσπροφύκαλον (τὸ)	= Ἄφεψημα διὰ τὴν μεγάλην εὐκοιλίότητα (κόψιμο).
4) Βαλαμοβότανο (τὸ)	= Μὲ λάδι εἰς τὸν ἥλιον διὰ κοψίματα εἰς τὸ σῶμα μὲ μαχαίρι.
5) Καραγατσονέρι (τὸ)	= Διὰ πληγὰς.
6) Θερμασοβότανο (τὸ)	= Ἄφεψημα διὰ τὸν πυρεττὸν - ἐλονοσίαν.
7) Μαλλιά καλαμποκιοῦ (τὰ)	} = Διουρητικά.
8) Κεδροκούκουτσα (τὰ)	
9) Φλόμος (δ)	= Χτυπιέται εἰς τὴν ἄκρη τοῦ νεροῦ, βγάζει ἀφρὸν λευκὸν καὶ ψοφᾷ τὰ ψάρια τοῦ ποταμοῦ.
19) Κουκούτσια πλατανιοῦ	= Διὰ τὸ στομάχι.
11) Ἄγιόκλημα (τὸ)	= Διὰ τὸ δέσιμο. (Δυσκοιλίτητα).
12) Ἄσπράγκαθα (τὰ)	= Πέτρα εἰς τὰ νεφρά.

- 13) Σινάπι (τὸ) = Ἐμπλαστρο διὰ κρουολόγημα.
 14) Σκόρδο (τὸ) = Διὰ τὴν πίεσιν καὶ ἀπομακρύνει τὰ φίδια.
 15) Κοντορήγανη (ἡ) = Διὰ κοιλόπονον.
 16) Λυσοσβότανο (τὸ) = Διὰ τὴν λύσσαν. Ζυμώνεται μὲ τὸ ψωμί
 17) Ζουχί (τὸ) = Διὰ τὸ φιδοφάγωμα.
 18) Πεντάνευρο (τὸ) = Διὰ πληγὰς κοψίματος.

β) Ζῶα θεραπευτικὰ

- 1) Βάτραχος (ὁ) = Διὰ τὰς ἀμυγδαλᾶς (ἔμπλαστρο).
 2) Βδέλλα (ἡ) = Διὰ τὸ ἀκάθαρτον αἷμα. Μάϊον - Σεπτέμβριον.
 3) Ἀλαφιότης ἢ νυφίτσα (ἡ) = Τὴν καρδιά ζωντανὴ χωρὶς νὰ γνωρίζῃς νὰ τὴν φάγῃς, διὰ τὸν Σεληνιασμόν. Λέγεται δὲν ἐδοκιμάσθη.
 4) Καρακάτσα (ἡ) = Διὰ τὴν αἱματοουρίαν τρώγουν τὴν καρδιά,
 Σημείωσις: Τὰ περὶ ζωντανῆς καρδίας, ἴσως νὰ εἶναι ἀπὸ τὰ μάγια τῶν Ἀθιγγάνων.

γ) Θεραπεία δαγκάματος φιδιοῦ

Λένουν τὸ μέρος ἀπὸ τὸ ἐπάνω μέρος μὴν προχωρήσῃ τὸ δηλητήριο. Μετὰ τὸ σχίζουν μὲ ξυράφι, καὶ ροφοῦν τὸ δηλητήριο μὲ ἓνα κέρατο βοδιοῦ, ποῦ εἶναι ἀπὸ ἐπάνω τρύπιο καὶ ἔχει μίαν δερματίνην γλῶσσαν διὰ νὰ μὴ ἀνεβαίῃ ἕως τὸ στόμα τὸ δηλητήριο. Ἐπίσης προσέχουν μὴ ἔχη πληγὴ τὸ στόμα καὶ ἐπὶ πλέον πλένουν τὸ στόμα μὲ τσίπουρο (οὔζο).

δ) Θεραπεία τσιμποριοῦ

Πολλὲς φορὲς συμβαίνει ἓνα τσιμπούρι νὰ εἶναι δηλητριασμένον διότι εἶχε πιᾶσει πρῶτα σὲ διάφορα ζῶα, δηλητηριώδη φίδια, κλπ. καὶ νὰ πιᾶσῃ καὶ εἰς ἡμᾶς καὶ νὰ δηλητηριασθοῦμε.

Τότε ὡς πρακτικὴ θεραπεία ἔχουν τὸ σκόρδο καὶ τὸ ξύδι, μὲ τὰ ὁποῖα τρίβουν τὸ μέρος ἐκεῖνο ἢ καὶ ὅλον τὸ σῶμα τῶν καὶ θεραπεύονται.

ε) Ἀφεψήματα

- 1) τὸ φλαμούρι = Μαλακτικὸ εἰς τὸν λαιμόν.
 2) τὸ χαμομήλι = ὠφελεῖ δι' ἐντερικὰ καὶ κομπρέσες.
 3) τὸ φλισκοῦνι = Κοιλόπονον.
 4) τὰ κυδωνόφυλλα = Μαλακτικὰ εἰς τὸ στῆθος.
 5) Τσιαῖ βουνοῦ = Μαλακτικόν.

στ) Μπαχαρικά

1) Ἡ ρήγανη = καρικεύματα εἰς τὰ ψητὰ κλπ.

ζ) Βαφῆς

1) Σκλήθρος
2) Καρυδόφυλλα
3) Φλούδα ἀγριομηλιᾶς
4) Κικκίδια βελανιδιᾶς

} = Βάφουν τὰ χονδρὰ μαῦρα γρίζα ροῦχα.

η) Ἡ ντροπή

Ἡ ντροπή εἶναι ἓνα ἄσπρο λουλούδι ποῦ ἔχει ἓνα μαῦρο στίγμα εἰς τὴν μέσην. Καὶ λέγουν πὼς σιγὰ σιγὰ χάνεται τὸ μαῦρο καὶ ὅτι μιὰν ἡμέραν θὰ χαθῆ ὁλόκληρον διότι θὰ χαθῆ ἡ ἐντροπή ἀπὸ τὸν κόσμον.

Διάφορα

«Ἄν σὶ φάου ἴγὼ ἢ ὄχ'να
ἴτοίμαζι πολλὰ χουρτάρια.
Ἄν σὶ φάη ἰ γυός μ' ἰ ἀστρίτ'ς
ἴτοίμαζι τσαπιὰ κι φκιάρια».

(Δείχνει πὼς ὁ ἀστρίτης εἶναι πὸ φαρμακερός).

Ὅσις μῆνις μὶ τοῦ - ρό.
τοῦ κρασί χωρὶς νιρό.
Κι ὄσις μῆνις μὶ χωρὶς - ρό.
τοῦ κρασί μὶ τοῦ νιρό.

Μόνον ὁ 1) Μάϊος, 2) Ἰούνιος, 3) Ἰούλιος, 4) Αὐγουστος θέλουν νε-
ρὸ γιὰτὶ εἶναι ζέστη.

«Ἐέρ' ἢ μάννα μ' νὰ φκιάσ' πίττα,
μὰ δὲν ἔχ' Τί μὲ Τί καὶ σὲ Τί.
Δηλαδή.

Τί = Τί ὄλικὰ νὰ βάλῃ.
Μὲ Τί = Μὲ τί ἐργαλεῖα νὰ τὴν φτιάσῃ (κλώστρην, πλαστήρι κλπ.).
Σὲ Τί = Σὲ τί δοχεῖο (ταψί) νὰ τὴν βάλῃ νὰ ψηθῆ.

**Τούρκικὴ θυμοσοφία εἰς τὴν ἡλικίαν τοῦ ἀνθρώπου
ἀπὸ 30 — 100 χρονῶν**

30 = ὀτουζ = Τοπούζ = γερὸς
40 = Κίρκ = Κιρὶκ = σπάζει

50 = Ἑλί	= Ππελί	= φανερόν
60 = ἄλτμιζ	= Μπιτμῖς	= τελειώνει
70 = γιατμῖς	= γκιτμῖς	= φεύγει
80 = Σεξέν	= Ντουσέν	= ξαπλώνει
90 = ντοξάν	= Νοξάν	= ἔλλιπές τὸ μυαλό
100 = Γιούζ	= Μπούζ	= Χιών — πάγος

Γιὰ τὸ κόψιμο ξυλειαῖ τοῦ δάσους

«Τὴν ἡμέραν τῆς ἐβδομάδος, ποὺ δὲν ἔχει - ρό, κόβουν τὴν ξυλείαν τοῦ δάσους γιὰ νὰ μὴ τὴν τρώγῃ τὸ σκολήκι».

Δηλ. μόνο Πέμπτη καὶ Σάββατο.

Ἡ ἐβδομάδα τοῦ τεμπέλη

«Τὴ δευτέρα δὲ δουλεύου
καὶ τὴν Τρίτη τὴ βαστῶ.
Τὴν Τετάρτη πέφτου κάτου
καὶ τὴν Πέφτη ξιμιθῶ.
Παρασκευή, Σαββάτου,
πααίνου στὴ δουλειὰ
τὰ χέρια μ' δὲν ἀπλώνου
ἀπὸ τὴν τιμπιλιά».

Ἔτσι μένει ἡ Κυριακή, ἀλλ' εἶναι ἡμέρα ἀργίας καὶ δὲν δουλεύει καὶ αὐτήν.

Πῶς κατασκευάζουν τὴ «λικοῦν»

Ἡ «λικοῦν» εἶναι μιὰ ἀλοιφή μὲ τὴν ὁποίαν ἀλείφουν τὰς ραγισμένας στάμνας καὶ δὲν τρέχει τὸ νερό. Γίνεται δὲ ὡς ἑξῆς ἡ λοιφή αὐτή:

— Παίρνουν ὅλο ἄσπρα ὕλικα.

1) γάλα	Διὰ νὰ διατηρηθῇ μαλακὴ ἡ ἀλοιφή
2) βαμβάκι	3 - 4 ἡμέρες, τὴν τυλίγουν μὲ κολο-
3) ἀσπράδι ἀυγοῦ	κυθιάς φύλλα.
4) ἀσβέστη (ἄσβεστο ἢ σθημένο)	

Ἐπάνω σὲ ἓνα πλατὺ ξύλο τὰ κτυποῦν καὶ γίνεται ἀλοιφή ποὺ τανί-
ξει. Μ' αὐτὴν στουπώνουν τὰς σχισμὰς τῆς στάμνας.

Χρονολογίαι

Εικώνων καὶ βιβλίων ναῶν
Ἁγίου Γεωργίου καὶ Ἁγ. Ἀθανασίου (Νεκροταφείου)

A. Ἁγίου Γεωργίου.

α) Εἰκόνες

- 1) Ἁγίου Νικολάου 1861. Δωρεὰ Νικολάου Θεοδοσίου (Καμπούρη).

β) Βιβλία

- 1) Μηνιαῖον Νοεμβρίου α φ η ς = 1596.
- 2) Μηνιαῖον Νοεμβρίου α χ μ δ = 1644.
- 4) Τριώδιον 1788 ἐτυπώθη, 1879 (σφραγίς Βιβλιοθήκης Μονῆς Βατοπεδίου Ἁγίου Ὁρους).
- 4) Εὐαγγέλιον 1887 ἐτυπώθη. 1896 ἐδωρήθη.

γ) Βημόθυρα (παλαιὰ)

- 1) Βημόθυρα παλαιὰ 1894 ἐξωγραφίσθησαν ὑπὸ κ. Ἀναστασιάδου ἐκ Βεροῖας.

B'. Ἁγίου Ἀθανασίου (Νεκροταφείου)

α) Εἰκόνες

- 1) Ἰησοῦ Χριστοῦ 1902. Δωρεὰ Χρίστου Παυλούδη.
- 2) Προδρόμου 1905. Δωρεὰ Δ. Μπάτσιου καὶ Β. Βρασταμνοῦ.
- 3) Ἁγίου Γεωργίου 1905. Δωρεὰ Γ. Πατσιαβᾶ καὶ Γ. Μπρόλιου.
- 4) Ἁγίας Παρασκευῆς 1905.

β) Ναὸς

- 1) Ὁ ναὸς ἔχει κτισθῆ τὸ 1901.

Πρῶτα δὲν ὑπῆρχε καὶ τὰ ὀστᾶ τὰ ἔβαζαν εἰς ἕναν λάκκον μπροστὰ ἀπὸ τὴν σημερινὴν εἴσοδον τοῦ Νεκροταφείου, ὅπου ὑπῆρχαν δένδρα καὶ θάμνοι.

Ἱστορικοὶ Τόποι.

«Τὸ Καστέλι». Εὐρίσκεται ΒΑ τοῦ χωρίου ἐπὶ λόφου καὶ περὶ τὰ 12 - 15 γλμ. εἰς τοποθεσίαν «Κουτσαρλῆ λάκκο». Σώζονται λείψανα οἰκισμοῦ ἢ μᾶλλον Πύργου.

Λεξικόν

A	
ἀγριντιὰ	(ἦ) = δοκὸς χονδρὴ ἐκ κορμοῦ δένδρου ἀγρίου.
Ἄγκανος	(ὀ) = Βρύση μ' αὐτὴν τὴν ὀνομασίαν.
ἀμάχνα	(ἦ) = φορὰ.
ἀντί	(τὸ) = ἐργαλεῖο ὑφαντικῆς ἐνὸς περιῖπου μέτρου, ὅπου τυλίγεται τὸ στημόνι.
ἀραδίζω	(ἐγὼ) = συχνοπερπατῶ.
ἀργιὸ	(τὸ) = ἀραιό.
ἀρχὸς	(ὀ) = ἄγνωστο (ἄρα τραγούδι: Πᾶσα ταχὺ μὲ τὸν ἀρχὸ τρία ποτάμια τρέχουν.
ἀσκέρι	(τὸ) = στρατὸς (λέξεις τουρκικῆ).
ἀντέτια	(τὰ) = συνήθεια (λέξεις τουρκικῆ).
ἀστρινάρα	(ἦ) = ἀσπροβόλα. (Πέτρα ἀσπρη - στρουναρί).
	Βγάζει σπίνθες, ἄστρα.
ἀνασοντούμπα	(ἦ) = τοποθεσία. (Θανασοῦδι Τούμπα ἢ ἐκ τοῦ ἀνάσα = ἀνασαίνω).
αὐγηθῶ	(ἐγὼ) = διηγηθῶ (ἴσως διότι κατὰ τὴν αὐγὴν γίνεται διήγησις).
ἄφκος	(ὀ) = μπιζέλια ἄσπρα (ἄγρια).
ἄχαμνὸς	(ὀ) = ἄσχημος.
ἄγλέφαρος	(ὀ) = Τὸ ἄνω τῶν βλεφάρων μέρος = μέτωπον.
ἄχαμνὸς	(ὀ) = ἄσχημος, μὴ ὠραῖος, ὁ μὴ ὑγιής.
B	
Βαράγκι	(τὸ) = φαράγκι: (τίθεται ἐπὶ τῶν φύλλων τοῦ κισσοῦ).
βιγκλοῦδα	(ἦ) = τοποθεσία (βιγκλίζω = παρατηρῶ).
Βιριούσ'	(ἦ) = τοποθεσία:
βιτούλι	(τὸ) = περσινὸ κατσίκι.
βιλέντσα	(ἦ) = κάπα ὕπνου μὲ κρόσια.
βυριάγκα	(ἦ) = δεξαμενὴ νεροῦ ἐντὸς τῆς κοίτης ποταμοῦ.
βούζα	(ἦ) = κοιλιὰ (ἴσως ἐκ τοῦ βάζω = βάλλω).
Γ	
Γιμιντζόπουλο	(τὸ) = λέξεις καπεταναίων (μᾶλλον παλληκάρια).
γλιέπω	(ἐγὼ) = βλέπω.
γολιάρι	(τὸ) = γυμνό.
γνί	(τὸ) = ὕνι.
γουλιάνι	(τὸ) = τὸ πρόϊμα γεννηθὲν τέκνον ἐκ παρανόμου γάμου.

γουρτζέλι γαίντα	(τὸ) = γουρουνόπουλο (μικρὸ χοιρίδιον). (ἦ) = ὄργανον ἐξ ἄσκοῦ δέρματος κατσικιού (μουσικὸν ὄργανον).
γόρτσο γλαμπάτσα γίργλας γαβαλίνα γλαβανή	(τὸ) = ἀγριοαχλάδι. (ἦ) = τὸ φλέμα. (ὀ) = λάρυγγας. (ἦ) = κόπρος ἀλόγου, ἡμίονου καὶ ὄνου. (ἦ) = ἄνοιγμα πατώματος διὰ νὰ κατέρχονται διὰ κλίμακος εἰς τὸ κατώι.
γουγκουτζιούμι γαμπράνι	(τὸ) = κομπάκι καλαμποκιού μὲ χωρὶς σπειριά. (τὸ) = μικρὸ δοχεῖο μετρήσεως σιτηρῶν. 2-3 ὀκάδων.
γόγκα	(ἦ) = σημάδι στὸ ἀφτί τῶν γιδοπροβάτων (καμπυλωτὸ κόψιμο).
γίοσιου γαλγκότσι	(τὸ) = κοκκινωπὴ μούρη γιδιῶν. (τὸ) = λῆψις μικροῦ παιδιοῦ εἰς τὴν πλάτην τῆς μητρὸς (τζιτζίνα).
γουγκόσια γουστανίτσο γιουρντινούσα γιουζέλι	(ἦ) = καρύδι ἄνευ φλούδας πρασίνης. (τὸ) = καρύδι ποῦ δὲν βγαίνει τὸ φαί. (ἦ) = στολίδια στὸ λαιμὸ (γκιορντένια). (ἦ) = ὁμορφη (τουρκικὴ λέξις).
Δ	
διασίδι δικλείδα	(τὸ) = τὸ νῆμα ποῦ ἐνώνεται ἀπὸ τὰ καλάμια. (ἦ) = τὸ ξύλο ποῦ ἐνώνει τὸ ξυλάλετρο μὲ τὸ ξυγὸ μέσον τῶν λουριῶν.
διουλὶ δουκράνι Δουμπιὰ	(τὸ) = βιολί. (τὸ) = δικράνι. (τὰ) = χωριὸ ποῦ λέγεται καὶ Τουμπιὰ (Τουῦμπες ἔχει γῦρο).
Ζ	
ζαλίμι ζαγκότσι	(τὸ) = γαῖδουρί. (τὸ) = ραβδάκι ποῦ δένει τὰ δεμάτια μὲ τὸ ζουνάρι χορταρένιο διὰ νὰ σφίξη.
ζεύλα	(ἦ) = ξύλο ποῦ κρατεῖ στὸ λαιμὸ τοῦ βοδιοῦ μὲ τὸ ζυγόν.
ζνίχι ζιλινίχι	(τὸ) = σβέροκο. (τὸ) = πρίνος χωρὶς ἀγκάθια (λέξις ξενικὴ, ποῦ σημαίνει πράσινο).
Ζιαμπόκουβο	(τὸ) = τοποθεσία τοῦ χωριοῦ (ξένη λέξις).

Ζμόλκι	(τὸ) = τοποθεσία τοῦ χωριοῦ (ξένη λέξις).
ξουπανίκι	(τὸ) = δεκανίκι μὲ χονδρὸ μέρος στὴν κάτω ἄκρη.
ξουρλὸς	(ὁ) = τρελλός.
Θ	
Θκέντρι	(τὸ) = βουκέντρα.
Θκάτο	(τὸ) = χρήματα ποὺ ρίχνουν στὸ νερὸ τὸ ἐπαύριο τοῦ γάμου. (Δουκάτο = χρήμα τοῦ Δουκός).
I	
Ἰδιάζω	(ἐγὼ) = ὄρα διασίδι (γίνεται ἴδιο τὸ διαφορετικὸ νῆμα).
Ἰπιργα	(τὰ) = ἐργαλεῖο ὑφαντικῆς, ὅπου μαξεύουν τὸ νῆμα εἰς τὸ καλάμι.
Ἰ - χου - χου	= (ἐπιφώνημα χαρᾶς).
ἰτσούδια	(τὰ) = τὰ ἴα.
Ἰσβουρος	(ὁ) = ἡ Στρατωνίκη (μεταλλεῖο - ξένη λέξις).
K	
Καστέλι	(τὸ) = τοποθεσία (παρατηρητήριον).
καζάλια	(τὰ) = ὁ κορμὸς τοῦ καλαμποκιοῦ διὰ τροφήν τῶν ζώων.
καπισιόνι	(τὸ) = καπέλλο διὰ μωρὰ (λέξις μάλλον λατινική).
κλάπα	(ἡ) = ξυλαράκια πλατιά διὰ νὰ στερεώσῃ τὸ σπασμένο πόδι ἢ χέρι.
κατσιαμάκι	(τὸ) = πρωῖνὸ φαγητὸ ἀπὸ καλαμποκίσιο ἀλεύρι βρασμένο.
καρπουλόϊ	(τὸ) = πτύο μὲ δάκτυλα διὰ τὸ λίχνισμα τοῦ σιταριοῦ.
καρδάρι	(τὸ) = ξύλινο δοχεῖο ὅπου ἀρμέγουν τὰ γιδοπρόβατα.
Καῖτζήκι	(τὸ) = χωριὸ (Παλαιόκαστρο. Λέξις ξένη).
κασούδια	(τὰ) = παιγνίδι μικρῶν παιδιῶν μὲ σπειριὰ ἀπὸ χαρούπια.
καλεντρι	(τὸ) = Καλὸ ἄντερί.
κλίκι	(τὸ) = εἶδος κουλουριοῦ.
κέσιμι	(τὸ) = ἡ εἰς εἶδος πληρωμὴ ἐτησίως σιδηρουροῦ καὶ γεωργοῦ.
Κιρτάσι	(τὸ) = τοποθεσία περιοχῆς.
κιουντὲς ἢ σανδάλι	(τὸ) = 5 - 6 ράμματα ἀρμαθιὲς φύλλων καπνοῦ ἐνωμένα στὰ δύο ἀποξηραμένα.

κόλυντα	(τὰ) = οἱ κουλοῦρες ψωμοῦ ποῦ ἔδιδαν στὰ κάλαντα.
κουρέτσινα	(τὰ) = τὰ λευκὰ ἴα τοῦ βουνοῦ.
κουρμπάνι	(τὸ) = τὸ ψητὸ ἀρνὶ στὸ φοῦρνο, μονοκόμματο.
κουπαράνι	(τὸ) = εἶδος παλτοῦ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.
κοῦτλος	(ὁ) = δοχεῖο ξύλινο χωρητικότητος 12 ὄκ. (μέτρον σιτηρῶν).
κουπατσίνα	(ἦ) = κούπα ἐκ ρόζου δένδρου, κούφιο γιὰ σουπιέρα κτηνοτρόφων.
κουτσιάφκο	(τὸ) = κοπιὰ ἀφτιοῦ γιδοπροβάτων γιὰ σημάδι (ὀριζοντία).
κουνάκι	(τὸ) = κατάλυμα.
κτσιούπα	(ἦ) = ξύλινη πυρωστία σχήματος κεφαλαίου γάμα, ποῦ κρεμοῦν τὸ μπακράτσι νὰ θράσουν γάλα.
κουρουζύτι	(τὸ) = σχοινὶ ποῦ δένουν τὰ βόδια.
κρουνητήρι	(τὸ) = λαγήνι ποῦ κερνοῦν κρασί στὸ γάμο, ἀλλὰ μὲ μπρήκι ποῦ νὰ πίνουν.
κιουσέμι	(τὸ) = ὁ ἀρχηγὸς τῶν τράγων στὸ κοπάδι.
Λ	
Λόκοβη	(ἦ) = χωριό, ὁ Ταξιάρχης.
Λιαρίγκοβη	(ἦ) = κωμόπολις, ἡ Ἄρναία (Ἄρνη).
Λιάσκοβη	(ἦ) = τοποθεσία. (Ἄλλοτε χωριό).
λότσκα	(ἦ) = ὁ βοῦρκος.
λαμνὶ	(τὸ) = ὁ σωρὸς ἀχύρου καὶ σιταριοῦ πρὶν χωρίση, μὲ σχῆμα ἐπίμηκες.
λίχνισμα	(τὸ) = ὁ χωρισμὸς ἀχύρου καὶ σιταριοῦ δι' ἀναπετάσεως εἰς τὸν ἀέρα.
λιμαριά	(ἦ) = Τὸ σχοινὶ ποῦ δένουν στὸ λαιμὸ τοῦ βοδιοῦ τῶν ζυγῶν διὰ τῶν δύο ξύλων (ξεῦλες).
λειμώννας	(ὁ) = ὁ λειμὼν - λιβάδι.
λημόρι	(τὸ) = τὸ μνημα - ὁ τάφος.
λόϊασε	(αὐτὸς) = εἶδε, συνωμίλησε, εἶπε λόγια = λόϊασε.
λάμνος	(ὁ) = ἡ λάμπις μετὰ καπνοῦ φωτιᾶς.
Μ	
Μασούρι	(τὸ) = καλάμι χονδρὸ, 0,30 πόντων μᾶκρος ποῦ μαξεύουν τὸ νῆμα.
μαντζιούνι	(τὸ) = φάρμακο καμωμένο μὲ μέλι, κίνα, ρεβέντι, κινίνο κλπ. γιὰ δύναμι καὶ ὄρεξι.

μπλιόρι	(τό) = τράγος πού εύνουχίσθηκε.
μποῦκος	(ό) = στρογγυλή πέτρα πού ἔβαζαν ἐπάνω, χρήματα κλπ. κι' ἔρριγναν ομάδα νά τὰ ρίξουν στό παιδικό παιχνίδι.
μπρούσιανος	(ό) = ό κισσός.
μπράτμος	(ό) = ό νῦν παράνυμφος (λέγεται καί ντέβερης).
μάρτ'ς	(ό) = κλωστή ἄσπρη καί κόκκινη, πού ἔδεναν στό χέρι τὸν μῆνα Μάρτιο μὴν τοὺς μαυρίση ό ἥλιος.
μπακράτσι	(τό) = χάλκινο δοχεῖο μὲ χέρι κινητὸ καί καμπυλωτό.
μισταργός	(ό) = ό δια μισθοῦ ἐργαζόμενος (ὑπάλληλος, δουλος).
μ'τάρι	(τό) = μιτάρια τοῦ ἀργαλειοῦ (μιτος).
μπιτίζω	(ἐγὼ) = τελειώνω (λέξις τουρκική: μπιτί).
μπουγιουρτί	(τό) = διαταγή (λέξις τουρκική).
μιρουμήνια	(τά) = ἡμερομήνια (ἡ ἡμέρα νά δείχνη τί καιρὸ θὰ κάμη ό μήνας).
μπάρα	(ἡ) = πολὺ νερὸ χυμένο κατὰ γῆς, χωρὶς νά τὸ πίνῃ ἢ γῆ.
μπουλίτσα	(ἡ) = τὸ ράφι.
μουσάντρα	(ἡ) = ἡ ντουλάπα.
μουρη	(...) = τὸ καλὲ (προσφώνημα γιὰ τὶς γυναῖκες).
Μπάμπου	(ἡ) = ἡ γριά (ξενική λέξις).
μπουγάτσια	(ἡ) = ψωμὶ ψημένο στό ταψί.
μουσδὲς	(ό) = τὸ δῶρο πού δίδεται στὸν πρῶτο πού φέρει τὴν εἶδησι.
μουῦτσνα	(τά) = τὰ μάγουλα.
μσύρι	(τό) = πιάτο κυρίως χωμάτινο.
μπινιθρέκι	(τό) = εἶδος παντελονιοῦ (ἴσως πάνω - βράκι, μπαίνω - βράκι).
μπάλιο	(τό) = τὸ λευκὸ σημάδι τοῦ μετώπου τῶν γιδιῶν.
μουσχρο	(τό) = τὸ ἄσπρόμαυρο τῆς μούρης τῶν γιδιῶν.
μπιζιρνῶ	(ἐγὼ) = βαρύνομαι (λέξις τουρκική).
μπιχτσῆς	(ό) = ἀγροφύλαξ (λέξις τουρκική).
μπιντρέμια	(τά) = ἄγνωστο (ἀναφέρεται στό τραγούδι).
μπιαντέδες	(οἱ) = » » »
μηνοῦν	(αὐτοὶ) = εἰδοποιοῦν » »
μέλαγκας	(ό) = λάσπη (ἄργυλος).

N

Νιβουσέλο	(τὸ) = τὸ χωριὸ Νεοχώρι (Νέβο - Σέλο = νέο χωριὸ) (ξενικὴ λέξις).
νιζιούτσκα	(ἦ) = ἱμάς ἐκ δέρματος ἀκατεργάστου, ποὺ πλέκουν τὰ τσαρούγια.
δούμπλες	(οἶ) = τὰ φλουριά.
δέβερης	(ὀ) = ὁ μπράτιμος - ὁ παράνυμφος ποὺ περιφέρει τὴν νύφη (τουρκικὴ λέξις = περιφέρω).
δαρὸς	(ὀ) = τὰ δῶρα ποὺ δίδει ἡ νύφη.
νουδάς	(ὀ) = δωμάτιο.
νουμάτοι	(οἶ) = ἄτομα.
νιφκίδα	(ἦ) = ἄνοιγμα τοῦ τοίχου, ἐσωτερικόν, ὅπου ἐτοποθέτουν πράγματα.
νικούζορδα (ἐπίρρημα)	= ὀκλαδόν.
δουλαμᾶς	(ὀ) = ἄνδρικὸν ἔνδυμα.
δερτιλῆδες	(οἶ) = βασανισμένοι (λέξις τουρκικὴ «ντέρτια»).
δερβένι	(τὸ) = δρόμος μοναδικὸς μεταξὺ βουνῶν ἢ ἀνωμάλου ἐδάφους (λέξις τουρκικὴ).
δαμουσλήμι	(τὸ) = ζῶα πρὸς ἀναπαραγωγὴν (τουρκ. λέξις).

Ξ

ξᾶ ἢ ξι	(τὰ ἢ τὸ) = ἄγνωστα (ἴσως εἶδος χρώματος ξανθοῦ κλπ.).
ξεφαντώνω	(ἐγὼ) = τρώγω - διασκεδάζω.

Π

προγκίδια	(τὰ) = σύνεργον ὑφαντικῆς (ἐκ σιδήρου διὰ τὸ ρυθμίζεται τὸ πλάτος τοῦ πανιοῦ).
προυτσιάδι	(τὸ) = ἀρσενικὸς τράγος πρὸς ἀναπαραγωγὴν (ἐκ τοῦ πρού, προὺ ποὺ φωνάζει).
προυέουμαι	(ἐγὼ) = προγευματίζω.
πάϊσε	(αὐτὸς) = πῆγε.
πιπιρούνα	(ἦ) = ἡ περπερούνα.
πιπιλιά	(ἦ) = ἡ στάχτη.
πυρουσιὰ	(ἦ) = (πῦρ - ἐστία = τρίποδο σίδηρο ὅπου ἐπὶ τῆς πυρᾶς τίθεται ἡ κατσαρόλα).

Ο

Οῦλνοι	= ὄλοι.
οὔτζιάκι	(τὸ) = τζιάκι, καπνοδόχος.
ὄγκιθρο ἢ ἔγκιθρο	(τὸ) = ξύλο ὅπου τοποθετεῖται τὸ ὑνὶ στὸ ξυλάλετρο.

οὐντιριμάς	(ὀ) = ἄρμονία ἤχου στὰ κουδούνια τῶν γιδιῶν.
P	
Ρεσεντνίκι	(τὸ) = τὸ χωριὸ Ἄγιος Πρόδρομος (λέξεις τουρκική. Ρεσέτ = κόσκινο = κοσμινοχώρι).
Ρεβενίκι	(τὸ) = τὸ χωριὸ Μεγάλῃ Παναγιᾷ (ἄγνωστη λέξις).
Ραβνά	(τὰ) = τὸ χωριὸ Πετροζέρασα.
Ράβνα	(ἦ) = τὸ χωριὸ Μαραθοῦσα.
ραμπατζιάνη	(ἦ) = τοποθεσία (τοπωνύμιον).
ριζιλίκι	(τὸ) = ἐντρόπιασμα (τουρκικὴ λέξις).
ράμκες	(οἶ) = ξύλα ὅπου ἐτοποθέτουν τὰ ράμματα τοῦ καπνοῦ γιὰ ἥλιασμα.
ραμπούσι	(τὸ) = χαράκι.
Ρόϊδο	(ἦ) = ἡ νῆσος Ρόδος.
Σ	
Σανὰ	(τὰ) = τὸ χωριὸ Σανὰ (ἐκ τοῦ ὅτι ἐγίνετο πολὺ (σανό)).
Στανὸς	(ὀ) = τὸ χωριὸ Στανὸς (ἴσως στάνη - Ἀρναία).
Σιποτνίκι	(τὸ) = τὸ χωριὸ Ριζὰ (λέξεις Βλάχικη Σιόποτο = τσεσμέζ = βρύση).
Σιπουτὸ	(τὸ) = τοποθεσία (εἶναι ὁμοία μὲ τὸ Σιόποτο = βρύση).
σοῦρβα	(τὰ) = Ἄγριο δένδρο (Σουρβθὰ - σοῦρβα ὁ καρπός).
συδιμένος	(ὀ) = ἀρραβωνιασμένος = ὁ συνδεδεμένος.
σόϊ	(τὸ) = συγγένεια.
σχορόφα	(ἦ) = ὁ θηλυκὸς χοῖρος.
Σήκουθο	(τὸ) = τοποθεσία (ξενικὴ λέξις).
Σκάρδαμση	(ἦ) = » » » (σαρδαμίζω).
σουφρὰς	(ὀ) = στρόγγυλο τραπέζι.
στίισε	(αὐτὸς) = πιάσθηκε ὑπάλληλος μὲ μισθὸ κυρίως στὰ ζῶα.
Συρμουπούλα	(ἦ) = ἴσως κύριον ὄνομα Σύρμω.
σαμάγκι	(τὸ) = μιὰ χερτιὰ βαμβάκι.
συργιανῶ	(ἐγὼ) = γυρίζω (τουρκικὴ λέξις).
συβαίνω	(ἐγὼ) = εἰσβαίνω = μπαίνω.
σάϊσμα	(τὸ) = τρίγυνο στρωσίδι (ἐκάλυπτον τὸ σάγμα τῶν ζώων).

σκάρφη	(ή) = φυτὸ τῆς ἀνοίξεως μὲ φύλλα καὶ ἄνθος πράσινον (ἢ ρίζα καταστρέφει τὰ σάπια δόντια).
σασαρίτσα	(ή) = αὐγὸ κόκκινο μὲ διάφορα σχήματα (γίνεται μὲ κερί καὶ ξύδι).
στρούγκα	(ή) = καλοκαιρινὸ μαντρί.
σιρβέτα	(ή) = μανδύλι τῶν γερόντων (μύτης).
σλίτσα	(ή) = πέτρα πὸν τρίβεται εὐκόλα.
στάβαρο	(τὸ) = σανίδι πελεκητὸ μὲ τὸ τσεκούρι πρὸς περιφραξίν.
σκάρος	(ὀ) = τὸ ξύπνημα τῶν κατοίκων κατὰ τὴν νύκτα πρὸς βοσκήν.
σιοῦτο	(τὸ) = μὲ χωρὶς κέρατα.
σουλατσάρω	(ἐγὼ) = γυρίζω στοὺς δρόμους βόλτες.
T	
Τουπλίκια	(τὰ) = τὸ χωριὸ Γεροπλάτανος (σημαίνει ξεστὸ νερό, λέξις ξενική).
τρούκνια	(ή) = τετράγωνον ὕφαντικὸ πανὶ μὲ σχέδια καὶ 4 σχοινιά, ὅπου ἔθεταν τὸ μωρὸ στὴν πλάτη)
τσιόμπανος	(ὀ) = ὁ βόσκων τὰ γίδοπρόβατα = ἀρχηγὸς (λ. ξενική, ζου - πάνος).
Τομέν' ραχώνι	(τὸ) = τοποθεσία χωριοῦ (τοπωνύμιον).
Τζιάφη λάκκα	(ή) = τοποθεσία χωριοῦ (τοπωνύμιον).
τίντσ'	= τίνος;
τσέργα	(ή) = σκέπασμα χονδρὸ μάλλινον.
ταλαγάνι	(τὸ) = Σέπασμα χονδρὸ μάλλινον ἀτομικὸν μὲ μανίκια καὶ κουκούλα.
τόγκα	(ή) = δέμα καπνοῦ.
τζιουπχανές	(ὀ) = μπαρούτι, σκάγια (γιά τὸ κυνήγι).
τέντζιρης	(ὀ) = κατσαρόλα.
τσιβρὲς	(ὀ) = μαντήλι γιά τὸ λαιμὸ καὶ σκούπισμα ἰδρωτός.
τζαντίλα	(ή) = ψιλὸ πανὶ γιά στράγγισμα τυριοῦ.
Τζίρος	(ὀ) = τὸ ὑγρὸ πὸν βγαίνει μετὰ τὸ στράγγισμα τοῦ τυριοῦ.
τούντσα	(ή) = κουδοῦνι ἐκ μπουτζου γιά τὰ γίδια.
τουμπλέκι	(τὸ) = » ἐκ χαλκοῦ στρογγυλό.
τρακατήρι	(τὸ) = » » πλακέ.
τσιαρσιὰ	(τὰ) = ἄγνωστη ἢ σημασία.

τάσι	(τὸ) = κύπελο για νερό.
ταίντσι	(αὐτὸς) — ἐκλώτσησε.
τίγκα	= πλήρες.
Φ	
φούτα	(ἦ) = ποδιά ὑφαντή.
φταξιμίτικο	(τὸ) = ψωμί με μαγιά ρεβυθιοῦ (αὐτόζυμο).
φλόμος	(ὁ) = ὁ καπνὸς τῶν καιομένων ξύλων κλπ.
Χ	
χαϊρλήθκα	(τὰ) = με καλήν εὐώδοσιν (τουρκικὴ λέξις).
χαμαϊλι	(τὸ) = τὸ φυλαχτό.
χλάμπουρος	(ὁ) = ὁ φλάμπουρος = ἡ σημαία τοῦ γάμου.
χατλακα τούμπα	(ἦ) = τοποθεσία.
χρούσου	(ἦ) = πηγὴ ἐντὸς τοῦ χωριοῦ (ἴσως ἐκ τοῦ χροῦ - χροῦ τῆς πηγῆς).
χάσκα	(τὸ) = ἄνοιγμα τοῦ στόματος.
χλιάρι	(τὸ) = τὸ κουτάλι.
Ψ	
Ψίκι	(τὸ) = οἱ καλεσμένοι τοῦ γάμου (τὸ ὀψίκιον τῶν Βυζαντινῶν).
Ψίχες	(οἱ) = τὰ καρούλια ἢ τροχαλίες τ' ἀργαλειοῦ.
Ψιρούκια	(τὰ) = φαγητὸ ἀπὸ ζυμαρί βρασμένο με νερὸ καὶ λάδι).

ΒΑΣ. Γ. ΜΑΤΑΥΤΣΗ
Διδασκάλου

ΤΟΠΙΚΑ Κ.Λ.Π. ΠΑΛΑΙΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ
ΚΑΣΣΑΝΔΡΑΣ (ΒΑΛΤΑΣ)

Α΄ ΑΓΑΠΗΣ (ΕΡΩΤΙΚΑ)

1

— Καλούδα μ' δόμ' του χέρι σου ν' άπου του παραθύρι
ν' έχου δυό λόγια νά σι πώ, τρία νά σι μιλήσου:
Καλούδα μ' νά μη (μ)παντριφτής, άλλουν ά(ν)τρα μη (μ)πάρης,
ώσπου νά πάου στού στρατό κι πίσου νά γυρίσου.
Όσα βουνά κι άν πέρασα σι όλα παραγγέλου:
Βουνά μ' νά μη χιουνίσιτι, κάμποι μ' μη (μ)παχνιαστήτι,
ώς ου νά πάου στού στρατό κι πίσου νά γυρίσου.
Ός ου νά πάου στού στρατό κι πίσου νά γυρίσου,
βρίσκου τά χιόνια στά ιβουνά, τούς κάμπους παχνιασμένοι,
βρίσκου κι τή (γ)Καλούδα μου νάν άρριβουνιασμένη,
μι προσκαλούν κι στη χαρά νά πάου νά στιφανώσου. . .
Φκιάνου στιφάν'ι άπου φλουρί, κηριά μαλαματένια
κι τά στιφανουδέματα μ' άγνό μαργαριτάρι. . .
«Παπᾶ μ' άν είσι χριστιανός κι του θιό φουβάσι,
παράσουρι τά στέφανα κι βάν'τα στού (γ)κου(μ)πάρου,
νά γίν' ή σύ(ν)τικνους γα(μ)πρός κι ή γα(μ)πρός κου(μ)πάρους».
(Ύπαγόρευση Σοφίας Μόζας έτών 75 και Πανάγιως
Ματαυτσή έτών 55. Τραγουδιόταν πρό 50 έτών).

2

Άπάνου στη (ν)τριανταφυλλιά,
πέρδικα χτίζει τή φουλιά.
Συμπαινουβγαίνουν τά πουλιά
κι σειούνι τή (ν)τριανταφυλλιά.
Κι πέφτουν τά τριαντάφυλλα
κ' ίγώ λιγνός τά μάξιβα.
Κι στού μαντήλι μ' τάδινα
κι στην άγάπη μ' τάστιλνα.
Μι γειές μι χιριτίσματα,
φύσα βουργιά μ' τά κύματα.

Σημ. Δεν αναγράφεται τίτλος στο κάθε τραγούδι, γιατί αυτά έπαιρναν σαν τίτλο
την πρώτη φράση του πρώτου στίχου τους ή και τó όνομα του προσώπου τó όποιο ά-
νέφερε τó τραγούδι.

Φύσα θουργιά μ' τὰ κύματα,
νὰ πᾶς τὰ χιριτίσματα.

(Ὑπαγόρευση Δημ. Χ. Σταμπούλη, ἐτῶν 75. Τὸ ξέ-
ρει γιὰ τοπικό, παλιὸ τραγούδι).

3

— Κυπαρισσάκι μου ψηλό, τὶ στέκεις μαραμένου;
— Ἔχασα τὸ γιανέτη μου κι ποῦ νὰ πά' νὰ τῶβρου.
Στὰ σίνιφα τῆς Λάρισσας, στής Λάρ'σσας τὰ μπουγάζια,
θὰ' δῶ γιὰ τοῦ γιανέτη μου σὶ ποιά ταβέρνα πίνει...
Τρεῖς μαυρουμάτις τὸν κερνοῦν κι τρεῖς τὸν παραστέκουν.
Ἢ μιὰ κερνάει μὶ τοῦ γυαλι κ' ἢ ἄλλ' μὶ τοῦ πουτήρι,
κ' ἢ τρίτη ἢ μικρότερη κερνάει μαῦρα μάτια.

(Ὑπαγόρευση Κουστάντζας Ξυπολήτου, ἡλικίας 60
ἐτῶν. Τραγουδιόταν πρὸ 50 ἐτῶν καί, σπάνια, τραγου-
διέται καὶ τώρα).

4

— ...Κι σὰν μὶ παίρν' οὐ λουγισμὸς
κι τῆς καρδιάς ἢ λαύρα,
πάου γιὰ νάβρου (μ) πουγιατζῆ
γιὰ νὰ τὰ θάψου μαῦρα.
Κι οὐ (μ)πουγιατζῆς μὶ ρώταγι:
— Ποιά εἶν' ἢ ἀφουρμή σου;
Τὶ τᾶθιλις κι τᾶθαζις,
ἄχ, τὰ μαῦρα στοῦ κουρμί σου;...
— Ἄκου τοῦ σκύλου (μ)πουγιατζῆ,
τὶ κάθιτι κι λέει!...
Νὰ ἤξιρι τοῦ ντέρτι μου,
ἄχ, θὰ κάθουνταν νὰ κλαίη.
Ντέρτι δὲν εἶχα στῆ (γ)καρδιά
κι ἀπόχτησα μαράζι·
ἔσοι γιατροῖ κι ἂν μαζιφτοῦν,
ἄχ, κανεῖς δὲν τ' ἀπεικάζει.
Ἔνας γιατρός, καλὸς γιατρός,
ποῦ ξέρει τῆ γιαιτρεία μου,
δὲν εἶνι δῶ, δὲν βρίσκιτι,
ἄχ, μόν' εἶνι μακρὰ μου.

(Ὑπαγόρευση Παν. Ματαυσιῆ. Τραγουδιόταν πρὸ 50
ἐτῶν. Σπάνια τραγουδιέται τώρα).

5

Μαύρα μου χιλιδόνια, κι ἄσπρα μου πουλιά,
 ν' ὀπού ψηλὰ πιτᾶτι κι διαβαίνιτι.
 Ν' ὀπού ψηλὰ πιτᾶτι κι διαβαίνιτι,
 γιὰ λίγου χαμηλώστι, γιὰ καρτιρέσιτι,
 νὰ γράψου ἓνα γράμμα, μιὰ ψιλὴ γραφή,
 νὰ στείλου στὴν ἀγάπη μ' νὰ μὴ (γ)καρτιρεῖ.
 Θέλει τὰ μαῦρ' ἄς βάλῃ, θέλ' ἄς πα(ν)τριφτῇ.
 ἰγὼ ἰδῶ ποὺ εἶμι, ἴδῶ θὰ παντριφτῶ.
 Θὰ πάρου ἓνα κουράσι δικουχτῶ χρουνῶ,
 τῆς μάλιστα θυγατέρα, τῆς μάλιστα γαμπρός,
 ποὺ τὰ πουλιὰ μαγεύει κι δὲ ξικινοῦν
 κι μάλιστα κι μένα κι δὲ μπουρῶ νὰ ἴρθῶ.
 Ὅταν νὰ ἴρθῶ κινᾶου μαῦρα τὰ ἰβουνά,
 κι ὅταν πίσου γυρνᾶου, ἥλιους, ξιστιργιά.

(Ἵπαγόρευση Δημ. Χρ. Σταμπούλη. Κατ' αὐτὸν εἶ-
 ναι τραγούδι Μακεδονικὸ καὶ μεταδόθηκε στὴν Κασ-
 σάνδρα ἀπὸ τὰ Ζερβοχώρια).

6

Τοῦ ναῦτ' ἢ μάννα ἢ δόλια ζύμουνι τοῦ γυό της παξιμάδι
 κι μὴ τὰ δάκρυα ἢ δόλια ζύμουνι κι μὴ τὰ μοιρουλόγια.
 Τοῦ φούρνου ν' ἐπαρήγειλνι, τοῦ φούρνου παραγγέλνει:
 Φοῦρνι μ' καλὰ νὰ ψήσης τοῦ ψουμί, καλὰ νὰ τοῦ ρουϊδίσης,
 γιὰτὶ ν' οὐ γυός μου θὰ ξιनिφιτῇ, θὰ πάη μακρυὰ στὰ ξένα,
 θὰ κἀνη χρόνους δώδικα κι μῆνις δικαπέντι.

.....
 =Θὰ ν' ἔρθ' ἢ μέρα τ' Ἰη Γιουργιοῦ, μέρα τῆς Παναγίας,
 θὰ πᾶν οἱ νιές στὴν ἐκκλησιά, θὰ πᾶν τὰ παλληκάρια.
 Τότι μάννα μ' νὰ πᾶς κι σύ, νὰ πᾶς νὰ προσκυνήσης. . .
 Θὰ δγῆς τὶς νιές, θὰ δγῆς τοὺς νιούς, θὰ δγῆς τὰ παλληκάρια,
 θὰ δγῆς κι στοῦ στασίδι μου ἄλλους νὰ στέκη μέσα,
 θὰ δγῆς κι τὴν ἀγάπη μου στὰ μαῦρα φουριμένη.
 Τότι νὰ βγῆς κι νὰ σταθῆς μέσα στοῦ σταυρουδρόμι,
 κι τοὺς διαβάτις νὰ ρουτᾶς κι νὰ καλουξिताζης:
 Μὴν εἶδατι τοῦ Γιώργη μου, τοῦ γυό μου τοῦ λιθέντη;

(Ἵπαγόρευση Δημ. Χρ. Μυλωνᾶ, ἐτῶν 54. Τραγουδιό-
 ταν πρὸ 40 - 50 ἐτῶν).

7

— Ξένη μ' στὰ ξένα πῶς πιρνᾶς;
 Πῶς μαγειρεύεις κι δειπνᾶς;
 Πῶς στρώνεις κι κοιμάσι,
 κι γιὰ μένα δὲ θυμᾶσι,
 — Στρώνου τῆ (γ)κουβερτούλα μου
 - καημὸ πῶχ' ἢ καρδούλα μου -
 κείνην στρώνου κι κοιμοῦμι
 κι γιὰ σένα συλλουγιόυμι.
 — Ξένη μ' τοῦ μαντηλάκι σου,
 τὶ τῶχεις λιρουμένου;
 Στείλ' του μι νὰ σὶ τοῦ πλύνου
 μὴ τὰ δάκρυα ποῦ χύνου. . .
 — Βάζου τὰ δάκρυα μ' θιρμὸ
 - πές του πῶς τοῦ λέου κ' ἰγῶ -
 κι τοῦ σάλιου μου σαποῦνι,
 ἄσπρου μ', παχουλὸ μ' μπαρμπούνι.

(Ἑπαγόρευση Λουλούδας Καραγιάννη, 91 ἐτῶν).

8

"Ολις οἱ μάννης τὰ πιδιὰ τὰ ἴφχιόντι νὰ προυκόψουν
 κι μιὰ μάννα, κακιὰ μάννα, τοῦ γυό της καταργιέτι. . .
 — Δγιῶξι μι, μάννα μ', δγιῶξι μι κι ἀφοῦ θέλ'ς θὰ φύβγου,
 μὴ τὰ καράβια θὰ διαβῶ, μὴ τὶς τρανὲς φηργάδεις.
 Θὰ ν' ἔρθ' ἢ μέρα τ' Ἄη Γιουργιού, μέρα τῆς Παναγίας,
 θὰ πᾶν οἱ νιὲς στὴν ἐκκλησιά, θὰ πᾶν τὰ παλληκάρια,
 θὰ πᾶς κι σὺ μαννούλα μου στὰ μαῦρα φουριμένη,
 θὰ δγῆς τοὺν τόπου μ' ἀδγειανὸ κι τοῦ στασίδι μ' ἄδγειου,
 θὰ δγῆς κι τὴν ἀγάπη μου νᾶνι μαυρουτυμένη.
 Θὰ σ' ἔρθη τοῦ παράπουνου κι ἢ μιγὰλ' ἢ πίκρα. . .
 Τότι θὰ βγῆς ἀπ' ν' ἰκκλησιά ὄξου στοῦ σταυρουδρόμι
 κι τοὺς διαβάτις θὰ ρουτᾶς κι θὰ καλουξιτάζης:
 Διαβάτις μου, στρατιῶτις μου, λιβέντις, παλληκάρια μ'
 μὴν εἶδατι τοῦ Γιώργη μου, τοῦ γυό μου τοῦ λιβέντη;
 — Ν' ἰφές, προψές τοὺν εἶδαμι στοὺν ἄμμου ξαπλουμένου.
 Εἶχι τὰ φύκια πάπλουμα κι τὴν ἀμμούδα στρῶμα,
 μαῦρα πουλιὰ τοὺν ἔτρουγαν κι ἄσπρα τοὺν τριγυρνοῦσαν.
 κι ἕνα πουλι νὰ κάθιτι πλάϊ του νὰ τοὺν κλαίη.

 — Δὲν τρῶς κι σὺ καλὸ μ' πουλι π' ἀντρειομένεις πλάτις,

νὰ κάνης πήχη τού φτιρό κι πιθαμή τὰ νύχια.
 νὰ πᾶς κι στὴ μαννούλα μου τού μαῦρου τού μαντάτου.
 (Ὑπαγόρευση Κουστάντζας Καλαμπούκα, ἐτῶν 60).

9

Πλούσιους ἀγάπησι φτουχή κι θέλ'σι νὰ τὴν πάρη
 κι ἡ μάμμα του σὰν τ' ἄκουσι σὰ λόγια τὸν ἰβάνει.
 — Πάρι βρε γυέ μου πλούσια, πάρι ἀρχουντουπούλα,
 νὰ πιρπατὴ λιθέντικα, σὰν τὴ βασιλοπούλα. . .
 Κι αὐτὸς τὴ μάμμα τ' ἄκουσι κι πλούσια ν' ἱπαίρνει.
 Δὲν πέρασι πολὺς κίρὸς κ' ἡ πλούσιος φτουχαίνει.
 κι ἡ φτουχιά παντρεύιτι κι πλούσιου ἄντρα παίρνει.
 Μιὰ Κυριακὴ προυὶ προυί, μιὰ ἴσημην ἡμέρα,
 τὸν ἱραστή της ἀπαντᾶ σὶ κῆπου νὰ κοιμάτι.
 — Τὶ νὰ τὸν πῶ, τὶ νὰ τὸν πῶ κι πῶς νὰ τὸν ξυπνήσου;
 Τριαντάφυλλου νὰ τὸν εἰπῶ, αὐτὸ τ' ἀγκάθια τ' ἔχει,
 γαρύφαλλου νὰ τὸν εἰπῶ κι αὐτὸ τοὺς κόμπους τ' ἔχει.
 Ξύπν' ἀχιβάδα τοῦ γιालοῦ κι πάχνη τοῦ χειμῶνα,
 κι δρόσου τοῦ καλουκιργιοῦ, ξύπνα γλυκεῖα μ' ἀγάπη.
 Μιὰ Κυριακὴ προυὶ προυί, μιὰ ἴσημην ἡμέρα,
 τὸν ἱραστή της ἀπαντᾶ ζητιάνους νὰ γυρίζη.
 — Πάτι οἱ δούλις μου μπρουστὰ κι σεῖς οἱ σκλάβις πίσου,
 φτουχὸς ζητιάνους ἔρχιτι γιὰ νὰ τὸν ἰλιήσου.
 Βγάξει λιφτὰ π' τὸν κόρφου της, πουλλὰ πουλλὰ τοῦ δίνει.
 — Πάρι λιφτὰ νὰ ξουριστῆς, πάρι λιφτὰ ν' ἀλλάξης
 κι τὴ φτουχιά νὰ θυμηθῆς κι ἀποὺ καρδιάς νὰ κλάψης. . .
 — Δὲν τῶλπιζα ἡ ἀγάπη μου νὰ μ' ἀναθιματίση,
 νὰ μὶ δικάση οὐ Θιὸς κι νὰ μὶ τιμουρήση.
 — Οὔτι κατάρα σ' ἔρριξα οὔτι στοῦ Θιὸ γιὰ δίκη,
 μόν' εἶνι γιὰ παράδειγμα ὅπ' ἀγαπᾶ νὰ παίρνη.
 (Ὑπαγόρευση Παναγ. Τρ. Χασάπη).

10

Ν' ἐδίψασα νὰ πχιῶ νιρό, ν' ἀποὺ κουπέλλας χέρι
 κι ἀπ' ἀσημένιου μαστραπᾶ κι κρουσταλλένια θρύση,
 γίν'καν τ' ἀδέρφια μου οὐχτροί, τὰ σόϊα μου προυδοτίς.
 Στὴ φυλακὴ μὶ ρίξανι, νὰ κάνου τριάντα μέρις
 κι παραπέσαν τὰ χαρτιὰ κι κάνου τριάντα χρόνια,
 ψεῖρα ἔτρουγι τὰ νιάτα μου κι λιέρα τοῦ κουρμί μου.
 Λιφτουκαράκι φύτιψα στῆς φυλακῆς τὴν πόρτα,

λιφτουκαράκι ν' ἔφαγα κι λιφτιργιά δὲν εἶδα,
 κι' ἔκατσα κι τραγούδησα τῆς φυλακῆς τὰ πάθια:
 Ν' ἢ φυλακὴ ἔχ' σίδηρα κι σιδηρένιες πόρτις...
 Βασιλοπούλα τ' ἄκουσι ψηλὰ ἀπ' τοῦ παλάτι,
 κρᾶζει τοὺς δούλους κι ρουτὰ κι τοὺς πουλυξιτάζει:
 — Ποιὸς εἶν' αὐτὸς ποὺ τραγουδεῖ, ποιὸς εἶν' αὐτὸς ποὺ κλαίει;
 Ἄν εἶν' ἀπὸ τοὺς δούλους μου φλουριά νὰ τοὺν ἰδῶσι
 κι ἂν εἶν' ποὺ τοὺς σκλάβους μου νὰ τοὺν ἰλιφθιρῶσι.
 (Ὑπαγόρευση Δημ. Μυλωνᾶ. Τραγουδιέται κάποτε
 κάποτε ἀκόμη. Ἐπιτραπέζιο).

11

Ὅσις βρυσούλις μὶ νιρὸ κι ὄσα βουνὰ μὶ χιόνια,
 ἴκει μ' ἔστιλι νῆ μάμμα μου κρύου νιρὸ νὰ πάρου.
 Στοῦ δρόμου ν' ὀπού πάαινα, στοῦ δρόμ' ὀπου διαβαίνου,
 κανέναν δὲν ἀντάμουνα πιζὸ ἢ καθαλλάρη,
 μούν' τοῦ Δημήτρη ἀντάμουνα, τοὺν ἀγαπητικὸ μου

... ..
 — Καλὴ - μέρα Δημήτρη μου...

— Καλῶς τηνα τὴν κόρη...

... ..
 — Γιατὶ κόρη μ' δὲ μ' ἀγαπᾶς; Γιατὶ κι δὲ μὶ θέλεις;

— Ν' ἰγὼ Δημήτρη μ' σ' ἀγαπῶ ἢ μάμμα μ' δὲ σὶ θέλει...

Τὰ δυὸ τ' ἀδέρφια μ', (γ)καρδιακά, θέλουν νὰ σὶ σκουτώσουν.

Φύλαξι, Μήτηρ μ', φύλαξι, νὰ μὴ σὶ θανατώσουν.

(Ὑπαγόρευση Στεργιανῆς Σιμώνη ἐτῶν 78, καὶ Ζα-
 φείρου Β. Σαραντωνίδου, ἐτῶν 60).

12

Δώδικα χρόνους ἔκανα μ' ἓνα ὄμουρφου κουράσι
 κι ἀκόμα δὲν τοῦ φίλησα ν' οὐδὶ λόγου τοῦ εἶπα.
 Νὰ τοῦ φίλησου δὲν μπορῶ, νὰ τοῦ τοῦ πῶ φουβᾶμι,
 κι νὰ τ' ἀφήσου ἀφίλητου, θὰ βγῆ νὰ μὶ γιλάση.
 Μιὰ Κυριακὴ κι μιὰ Λαμπρὴ, μιὰ πίσσημην ἡμέρα,
 νύχτα σιλῶνου τ' ἄλουγου, νύχτα τοῦ πιταλώνου,
 βάζου ἀσημένια πέταλα, καρφιὰ μαλαματένια.

... ..
 Φιλῶ τῆ (γ)κόρη μιὰ φουρά, ξανὰ τοῦ διφτιρώνου,

μὰ σὰν τῆ ξαναφίλησα βαργιὰ μὶ καταργιέτι:

— Τοῦ χέρι ποὺ μ' ἀγκάλιασι, νὰ ξιραθῆ νὰ πέση,

τ' ἀχείλι ποῦ μὶ φίλησι φίδι νὰ τοῦ τσιμπήση.
 (Ἑπαγόρευση Λένης Χρ. Παπανικολάου, μεγάλης ἡ-
 λικίας. Δὲν τραγουδιέται τώρα).

13

Μέσ' στὰ οὐραῖα Γιάννινα,
 ἕνα προὐὶ στή βρύση,
 Γιαννισπούλα πάϊνι,
 στή βρύση νὰ γιουμίση.
 Τὴν οὐμιλῶ, δὲ μοῦ μιλεῖ·
 τὴν κρένου, δὲ μὶ κρένει,
 τὴν ρίχνου τριαντάφυλλου
 σκύβει κὶ μὶ τοῦ παίρνει.
 Καὶ πάλ' ἰγὼ τὴν οὐμιλῶ:
 βάλ' του στοῦ μαξιλάρι,
 γιὰτ' εἶν' ἡ ἀρριθῶνα μας
 μὶ οὐμουρφιά κι χάρη.

(Ἑπαγόρευση Πανάγιως Β. Ματαυσιῆ).

14

— Τριλλάθηκα μαννούλα μου,
 γιὰ μιὰ γειτονοπούλα μου.
 Σύρε μαννά μου πές τηνε,
 κρυφὰ κουβέντιασέ τηνε.
 Μάννα μ' πουλὺ τὴν ἀγαπῶ
 κι ἀ(ν)τρέπουμι νὰ τῆς τοῦ πῶ...
 — Μιτὰ χαρᾶς σου γυόκα μου,
 θὰ πάρου κι τὴ ρόκα μου.
 Παίρνει τὴ ρόκα στή (μ)πουδιὰ
 κι πάει στή (μ)πάνου γειτουριά.
 Βλέπει τὴ (γ)κόρη ποὺ ζητᾶ,
 στοῦ παραθύρι νὰ κιντᾶ.
 Τὰκ τὰκ τὴ (μ)πόρτα της χτυπᾶ,
 βγαίνει ἡ κόρη κι ρουτᾶ.

 — Καλη-μερᾶ σου κόρη μου,
 καλημερᾶ σου λυγιρή...
 — Καλῶς τὴ θειάκου τὴ (γ)καλή...

 — Κόρη μ' οὐ γυός σου σ' ἀγαπεῖ

κι ά(ν)τρέπιτι νά σι τού πη...
 — Άν μ' άγαπή κι ά(ν)τρέπιτι,
 τί τάχα νά τούν έρχιτι; (ή, στού σπίτι μας τί έρχιτι;)
 Πές τουν νά 'ρθή ταχιά προυί,
 Νά πιούμι τού (γ)καφε μαζί.
 'Η μάννα μου στήν ικκλησιά,
 πατέρας μου στήν άγουρά·
 τά δυό μ' άδέρφια στού στρατό
 κι γώ θά ειμι μοναχό.
 (Ύπαγόρευση Πανάγιως Β. Ματαυσιή).

15

Μπιρδεύτηκα, βαρέθηκα
 μι μιά γειτουνουπούλα,
 κάθι προυί στήν πόρτα της
 στέκιτι κι ρουτάει:
 — Που ήσουν ίψες λιβέντη μου,
 που ήσουν προυπε τού βράδυ;
 —Ν' ίψε ήμαν στή μάννα μου,
 προυπε στήν άδιρφή μου
 κι άπόψι μαυρουμάτα μου
 θά κοιμηθούμ' άντάμα.
 (Τραγουδιέται άκόμη κάποτε κάποτε και περισ-
 σότερο στη βόρειο Χαλκιδική).

16

Γιά δέτι τού μαργιόλικο κι τού μαργιουλιμένου,
 πώς σέρνει τού φισάκι του, σαν νάνι μιθυσμένου.
 Κείνου δέν εινη άπου χαρά, δέν εινη μιθυσμένου,
 μιά κόρη τού βαλάντουσι κι εινη βαλαντουμένου.
 Σαράντα κίτρινα φλουριά σι μιά κλουστη διμένα,
 πόρτα, Ρουδούλα μ', μιά βραδυά, νά κοιμηθούμ' άντάμα.
 — Άν κοιμηθούμι, Γιώργου μου, τί έχεις νά μι κάνης;
 — Θε νά σου κόψου τά κουμπιά, φιλω τά δυό σου μάτια...
 — Κουμπιά εινη κι άς κόβου(ν)τι, μάτια κι άς φιλιούντι.
 (Ύπαγόρευση Δημ. Χ. Σταμπουλή. Τραγουδιόταν και
 στήν 'Αχαιοήλιδα).

17

Κάτου στ' 'Αράπη τού νιρό

στ' Ἀράπη τοῦ πηγάδι,
 Βουργάρα πάϊσι γιὰ νιρό,
 νὰ πχή κι νὰ γιουμίση.
 Νὰ κι οὐ Ἀράπης πῶρχιτι
 καβάλλα στ' ἄλογό του.
 — Καλημέρα, Βουργάρα μου!
 — Καλῶς τουν, τὸν Ἀράπη!
 — Βουργάρα μ' δὲ (μ) (μ)πα(ν)τρέβισι,
 Τοῦρκουν ἄντρα νὰ πάρης;
 Νὰ προυσκυνᾶς μέσ' στὰ τζαμιά,
 στὰ τούρκικα σαράγια;
 — Κάλλιο νὰ δγιῶ τὸ αἷμα σου
 τῆ γῆς νὰ κοκκινίση,
 παρὰ νὰ δγιῶ τὰ μάτια μου
 Τοῦρκους νὰ τὰ φιλήση.
 ('Υπαγόρευση Δημ. Μυλωνᾶ).

18

Κάτου στοῦ γιαλό, κάτου στοῦ πιριγιάλι,
 κόρη ν' ἀγαπῶ, ξανθιά κι μαυρομάτα·
 δώδικα χρουνῶ, ν' οὐ ἥλιους δὲν τὴν εἶδι,
 ἄχ, κ' ἡ μάννα της, κανέλλα τῆ φουνάζει.
 Κανέλλα, κανελλόριζα, μὰ ρίζα τῆς κανέλλας,
 φούντα τῆς μηλιάς, μὰ φουρτουμένη μῆλα.
 Τ' ἄκουσα κ' ἰγῶ πῆγα νὰ πάρου μῆλα,
 μῆλα δὲν ἤῤρα, μόν τοῦ (γ)καημὸ ποῦ πῆρα,
 πέφτου κι ἄρρωστῶ σὶ κίντυνο μιγάλο.
 Φέρτε τοῦ γιατρὸ τὸν πόνου μου νὰ γιάνη
 πόνος τῆς καρδιάς, πόνος τῆς μαυρομάτας.

(Ἐπαγόρευση Κουστάντζας Ξυπολήτου. Τραγου-
 διόταν πρὸ 40 ἐτῶν. Τώρα σπάνια τραγουδιέται).

19

Κάτου στὴ Ροῖδου, στὴ Ροῖδουπούλα,
 Τοῦρκους ἀγάπησι μιὰ ρουμνιουπούλα.
 Ἡ ρουμνιουπούλα δὲν τοὺν ἰθέλει
 πέρδικα γένιτι, πιτάει κι φεύγει.
 Πέρδικα γένιτι στὰ δάση μπαίνει.
 τὸν Τοῦρκο ἄντρα της δὲν τοὺν ἰπαίρνει.

(Ἐπαγόρευση Αἰκατερίνης Σμυρλή, ἐτῶν 87).

20

Χέρια ποῦ δὲν τὰ εἶδ' οὐ ἥλιους,
 πῶς τὰ βλέπουν οἱ γιατροί,
 κι ἕνας μὶ τοῦν ἄλλον λέει:
 ἡ κόρη δὲν εἶν' γιὰ ζωή!
 Τῆ μαννούλα της φωνάζει
 καὶ τῆς λέει μυστικά,
 «μάννα χάνου τῆ ζωή μου
 μάννα δὲ θὰ ζήσου πιά.
 Φέρετε τὸν ἔραστή μου,
 νὰ τοῦν γλυκοασπασθῶ,
 τὸ φιλί μου νὰ χαρίσω
 κι ἀπ' αὐτὸν νὰ χωρισθῶ».
 Νὰ κι οὐ ἔραστής της ἦρθε,
 σκύβει τὴν ἐφίλησε,
 κι ἀπάνου στοῦ φιλί του,
 ἔτσι τὸν ἐμίλησε:
 — Ἐραστή μου σὰν πιθάνω,
 δὲ θὰ ἔρθης νὰ μὶ ἰδῆς,
 πῶς θὰ μ' ἔχουν στουλισμένη,
 νὰ μὶ πᾶν στὴ μαύρη γῆς,
 Ἐραστή μου σὰν πιθάνω
 στόλισι τὸν τάφο μου,
 κι τὰ στέφανα τοῦ γάμου
 βάλ'τα στοῦ κεφάλι μου.

(Ἐπαγόρευση Αἰκατερ. Γεωργιάδου. Τὸ τρα-
 γούδι τραγουδιόταν πρὸ 60 ἐτῶν).

21

Πέντι χρόνους πιρπατοῦσα τὸ βουνό, βουνό
 κι ἄλλους πέντι πιρπατοῦσα τοῦ γιαλό, γιαλό.
 Τὴν ἀγάπη μου ζητοῦσα, ἄχ, ποῦ νὰ τὴ βρῶ,
 τὴν ἀγάπη μου ζητοῦσα, ἄχ, ποῦ νὰ τὴ βρῶ.
 Σ' ἔστειλα γιαλί κι χτένι κι καρρα(μ)πουγιὰ
 σ' ἔστειλα κι ἕνα γιουρ(ν)τένι μ' ἰκατὸ φλουριά.

(Ἐπαγόρευση Πανάγιως Ματαυτση).

22

Ν' ἰψὲς βραδί, βραδύτιρα
 κι ἀκόμα κι νουρίτιρα,

παίρνου κουμμάτι σίδηρου
 κι στοῦ χαλκιᾶ τοῦ πήγινα·
 φκιάχνου κλειδὶ κι ἀντίκλειδου
 κι ἀνοίγου τὸν Παράδεισου.
 Βλέπου ψηλές, βλέπου λιγνές,
 βλέπου τὴν κόρη ἀπ' ἀγαπῶ,
 πῶς σειέτι, πῶς λυγίζιτι.
 πῶς βιργουκαλαμίζιτι,
 σὰν τοῦ καλάμ' στὴ θάλασσα,
 ὅταν τοῦ κροῦν τὰ κύματα.

(Ἑπαγόρευση Ἀνέτας Βαρβακᾶ, ἐτῶν 89).

23

Στὰ ψηλὰ τὰ παραθύρια
 κάθου(ν)τι δυὸ μαύρα φρύδια
 κι τὴ θάλασσα ἀγναντεύουν,
 ἀγναντεύουν τὰ καράβια.
 — Βρὲ καλὲ μ' καρabuκύρη,
 πῶρχισι ἀπ' τὸ Μισίρι,
 φουρτουμένους τοῦ φκιασίδι,
 πόσου δίνεις τοῦ φκιασίδι;
 — Μιὰ δικάρα ἔχει τοῦ δράμι.

(Ἑπαγόρευση Ἑλένης Ἀκριβοῦ, ἐτῶν 75).

24

— Τριανταφυλλάκι μ' κόκκινου, γιατί εἶσι μαραμένου;
 νὰ σὶ φιλῶ μαραίνισι, νὰ σὶ κρατῶ κλουνιέσι;
 Μὴν ἄλλουν νιό, μὴν ἀγαπᾶς; Μὴν ἄλλουν νιό, μὴ (μ)παίρνης;
 κ' ἰμένα μὴ παράτησις;

— Κι ἂ δὲ (μ)πιστεύης, ἄπιστι, κι ἂ δὲ (μ)παραπιστεύης
 βάνι βιγλι στοῦ σπῆτι σου, βιγλι κι στὴν αὐλή σου,
 βάλι λιθέντη μ' σφάξι μι, ἀπὰ στὰ γόνατά σου
 κι μάσι μι τοῦ αἶμα μου μὲς σ' ἀψηλὸ μαντήλι
 κι σύρ του στὰ ἴννια χουριά στὰ δικαπέντι κάστρα
 κι ἂ σὶ ρουτήσουν τ' εἶν' αὐτό; τσ' ἀγάπης ζου μ' τοῦ αἶμα,
 ἀγάπη μ' θέλει φρόντισμα, θέλει ταπεινουμένα.

(Ἑπαγόρευση Λουλούδας Καραγιάννη, ἐτῶν 91).

25

— Λιμουνάκι μου ρουϊδάτου

κι άπου περιδόλ' άνθάτου,
 μñν άργήσης κι νυχτώσου.
 — Κι άν νυχτώσης παλληκάρι μ'
 κάτσι νάβγη του φιγγάρι,
 νά σι δγιώ νά σι γνουρίσου.
 κι γλυκά νά σι φιλήσου.

(Ύπαγόρευση Λουλούδας Καραγιάννη).

26

Τώρα τὰ πουλιά, τώρα τὰ χιλιδόνια,
 τώρα οί πέρδικις, τώρα λαλοῦν κι λένι:
 — Ξύπν' άφέντη μου, ξύπνα καλè μ' άφέντη,
 ξύπν' άγκάλιασι κουρμι κυπαρισσένιου
 κι άσπρου νι λιμό, βυζάκια σά λιμόνι,
 σάν του κρύου νιρό, σάν του παχύ του γάλα.

(Ύπαγόρευση Λουλούδας Καραγιάννη).

27

Σαράντα πέντι λιμουγιές
 στούν άμμου φυτρουμένις
 κι ή δική μου λιμουγιά
 στη (μ)πέτρα φυτρουμένη.
 Κάνει λιμόνια κιτρουτά
 κι φύλλα συρματένια.
 κι όποιους τὰ κόψει κόβιτι
 κι όποιους τὰ φάει πιθαίνει,
 κι όποιους τὰ προυτουμυριστή
 άγάπη δè (γ)κερδεύει.

(Ύπαγόρευση Λουλούδας Καραγιάννη).

28

Στούν "Αδη θα κατέβου
 κι στού (μ)παράδεισου,
 του Χάρου ν' άνταμώσου
 δγυò λόγια νά τουν πώ:
 — Χάρι, για χάρισές μι
 σαίτις κουφτιρές,
 νά πάου νά σαϊτέψου
 δγυò τρείς μιλαχροινές.
 Πώχουν στ' άχείλη βάμα,

στοῦ μάγουλου ἰλιές
 κι ἀνάμισα στὰ στήθια
 δγυὸ τρεῖς πουρτουκαλλιές,
 ποὺ κάνουν πουρτουκάλλια
 τοῦ χρόνου δυὸ φουρές.

29

Ν' ἰγὼ εἰμὶ τοῦ ψαρᾶ οἱ γυός,
 οὐ καπιτάνιους οὐ καλός,
 ἔρ ποὺ ξέρου κι ψαρεύου,
 μαῦρα μάτια κιγιαλεύου.
 κι μὶ τῆ (μ)πρώτη καμακιά,
 — ἔλα Χριστέ μ' κι Παναγιά.
 ἔρ κι βγάζου δγυὸ σαρδέλλις,
 δγυὸ μιλαχροινές κουπέλλις.
 Τῆ μιὰ τῆ λένι Μαριγῶ,
 πῶχει τοὺν ἄσπρου τοῦ λιμὸ
 κι τὴν ἄλλη Κατιρίνη
 μιὰ χαρὰ ἦταν κι κείνη.
 Ἢ τρίτη ἢ μικρότερη
 ἦταν ἢ ὁμουργώτιρη.
 Κεῖνου ἦταν τοῦ καμάρι,
 ποιὸν νὰ στείλου νὰ τὴν πάρη.
 Στέλνου τοῦ μήλου λιάζιτι,
 κυδῶνι μαραγκιάζιτι,
 ἔρ κι πάου μοναχός μου,
 ἔλα μάτια μ', ἔλα φῶς μου.
 Ἄν εἶσι μέσα Βαγγιλιά,
 ἔβγα δυὸ λόγια νὰ σὶ πῶ.
 Μέσα εἶνι κι κοιμάτι
 κι κανέναν δὲ θυμάτι.

30

Σὰν κίνησι οὐ μπάς Ζαῖτ'ς στὴ Λάρ'σα γιὰ νὰ πάη,
 μὶ τιτρακόσια χλάμπουρα, μ' ἰζήντα δγυὸ πιγνίδια,
 τ' Δισπότη τοῦ σπὶτ' πιάνει κουνάκ', τ' Δισπότη τοῦ σαράϊ.
 — Φέρτι τσι(μ)πούκι κι καφέ, φέρτι τοῦ μπάς Ζαῖτη.
 — Δὲ θέλου γῶ, Δισπότη μου, τσιμπούκια κι καφέδισ,
 μόν' τοῦ Λινιῶ γυρεύου ἴγῶ, γυναίκα νὰ τοῦ πάρου.
 — Μὰ τοῦ Λινιῶ, δὲν εἶν ἰδῶ, μὰ τοῦ Λινιῶ μας λείπει . . .

— Κι τ' εἶν' αὐτὰ Δισπότη μου, τ' εἶνι πού κουβιντιάζεις;
 Ἰγὼ τοῦ Λέν' τοῦ λόγιασα στοῦ Γκιούλ μπαξέ· κιντάεϊ...
 Χᾶλλῃλ γυναίκα ἔστειλι, Χαλλῃλ γυναίκα στέλνει:
 — Πέταξ', Λινιώ μ', τοῦ μάγγανου, πέταξ' κι τοῦ θιλόνι
 κι οὐμπὰς Ζαίτης σὶ ζητεῖ γυναίκα νὰ σὶ πάρη...
 Κι ἡ Λινιώ οὐργίστικι, κλαίει κι ἀναστινάζει.
 — Σώπα, Λινιώ μου, κι μὴ (γ)κλαῖς κι μὴν ἀναστινάζεις,
 ν' ἴσ', ἔχει ἄσπρα, νὰ χαρῆς, φλουριά νὰ καμαρώσης,
 ν' ἔχει κι πάπλουμα χρυσὸ νὰ στρώνης νὰ κοιμᾶσι.
 — Φουτιά νὰ κάψ' τὰ ἄσπρα του κι λάβρα τὰ φλουριά του
 κι μιὰ τρανῆ τρανὴ φουτιά, νὰ κάψ' τοῦμπὰς Ζαίτη·
 ν' ἴγὼ θέλου τοῦ ταίρι μου, τοῦ ταίρι πού τιριάζου,
 νὰ κάνουμι κι τῆ χαρά, νὰ μοιάζ' μι παναῦρι.
 (Ἵπαγόρευση Αἰκατερίνης Σμυρλῆ).

31

Πανάθυμᾶσι Μπουγδανιά
 κ' ἴσὺ κι τὰ πουτάμια σ',
 ἔχεις πουτάμι' ἀπέραντα,
 βουνὰ κατακλεισμένα.
 Ἔστειλα τοῦ γιράκι μου
 νὰ πάη, νὰ ῥθῆ, νὰ φέρη,
 νὰ πάρη πάπια π' τοῦ γιαλὸ
 κι χήν' ἀπ' τοῦ Βαρδάρι
 κι οὐδ' ἦρθι κι οὐδι φάνηκι
 κι οὐδι χαρτὶ μὶ στέλνει.
 Ἄν τ' οὐβρι νιὸς νὰ τοῦ χαρῆ
 κι πίσου νὰ τοῦ στείλη
 κι ἂν τ' οὐβρι κόρη ν' ἔμουρφη
 γυναίκα νὰ τὴν πάρου
 κι ἂν τ' οὐβρι καμμιὰν ἄσκημη
 νὰ τὴν πανουπροκίσου·
 νὰ δώσου στάβλοι μ' ἄλουγα,
 κι δγυὸ στάβλοι μουλάργια,
 νὰ δώκου χίλια πρόβατα
 κι δγυὸ χιλιάδεις γίδια,
 νὰ δώκου κι τῆ θάλασσα
 μὶ ὅλα τὰ καράβια,
 νὰ δώκου κι τοῦ (γ)κὺρ Βουργιὰ
 νὰ τὰ καλαρμνίζη.
 (Ἵπαγόρευση Αἰκατ. Σμυρλῆ).

Μπιρδεύτηκι μιὰ λιμουριά
 μι μιὰ νιραντζουπούλα,
 ν' ἔτσι μπιρδεύτηκα κ' ἰγῶ
 μι μιὰ γειτονοπούλα.
 — Γειτόνισσα, διμόνισσα,
 κακιὰ γειτουνουπούλα,
 ποὺ ἤρθα κι δὲ μ' ἄνοιξις
 ἀπ' τὴν παραπουρτούλα.
 — Νὰ ἤξερα λιθέντη μου,
 πῶς ἦταν ἡ ἀφιντιά σου,
 νὰ πιταχτῶ σὰν πέρδικα
 μέσα στὴν ἀγκαλιά σου.

(Ἵπαγόρευση Ἀστερίου Καραγιώργη).

κι χαμηλὰ νὰ πέση,
 νὰ γίνη τοῦ κουρμάκι του
 λιανὰ λιανὰ κουμμάτια.
 Ξήντα γιατροὶ νὰ πάριτι
 Θέλου νὰ τοὺν καταραστῶ
 κι πάλι τοὺν λυπᾶμι . . .
 Σί κυπαρίσσι ν' ἀνοιβῆ
 νὰ τοῦ κουρφουλογήση,
 ἀποὺ ψηλὰ νὰ γκριμιστῆ
 σὶ τὶ (ν)ταβέρνα κάθιτι,
 σὶ τὶ δμουρφου τραπέζι,
 τίνους χιράκια τοὺν κιρνοῦν
 κι τὰ δικά μου στέκουν,
 τίνους ματάκια τοὺν θουροῦν
 κι τὰ δικά μου τρέχουν! . . .
 στὰ σύννιφα νὰ κάτσου!
 Ν' ἀγνάντιθα τὴ Ρούμελη,
 τῆς Κρήτης τὰ (μ)πουγάζια,
 νὰ δγιῶ γιὰ τοῦ γιάρετη μου,
 νὰ δγιῶ γιὰ τοῦ πουλί μου
 Νᾶμαν πουλι νὰ πέταγα,
 πουλι γιὰ νὰ πιτάξου,
 στοὺν οὐρανὸ γιὰ ν' ἀνιβῶ,

κὶ ξῆντα νουσουκόμισ,
 νὰ γιάνουν τοῦ κουρμάκι του,
 νὰ γιάνουν τὶς πληγές του.

(Ὑπαγόρευση Χριστοδοῦλου Βούλγαρη)

Β΄ ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ

1

Γίνιτι γάμους γίνιτι, γίνιτ' ἀρχουντουγάμους,
 ἀρχουντουγυὸς παντρεύιτι μὶ' ἀρχουντου θυγατέρα
 κὶ κάλισαν ἰνιὰ χουριὰ κὶ δικαπέντι κάστρα.
 Μὶ κάλισαν κὶ στή χαρὰ νὰ πάου νὰ στιφανώσου.
 Φκιάνου στιφάν' ἀπού φλουρί, κηριὰ μαλαματένια,
 κὶ τὰ στιφανουδέματα μ' ἀγνὸ μαργαριτάρι.

(Ὑπαγόρευση Πανάγιως Ματαυτση. Τραγουδιόταν καὶ τραγουδιέται κατὰ τὴν ἔναρξη τοῦ στολίσματος τῆς προίκας).

2

Δὲν τοῦ πιστεύου μάννα μου
 τοῦ πῶς θὰ γίν' ἡ γάμους,
 ἂν δὲ βαρέσουν τούμπανα
 κὶ δὲ σφαχτῆ ἡ τράγους.

(Τραγουδιόταν κατὰ τὴν παραμονὴ τῆς ἡμέρας τοῦ γάμου, ὅταν σφαζόταν ὁ τράγος).

3

Μιὰ Παρασκευὴ κὶ ἓνα Σαββάτου θράδου,
 ἡ μάννα μ' μ' ἔδιουχνι κ' ἡ σκύλα ἀδιρφή μου
 κ' ἡ πατέρας μου κὶ αὐτὸς μὶ λέει: Φεύγα
 παίρνου ἴνα στρατί, τουρῶ ἴνα μουνουπάτι,
 βρίσκου ἴνα διντρί, ψηλὸ σὰν κυπαρίσσι,
 στέκουμι τοῦ ρουτῶ κὶ τοῦ καλουξιτάζου:
 Ποῦ νὰ βραδυαστῶ, κὶ ποῦ νὰ μείν' ἀπόψι;
 Ἴὰ ἡ ρίζα μου κὶ δέσι τ' ἄλουγό σου,
 ἰὰ κ' ἡ κλώνους ζουμ' κὶ ἀσκάλου τ' ἄρματά σου,
 ἰὰ κ' ἡ ἴσκιους ζουμ κὶ πέσι κὶ κοιμήσου.

(Ὑπαγόρευση Λουλούδας Καραγιάννη. Τραγουδιόταν ἀπ' τὴ νύφη κατὰ τὸ δεῖπνο τὸ οἰκογενειακὸ, τοῦ Σαββάτου τῆς Κυριακῆς τοῦ γάμου).

4

Ἡ Μαρουδιά καθόντανι
 στής μάννας της τοῦ γόνα,
 κ' ἡ μάννα της τὴν ἔλιγι:
 — Σήκου ἀπάνου Μαρουδιά!
 συ(μ)πιθιροὶ μᾶς ἦρθανι. . .
 — Κι ἂν ἦρθαν, καλῶς ἦρθανι.
 Βάλ'τι σκαμνὶ νὰ κάτσουни,
 θρουνὶ νὰ τοὺς θρουνιάσουμι.
 Δόσ' τι γλυκὸ νὰ κираστοῦни.

(Ὑπαγόρευση Πανάγιως Ματαυτοῆ. Τραγουδιόταν ὅταν τὸ συμπεθεριακὸ πλησίαζε στὸ σπίτι τῆς νύφης νὰ τὴν παραλάβη γιὰ τὴ στέψη.

5

— Νύφη μ', νιόνυφη μ' καμαρουμένη,
 ποιὸς σὶ τῶμαθι νὰ καμαρώνης;
 — Μάννα εἶχα ἰγὼ καμαρουμένη
 κι μὶ τῶμαθι κι καμαρώνου.
 Ἡ μάννα μου μὶ στόλιζι
 κι οὐ κύρης μου μ' ἀρμάτουни.

(Τραγουδιόταν κατὰ τὴν ὥρα ποὺ τὴ νύφη οἱ γύρω της γυναῖκες ἀρχίζαν νὰ τὴ στολίζουν μὲ τὰ νυφικά).

6

Κάτου στὶς μηλιές τὶς πουλυανθοῦσις,
 παίζουни ὄργανα λαλοῦни πιγνίδια.
 Ἔχουни κι μιὰ νιά, μιὰ στουλισμένη
 κι ἀποῦ τ' ἄρματα καρδιές μαραίνει.
 Τρέχουни τὰ νιρά, τρέχουни οἱ θρύσις,
 τρέχουни κι ἀρχου(ν)τις νὰ δγιοῦни τὶς νύφης
 κ' οἱ ἀρχόντισσις νὰ τὶς στουλίσουни,
 κι ἀρχουντόπουλα γιὰ νὰ τὶς ράνουни.
 Ἔβγα μάννα μου νὰ ράν'ς τὴν νύφη
 θέλεις μάλαμα, θέλεις ἀσήμι
 κι σπειρὶ μαργαριτάρι
 στοῦ λιμὸ κι στοῦ κιφάλι.

(Ὑπαγόρευση Ἑλένης Παπανικολάου. Τραγουδιό-

ταν σὲ συνέχεια μὲ τὸ προηγούμενο, μετὰ ἀπὸ τὸ
στόλισμα τῆς νύφης).

7

Ἔβγα μάννα μου νὰ δγῆς τὸν ἥλιου
κι ἂν ἰβράδουασι γιὰ νὰ πααίνου.
Ἄν' ἰβράδουασι γιὰ νὰ πααίνου
κι ἂν εἶνι νουρῖς μαννά μ' νὰ μείνου.
— Ξένου μου πουλί, ξένου μ' ἀηδόνη,
ποῦ ἤσουν ψὲς κι ποῦ θὰ μείνης βράδου;
— Ψὲς στή μάννα μου κι αὔριου στὰ ξένα,
στὰ πιθιρικά μ' τ' ἀγαπημένα.
Στὰ πιθιρικά μ' τὰ ξακουσμένα,
στὰ ἑτραδέρφια μου τ' ἀγαπημένα.

(Ἑπαγόρευση Πανάγιως Ματαυτση κ.ἄ. Τραγουδιό-
ταν κατὰ τὴν ὥρα ποῦ πλησίαζε ἡ στιγμή τῆς ἀπο-
χώρησης τῆς νύφης ἀπ' τὸ πατρικὸ σπίτι).

8

Τώρα πήραμι, τώρα θὰ πᾶμι,
τώρα χόρτασι καλή μου μάννα
ἀπ' τὰ σπίτια σου κι τὶς αὐλές σου
κι ἀπ' τὶς σκάλις σου τὶς μαρμαρένις. . .

(Ἑπαγόρευση τῶν ἄνω. Ἐλέγετο κατὰ τὴν ἔξοδο
τῆς νύφης ἀπ' τὸ πατρικὸ σπίτι, στὴν αὐλή).

9

Ἄσπρη μου τριανταφυλλιά,
χαμαϊδὴ μου λιμουριά,
χάρισές με τ' ἄνθη σου.
Χάρισές με τ' ἄνθη σου,
κι τοῦ λουλουδάκι σου.
Νὰ τοῦ θάλου σήμιρα,
σήμιρα τῆ (γ) Κυριακῆ
κι ταχιά τ' (μ) Παρασκευῆ·
νὰ μαράνου τρεῖς, ἰνιὰ,
τρεῖς, ἰνιὰ - τρεῖς, δώδικα
κι τῆς χήρας τοῦν ὕγιὸ
ποῦρθι κι μὲ γέλασι.

(Ἑπαγόρευση τῶν ἄνω. Τραγουδιόταν, ὅταν

χορευόταν ή προίκα, στην αύλη του σπιτιού της
 νύφης, σαν «ζερβός» χορός).

10

Καλῶς τὰ μάτια μ' ποῦρθανι
 κι φέραν τὸν ἀγέρα
 κι φέραν τὴν ἀγάπη μου (τὸ πουλάκι μου)
 ποῦταν μακρυὰ στὰ ξένα.
 Ἐπήραμι τὴν πέρδικα
 τὴ μυριουπλουμισμένη
 κι ἀφήσαμε τὴ χώρα της
 σὰ χώρα κουρσιμένη.

(Τραγουδιόταν, ὅταν τὸ συμπεθεριακὸ ἔφτανε
 στὸ σπίτι τοῦ γαμπροῦ, μετὰ ἀπὸ τὴ στέψη).

11

— Ἄγρια πιριστιρούδα μου
 κι χαμαῖδι τρυγὸνα μ',
 σ' ὄλουν τὸν κόσμου ἡμιρη,
 σ' ἰμένα στέκεις ἄγρια.
 Ρίξι τὴν ἀγριουσύνη σου
 κι ἔλα στοῦ γόνα μ' κάτσι,
 νὰ μὴ κινῶς γλυκὸ κρασί,
 νὰ τραγουδᾶς νὰ πίνου.
 — Δὲν ἔρχουμι λιβέντη μου,
 στοῦ γόνα σ' γὼ νὰ κάτσοι,
 γιατί θὰ βγῆς νὰ πιनिφτῆς
 μπρουστὰ στὰ παλληκάρια,
 πὼς φίλησες μιὰν ἔμουρφη,
 μιὰ χαμαῖδι τρυγὸνα,
 «ποῦχι τ' ἀχειλί κόκκινου
 κι ἔβαψι τοῦ δικό σου.
 Μὴ τοῦ μαντήλι μ' τῶσυρα
 κι ἔβαψι τοῦ μαντήλι μ'.
 Πέντι πουτάμια τῶπλυναν
 κι ἔβαψαν κιὰ τὰ πέντι,
 πέρδικα πάει νὰ πχῆ νιρὸ
 κι ἔβαψαν τὰ φτιρά της,
 στοὺς κάμπους τὰ ξιτίναξι
 κι ἔβαψ' οὐ κάμπους ὄλους».

(Ύπαγόρευση Δημ. Μυλωνά και ἄ. Τραγουδιόταν, ὅταν γινόταν ὁ «νταρός». Διανομή ἀπ' τὴ νύφη δώρων στοὺς συγγενεῖς τοῦ γαμπροῦ).

12

Ἐντὶς τι νὰ πααίνουμι
 προμοῦ μᾶς βαριθοῦνι,
 τῆς γειτονιάς οἱ ἔμουρφις
 θέλουν νὰ κοιμηθοῦνι.
 Πάπια τοῦ γιαλοῦ
 μὴν ἀγαπᾶς ἀλλοῦ.
 Ἄστρονόμισσα.
 παλιὰ γειτόνισσα.
 Σ' αὐτὸ τὸ σπίτι ποῦρθαμι
 πέτρα νὰ μὴ ραγίσῃ
 κι ὁ νοικοκύρης τοῦ σπιτιοῦ
 χίλια χρόνια νὰ ζήσῃ.
 Ἄστρο τῆς αὐγῆς,
 πῶς ἄργιασις νὰ βγῆς.
 Ἄστρονόμισσα,
 παλιὰ γειτόνισσα.
 Ἰμεῖς ἰδῶ δὲν ἦρθαμι
 νὰ φᾶμι κι νὰ πχιοῦμι,
 μόνο σᾶς ἀγαπούσαμε
 κ' ἦρθαμι νὰ σᾶς δγιοῦμι.
 Ἐβγα νὰ σὶ δγιῶ,
 νὰ παρηγουρηθῶ.
 Ἄστρον τῆς αὐγῆς,
 γιατ' ἄργιασις νὰ βγῆς.

(Ύπαγόρευση Παναγ. Ματαυτσῆ κ. ἄ.. Τραγουδιόταν καὶ τραγουδιέται ὅταν ὁ «σύδικνος» μὲ τὴν οἰκογένειά του, μὲ τὴ συνοδεία τῶν ὀργανοπαικτῶν κλπ., ἔφευγε γιὰ τὸ σπίτι του, ἀπ' τὸ σπίτι τοῦ γάμου).

13

Γαμπρέ μου σὶ πιρικαλῶ,
 σὶ βάζου κι μινέτι,
 ν' ἀφήνης τὴ (γ)κουπέλλα μας
 νᾶρχιτι νὰ μᾶς βλέπη.
 Τὴ (γ)κόρη μας τὴν εἶχαμι

σὰ κόλλα διπλουμένη
 κι τώρα τὴ χαρίζουμι
 σὶ σένα τοῦ λιβέντη.
 Τὴ (γ)κόρη μας τὴν εἶχαμι
 σὰν τ' ἄσπρου λουλουδάκι
 κι τώρα τὴ χαρίζουμι
 σὶ σὲ παλληκαράκι.

(Ὑπαγόρευση Παναγ. Ματαυτση. Εἶναι νεώ-
 τερο, καὶ τραγουδιέται κατὰ τὴν ὥρα ποὺ οἱ
 σπιτικοὶ τῆς νύφης φεύγουν ἀπὸ τὸ σπίτι τοῦ
 γάμου, ἂν κατὰ τὸ γάμο τηρηθοῦν κάπως τὰ
 παλιὰ ἔθιμα).

14

Δός μου πατέρα τὰ προικιά,
 δός μου κι τὴν ἰφκὴ σου
 κι ξέγραψί μι ἀπ' τὰ χαρτιά σ'
 δὲν εἶμι πιὰ δικὴ σου.
 Τὴ νύφη νὰ ξιγράψιτι,
 πὸ τοῦτα τὰ διφτέργια.
 φεύγει ἀπ' τὴ μανούλα της
 κι πάει σὶ ξένα χέρια.
 Ποιὸς ἦταν ἡ προυξινητῆς
 ποὺ ἔφαγι κανέλλα
 κι ἀντάμουσι τοὺν αἰτὸ
 μ' αὐτὴ τὴ (μ)πιριστέρα.
 Γαμπρὸς εἶνι γαρύφαλλου
 κ' ἡ νύφη πιριστέρα.
 Νουνὸς βάζει τὰ στέφανα
 κι τὴ χρυσὴ κουρδέλλα.
 Νὰ ζήσ' ἡ νύφη κ' ἡ γα(μ)πρός,
 νὰ ζήση κ' ἡ κουμπάρους,
 νὰ ζήσουν τὰ πιθιρικὰ
 νὰ κάμουν κι ἄλλους γάμους.
 Κουμπάρους εἶνι ἄξιους
 καράβι ν' ἀρματώση
 κι τὰ σκοινιά τοῦ καραβιοῦ
 νὰ τὰ μαλαματώση.
 Νὰ ζήσητι, νὰ ζήσητι
 κι νὰ πουλυχρουνίσητι.

Τὸ τελευταῖο δίστιχο τραγουδιέται μὲ διαφορετικὸ τόνισμα μετὰ ἀπὸ τὸ τραγούδιμα κάθε στροφῆς τοῦ τραγουδιοῦ αὐτοῦ, σὰν ἐπωδός.
(Ὑπαγόρευση Παν. Ματαυτσή. Τραγουδιέται κι αὐτὸ καὶ τώρα, ὅταν ἀπ' τὸ σπῖτι τῆς νύφης βγάζουν τὴν προίκα - τὸ ρουχισμό της - στὴν αὐλὴ γιὰ νὰ τὴν μεταφέρουν στὸ σπῖτι τοῦ γαμπροῦ, ἂν στὸ γάμο τηρηθοῦν μερικὰ ἀπ' τὰ παλιὰ ἔθιμα).

Γ' ΠΟΥ ΥΜΝΟΥΝ ΤΟ ΗΘΙΚΟ ΚΑΙ ΣΤΗΛΙΤΕΥΟΥΝ ΤΟ ΑΝΗΘΙΚΟ

1

Ἕνας κουντός, κουντούτσικος, εἶχ' ὄμουρφη γυναίκα,
τοὺν ζούλιψαν οἱ ἄρχουντις κι ὄλ' οἱ κουτζαμπασήδης,
βαρὺ χρέους τοῦ ρίξανι, χαράτσι νὰ πληρώση·
— Νὰ σὶ χτινίσου λυγιρῆ, νὰ πάου νὰ σὶ πουλήσου.
— Μὴ μὶ πουλεῖς, ἀφέντη μου, μὴ μὶ πουλεῖς καλέ μου,
ἰμάς θιὸς μᾶς ἔδουσι ἀμπέλια κι χουράφια. . .
Ἄπου τοῦ χέρ' τὴν ἄρπαξι κι στοῦ τσαρσί τῆ (μ)πῆγι.
Δγιαλαλητάδης ἔβαλι, σ' ὄλους τοὺς μαχαλάδης:
«Πουλάει κουντὸς τῆ λυγιρῆ, πουλάει τῆ μαουρομάτα. . .».
Κανὲς δὲν πηλουγήθηκι, κανὲς δὲν πηλουγιέτι,
μόν' τοῦ χουτζάρικου πιδί, κείνου ἀπηλουγιέτι:
— «Πόσου, κουντέμ', τῆ λυγιρῆ, πόσου τῆ μαουρομάτα;»
— Χίλια φλουριά στ' ὄνα τοῦ χέρ' κι δγυὸ χιλιάδης στ' ἄλλου,
κι τοῦ λιγνὸ της τοῦ κουρμί, ξαγορασμὸ δὲν ἔχει. . .
Ἄπου τοῦ χέρ' τὴν ἔπιασι, στοῦ σπῖτι τοῦ τὴν πάει,
στὰ γόνατα γαυνάτισι, στὸ στόμα τῆ φιλάει. . .
Πουλάκι πάισι κι ἔκατσι ἔξου στοῦ (μ)παλκουνάκι,
δὲν κιλαηδοῦσι σὰν πουλί, σὰν ὄλα τὰ πουλάκια,
μόν' κιλαηδοῦσι κι ἔλιγι μ' ἀνθρώπινη κουβέντα:
Φιλάει ἄδιρφὸς τὴν ἀδιρφή, κανένας δὲν τοῦ ξέρει. . .
Τότι κι αὐτὸς σταμάτησι, ρουτάει, ξαναρουτάει:
— Κόρη μ' πὸ ποῦ εἶν' ἡ μάμμα σου, πὸ ποῦ ἔνι κ' ἡ πατέρας;
— Ἡ μάμμα μ' ἀπ' τὰ Γιάννινα κι οὐ κύρη μ' ἀπ' τῆ (μ)Πόλη,
κι οὐ μικρός μου ἀδιρφός, ἔπο χρόνια τουρκιμένους. . .
Ἄπου τοῦ χέρ' τὴν ἄρπαξι κι στοῦ (γ)κουντὸ τὴν πάει:
— Πάρι κουντέ μ' τῆ λυγιρῆ, πάρι τῆ μαουρομάτα
κι τὰ φλουριά ποῦ σ' ἔδουσα, χαλάλ' τῆς ἀδιρφῆς μου. . .

(Ύπαγόρευση Χρήστου Παπανικολάου. Σὰν τραγούδι, πολὺ παλιό). Σημ. Παραλλαγή τοῦ τραγουδιοῦ αὐτοῦ ὑπάρχει στὸ τέλος τῆς Συλλογῆς μας, ἀπ' ἄλλο χωρὶο παρμένη.

2

Πραγματιφτῆς πινέφτικι, μέσα στὸ πανηγύρι,
πολλές, πολλές πῶς φίλησι, ξανθιές κι μαυρουμάτις,
μὰ σὰν τῆς Μάγδους τοῦ φιλι ἄλλου φιλι δὲν εἶδι,
ἄσπρο ἦταν σὰ ζάχαρη, γλυκὸ ἦταν σὰν τοῦ μέλι.
Κι ὁ Γιαννακούλας τ' ἄκουσι κι τὸν καλουρουτάει:
— Γιὰ πές μας, πές πραγματιφτή, ποιές ἔχεις φιλημένες,
ποιά Μάγδω λές πῶς φίλησις κι ἀκόμα τοῦ θυμάσι;
— Τῆ Μάγδου ἀπὸ τὰ Γιάννινα, στὴ Λάρ'σα παντριμένη.
Κι οὐ Γιαννακούλας θύμουσι, τοῦ Μαύρου του σιμώνει:
— Δύνασι, Μαύρε μ', δύνασι στὴ Λάρ'σα γιὰ νὰ πᾶμι;
— Δύναμι, ἀφέντη μ', δύναμι στὴ Λάρ'σα γιὰ νὰ πᾶμι,
ἂν μ' ἀρτιρίσης τῆ (ν)ταγῆ καὶ δίχως χαλινάρι.
Πάει θρίσκει τῆ γυναίκα του μὲ πέντε ἔξι φίλοι,
λιανὰ κουμάτια τ' ν' ἔκανι κι στοῦ δισάκ' τῆ θάνει,
στὴ μάννα της τὴν πῆγινι, στὴ μάννα της τὴν πάει
κ' ἡ μάννα της τὸν ρώταγι κι τὸν ξαναρουτάει:
— Γαμπρέ μου τὶ μάς ἔφερεις ἀπὸ τὸ πανηγύρι;
— Ἄπλωσε τὸ χεράκι σου μέσ' στὸ διπλὸ δισάκι,
νὰ δγῆς τῆ θυγατέρα σου ἀπὸ τὸ πανηγύρι.
(Ύπαγόρευση Δημ. Μυλωνᾶ).

3

— Βλέπεις ἰκεῖνου τοῦ ἰβουνό, τοῦ κορφανταριασμένου;
ἐκεῖ κοιμάτι μιὰ ξανθιά, μιὰς χήρας θυγατέρα.
Τὸ πῶς νὰ τῆ ξυπνήσουμι, τὸ πῶς νὰ τῆς τὸ ποῦμι:
Ξύπνα καημέν' Ἀναστασιά, ξύπνα καημένη Ρούσα,
κάτι μάς πῆρ' ἡ χαραυγή, τὸ δόλιο μεσημέρι,
ποὺ πᾶν οἱ κόρες γιὰ νιρό, κι ἔμουρφις στὴ θρύση.
ΠΑίρνου κ' ἰγῶ τοῦ Μαύρο μου καὶ πᾶ' νὰ τὸν ποτίσου,
βρίσκω μιὰ κόρη πῶπλυνι κι μουσχουσαπουνιόταν.
— Καλὴ μερὰ σου λυγιρή!
— Καλῶς τουν τὸ λιθέντη!
— Νιρό, κόρη μ', κι δίψασα, τοῦ Μαύρου νὰ ποτίσου...
Σαράντα τάσια ἔβγαλι, στὰ μάτια δὲν τὴν εἶδα

κι άπάνου στὰ σαράντα δυò γυρίζει κι μι βλέπει.

— Τι έχουν κόρη μ' τὰ μάτια σου και είναι δακρυσμένα;

— Τήν άρριβώνα μ' έχασα, τ' άρραβουσιαστικού μου.

Παίρνου άλυσίδις δένουμι κι κάτου κατιβαίνου,

βρίσκου δυò φίδια ζουντανά κι ούχιές κουβαριασμένες. . .

— Τράβα μι, κόρη μ', για να βγώ κι άπάνου για ν' άνέβου. . .

— Σάν πόσους νιους να γέλασα λιβέντη μ', σάν ισένα. . .

— Τράβα μι, κόρη μ', για να βγώ κι άπάνου να άνέβου,
γιατ' είμι γυòς τής Άστραπής, θ' άστράψου κι θα κάψου! . . .

(Ύπαγόρευση Μαρίας Ματσιώλα, έτών 63).

4

Κάθουνταν, Μάγδου, κάθουνταν στού Γιάννη τού σαράϊ,

κάθουνταν κι γυαλίζουνταν, τὰ νιάτα της κοιτούσι:

«Για ιδές τι νιάτα π' έχου γώ, κουρμι σάν κυπαρίσσι,
νάχα τούν Κώστα μιὰ βραδυά, στη στρώσ' άπού κοιμάμι! . . .»

Νά τους κι ού Κώστας πώρχιτι μι τού δγιουλι στού χέρι,

τή Μάγδω καλησπέρισι κι τή χαμουγιλάει. . .

— Έλα βρε Κώστα μιὰ βραδυά, στη στρώσ' άπού κοιμάμι. . .

— Σκιάζουμι, Μάγδου μ', σκιάζουμι, φουβουμ' άπού τού Γιάννη·
πιάνει τὰ φίδια ζουντανά, τ' άρκούδια μουρσουμένα! . . .

— Ού Γιάννης πάει στη ξενητιά, θα κάνη πέντι μήνις.

Γιλάσκι ού Κώστας κι έμεινε στης Μάγδωσ ένα βράδυ,

να κι ού Γιάννης κι έρχιτι μι τού σπαθι στού χέρι,

τήν πόρτα δίνει μιὰ κλουτσιά κι νάτος μέσα μπαίνει,

τού (γ)Κώστα πιάν' άπ' τò γιακᾶ κι τούν πουλυξιάζει:

— Τι θές ρε Κώστα κ' ήρθις δώ, στη Μάγδω αυτό τò βρόδου;

— Έη Μάγδου μι άπάτησι κι έμειν' αυτό τò βράδυ! . . .

— Άι στο καλό ρε Κώστα μου και να καλοβαδίζις,

Τη Μάγδω θα τή σφάξου 'γώ! . . .

Τήν κάν' χίλια κομμάτια! . . .

(Ύπαγόρευση Δημ. Μυλωνά. Τραγουδούσαν τò τραγουδι αυτό, καθως κι άλλα που καθ' ύπαγόρευσή του γράφτηκαν, οί γονείς του).

5

— Μαρή ψηλή, μαρή λιγνή,

μαρή μαυρουματούσα,

ν' ισυ τούν ᾶ(ν)τρα μ' αγαπάς,

τούν ᾶ(ν)τρα μου γυρεύεις.

Θὲ νὰ σὶ κόψου τὰ μαλλιά,
 θεὲ νὰ σὶ ριζιλέψου.
 — Κι ἂν θὰ μὶ κόψης τὰ μαλλιά
 κι ἂν θὰ μὶ ριζιλέψης,
 τρία Σαβδάτα θὰ λουστῶ,
 πάλι μαλλιά θὰ βγάλου
 κι ἕνα Σαββατουκύριακου
 θὰ στολιστῶ, θ' ἀλλάξου·
 πάλι τὸν ἄ(ν)τρα σ' θ' ἀγαπῶ,
 τὸν ἄ(ν)τρα σ' θὰ γυρεύου. . .

(Ὑπαγόρευση Δημητρίου Χ. Σταμπουλῆ, πο-
 λὺ παληό, ἐπιτραπέζιο).

6

Μιὰ κόρη μὲ Ἀγραφιώτισσα, μιὰ μικρουπαντριμένη,
 μασούριζι, καλάμιζι κι λιανουτραγουδοῦσι.
 Ἐχ' ἀσημένιου ἀργαλειὸ καὶ φιλιδισένιου χτένι,
 στοὺν οὐρανὸ τ' ἀδυάζιτι, στοὺς κάμπους τὸ τυλίγει.
 Πραματιφτῆς ἐπέρασι καὶ τὴν καλημερνάει:
 — Καλὴ μερὰ σου λυγιρὴ!

— Καλῶς τουν τοῦ λιβέντη!

— Κόρη μου δὲν παντρεύισι, ἄντρα γιὰ νὰ μὲ πάρης;
 — Τὸ πῶς μὲ λὲς νὰ πα(ν)τριφτῶ, ἄ(ν)τρα γιὰ νὰ σὶ πάρου,
 πῶχου ἄ(ν)τρα στὴ ξινητιά κι λείπει δέκα χρόνια,
 κι ἄλλα δέκα καρτιρῶ νὰ ἔρθη οὐ καλὸς μου;
 — Κόρη μ' ἰγὼ εἶμι ἄντρας σου, ἐγὼ εἶμι κι ὁ καλὸς σου!
 — Ἄν εἶσ' ἐσὺ οὐ ἄντρας μου, ἂν εἶσι κι οὐ καλὸς μου,
 πὲς μου σημάδια τοῦ σπιτιοῦ, τὰ τὶ σημάδια ἔχει. . .
 — Ἐχεις μηλιὰ στὴν πόρτα σου, κι κλήμα στὴν αὐλή σου!
 — Πὲς μου σημάδια τοῦ κορμιοῦ, τὰ τὶ σημάδια ἔχου. . .
 — Ἐχεις ἐλιά στὸ μάγουλο, ἐλιά στὴν ἀμασχάλη
 κι ἀνάμισα στὰ στήθια σου ὀλόχρυσο φεγγάρι. . .

(Ὑπαγόρευση Δημ. Χ. Σταμπουλῆ. Τραγουδιόταν
 πρὸ 60ετίας σὰν ἐπιτραπέζιο καὶ μὲ γρήγορο ρυθμὸ
 σὰν χορευτικό).

7

— Βαγγιλούδα μ' μὴν ἀλλάζης,
 μὴ (μ)πουλυστουλίζισι,
 ἀπ' τοῦ σπίτι σου μὴ βγαίνης
 καὶ μὴ ξιμουαλίζισι.
 Θὰ σὶ πάρουνι οἱ Τοῦρκοι,

θα σὶ πᾶνι στοῦ τζαμί,
 θα σὶ κόψουν τὰ μαλλιά σου,
 θα σὶ βάλουν φιριτζέ.
 Θα σὶ λέν: Χανούμ Σουλτάνα,
 θα σὶ λέν Καντίν Φατμέ,
 Βαγγιλούδα μ' μὴν ἀλλάζης
 μὴ πουλυστουλίζισι.
 — Ν' ἰγώ, μάννα μ' θα τουρκέψου,
 στοῦ σαράϊ θα ἀνιβῶ,
 Τούρκουν ἄντρα, ἴγώ θα πάρου,
 τὸν Ἰσλάμ ὅπ' ἀγαπῶ.

(Ὑπαγόρευση Ἀννέτας Βαμβακᾶ. Προερχόμε-
νο ἀπ' τὴ ΒΑ Μακεδονία. Τραγουδιόταν πρὸ
60 ἐτῶν).

8

Τώρα τοῦ βραδὺ βραδάκι
 χόριθαν οἱ παντριμένις,
 χήρις κι ἄρριβουνιασμένις.
 Χόριβι κ' ἡ Γираκίνα
 στουλισμέν' ἄρματουμένη,
 ποὺ σπὴν ἱκκλησιὰ πααίνει. . .
 — Κάνι, κόρη μ', τοῦ σταυρό σου! . . .
 — Τὶ σταυρὸ μὶ λὲς νὰ κάνου;
 ἴγώ Τούρκουν ἄντρα θα πάρου
 κι ἄλουγου θα καθαλ' κέψου,
 στοῦ παζάρ' θα ξιπιζέψου.
 Νὰ μὶ δγιούν οἱ παντριμένις,
 χήρις κι ἄρριβουνιασμένις.

(Ὑπαγόρευση Ἑλένης Ἀκριβοῦ. Τραγουδιό-
ταν πρὸ 60ετίας. Χορὸς συρτός).

9

— Λιβέντη μου τοῦ φέσι σου, μὴν τοῦ πουλυβαίζης
 κι πέφτουν τὰ γαρύφαλλα κ' ἰμένα βαλαντώνεις.
 Ἄντραδιρφι κι ἄν μ' ἀγαπᾶς, κι ἄν θέλης νὰ μὶ πάρης
 τὸν ἀδιρφό σου σκότῳσι κι τότε νὰ μὶ πάρης.
 — Καὶ τὶ ἀφορμὴ ἐγὼ νὰ βρῶ, γιὰ νὰ τότε σκοτώσω;
 — Ἐσᾶς ὁ Θεὸς σᾶς ἔδουσι ἀμπέλια κι χουράφια,
 βάλτι νὰ τὰ μοιράσητι.

Ὅπ' εἶνι μέση κι καλό, κράτα γιὰ μερτικό σου,
 κι ὅπ' εἶνι ἄκρη κι ἀχαμνό, δὲς το τὸν ἀδιρφό σου,

τότι θὰ τῶδρις ἀφορμῆ· ρίξι κι σκότωσέν τουν...
(‘Υπαγόρευση Ἰφ. Μήλιου).

10

Μιά μάννα εἶχι ἓνα γυό, κατσαρὸ μιλαχροινό,
ἔν’ ὠραῖο παλληκάρι, ὦ χαρὰ πού θὰ τοὺν πάρη.
Τοὺν ἀγαπούς’ ἢ γειτουριά, γειὰ σ’ ἀγάπη μου παληά,
ἔρ τοὺν ἀγαπᾶ κ’ ἢ Ρούλα, γειὰ σ’ ἀγάπη μου κινούργια.
Τοὺν ἀγαπᾶ κ’ ἢ μάννα του, φουρτούνα κι τρουμάρα του
κι ἄντρα θέλει νὰ τοὺν πάρη, κι στιφάνι νὰ τοὺν βάλη.
Σηκῶνιτι μιὰ Κυριακή, μιὰν ἐπίσημη γιορτή,
ντύνιτι σὰν πιριστέρα, μιὰν ἐπίσημη ἡμέρα.
— Κι ἐγὼ βρὲ γυέ μου σ’ ἀγαπῶ κι ντρέπουμι νὰ σὶ τοῦ πῶ
κι ἄντρα θέλου νὰ σὶ πάρου κι στιφάνι νὰ σὶ βάλου.
— Φουτιὰ νὰ πέσ’ στοῦ στόμα σου, νὰ καῖ ἢ γλώσσα σου,
ἔρ κι λαύρα στοῦ κουρμί σου, γιὰτ’ ἰγὼ εἶμι πιδί σου.
Ἐγὼ μιὰ κόρ’ ἀγάπησα, κανένα δὲ λογάριασα.
Μήτι μάννα μήτι πατέρα, μήτε ἀδερφὸ κανένα.
Πῆγα τὴν ἀρριβῶνιασα, διαμάντι τὴν ἐφόρεσα
καὶ τὴν εἶπα θὰ τὴν πάρου, μὲ νουνὸ κι μι κουμπάρου.
Μὰ ἔχει γειτουριά κακιὰ, πᾶν τῆς λὲν λόγια πικρά.
Πᾶν τὴ λὲν πῶς δὲ τὴν παίρνω, μόνο πῶς τὴν κοροϊδεύω.
Μίλα μι χαϊδιμένη μου, μικρὴ ἀρραβουνισμένη μου,
μίλα χρυσό μου κυπαρίσσι, ποιὸς θὰ σὶ πρωτοφιλήση.
(‘Υπαγόρευση Σαφίας Μόζας. Τραγούδι ἀπὸ τὰ νε-
ώτερα κι ὄχι τοπικό).

Δ΄ ΙΣΤΟΡΙΚΑ - ΚΛΕΦΤΙΚΑ - ΠΟΛΕΜΙΚΑ

1

Ἐφτὰ πασιάδεις πουλιμοῦν
τὴν ἔρμη τὴν (γ)Κασσάνδρα,
κανένας δὲν τὴ (μ)πάτησι,
κανένας δὲν τὴ (μ)πῆρι·
Λουμποῦτ πασιᾶς τὴν πάτησι,
Λουμποῦτ πασιᾶς τὴν πῆρι.
Πῆρανι ἄσπρα, πῆραν φλουργιά,
πῆραν κι κάρρα γρόσια,
πῆραν κι τὴν Ἄνιστασιὰ
τὸ ἄνθος τῆς Κασσάνδρας.
Τρεῖς ἀρβανίτις τὴ (γ)κρατοῦν
κι τρεῖς τῆνε ξιτάζουν:

— Κόρη μου δὲν παντρεύισι
 Τοῦρκουν ἄ(ν)τρα νὰ πάρης;
 — Κάλλιο ἔχω γὼ τὸ αἷμα μου
 τῆ γῆς νὰ κοκκινίση,
 παρὰ νὰ δγιῶ τὰ μάτια μου
 Τοῦρκους νὰ τὰ φιλήση.

(Ὑπαγόρευση Ἀθανασίου Μαρίνου. Τραγου-
 διόταν μετὰ ἀπ' τὸ χαλασμὸ τῆς Κασσάνδρας,
 ἀπ' τοὺς κατοίκους της).

2

Κασσάνδρα μας ἢ ὄμουρφη,
 Κασσάντρα ἢ ξακουσμένη,
 ἕξ μῆνις τὴν πουλέμαγαν
 Τοῦρκ' τοῦ εἰκουσιένα,
 ἕξ μῆνις τὴν ἐφύλαγαν
 ἰξήντα παλληκάρια.
 Ἡ Καρατάσιος ἀρχηγὸς
 κ' ἢ Κάψας καπιτάνιους,
 πέντι πασιάδεις πουλιμοῦν,
 νὰ τὴν πατήσουν δὲν μποροῦν.
 Λουμποῦτ πασιᾶς οὐρκίστηκι:
 «Ἐγὼ θὰ τὴν πατήσου».
 Κεσέντερλῆ, Κεσεντερλῆ,
 Καρὰ Κεσέντερλῆ
 καὶ κάνει γιούργια τοῦ σκυλι
 διξιά ἀπ' τοῦ αὐλάκι. . .
 Κ' ἢ Καρατάσιους φώναξι:
 — «Πιδιά μου φυλαχτήτι!
 Λουμποῦτ πασιᾶς μᾶς πέρασι,
 ὄλους θὰ μᾶς χαλάση! . . .»
 Κι πῆρ' ἀράδα τὰ χουριά,
 νὰ σφάζη κι νὰ καίη,
 πουλὺς κόσμους τὸν προυσκυνᾶ
 κι τὸν φιλεῖ τὰ ὄπλα. . .
 — «Προυσκύνημα δὲ δέχουμι,
 φύγιτ' ἀποὺ κουντά μου,
 τὸν ἔρκου ἀποὺ ἔδουσα
 ἰγὼ δὲν τὸν πατάου».
 Κλαῖνι οἱ μάννις γιὰ παιδιὰ
 Κι τὰ πιδγιά γιὰ μάννις,

κλαίει κ' ἡ δόλια ἡ Ἑλλάς
γιὰ τὴν ἐλευθερίᾳ της.

(Ἑπαγόρευση Ἀχιλλέα Ζάχου Μαθέα. Ἀνα-
φέρεται στὸ χαλασμό τῆς Κασσάνδρας κ' εἶ-
ναι, κατὰ τὸν γεροντάκο αὐτὸν (90 ἐτῶν), πο-
λὺ παλιό).

3

— Ἀρὴ ψιλὴ Κασσαντρινὴ
γιατ' εἶσι λυπημένη;
— Μὴ πῆρανι τοὺν ἄντρα μου
κι ὄλα τὰ πιδιά μου.
— Κι δὲ μᾶς λὲς Κασσαντρινὴ
νὰ πᾶμι νὰ τὰ βροῦμι; . . .
— Μέσ' στῆς Κασσάντρας τὰ χουριά
οἱ τοῦρκοι τὰ χαλνοῦνι.
Ἐπήγαμι κι εἶδαμι
στοὺν (μ)Πίνακα τῆ χώρα
κι εἶδαμι κι ἀπ' εἶδαμι
χουργιὰ καταστριμένα
κι εἶδαμι κι πτώματα
στοὺς λάκκους πιταμένα. . .
— Κ' ἰσὺ καημένι κόρακα
τί ἔχεις κι φουνάζεις;
μὴ νὰ διψᾷς γιὰ αἵματα
κι λέσια γιὰ φάγης; . . .

(Ἑπαγόρευση Χριστοδοῦλου Βούλγαρη, ἐτῶν
78. Τραγουδιόταν μετὰ ἀπὸ τὸ χαλασμό τῆς
Κασσάνδρας, δηλαδὴ μετὰ ἀπὸ τὸ 1821.

4

Σηκώνουμι πούλλα προί, δγυὸ ὦρις πρὶν νὰ φέξη
ν' ἀκού' τὰ δέντρα νὰ βουγγοῦν κι τὶς οὐξυὲς νὰ τρίζουν,
κάποιους ἰκεῖ ποῦ κοίτιτι, κανὲς ἀποῦ τοὺς κλέφτις,
οὐ ἀρχηγὸς λαβῶθηκι, οὐ πρῶτους καπιτάνιους.
Κι τὰ πιδιγιά τοὺν ἔκλιγαν κι τοὺν μοιρουλουγοῦσαν
κι αὐτὸς γλυκὰ τοὺς οὐμίλει, γλυκὰ τοὺς ἀπαφῆνει:
— Πιδιγιά μ' μὴ τὰ χατζάρια σας, πιδιγιά μ' μὴ τὰ σπαθιά σας,
σκάψτι βαθιὰ τοῦ μνήμα μου, τριῶ τουφικιῶνε τόπο,
νὰ στέκ' ὀρθὸς νὰ πουλιμῶ κι δίπλα νὰ γιομίζω.
Πιδιγιά μου σᾶς παρακαλῶ, πουλὺ ριτζᾶ σᾶς βάνου,
διξιὰ μιργιά π' τοῦ μνήμα μου ν' ἀφήστι παραθύρι,

νὰ μπινουθαίνουν τὰ πουλιά, νὰ φέρουν τοῦ χαμπέρι·
 χαμπέρ' ἀπού τῆ μάννα μου, χαμπέρ' ἀπ' τὰ πιδγιά μου,
 χαμπέρ' ἀπ' τῆ γυναίκα μου, τῆ μαύρη συντροφιὰ μου.
 Πιδγιά μου σὰς πικρικαλῶ, πουλὺ ριτζὰ σὰς κάνω.
 Πιδγιά μ' ἄν πᾶτι στοῦ χουριό, στῆ ἔρμη τῆ (μ)πατρίδα,
 τουφέκ' νὰ μὴ μὶ ρίξιτι, τραγούδι νὰ μὴν πῆτι
 κι σὰς ἀκούσ' ἡ μάννα μου κι ῥθῆ κι σὰς ρουτήση.
 Μὴν πῆτι πὼς ἀπέθανα, μὴν πῆτι κι πὼς χάθ'κα,
 μόν' πῆτι πὼς παντρεύτηκα κι ἄλλη γυναίκα πῆρα,
 ῥκαμα τῆ πέτρα πιθιρά, τῆ μαύρη γῆς γυναίκα
 κι αὐτὰ τὰ λιανουπέτραδα ἀδέρφια κι ξαδέρφια.

(Ὑπαγόρευση Δημ. Χ. Σταμπούλη, κατὰ τὸν ὁποῖο
 εἶναι Μακεδονικὸ καὶ ἀνήκει στὴν ἱστορία τοῦ Καπετάν
 Κυριαζῆ. Τραγουδιόταν πρὸ 60ετίας σὰν ἐπιτραπέ-
 ζιο).

5

— Ψὲς εἶδα ὄνειρου πικρό, πικρὸ φαρμακουμένου,
 εἶδα μιὰ γούνα κόκκινη ἴσια μὶ τοῦ κουρμί μου
 κι μὶ σπαθὶ τὰ γένεια μου στῆ μέση χουρισμένα.
 Ξήγα του, Λάκη μ', ξήγα του τοῦ μαύρου τ' ὄνειρό μου...
 — Ἡ γούνα εἶνι πόλεμος κι τοῦ σπαθὶ οὐ Χάρους
 κι ὁ χωρισμὸς στὰ γένεια σου ξιχωρισμὸς μιγάλους...
 Τοῦ λόγου δὲν ἀπόσουσι κι τοῦ χαμπέρι ἦρθι...
 — Βαγγέλη μ', ἄι νὰ φύγουμι, μᾶς ἔχουν προδουμένοι
 κι οὐ Βαγγέλ'ς ἐφώναξι μὲ μιὰ ψιλὴ φουνίτσα:
 — Ἐγὼ, Λάκη μ', λαβώθηκα, πάρι μι τοῦ κιφάλι,
 νὰ μὴν τοῦ πάρουν τὰ σκυλιὰ κι μὶ τοῦ πᾶν στὴν πόλη.

(Ὑπαγόρευση Ἑλένης Χ. Παπανικολάου. Κλέφτικο,
 πολὺ παληό).

6

Τοὺν κλέφτη μας θαρέσανι, τοῦ (γ)καπιτὰν Βασίλη.
 Ἔχει οὐχτροὶ κι χαίρουντι, ἔχει κι φίλ' κι κλαῖνι,
 τοὺν κλαίει κ' ἡ δόλια συντροφιὰ κι οὐ πρῶτους καπιτάνιους.
 — Γιὰ σήκου βρὲ κλιφτόπουλου, κάτσι νὰ τραγουδήσης...
 — Σηκώσ'τι μι νὰ σηκουθῶ κι βάντι μι νὰ κάτσου
 κι φέρτι μι τοὺν ταμπουρᾶ κι τοῦ καραντουζένι
 γιὰ νὰ σὰς πῶ ἕνα χαβᾶ.
 Πιδιά, κι ἄν πᾶτι στοῦ χουριό, στῆ δόλια τὴν πατρίδα,
 πιδιά, νὰ μὴ τραγυδήσητι, νὰ μὴ φανιρουθῆτι,
 νὰ μὴ (ν)τοῦ μάθ' ἡ μάννα μου, τ' ἀκούσ' ἡ ἀδιρφή μου.

νὰ πῆτι πῶς παντρεύτηκα στ' ἀλαργινὸ τοῦ μέρους
κι δὲ μπουρῶ πιὰ γιὰ νάρθῶ κι πίσου νὰ γυρίσου.

(Τραγουδιόταν πρὸ 70 καὶ πλέον ἐτῶν. Ὑπαγόρευση Ἑλένης Παπανικολάου).

7

Τοῦ μάθατι τὶ γίνηκι τούτη τὴν ἰδουμάδα;
τοῦ (γ)κλέφτη μας θάρέσανι, τοῦ (γ)καπιτὰν Δημήτρη·
— Σηκῶστι μι καλὰ μ' πιδιά κι βάλτι μι νὰ κάτσο
κι φέρτι μι τοῦ (ν)ταμπουρᾶ κι τοῦ καραντουζέني,
γιὰ νὰ σὰς πῶ τὰ θάσανα μ', νὰ θγάλου τοῦ τραγούδι.
Πιδιά μ', σὰ (μ)πᾶτι στοῦ χουριό, στὴν ἔρμη τὴν πατρίδα
τουφέκ' νὰ μὶ ρίξητι, τραγούδ' νὰ μὴ μὶ πῆτι.
Κι ἂν σὰς ρουτήσ' ἡ μάννα μου κ' ἡ δόλια ἀδερφή μου,
νὰ μὴν τίς πῆτι πέθανα ἴπαν στὰ Μα(ν)τιμουχώρια,
μόν' νὰ τῆς πῆτ' παντρέφτηκα.

Πῆρα τὴν πλάκα πιθιρᾶ τῆ μαύρη γῆς γυναικία
κι αὐτὰ τὰ λιανουπέτραδα τὰ ἔκανα ἀδέρφια.

(Ὑπαγόρευση Ἰφιγ. Μήλιου - Παπαγιάννη. Ἴσως νᾶναι παραλλαγή τοῦ προηγουμένου).

8

Ὅσα κάστρα κι ἂν εἶδα κι ἂν πιρπάτησα,
σὰν τῆς Οὐργιάς τοῦ κάστρου, κάστρου δὲν εἶδα,
μουλυβουσκίπασμένου, μαρμαρόκτιστου.
Τοῦρκους τοῦ τριγυρίζει χρόνους δῶδικα,
μὰ δὲν μπουρεῖ νὰ τοῦ πατήση, τοῦ ρημόκαστρου.
Μὰ ἐνὰ μικρὸ τουρκάκι ρουμνουγύρισμα,
στοῦ βασιληᾶ πααίνει σχήμα ν' ἔβαλι.
— Ἀφέντη μ' βασιλιᾶ μου κι πολύχρουνι,
ἂν πάρου ἴγῶ, τοῦ κάστρου, τ' εἶν' τοῦ τάμα σου; . . .
— Χίλια ἄσπρα τὴν ἡμέρα κι ἄλλουγου καλὸ
κι σπάθα ἀσημένια γιὰ τοὺν πόλιμου. . .
— Δὲ θέλου ἴγῶ τὰ ἄσπρα ν' οὔδι τ' ἄλλουγου,
μοὺν μοὺν θέλου αὐτὴ τῆ (γ)κόρη ποὺ τὴν ἀγαπῶ. . .
Βάζει μπαμπάκ' στ' ἀστήθια, μπαμπάκ' κι στὴ (γ)κοιλιά
στοῦ κάστρου μας πααίνει γιὰ τοῦ γέλασμα:
— Ἀνοίξ'τι μι τῆ ξένη κι τὴν οὐρφανή,
γιατ' εἶμι ἀ(γ)καστρομένη κι στοῦ μήνα μου. . . .
Ὡστι ν' ἀνοίξ ἡ πόρτα, χίλοι ἔμπιναν
κι ὥστι νὰ καλ' ἀνοίξη, χίλοι ἔβγιναν.

(Ὑπαγόρευση Πανάγιως Ματαυσιῆ. Τραγουδιέται ἀ-
κόμη κάποτε κάποτε. Ἐπιτραπέζιο).

9

Νάμουν πουλι νά πέταγα
 νά δγιάβινα τ' άφήλου,
 ν' άγνάντιβα τή Ρούμιλη,
 τής Πόλης τὰ μπουγάζια,
 που κατιβαίν' ένας πασιιάς
 μί μιὰ χρυση φιργάδα!
 Χίλ' έχει πάν' στη πρύμη του
 κι χίλοι στα πανιά του
 κι πίσου στη (γ)κουβέρτα του
 έχ' άλλις δυο χιλιάδις

(Υπαγόρευση Λουλούδας Καραγιάννη).

10

Πέντι πλάτανοι, σ' ν' άράδα φυτιμμένοι
 κι ένας πλάτανους ξιχουριστός που τσ' άλλους.
 Ήχει στη ρίζα του τουφέκι' άκουμπισμένα
 κι στα ξέκλουνα τ', σπαθιά ξιγυμουμένα.
 Ν' άσπρα μου πουλιά, μαύρα μου χιλιδόνα,
 μην την είδατι την «Ένουση» τής Κρήτης;
 Ψές την είδαμι στης Πόλης τὰ μπουγάζια,
 που την κυνηγούσαν Τούρκικις φιργάδις·
 την κανουνιάρανι, την ξανακανουνιάραν,
 την πετύχανι, τή σπάσαν του τιμόνι.
 Τότις φώναξι ν' Ύδραΐους καπιτάνιους:
 «Ντούρ Άχμέτ πασιιά νά σιάξου του τιμόνι
 κι αν μί φτάσιτι ν' ούδι κι στα μισά μου,
 σκλάβους γίνουμι κ' ίγω κι τὰ πιδγια μου.

(Υπαγόρευση Κώτσιου Σανιδά έτών 85 και Τριαντ.
 Χασάπη. Πάλιό, έπαναστατικό).

11

— Τι γύριβις Τζανοπουλι κ' ήρθις σ' αυτά τὰ μέρηα;
 — Θαρρούσα κ' είν' Άμμουλιανή, μὰ δώ 'νι Βατουπαίδι,
 που πουλιμάει Ζιάκκας μί τ' (ν) Τουρκιά κι μί τους Άρβανίτις
 Σαν πιάστηκαν στού (μ)πόλιμου τρείς μέρις κι ένα γιόμα,
 πέφτουν τουφέκια σα βρουχή, κανόνια σα χαλάζι,
 πέφτουν κι τουρκουκέφαλα, σα φύλλα 'που τὰ δένδρα.
 Ριντιν τσαούης έφώναξι, Ριντιν τσαούης φουνάζει:
 — Πάψι Ζιάκκα μ' του (μ)πόλιμου, πάψι κι του τουφέκι,
 νά κατακάτσ' ή κουρνιαχτός κι νά σκουθή ή άντάρα,
 νά μιτρηθούν τ' άσκέρια μας, νά δγιούμι πόσ' νοι λείπουν.

Μιτριούντι οί Τούρκοι τρεῖς φουρές κι λείπουν τρεῖς χιλιάδες,
μιτριούντι τὰ Ρουμιόπουλα κι λείπουν τρεῖς 'νουμάτοι,
ἢ ἕνας πῆγι γιά νιρὸ κι ἄλλους χαμπὲρ νὰ φέρη. . .

(Ὑπαγόρευση Ἀνέτας Βαμβακᾶ. Τραγουδιόταν πρὶν ἀπὸ 60 χρόνια).

12

Καημὸν πῶχει τ' ἀχείλι μου
κι λαύρα ἢ καρδιά μου.
Γαλάνου μ' δὲ σ' ἀντάμουσα
τοῦτου τοῦ καλουκαίρι!

— Ν' ἰσὺ ἦσουν Γιάννη μ' στὰ βουνὰ
ἄρματουλὸς κι κλέφτης! . . .

Ἔβγα, Γιάννη μ', προυσκύνησι,
μπρουστὰ στοὺν Ἄη Γιώργη,
νὰ παραδώσης τ' ἄρματα
κι τοῦ λαμπρὸ σπαθί σου,
νὰ μιταλάβης τὴ Λαμπρῆ
στοῦ Μέγα Μαναστήρι! . . .

— Ἴγὼ ραγιαῖς δὲ γίνουμι,
χαράτσι δὲ (μ)πληρώνου'
μόν' καρτιρῶ τὴ ἄνοιξη,
τοῦ Μάη, τοῦ καλουκαίρι,
ν' ἀνθίσουν δάφνις κι οὐξυές
νὰ ἰσκιώσουν τὰ λαγκάδια,
νὰ βγοῦν οἱ βλάχοι στὰ βουνά,
νὰ βγοῦν οἱ βλαχουπούλις,
νὰ βγοῦν τὰ λάγια πρόβατα
κι τὰ παχιὰ κριάρια,
νὰ βγοῦν κι τὰ κλιφτόπουλα
στὰ κλέφτικα λημέρια
κι νὰ σφυρίξου κλέφτικα
νὰ μάσου παλληκάρια
νὰ πουλιμήσου τὴν τουρκιά
κι τοὺς ἀρβανιτᾶδεις.

(Ὑπαγόρευση Κωνστ. Σανιδᾶ καὶ Τριαντ. Χασάπη. Τραγουδιόταν πρὸ 60 ἐτῶν).

(Συνέχιση σ' ἐπόμενο τ.)